

ISSN 1811 - 900X

Publicatio
Polis

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 66 (2017) Nr. 3

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 66 (2017) Nr. 3

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

Secretariat:

Tatiana IOVU;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VÂRLAN

CUPRINS / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

EDITORIAL

- Vlad POHILĂ*
Citiți și veți fi fericiți!..... 5

STUDII ȘI CERCETĂRI

- Lidia KULIKOVSKI*
Rolul bibliotecilor în procesul educării
civice..... 8

- Lidia KULIKOVSKI, Oleg BURSUC, Violeta
BUNESCU, Denis GANEA*
Biblioteca modernă. Glosar de termeni
uzuali..... 32

- Valentina POPA*
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.
Evaluarea serviciilor..... 47

TEORIE ȘI PRACTICĂ

- Nelly ȚURCAN*
Inovațiile în comunicarea științifică –
sondaj global privind utilizarea
instrumentelor de cercetare..... 55
Statutul comunitar al bibliotecii..... 68

- Radu MOȚOC*
Festivalul Cărții „Axis Libri”
(Galați, 14-18 iunie 2017)..... 71

- Екатерина СТАРОДУБЦЕВА*
Это заставит поколение Y работать
лучше..... 79

LEGISLAȚIE

- Lege cu privire la biblioteci
(nr. 160 din 20.07.2017)..... 83

- Nicolae ROIBU*
Legea cu privire la biblioteci
a fost aprobată de parlament..... 96
Parlamentul a votat în lectură finală
Legea cu privire la biblioteci..... 97
Bibliotecile din țară vor activa în baza
unei legi noi..... 98

VIAȚA FILIALELOR

- Valeriu RAȚĂ*
Avem cu ce ne mândri!..... 99

- Angela OLĂRESCU, Ivan DUMINICA*
Conferința științifică *Lupta pentru
eliberarea și independența Bulgariei* .. 103

- Angela TIMUȘ*
Programe și servicii de bibliotecă pentru
persoanele cu cerințe educaționale
speciale: experiențe și reușite..... 106

- Liliana JUC*
Rucsacul de vacanță 2017 la Filiala
„Târgoviște”..... 108

- Ana OSTAȘEVȘCHI*
Curcubeul din *Rucsacul de vacanță*... 112

- Aurelia TINCU*
Bucuria de a comunica cu cartea,
cu biblioteca..... 118

MANIFESTĂRI CULTURALE

- Raia ROGAC*
Triplă lansare de carte: Ninela Caranfil,
Vlad Pohilă și Valeriu Rață..... 123

- Valeriu RAȚĂ*
În discuție – cuvintele și linkurile.... 130

- Natalia HADÂRCĂ*
Numărătoarea inversă până la
Centenarul Unirii a început cu lansarea
unor cărți de excepție la Chișinău.... 134

OMAGIERI

- Angela OLĂRESCU*
Maria Velicsar – promotor al valorilor
culturale..... 136

ISTORII DE SUCCES

- Andrei PROHIN*
Lumina cărții bulgare
la Biblioteca „Hristo Botev”..... 144

- Алиса МОЩЕЕВА*
«Мангеровская» история успеха... 145

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

- Valentin CONSTANTINOV*
Noi informații cu privire la mediul
de formare intelectuală a lui Bogdan
Petriceicu Hasdeu..... 147

Irina NECHIT

Prezența lui B.P. Hasdeu la inaugurarea
Teatrului Național din Chișinău (6
octombrie 1921)150

VARIA

Valeriu GHERGHEL

Speciile cititorului155

Neil GAIMAN

De ce viitorul nostru depinde de
biblioteci, lectură și visatul cu ochii
deschiși.156

REMEMBER

Grigore GRIGORESCU

Suferința sacrificială creatoare
în regal memorial163

Veronica ROTARU

Rânduri țesute din lacrima
amintirilor164

FILE DE ISTORIE

Anatol PETRENCU

Retrări istorice la Maia Catargi, Ialomița,
România.....170

Corneliu FLOREA

Centenarul României –
bacalaureatul românilor.....172

**BIBLIOLOGI, BIBLIOFILI ȘI
COLECȚIONARI**

Iurie COLESNIC

Un economist din zodia cărții.177

IMPRESII DE LECTURĂ

Lidia KULIKOVSKI

Lumea ascunsă a copacilor180

Peter WOHLLEBEN

Limba copacilor
Constantin Rusnac – între paradigma
culturală și misterum fascinans (*Ion
PREDESCU*).....184

Odiseea unui suflet silvic sacrificial
(*Dumitru GOCIU, Gheorghe JIGĂU, Vasile
PAȘCAN*)187

Talentul literar proiectează în absolut
(*Liviu CHISCOPI*).....190

*Cu satul în suflet prin mări și oceane de
Vasile Vizitiu (Svetlana VIZITIU)*194

Gabriel Garcia Marquez: *Un veac de
singurătate (Elena TARAGAN)*.....198

IN MEMORIAM

Doliu în comunitatea filologilor: s-a stins
din viață profesorul Ion Melniciuc
(24.03.1941 – 16.08.2017)200

CITIȚI ȘI VEȚI FI FERICIȚI!

Vlad POHILĂ

Sînt romane, sînt povestiri, sînt poeme care stăruie zile la rînd, săptămîni, luni și ani întregi în memoria noastră... Ca să vedeți, însă, pot să nu-ți lase în pace memoria și unele articole. Deși au trecut deja cinci ani de cînd am citit articolul la care vreau să mă refer în continuare, subiectul lui adeseori „îmi dă tîrcoale”, revine în memorie cu impresiile inițiale de lectură, dar și cu niște fațete noi privind mesajul lansat de autoare. Iar autoarea este o publicistă poloneză, Agata Tomaszewska, colaboratoare a revistei „Krytyka Polityczna” (*Critica politică* – revistă de politică și cultură, editată la Varșovia), unde a publicat și eseul în cauză, consacrat temei lecturilor. Poate nici nu aș fi citit eseul în cauză, însă mi-a trezit curiozitatea titlul scrierii care, în traducere din polonă sună astfel: *Nu citiți cărți și veți muri fericiți!* (sic!).

Autoarea pornește de la niște statistici deprimante vizînd cititul în patria sa, Polonia. Potrivit acelor statistici (din anul 2013), 40 la sută din polonezi nu au luat în mîină nici măcar o carte, nici măcar vreun album, dicționar sau îndreptar. Citeau cu regularitate doar 11 la sută din polonezi, „cu regularitate” însemnînd 7 (șapte) cărți pe an. Nu au putut ameliora situația nici eforturile unei campanii lansate de o societate a bibliofililor și care campanie avea genericul „Nu citești? Nu mă voi culca diseară cu tine!”... „Polonezii se țin morțiș de ideea că nu trebuie să citească și luptă pentru «dreptul» de a trăi fără a deschide o carte”, constată cu tristețe Agata Tomaszewska, după care continuă pe o notă cu totul surprinzătoare: „În linii mari, însă, cei care nu citesc, au dreptate. Adică, au o dreptate a lor... Doar în zilele noastre citi-

tul cărților nu are nici un sens...” Și pentru a demonstra absurditatea, lipsa de sens a lecturii, publicista poloneză enumeră cinci motive sau cauze de ce nu are rost să mai citim. În continuare, vom reda, în rezumat, argumentele publicistei poloneze.

a) Lectura nu aduce nici un folos. Adevărul e că oamenii pot trăi foarte bine și fără cărți. Poți fi om de succes, poți fi iubit, poți ajunge în centrul atenției publice, poți deveni popular, poți trece ca om inteligent fără a avea nici o tangență cu literatura. În ultimă instanță, mai util decît lectura este și Facebook-ul! Doar omul are atîtea alte sfere de activitate mai importante: serviciul, familia, cumpărăturile, îmbrăcămîntea, prietenii, alimentarea, tot soiul de întîlniri și petreceri, sportul, sexul... Și fiecare din aceste „îndeletniciri” are anumite avantaje. Pe cînd cititul cărților este ceva asocial, grație lecturilor omul, în genere, nu se simte mai bine (de multe ori, chiar dimpotrivă), nici nu poate face o impresie mai deosebită asupra celor din jur. În concluzie: la ce bun să irosești timpul pentru o ocupație care nu-ți dă nimic concret?!...

b) Lecturile necesită mari pierderi de timp. Astfel, ca să vezi un film, „cheltuiești” o oră și jumătate. Pentru un episod de serial televizat, și mai puțin: 30-40 de minute. Cititul unui ziar îți fură cam o oră, un meci de fotbal – ceva mai mult: o oră jumătate, maximum două ore. Pentru o petrecere cu prietenii sau cu rudele ai nevoie de cinci-șase ore. Cu muzica lucrurile stau și mai bine: o poți asculta în timp ce faci și altceva, mai folositor. Pe cînd cărțile... Pentru a citi un roman, ai nevoie de cîteva zile, posibil și de cîteva nopți! Or, în zilele noastre, nimeni sau poate un pro-

cent foarte mic este capabil de așa sacrificiu. Zile și seri libere oamenii au numai în concediu, iar în concediu un cetățean „normal” merge la mare sau la munte, fie în țară, fie în străinătate. Și care nebun s-ar apuca să citească romane, în loc să se bălăcească în mare ori să se cațere pe un deal, pe o colină sau chiar pe un vîrf de munte?

c) Cititul cărților te obosește. Cei mai mulți oameni știu încă din școala primară că lectura este, în genere, un chin. Școala generală, liceul și facultatea confirmă cu vîrf și îndesat acest adevăr, încît, cei mai mulți tineri răsufală ușurați după susținerea examenelor de licență – pe urmă, nimeni nu te mai bate la cap cu liste de lecturi obligatorii, cu compoziții și eseuri pe marginea unor personaje ori subiecte din cărți scrise fie cu secole în urmă, fie chiar în zilele noastre. Și cine ar dori să se întoarcă la acei ani de coșmar? Doar lectura necesită nu numai pierderi enorme de timp (a se vedea punctul b) de mai sus), dar mai implică și o concentrare, o încordare de care nu oricine este capabil. Pentru cititul cărților avem nevoie și de liniște, de o anumită izolare, de renunțare la alte îndeletniciri, să ne lăsam pe un anumit timp chiar și de telefonul mobil sau de internet. Ajunși în asemenea situație, firește, cei mai mulți lasă la o parte cartea și deschid internetul, unde, dacă deschizi concomitent cîteva „ferestre”, îți dai seama că trăiești din plin anii care trec prea repede, din care motiv este absolut necesar să-i trăim „cu socoteală”.

d) Lecturile nu sînt defel profitabile. Nu este vorba că ar trebui ca cineva să ne plătească pentru că citim romane, poezii, piese dramatice, cărți de istorie, ghiduri turistice etc. Pur și simplu, alte îndeletniciri ne aduc un capital, oricît de modest, pe cînd cititul... Și, iarăși, nu e vorba, aici, de capital în sensul acceptat de finanțiști, de economiști, de contabili, ci de alte feluri de acumulări. Bunăoară, aflîndu-ne

cinci-șase ore la o petrecere, ne odihnim și fizic, și intelectual, în plus, avem ocazia de a ne demonstra inteligența, cunoștințele în materie de internet, fotbal, muzică sau dansuri moderne, politică internă sau externă etc. Acordînd mai mult timp internetului, aflăm multe noutăți plăcute (uneori surprinzătoare, poate chiar șocante) despre comunitatea în care trăim, concomitent mai avem prilejul de a nu impune prin postări, oricît de scurte, pe marginea „subiectelor zilei” din domeniul (domeniile) care ne pasionează. Pînă și vizionarea unui film, nou sau din cinemateca de aur, pînă și mersul la un concert au un efect mai convenabil: astfel te detașezi de realitatea cenușie, monotona, plictisitoare... Iar dacă mergi la spectacol cu prieteni sau rude, iată, ai ocazia de a spune cu voce tare o impresie, oricît de trăsniță, dar care îți asigură o creștere a stimei acestora. Dar ce poți face în cazul în care ai citit o carte, cui să te lauzi cu asemenea ispravă? Fiți siguri că 90 la sută din anturajul Dvs. – colegi, prieteni, rubedenii – în cel mai bun caz vor da din cap aprobator, chipurile, da, e formidabil că ai citit acest bestseller, însă, în mintea lor își vor zice ceva de felul: „Doamne, ce coleg (prieten, verișor primar, vecin) straniu am! Mai bine povestea ce a văzut aseară la „Animals Planet” și atunci se ica o discuție vie, agreabilă, temeinică...”

e) Dacă citești, ești considerat un marginal. Lectura este o preocupare a unui număr limitat de oameni. Tocmai din acest motiv iubitorii de lecturi sînt tratați cu o doză de neîncredere, poate chiar și cu un greu mascat dispreț. Cu referire la un trecător civilizată, dar îmbrăcat mai modest, poți auzi obiecții de felul: „Ori e șomer, ori dă toți banii pe cărți, căci nu seamănă ai da pe băuturi alcoolice...” Nu sînt mai măgulitoare nici comentariile vizînd un bibliofil notoriu, cu o bibliotecă personală de o mie, două, posibil și trei mii de volume. Acesta, în mod obligatoriu, va fi întrebat:

„Și ai citit toate cărțile astea, câte le ai în bibliotecă?!”, iar întrebarea aceasta conține și neliniște, și compasiune, chiar și înspăimântare. După ce bibliofilul pleacă din obștea înspăimântată de faptul că acesta a citit sute și mii de cărți, „anti-bibliofilii” sau „neprietanii lecturilor” declară cu toată sinceritatea: „...Ce viață mai are și tipul acesta! Slavă ție, Doamne, că m-ai ferit de patima cititului!”

Ce se poate spune despre această categorie – numeroasă, oricum ai da-o – de cetățeni pe care autoarea poloneză i-a numit „anti-bibliofili”, „neprietanii ai cărții și lecturii”? Pe ei nimeni nu-i va putea convinge de importanța lecturilor, de farmecul cititului, de necesitatea imperioasă ca omul să citească, adică să găsească timp și voință pentru a se apleca asupra unei cărți. Aceștia, neprietanii lecturii, vor căuta, în orice împrejurări să elogieze orice altă pasiune, îndeletnicire sau preocupare, numai nu cititul cărților, punând accentul – apăsător, categoric, fără drept de apel, – pe greutățile ce le creează contactul cu cartea: o groază de timp pierdut; oboseală suplimentară pe lângă starea de istovire ce ți-o provoacă serviciul, sau studiile, sau viața familială; în fine – lipsa oricăror avantaje, favoruri, dividende în cazul celor pasionați de lecturi. Ei, anti-bibliofilii, cred sincer că se află în câștig dacă trec nepăsător pe lângă rafturile cu romane, plachete de versuri, povestiri istorice sau de science fiction, note de călătorie, memorii, albume, dicționare, enciclopedii... Pentru că astfel ei își „cruță sănătatea”, obosesc mai

puțin, nu fac nervi în plus, reușesc să facă atâtea lucruri plăcute, la care cei pasionați de lectură nici nu pot visa! Astfel anti-bibliofilii au mai multe șanse de a muri fericiți în cadrul sistemului ce i-a generat și i-a avantajat, într-un fel sau altul, conchide autoarea poloneză.

Articolul Agatei Tomaszewska ar fi fost – pentru mine, cel puțin, – o mostră de literatură a absurdului, dacă nu ar fi avut un alineat, un gând final, pe care-l traduc în întregime:

„Facă ei (neprietanii lecturilor) ce vor, să procedeze cum le vine mai bine și mai ușor, cert e însă că ei nu știu de alternative. Tocmai de aceea, lipsindu-se de lecturi, ei s-ar putea să moară fericiți în cadrul sistemului ce i-a generat, i-a format și i-a avantajat, într-un fel sau altul. La fel de cert e că ei nu au cum să cunoască chinurile gândirii de sine stătătoare, nu știu ce este povara frământărilor asupra propriei persoane și a lumii întregi, nu vor ajunge la conștientizarea axiomei că există diferite puncte de vedere și largi perspective. Astfel ei completează în continuare rîndurile sclavilor acestei lumi. Și nimeni nu va atenta la acest «drept» al lor, căci a conduce o gloată de tâmpiți este mai simplu. Iar noi, cei cu pasiunea pentru lectură, miine vom merge la bibliotecă sau la librărie ca să împrumutăm sau să procurăm o carte nouă. Și astfel noi suntem fericiți azi, acum, zi de zi, oră de oră – pentru că noi citim”.

Cred că veți fi de acord cu mine că aici orice comentariu este de prisos.

ROLUL BIBLIOTECILOR ÎN PROCESUL EDUCĂRII CIVICE

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
șef, Departamentul studii și cercetări*

Rezumat

Cercetarea se axează pe rolul comunitar al bibliotecii publice, pe implicarea bibliotecii în dezvoltarea comunitară și educația civică a cetățenilor prin prisma impactului Programului de modernizare a bibliotecilor din RM, Novateca, urmărind schimbările în peisajul rețelei bibliotecilor publice. Cercetarea cuprinde arii ca formarea capacității de modernizare a activității bibliotecilor publice ca reper de formare a competențelor sociale și civice, ce asigură succesul modelului „biblioteca centru comunitar”, utilizatorul bibliotecii publice și implicarea lui în dezvoltarea comunitară, în activitatea bibliotecii tangențial și subtil abordând și rolul bibliotecii publice în campaniile electorale, identifică carențe și sistematizează recomandări pentru viitor.

Cuvinte-cheie: biblioteca modernă, biblioteca centru comunitar, impactul bibliotecii moderne în comunitate, bibliotecari moderni, Novateca, educație civică, competențe civice.

1. Privire de ansamblu asupra rolului comunitar al bibliotecii publice

Bibliotecile publice sunt instituții comunitare cu spirit civic. Afirmăția se sprijină pe faptele, pe activitatea bibliotecilor, pe cele pe care le cunoaștem din mass-media și pe cele la care participă nemijlocit influențând deciziile locale, politice, pe rolul lor de actor comunitar care promovează oportunități de atragere și implicare a cetățenilor în programe comunitare, cul-

turale sau de alt fel, sporind participarea și incluziunea în comunități.

Viziunea, misiunea, scopurile și obiectivele bibliotecilor moderne cuprind teme comune comunitare – lectură și cultură, cetățenie activă, dezvoltare comunitară – și sunt concentrate pe: prioritatea de a oferi oricând, oricui, indiferent de timp și spațiu, informație, educație, ajutor. Prin activitatea desfășurată bibliotecile publice și-au dovedit rolul pe care-l au în dezvoltarea comunitară. Statisticile plasează bibliotecile în categoria celui mai utilizat, fizic și on-line, serviciu public din comunitate – peste 8 mln (8191,7) de vizite anual. Statisticile demonstrează că bibliotecile sunt parte a vieții multor cetățeni – 833,6 mii de utilizatori activi, 23,4% din totalul populației, inclusiv 356,7 mii de copii până la 16 ani. Cifre ce demonstrează că mai mulți cetățeni vizitează bibliotecile decât muzeele, teatrele, cinematografele, cu mult trece numărul vizitelor la bibliotecă peste cele de la discoteci, sălile de forță și alte servicii publice sau de divertisment. Permisul la bibliotecă este pașaportul cetățeanului de acces la informare, educare, carieră, divertisment și implicare în activitățile civice organizate în incinta bibliotecii sau organizate de bibliotecă în afara zidurilor ei. Astăzi bibliotecile publice asigură egalizarea accesului tuturor cetățenilor la colecții diverse ca format și conținut, la internet cu viteză mare și la un spectru satisfăcător de servicii electronice.

Conform datelor statistice¹, la 1 ianuarie 2017 în Republica Moldova funcționau 1343 de BPT, aflate în subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, dintre care: 1188 (88,5%) activează în localități rurale; 116 (8,6%) în orașe; 37 (2,8%) în municipiile Chișinău și Bălți.

Prin furnizarea unui spectru distinct de servicii bibliotecile contribuie la fortificarea morală a localităților servite, considerată ca o contribuție la dezvoltarea comunitară. Ca instituție comunitară și partener comunitar, bibliotecile tratează dezvoltarea comunitară ca prioritate. Poziția strategică a bibliotecilor în comunitate este recunoscută și considerată ca centru comunitar. Asigurând servicii integrate aliniate la agenda comunitară, bibliotecile conlucrează cu foarte multe instituții locale, servesc ca punct de acces gratuit la internet, oferă asistență și instruire pentru formarea competențelor IT și internetului.

Dezvoltarea comunitară este un subiect prioritar al managementului bibliotecar. În susținerea dezvoltării comunitare biblioteca menține și dezvoltă o nouă modalitate de comunicare și instruire a bibliotecarilor prin diverse dialoguri și dezbateri profesionale. De exemplu, Biblioteca Municipală din Chișinău are genericul: „Biblioteca «B.P. Hasdeu», suport informațional pentru comunitatea chișinăuiană: servicii și programe.” Tot la această instituție un alt mecanism de susținere a comunității prin servicii de bibliotecă este programul de instruire *Adaptarea BM la necesitățile comunității chișinăuiene*. Această tematică o regăsim și în programele de instruire a bibliotecarilor din bibliotecile raionale. Întâlnim tematica cetățenie activă și dezvoltare comunitară și în biblioteci de cartier, ca Biblioteca „Liviu Rebreanu”, care a

organizat o masă rotundă *Colaborarea și relaționarea bibliotecii cu comunitatea*, la care s-au dezbătut probleme de relație a bibliotecii cu membrii comunității, cu APL, cu alte instituții comunitare în scopul educării civice a cetățenilor. Se regăsește și în activitățile Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova ca subiect al conferințelor, de exemplu, *Biblioteci naționale și publice: comunitate, colaborare, conexiune*, care a demonstrat implicarea bibliotecilor publice în diversificarea serviciilor informaționale și educaționale ca contribuții la crearea unor comunități puternice. Tematica a suscitat interes sporit pentru experiențele reprezentative și inovative prezentate, accesibile pentru a fi implementate în alte biblioteci.

Dintre prezentări evidențiem: *Provocarea generației „Millennials”* pentru bibliotecile publice (Mariana Harjevschi, președintele ABRM); *Biblioteca conectează comunitatea: servicii și oferte* (Angela Zatic, Bravicea, Călărași); *Centru social comunitar – biblioteca publică* (Galina Căruță, Zorile, Orhei); *Tinerii promovează comunitatea on-line* (Natalia Lascov, Telenești); *Eco începe cu tine* (Lidia Rusu, Ialoveni); *Biblioteca publică cu impact în comunitate* (Rodica Secrieru, Gherman, Ungheni); *Tendințe actuale de valorificare a memoriei locale: cazul Bibliotecii publice Crihana Veche* (Maria Cudlenco). Dezvoltarea comunitară, educația civică a membrilor comunității, implicarea bibliotecilor în inițiative comunitare și lansarea inițiativelor de către biblioteci orientate spre îmbunătățirea mediului, implicarea cetățenilor în luarea deciziilor, educarea participativă a cetățenilor, dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară, participarea la guvernare prin luări de poziție, soluții, propuneri, sugestii sunt alte aspecte abordate de către bibliotecari în cadrul reuniunilor profesionale.

Bibliotecile susțin o vastă acțiune de scanare (studiu, diagnostică și analiză a

¹ Indicatori statistici și de performanță (relaționali) 2015-2016. Accesat 25.11.17. <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Bibliotecile-Publice-Indicatori-statistici-2015-2016.pdf>

dezvoltării demografice, sociale) a comunităților complementată și aprofundată cu multe studii și cercetări în scopul permanentei cunoașteri a necesităților și cerințelor informaționale, culturale, educaționale, de socializare a comunității chișinăuene. Efectuate sistematic, studiile ne permit o cunoaștere mai bună a necesităților utilizatorilor, influențează benefic politica de resurse, tematica ofertelor, determină concordanța dintre cerele și ofertă. Doar cunoscând comunitatea, utilizatorul și cererea lui, bibliotecile pot să-și îndeplinească optim funcția, pot fi capabile să satisfacă interesele și necesitățile membrilor comunității, pot asigura drepturile utilizatorului la libera alegere a serviciilor și produselor oferite, ținând cont, totodată, de importante caracteristici precum calitate, condiții și modalități de livrare, ritmul în care se introduc noile informații, disponibilitate și, nu în ultimul rând, gratuitate. Rezultatele cercetărilor ne permit să identificăm cu exactitate locul și rolul bibliotecii în viața comunității. Sintezele acestor cercetări ne ajută să ne formăm o imagine obiectivă și exactă asupra situației din biblioteci și comunități, concluziile servind la menținerea sau modificarea politicilor bibliotecare, la ameliorarea și amplificarea unei activități mai eficiente.

Astfel, bibliotecile:

(1) implică cetățenii în viața culturală și civică a comunității, prin organizarea și conducerea forumurilor pe subiecte de interes public și civic, cultural;

(2) contribuie la îmbunătățirea vieții cetățenilor prin furnizarea accesului liber și gratuit la idei, discuții, dispute, dezbateri cu oameni publici, politici, decidenți, reprezentanți ai culturii, specialiști în dezvoltare comunitară, literară, autori și evenimente;

(3) clădește parteneriate puternice și organizează sau participă la evenimentele

și activitățile comunitare (politice sau culturale) din orașe, sectoare, sate, periferii;

(4) teaurizează, prezervă, valorifică și promovează patrimoniul scris și cultural prin dezvoltări, cercetări, elaborări, digitalizări, valorificări și expuneri ale colecțiilor speciale și rare;

(5) oferă opțiunii de acces convenabil la servicii prin extinderea programelor de funcționare, furnizarea accesului la conținut via telefonie mobilă, traducerea materialelor bibliotecii în alte limbi;

(6) continuă să joace un mare rol în viața civică a comunităților și rămân relevante necesităților comunității pe care le servesc.

Un rol important de catalizator în dinamizarea activității comunitare l-a jucat Programul *Novateca*, care în cinci ani de activitate a transformat bibliotecile în centre comunitare active, acționând ca mediator și coordonator, asigurând accesul la informațiile comunitare cu o acoperire foarte largă și accesibilă a tuturor aspectelor vieții comunității locale:

- bibliotecile creează și oferă spații în care comunitatea se exprimă, se expune, se întâlnește, se distrează, studiază, lecturează, creează, discută, dezbate, ajutându-le să dea sens comunității;
- pun la dispoziție pe toate căile, fizic și virtual, stocul de materiale și resurse informaționale pentru chișinăuieni;
- sporesc continuu furnizarea serviciilor cu valoare adăugată alături de cele tradiționale;
- înrolează forță profesională tânără, competentă, care animă serviciile publice prin abilități ITC, dezvoltă programe de formare profesională a personalului (prin *Academia tinerilor bibliotecari*).

Novateca, concentrată pe genericul *Sușinim bibliotecile pentru dezvoltarea co-*

munităților, dezvoltă abilități, aptitudini și servicii digitale, scoate în evidență coeziunea comunitară și valorile civice prin:

(1) clarificarea contribuției distinctiv pe care o au bibliotecile în susținerea obiectivelor culturale, civice, educaționale și informaționale ale comunității, efortul de modernizare a serviciilor și incluziune socială;

(2) dezvoltarea unor parteneriate eficiente și în beneficiul cetățeanului;

(3) întărirea legăturii cu sectorul privat;

(4) fortificarea relațiilor de parteneriat cu instituțiile comunitare locale și naționale similare;

(5) stimularea și concentrarea profesiștilor pe instruire și dezvoltare a personalului pentru a face față angajamentului de schimbare, inovare.

Putem afirma, bazându-ne pe statisticele de la *Novateca*, că bibliotecile contribuie la dezvoltarea comunității ajutând la consolidarea sensului de comunitate, sensului de bun comunitar și identitate comunitară prin extinderea serviciilor extramuros în și prin parteneriate cu comunitatea, cu agențiile comunitare.

Bibliotecile își consolidează rolul de actor comunitar important prin lansarea unor servicii on-line moderne ca: asigurarea unor platforme on-line pentru grupuri de discuții, opinii și participare comunitară atrăgând un public mult mai numeros la inițiativele comunitare lansate, în special, tineretul; asigurarea facilităților pentru e-tranzacții – de exemplu, programări, completarea formularelor, rezervarea participării la evenimente; asigurarea accesului virtual astfel încât cetățenii să aibă acces la informații și servicii de la domiciliu sau de la serviciu.

Bibliotecile încet, dar sigur, se transformă în catalizatori ai dezvoltării comunitare prin asumarea rolului proeminent de centru comunitar pentru schimb de idei, debateri și implicare civică.

2. Impactul Programului *Novateca* de modernizare a bibliotecilor publice din Republica Moldova

Scopul programului *Novateca Global Library* este facilitarea transformării bibliotecilor publice din Republica Moldova în instituții comunitare vibrante, capabile să satisfacă necesitățile în evoluție a cetățenilor.

În baza sistemului existent de biblioteci publice din țară, programul național *Novateca* colaborează cu diverși parteneri locali, naționali și internaționali pentru:

- a facilita modernizarea bibliotecilor publice prin dotarea acestora cu tehnologii informaționale moderne pentru accesul public la informații;
- a consolida un sistem de dezvoltare profesională a bibliotecarilor, care va instrui mai mult de 1500 de bibliotecari să poată oferi servicii moderne de bibliotecă centrate pe necesitățile cetățenilor;
- a facilita comunicarea și a susține colaborarea dintre bibliotecari de diferite ranguri și vârste ce servesc drept modele de urmat;
- a fortifica abilitățile bibliotecarilor de relaționare cu oficialii administrației publice locale și naționale, pentru a asigura prioritatea strategică și finanțarea bibliotecilor publice și pentru a-i ajuta să înțeleagă valoarea bibliotecilor ca centru comunitar;
- a spori susținerea publicului larg în derularea inițiativelor de transformare a bibliotecilor în centre comunitare vibrante prin inițierea parteneriatelor cu ONG-uri, grupuri de cetățeni și entități din sectorul privat.

Toate activitățile programului *Novateca* susțin dezvoltarea liderilor bibliotecari în inovarea serviciilor de bibliotecă și modernizarea bibliotecilor la nivel local, regional și național, **consolidează un sistem**

de dezvoltare profesională a bibliotecarilor prin crearea unei rețele de centre de instruire; asigură durabilitatea sistemului de dezvoltare profesională continuă; oferă finanțări pentru dezvoltarea serviciilor moderne și inovative de bibliotecă; precum și organizează campanii de sensibilizare a publicului larg față de relansarea și reafirmarea bibliotecilor ca centre comunitare. Prin stabilirea parteneriatelor cu autoritățile publice naționale și prin organizarea evenimentelor în parteneriat cu autoritățile publice locale, *Novateca* promovează participarea activă a bibliotecarilor în dezvoltarea parteneriatelor, cu scopul de a **asigura prioritate bibliotecilor publice în dezvoltare.**

Novateca sporește susținerea publică a bibliotecilor prin implicarea societății civile, în baza stabilirii și dezvoltării parteneriatelor cu ONG-uri și companii private. În realizarea acestora, *Novateca* asigură implicarea bibliotecarilor în procesul dezvoltării parteneriatelor, prin intermediul instruirilor și finanțărilor / granturilor mici oferite de program, astfel încât ei preiau treptat responsabilitatea pentru stabilirea acestor relații.

Educația civică, dezvoltarea comunitară au fost abordate ca direcții strategice încă din faza de cercetare pentru implementarea programului de modernizare a bibliotecilor publice. Participanții primului forum de elaborare a viziunii viitorului program de modernizare (2012) au identificat ca impact al implementării programului aspecte legate de subiectul cercetării noastre:

1. Viața cetățenilor va fi îmbogățită prin:

- informația care satisface necesitățile profesionale, educative, culturale și civice;
- acces liber la informația despre culturile străine și experiențele lor;
- acces universal la agențiile și la serviciile de stat;

– abilități mai bune de a colabora pentru a satisface necesitățile comunității.

Societatea va fi democratizată prin:

- o mai bună participare a cetățenilor în domeniul politic și social;
- transparența în procesele de luare a deciziilor de către guvern;
- asocierea liberă cu alți cetățeni pentru apărarea intereselor comune.

3. Bibliotecile vor fi transformate prin:

- noi funcții în calitate de centre active ale comunității, instrumente ale angajamentului civic și promotori ai economiei locale;

– o infrastructură îmbunătățită care să corespundă așteptărilor cetățenilor și bibliotecarilor;

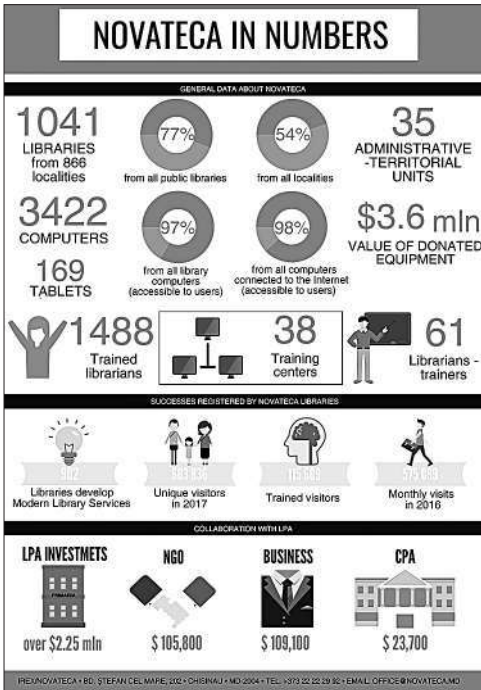
– principii modernizate de management care să stimuleze creativitatea, automotivarea și un program de lucru care să corespundă nevoilor cetățenilor;

– personal recalificat: persoane deschise, amabile, de încredere, active și creative în activitățile lor cu utilizatorii și necesitățile acestora;

– servicii excelente pentru utilizator care vor fi accesibile gratuit, de natură participativă și care să corespundă necesităților cetățenilor și instituțiilor din comunitate;

– o imagine revitalizată care va facilita comunicarea cu autoritățile publice, organizațiile din comunitate, donatorii, mass-media, cu alte biblioteci și cu cetățenii.

Echipa Forumului elaborării viziunii a stabilit mai multe sarcini de perspectivă pentru sistemul de biblioteci din R. Moldova. Îndeplinirea acestor sarcini a permis bibliotecilor publice să-și realizeze potențialul în calitate de furnizori ai accesului public la informație. Sarcinile includ evaluarea necesităților cetățenilor, actualizarea cadrului legal pentru bibliotecile publice, îmbunătățirea sistemului de perfecționare a bibliotecarilor, identificarea și recoman-

darea pentru a obține resursele corespunzătoare și căutarea de noi parteneriate.

În procesul de stabilire a viziunii despre bibliotecile din R. Moldova, echipa a considerat important implementarea lecțiilor învățate de vecinii noștri, precum, România, Ucraina, Letonia și alte țări care au început deja să transforme bibliotecile lor în centre publice moderne de acces la informație.

Pe parcursul a cinci ani *Novateca* a dotat bibliotecile publice din 32 de raioane ale țării, a instruit bibliotecarii în domeniul utilizării calculatoarelor, modernizării bibliotecii, creării noilor servicii moderne de bibliotecă. În același timp, au fost testate programe de formare a competențelor bibliotecarilor în domeniile advocacy și parteneriate, precum și facilitate diverse oportunități de schimb de experiență și cunoștințe între bibliotecarii cu spirit inovator. Rezultatele la sfârșitul anului 2017 sunt evidențiate în infograficul *Novateca în cifre*.

O importanță majoră o are faptul că pe parcursul etapei pilot programul a facilitat crearea și dezvoltarea a numeroase servicii noi de bibliotecă cum ar fi: cursuri IT pentru diferite categorii de populație, digitizare a istoriei locale, ludoteca (spații pentru dezvoltarea creativă a copiilor) etc. La fel, programul a oferit sprijin bibliotecilor publice pentru stabilirea parteneriatelor cu spitale, ONG-uri și agenții locale de angajare în câmpul muncii. La nivel național, *Novateca* a colaborat cu Ministerul Culturii, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (accentul fiind pus pe includerea bibliotecilor în strategia *Moldova Digitală 2020*). Misiunea programului *Novateca* este să transforme bibliotecile publice în spații moderne care își ajută utilizatorii și partenerii săi să se bucure de o calitate mai bună a vieții în fiecare zi. Printre valorile *Novateca* – abilitare, spirit de echipă, cultura inovației, durabilitate și profesionalism – se regăsesc și formulări conexe cu educarea civică și dezvoltarea comunitară: *Sușinem și investim în bibliotecarii care își asumă angajamentul de a moderniza bibliotecile publice, dezvoltându-le competențe de lideri comunitari; Sușinem dezvoltarea unor sisteme și servicii durabile care asigură valoare și impact pe termen lung în comunitățile noastre; Beneficiarii sunt centru a tot ceea ce facem. Succesul Novatecii se datorează împărtășirii acestor valori de către toți cei implicați în modernizarea bibliotecilor publice din R. Moldova.* Cu suportul partenerilor internaționali, naționali și locali din sectorul public, privat și non-profit, bibliotecile din rețea creează și oferă servicii noi cu caracter educațional, social, cultural și economic, orientate și ajustate la necesitățile comunității, astfel transformându-se în centre comunitare vibrante și asigurând îmbunătățirea calității vieții în întreaga țară. *Novateca* este un program

orientat spre impact maxim. Pentru a monitoriza eficient rezultatele programului, utilizează un sistem complex de indicatori și metode de măsurare a impactului.

3. Formarea capacității de modernizare a activității bibliotecilor. Dezvoltarea relațiilor comunitare și a competențelor sociale și civice

Un set de competențe sociale și civice e pus la baza programelor de instruire *Novateca* care urmăresc dezvoltarea angajamentului comunitar al bibliotecii: cursurile *Biblioteca modernă, Formare for-*

matori, Servicii noi, Advocacy, Educarea mediatică etc. (elaborate de IREX *Novateca*) și cursurile livrate de centrele raionale de instruire și centrele regionale de excelență în instruirea bibliotecarilor și utilizatorilor.

Directorii și liderii bibliotecilor, formatorii și metodiștii bibliotecilor raionale demonstrează valoarea bibliotecii și a serviciilor pentru comunitate. Ei creează relații strategice pentru a spori conștientizarea importanței bibliotecii pentru comunitate, pentru a maximaliza impactul și a comunica necesitatea suportului de mai departe.

Competență și relații comunitare	Demonstrează impactul și valoarea bibliotecii pentru comunitate prin evaluarea serviciilor bibliotecare:
Cunoștințe și abilități asociate	scoate în evidență și evaluează necesitățile de top ale comunității și identifică ce trebuie să facă biblioteca pentru a ajuta; utilizează date pentru a comunica factorilor de decizie valoarea bibliotecii; cunoaște și înțelege metodele de colectare a datelor, de cercetare și analiză; colectează și distribuie fapte reale care demonstrează impactul serviciilor de bibliotecă, a resurselor și a programelor asupra necesităților comunității și a vieții persoanelor; realizează evaluarea rezultatelor pentru a măsura impactul programelor și al serviciilor; măsoară nivelul de performanță în comparație cu organizații cu activități comparabile.
Competență și relații comunitare	Folosește metodele cele mai adecvate de atragere a suportului din partea diferitor grupuri de utilizatori:
Cunoștințe și abilități asociate	comunică valoarea serviciilor de bibliotecă, a produselor și a politicilor factorilor de decizie: personalului, utilizatorilor, altor deținători de fonduri, membrilor comunității; comunică clar și eficient necesitatea de susținere a bibliotecii; influențează comunitatea să susțină serviciile în derulare ale bibliotecii și, în special, ale campaniilor; influențează participarea în promovarea inițiativelor bibliotecare; identifică partenerii strategici potențiali susținători ai bibliotecii; dezvoltă mesaje clare și coerente care pot fi folosite de alții.
Competență și relații comunitare	Menține relații publice pozitive cu factorii de decizie privind comunicarea și promovarea valorilor bibliotecii, a serviciilor, a realizărilor și a necesităților:

Competență și relații comunitare	Demonstrează impactul și valoarea bibliotecii pentru comunitate prin evaluarea serviciilor bibliotecare:
Cunoștințe și abilități asociate	<p>promovează biblioteca ca centru de instruire pe tot parcursul vieții;</p> <p>stabilește politici și practici de comunicare clară cu personalul, utilizatorii bibliotecii, membrii comunității, administrația locală și guvernamentală, agenții finanțatoare;</p> <p>înțelege structura guvernamentală în cadrul căreia funcționează biblioteca;</p> <p>menține vizibilitatea în comunitate prin aderarea și activitatea în rețea cu organizații care promovează bibliotecile și biblioteconomia;</p> <p>încurajează dialogul despre serviciile și produsele bibliotecare în multiple medii, atât în format tipărit cât și online;</p> <p>încurajează dialogul despre necesitățile bibliotecii și ale comunității prin discursul public în cadrul programelor, evenimentelor și întrunirilor în întreaga comunitate;</p> <p>dezvoltă relații cu reprezentanții media, liderii comunității și factorii de decizie.</p>
Competență și relații comunitare	Formează parteneriate strategice cu organizații din cadrul comunității:
Cunoștințe și abilități asociate	<p>lucrează în rețea și se implică în activitățile comunitare;</p> <p>identifică oportunități și parteneri potențiali și discută despre avantajele reciproce ale parteneriatelor;</p> <p>dezvoltă și valorifică relațiile de colaborare pentru a facilita realizarea sarcinilor bibliotecii;</p> <p>promovează inițiative de edificare a relațiilor eficiente și coordonează eforturile factorilor de decizie interni și externi;</p> <p>susține relațiile de parteneriat în vederea oportunităților viitoare.</p>

La fel de importante sunt formarea abilităților de relaționare interpersonală (abilitățile sociale) și a competențelor civice. Competențele sociale (competențele personale, interpersonale și interculturale) sunt foarte importante în contextul mozaical al multiculturalismului specific RM, precum și toate formele de comportament, care permit fiecărei persoane să participe în mod eficace și constructiv la viața socială și profesională. Sunt esențiale în înțelegerea codurilor de conduită și a obiceiurilor din diferite medii în care activează bibliotecarii.

Competențele civice, formate în cadrul trainingurilor organizate de *Novateca*, în special, cunoașterea conceptelor și a structurilor sociale și politice (democrație, justiție, egalitate, cetățenie și drepturi civile), fac posibilă participa-

rea activă și democratică a oamenilor în viața comunității și ajută bibliotecarii să devină oameni cu inițiativă în comunitățile lor.

Simțul inițiativei și al antreprenoriatului reprezintă capacitatea de a transforma ideile în acțiune. Acest simț presupune creativitate, inovație și asumarea unor riscuri, precum și capacitatea de a planifica și a gestiona proiectele în vederea atingerii obiectivelor. Bibliotecarii sunt conștienți de contextul propriei sale activități și capabili să valorifice oportunitățile apărute. Își dezvoltă acest simț ca fundament pentru achiziția unor abilități și cunoștințe mai specializate, de care au nevoie atunci când instituie sau contribuie la o activitate socială. Acest lucru mai include și conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernări. Printre competențele civice ne-

cesare bibliotecarilor cu inițiativă comunitară se numără:

- cunoașterea principalelor evenimente contemporane, din țară, țările vecine, Europa și din lume;
- cunoașterea conceptelor sociale și politice;
- cooperarea în echipă (promovată de *Novateca* ca valoare);
- managementul și rezolvarea conflictelor;
- participarea la viața socială într-un mod eficient și constructiv;
- conștientizarea valorilor etice;
- disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor democratice la toate nivelurile.

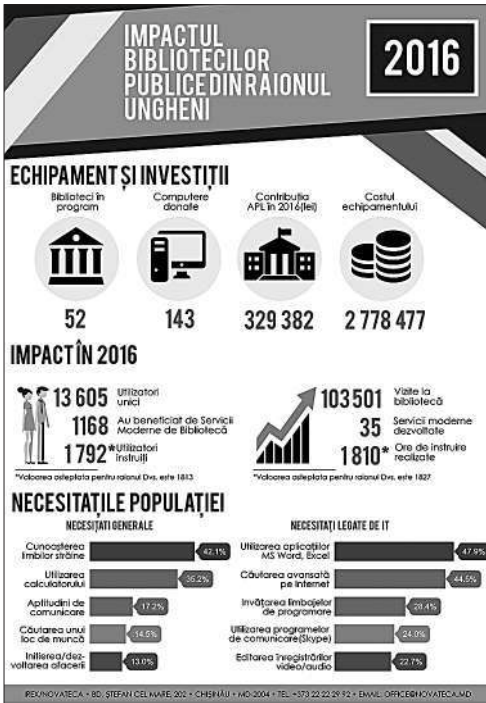
În mediul bibliotecar competențele civice și relaționare sunt competențe-cheie, considerate esențiale dacă se dorește creșterea și dezvoltarea comunitară. Bibliotecile sunt dependente de comunități, de resursele și suportul lor. În acest sens, aceste competențele civice reprezintă calea spre învățarea colectivă într-o bibliotecă (concept realizat cu succes de centrele raionale de instruire și centrele regionale de excelență) pentru coordonarea diferitor aptitudini și integrarea a mai multor fluxuri informaționale și decizionale.

Din această perspectivă, competențele civice în diferite etape ale învățării de-a lungul vieții sunt despre aspecte comune ale învățării: aptitudini, competențe, abilități și deprinderi care definesc cine suntem și cum creăm viitorul comun. Prin urmare, capacitatea de a adopta și „hrăni” competențele civice în contexte de studiu diferite devine esențială. *Novateca*, urmărind finalitățile educaționale prin programul de instruire, oferă și instrumentele necesare (Centrul de resurse *Novateca*), oferă suport și formează abilități celor 77 de formatori (în special, celor de la centrele regionale de excelență) pentru a elabora ei înșiși instrumentele necesare pentru instruirea

bibliotecarilor din spațiul rural, orașenesc și municipal. Aceste noi instrumente vor schimba rolul formatorului, necesitând din partea acestuia o diagnosticare aprofundată a propriilor metode de formare, o creionare a unor scenarii de învățare care să conducă la stabilirea acelor competențe-cheie necesare pentru specializarea sa – ce instrumente sunt disponibile, cum funcționează și cum educabilii le pot folosi cât mai eficient. Formatorii *Novateca*, indiferent de tematica formării, vor să ajute bibliotecarii, mai ales din spațiul rural, să achiziționeze cunoștințe, deprinderi, abilități și atitudini ce le vor asigura un start în implicarea comunitară. Așa cum bibliotecile au rolul de educație civică a comunității, dezvoltă, încurajează și contribuie la cetățenia activă care exprimă capacitatea bibliotecarului și a cetățeanului de a contribui la deciziile și activitățile din viața politică, economică, socială și culturală a comunității sale (locală sau națională).

Există în societatea noastră o prejudecată nejustificată precum că contribuirea la viața societății (participarea) se poate face prin structurile democratice oficiale, rețelele sociale, presa, sindicatul, spațiul public, ONG-uri. Bibliotecile nu se regăsesc în lista structurilor, instituțiilor care contribuie la viața comunităților ca inițiator și contribuitor la dezvoltarea unei cetățenii active în comunitate. E o prejudecată din vremi trecute...

Ironic este faptul că, deși bibliotecarii înțeleg foarte bine rolul lor central în livrarea serviciilor publice vitale și deși cetățenii vor lăuda întotdeauna aportul acestora, totuși bibliotecile sunt rareori menționate și discutate în literatura vastă referitoare la dezvoltarea comunității. Bibliotecile lipsesc din declarațiile despre comunitate, din planurile naționale de dezvoltare comunitară și durabilitate. Revizuirea acestor mișcări și ilustrarea faptului că bibliotecile într-adevăr oferă soluții

pentru provocările de criză, poate fi demonstrat că un bibliotecar la fiecare masă a comunității este soluția care va conduce la includerea activității civice a bibliotecii în teoriile și declarațiile promotorilor dezvoltării comunitare. Acest lucru s-a accentuat și s-a extins odată cu lansarea *Novatecii* care a catalizat activitatea bibliotecilor spre transformarea lor în centre comunitare reinventând mișcarea civică din prisma bibliotecii, reexaminând rolul bibliotecii în dezvoltarea comunitară, identificând importanța bibliotecii ca loc natural pentru activizarea necesităților comunității în sfera socială, culturală și politică.

Cetățenia activă presupune (1) înțelegerea evenimentelor vieții publice, vieții politice a comunității; (2) gândirea independentă și analiza critică asupra evenimentelor politice și sociale din comunitate și (3) acțiunea individuală și/sau colectivă, decizia. Bibliotecile publice au contribuit spectacular la reconfigurarea serviciilor

într-o perioadă de dezvoltare rapidă a tehnologiilor și, în același timp, în menținerea credibilității ca furnizor de idei și inițiative în spațiul comunitar.

Prezența cetățeniei active în activitatea și inițiativele bibliotecii s-a manifestat în bibliotecile din rețeaua *Novateca* prin:

- implicarea cetățenilor în activități de voluntariat (educarea comunității);
- implicarea bibliotecarilor ca voluntari în inițiativele comunitare ale altor instituții comunitare;
- asumarea unui rol în luarea deciziilor;
- decizie în cunoștință de cauză;
- aplicarea unor principii în acțiune (echitate, incluziune, dreptate socială, respectarea diversității).

Cetățenia activă este considerată drept o modalitate de alfabetizare politică în cunoașterea și înțelegerea domeniului social-politic, nediminuând, dar fortificând rolul statului în promovarea dreptății sociale.

La realizarea acestui deziderat contribuie, în mare măsură, „Fondul de Dezvoltare a Bibliotecii Moderne”, o inițiativă largă ce are drept scop susținerea continuă și răspândirea serviciilor moderne implementate cu succes de bibliotecile din rețeaua programului, încurajarea transferului de cunoștințe, experiență și bune practici, precum și oferirea oportunităților pentru dezvoltare profesională, consolidare a rețelei de biblioteci și fortificare a parteneriatelor comunitare cu bibliotecile publice de inițiative precum:

- replicarea serviciilor moderne de bibliotecă;
- participarea la evenimente profesionale și vizite de studiu (individuale / de grup, locale / internaționale);
- organizarea evenimentelor și activităților regionale (evenimente și întruniri regionale, târguri comunitare, conferințe

cu participarea grupurilor profesionale din domeniul bibliotecar, autorităților publice locale, partenerilor publici și privați, grupurilor Friends of the Library etc.);

– oferirea serviciilor de consultanță (organizarea instruirilor și atelierelor de lucru specializate sau a altor inițiative similare de dezvoltare profesională).

Această inițiativă este deschisă pentru următorul public:

– bibliotecari de nivel local, orașenesc, raional, municipal și național;

– șefi ai secțiilor de cultură, specialiști de bibliotecă, bibliotecari-traineri, metodiști, specialiști IT;

– autorități publice locale, beneficiari ai bibliotecilor, parteneri activi ai bibliotecilor (ONG-uri locale și naționale, organizații internaționale, instituții și agenții subordonate Guvernului, sectorul privat), experți locali și internaționali, în cooperare cu grupurile-țintă sus-menționate.

4. Rolul bibliotecii în societatea contemporană

Capacitatea bibliotecilor de reinventare a sporit considerabil cu *Novateca Global Library*. Astăzi, bibliotecile trec printr-o etapă de renaștere. De la biblioteca-colecție evoluează la biblioteca-laborator civic. Această transformare este doar începutul. Biblioteca e instituția publică, comunitară care cel mai bine reflectă lumea, mișcările și schimbările ei. Tendințele de dezvoltare tehnologică și umană promit că vor influența și schimba mentalitatea cetățenilor, a utilizatorilor, vor afecta dezvoltarea și, de pe acum, semnaleză apariția unei noi generații de biblioteci.

Ca entitate publică, biblioteca a evoluat simțitor în RM. Programul *Novateca* a schimbat centrul de greutate de la instituțiile carte-centrice la cele de avanpost electronic al comunității. Rolul bibliotecii într-o comunitate s-a schimbat. Modul în care oamenii interacționează cu biblioteca

și serviciile pe care le oferă, de asemenea sunt în schimbare:

1) biblioteca modernă cunoaște și evaluează experiența utilizării bibliotecii, culege idei, gânduri, percepții ca să-și dea seama cum să ajungă la centrul lucrurilor care contează cel mai mult în comunitate;

2) biblioteca modernă este apostolul noilor tehnologii informaționale în comunitate, deoarece nicio altă organizație comunitară nu și-a asumat responsabilitatea de a ajuta publicul larg să înțeleagă, să utilizeze noua tehnologie;

3) biblioteca modernă este o resursă pentru alfabetizarea comunității precum și expert în noile tehnologii pentru cetățeni și comunitate;

4) biblioteca modernă constituie, reconstituie, prezervă și conservă memoria propriilor comunități. Majoritatea bibliotecilor au devenit centre de istorie locală, amintirile despre comunitate sunt mult mai interesante decât documentele. Ce vehicule se deplasau pe strada principală în 1920? Ce fel de pâine se cocea în brutăriile comunității în 1930? Cine sunt oamenii din aceste fotografii comunitare și de ce au fost ele importante? Amintirile vin în multe forme, biblioteca nu trebuie să le lase să dispară;

5) biblioteca modernă este un spațiu creativ. Utilizări posibile pentru aceste spații creative includ: spații pe care membrii comunității le-ar folosi pentru a învăța lucruri noi; unde își pot expune creațiile, produsele, talentele...; spații în care își pot exprima propriile puncte de vedere; spații în care se pot întâlni cu decidenții pentru a discuta problemele comunitare; studiouri de artă; studiouri de înregistrare; studiouri video; camere / spații pentru imaginare;

6) biblioteca modernă are nevoie de oameni cu viziune și spirit inovator care să dezvolte o structură demnă de încrederea comunitară și care să croiască noi drumuri către interesele comunității. Bibliotecarii

trec prin variate transformări de mentalitate profesională și de angajare comunitară;

7) biblioteca modernă este centrul comunității, este curatorul de conținut pentru comunitate.

Conceptul bibliotecii moderne și al schimbărilor prin care va trece biblioteca în drumul ei de modernizare / reinventare va fi de durată. Bibliotecarii din RM, instruiți de *Novateca*, și-au creat o poziție unică – bazată pe amintirile frumoase ale oamenilor despre instituția bibliotecară, pe prețuirea lor, pe apărarea lor și cred că au susținerea necesară pentru a se reinventa.

Astăzi bibliotecile publice și bibliotecarii se bucură de ceea ce aduce ziua de mâine prin programul *Novateca*, de călătoria spre biblioteca modernă la care ne invită programul național. Aceasta va fi mai mult decât bibliotecă... Va fi instituția delegată cu elaborarea strategiilor de dezvoltare comunitară, care deschide robinetele informaționale pentru spiritele comunității...

Novateca investește în biblioteci tehnologice și instruire transformând bibliotecarii în profesioniști flexibili, deschiși, inovatori. Bibliotecarii instruiți cu instrumentele tehnologice pot face bibliotecile publice bijuterii în coroana comunității. Exemplele programului confirmă această afirmare.

Biblioteca Publică Centru Comunitar este model novator de împuternicire a comunităților la nivel local pentru a crea experiențe unice de animație comunitară – lectură publică, discuții, divertisment, educație, socializare, care adună oamenii împreună. Atunci când oamenii se conectează, comunitățile devin mai puternice, devin locuri-destinații, unde viața acumulează și prinde sens. Biblioteca, prin definiție, este instituție comunitară și actor comunitar, este bun vecin și mentor comunitar... Cum numai nu o titularizează înșiși bibliotecarii: „comoară comunitară”,

„memorie comunitară”, „universitate comunitară”, „centru comunitar”, „creierul comunitar”, „casa mare a comunității” etc., și, mai nou, „conector comunitar”. Acesta din urmă este un model care accentuează rolul transformator al bibliotecii în comunitate. Aplicat, transformă biblioteca într-o scenă imensă comunitară, unde se petrece viața de zi cu zi, cu problemele ei, dar și viața comunității în zile de bucurie și sărbătoare; scena pe care poate urca orice membru al comunității ca să intervină în operă, în scenariu, să contribuie, să corecteze, să ajute.

Implementarea acestui model presupune ca biblioteca să implice cetățenii prin noi modalități, dinamice, în dezvoltarea comunitară în incinta bibliotecii și extramuros (în locuri de care beneficiază comunitățile lor), transformând biblioteca într-un loc important / semnificativ / puternic pentru toți.

Modelul încurajează și susține tranziția bibliotecii către colaborarea și contactul cu o varietate de parteneri comunitari pentru a pune împreună programe interesante, realizabile și atractive pentru comunitate.

Modelul *biblioteca, centru comunitar* nu este unul rigid. Metodologia poate fi îmbunătățită, extinsă, croită pe nevoile specifice fiecărei biblioteci. Din experiența *Novateca* ne-am convins că orice model, serviciu sau proces, poate fi adaptat pentru a se potrivi diferitor circumstanțe ale comunităților. Recomandarea e ca bibliotecile să utilizeze experiențele proprii, experiențele altor țări, dar și experiențele partajate ale bibliotecilor care practică, parțial sau ocazional, elemente sau activități ale acestui model (Biblioteca Publică Izbiște, Criuleni; BM „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Publică Telenești, Biblioteca Publică Ungheeni, Biblioteca Publică Crihana Veche, Biblioteca Publică Orhei etc.).

Un exemplu bun îl prezintă Biblioteca Publică Tătărauca Veche care e mai

aproape de membrii comunității, devenind membru al Centrului comunitar civic din localitate, iar bibliotecarii sunt membri ai Consiliului Comunitar Civic – un model de conlucrare și comunicare între cetățeni și administrația publică locală care consolidează procesele democratice la nivel local și raional. Membrii Consiliului Comunitar Civic contribuie la implicarea cetățenilor în viața socială și politică a comunității și monitorizează activitatea autorităților locale. Biblioteca a renovat spațiul, a construit o rampă pentru persoanele cu dificultăți locomotorii, a instalat un sistem nou de încălzire, a îmbunătățit condițiile moderne pentru cei peste 2000 de locuitori ai comunei. O bibliotecă foarte activă din sutele active din rețeaua *Novateca*: „Educație mediatică pentru democrație!”, „Educarea liderilor la bibliotecă” – doar ultimele exemple ce le-am văzut pe pagina ei de curând.

Acest model presupune că biblioteca devine spațiul public comunitar. Spațiile publice sunt parte integrantă a oricărei comunități. Biblioteca este un spațiu public comunitar. Atunci când utilizăm inteligent spațiile publice, ele servesc ca o scenă a vieții noastre publice. Acestea sunt locurile în care au loc festivitățile, unde se produc schimbările sociale și atitudinale, unde prietenii se reîntâlnesc, culturile se amestecă, unde cetățenii pot interacționa unii cu alții și cu autoritățile publice locale.

Succesul oricărei comunități, a oricărei biblioteci nu e determinat exclusiv de activitățile lor, de angajații lor, de spațiile / localurile / clădirile lor, de ofertele culturale și recreative. Comunitățile, ca și bibliotecile, devin magneți reali atunci când acestea oferă oamenilor calitățile intangibile pe care le-au experimentat în viața civică a comunităților: sentimentul de loc; vitali-

tate socială, preocupări de calitate a vieții cetățenilor (cu toate componentele sale). Aceste intangibile sunt greu de definit și de planificat. Bibliotecile însă combină arta și știința de a face comunitatea un loc minunat în care vrei să trăiești!

Astăzi, există o înțelegere tot mai mare a modului în care se pot schimba funcțiile profesionale ale bibliotecii. Multe comunități sunt la cotitura dintre alternativ și tradițional, în orientarea disciplinată spre revitalizarea vecinătăților / cartierelor / zonelor. Or, aceasta oferă bibliotecii noi modalități de a funcționa în calitate de centre de renaștere locală: atunci când oamenii vin împreună pentru experiențe comune, când reconectează vecinii, cetățenii, comunitățile devin mai puternice, iar locurile publice, inclusiv bibliotecile, devin destinații.

5. Impactul și beneficiile Bibliotecii moderne – modelul *Centru comunitar*

Oamenilor le pasă de comunitatea lor, le pasă de orice loc din comunitățile lor. Experiența bibliotecilor demonstrează că acest model aduce multiple beneficii: o demonstrează bibliotecarii de la Tătărauca

INIȚIATIVA 1+1
Rezultatele bibliotecilor publice din Moldova

DESPRE 1+1
1+1 susține eforturile bibliotecilor de a obține echipament suplimentar pentru satisfacerea necesităților vizitatorilor și partenerilor săi.
Prin Inițiativa 1+1, *Novateca* dublează investițiile în echipament obținute de biblioteci.

PARTICIPANȚI
33 RAOIOANE
341 BIBLIOTECI

REZULTATE

207 Laptopuri
92 Calculatoare
94 Tablete
31 Proiectoare PPT
24 Cameră
448 UNITAȚI DE ECHIPAMENT
3 100 000 lei INVESTIȚII APL

OPINIA PRIMARILOR ȘI BIBLIOTECARIILOR DESPRE 1+1

CONȘTIENȚIZARE
Primarii și bibliotecarii conștientizează importanța echipamentului și a bibliotecii și exprimă atitudine pozitivă privind inițiativa 1+1.

ADVOCACY
Bibliotecarii au contactat potențialii parteneri, au analizat nevoile acestora și au prezentat, au formulat și promovat mesajul asupra cererii de rezultate observate, au avut întâlniri cu partenerii și au reușit să obțină echipament de fonduri.

ARGUMENTARE
Primarii și bibliotecarii conștientizează importanța echipamentului și au prezentat rezultatele de activitate și realizabilitatea planului de programul necesității procedurii echipamentului adecvat.

EXPECTAȚII
Prin această inițiativă, bibliotecile din raioanele 1+1, primarii și bibliotecarii vor avea acces la echipament și servicii suplimentare care vor îmbunătăți serviciile oferite vizitatorilor și vor contribui la dezvoltarea comunității.

RECUNOȘȚINȚĂ • ID: ȘTEFAN CEL MARE, 200 • C/POȘTĂLĂ • AID-2004 • TEL. +373 22 92 92 93 • EMAIL: OFFICE@NOVATECA.MD

Veche, de la Ursoia, Crihana Veche, Izbiște, Verejeni etc.:

- consolidează identitatea comunitară – locurile definesc identitatea comunitară printr-o mai mare implicare în comunitate, un sentiment mai bun de dăruire și de voluntariat, perpetuând integritate, valori și viziune comună;
- construiește poduri de legătură între oameni – locurile atrag populație diversă, inclusiv mai multe femei, persoane în vârstă, copii, precum și o mai mare diversitate etnică și culturală, și încurajează oamenii să se implice. Spațiile publice, într-adevăr sunt un „teren comun”; Hănăsăanii Noi, Leova cu e-guvernarea;
- încurajează angajamentul comunitar și bibliotecar pentru tineret și al tineretului față de comunitate și bibliotecă – tineretul este de multe ori un public, care este trecut cu vederea. O oportunitate pentru a consolida poziția lor în comunitate, de a crește participarea, dar, de asemenea, pentru a reduce apatia sau cinismul în rândul tinerilor. Lider incontestabil la acest capitol este Biblioteca Raională Căușeni prin serviciile ei pentru tineri și implicarea tinerilor în afacerile comunitare și ale bibliotecii. Exemple de implicare a tinerilor în activități civice se regăsesc în activitatea multor biblioteci publice rurale și aproape în fiecare bibliotecă raională. Semnalăm câteva exemple – Biblioteca Publică Măcărești, Ungheni; Rezeni, Ialoveni; Telenești, Rezina, Ungheni, Chișinău;
- contribuie la construirea unor comunități sănătoase – cercetările arată că comunitățile cu puternice interacțiuni sociale sunt mai sănătoase, mai echitabile și mai rezistente;

- catalizează dezvoltarea comunităților – spațiile publice, și îmbunătățirea lor, sunt un mod rentabil prin care comunitățile devin mai competitive. Capitalul uman și creativ este acum un catalizator pentru creșterea economică mai degrabă decât rezultatele acestei creșteri;
- asigură durabilitate – este despre crearea unor comunități mai durabile și locuibile.

Bibliotecile de astăzi stăpânesc mai multe și diferite roluri – unele asociate în mod tradițional cu funcțiile tradiționale ale bibliotecilor, unele nu. Misiunile noi, multifacetate sunt susținute de un design deosebit, facilități puternice, și de programe, și de promovare. Atunci când totul funcționează împreună, bibliotecile devin locuri-ancore, care adună oamenii împreună și comunitatea prinde viață. Pentru a ajuta bibliotecile să-și extindă potențialul lor ca instituții comunitare / de cartier, modelul de centru comunitar oferă următoarele strategii, bazate pe experiența unor biblioteci (deocamdată puține), de transformare a bibliotecii într-un spațiu public comunitar adevărat, într-un catalizator de conectare:

1) bibliotecile moderne oferă un larg mix de servicii comunitare. Deoarece bibliotecile, de regulă, situate central în comunități, sunt locuri ideale pentru a oferi numeroase servicii comunitare, de la lectura publică, educație la îngrijirea copilului, oportunități de plasare în câmpul muncii, la sfaturi / consultanță referitoare la impozitul pe venit, la cursuri de dezvoltare continuă pe diverse subiecte de interes comunitar. Acestea tipuri de oferte comunitare sunt o parte esențială din mixul pe care bibliotecile le oferă și care transformă bibliotecile în destinații de multiutilizare;

2) BM „B.P. Hasdeu” și filialele ei, de exemplu, lucrează cu spitalele, centrele de zi, centrele de recuperare pentru a oferi

diverse servicii culturale, dar și de biblioterapie în subiecte sensibile ca: cum e să ai handicap, cum e să trăiești fără vedere, fără auz; cum să mergi la doctor cu probleme delicate; cum să rezolvi conflictele interioare și conflictele cu societatea? Alte experiențe de succes înregistrează Biblioteca Raională Ceadâr-Lunga, dezvoltând servicii pentru persoane cu deficiență locomotorie, și cea din Cahul cu servicii pentru persoane cu deficiențe auditive, biblioteci care sunt și centre de excelență în prestarea acestor servicii, dezvoltă și oferă bibliotecilor publice din RM metodologii de prestare a acestor servicii bibliotecilor care se orientează spre aceste grupuri sociale;

3) bibliotecile moderne întrețin comunicarea comunitară. Bibliotecile inovatoare nu oferă doar conținut, servind doar o direcție – furnizare de informații –, ele promovează dialogul și schimbul de idei / opinii cu utilizatorii lor, cu cetățenii;

4) bibliotecile inițiază programe de împărtășire a limbilor, a culturii (cu tot ce comportă cultura), inclusiv film, teatru, programe de scriere creativă; inițiază și găzduiesc școli, tabere de vară, festivaluri, neConferințe, cafenele publice pe diverse subiecte de interes comunitar (de ex.: Cafeneaua Publică „Bibliotecarul – eFacilitator de incluziune socială a cetățenilor” la BM); servicii de traducere, programe de instruire IT, cursuri de limbi străine, tutoriale... – sunt multe moduri prin care bibliotecile consolidează abilitățile de comunicare între cetățeni și între utilizatorii bibliotecii (de ex., Filiala „Ștefan cel Mare și Sfânt”: sâmbăta – limba franceză; duminica – limba engleză; filialele „Alba Lulia” – engleza, „Itic Mangher” – engleza, idiș / ebraica, „Liviu Rebreanu” – italiana etc.);

5) bibliotecile moderne ocrotesc și administrează istoria locală. Bibliotecile sunt foarte apreciate ca administrator de istorie și de date locale, depozite de memorie

colectivă a comunității – locuri, edificii, patrimoniu, informații genealogice, arhive și colecții de obiecte comunitare, de istorii comunitare. Bibliotecile inovante captivează utilizatorii / locuitorii comunității prin intermediul poveștilor, festivităților tradiționale și al expozițiilor, celebrează cultura și miturile satului;

6) bibliotecile servesc ca centre de informații civice, sunt forumuri ideale pentru discursul public, pentru subiecte locale; sunt centre de informații despre evenimentele comunitare, divertisment și, demn de remarcat, bibliotecile pot ajuta cetățenii să înțeleagă și să aprecieze mai bine comunitatea (de ex., Biblioteca Publică Cricova a elaborat un volum impozant de peste 600 de pagini – monografia *Cricova în ascensiune continuă*);

7) bibliotecile moderne construiesc capacitate comunitară pentru afacerile locale. Tot mai multe biblioteci satisfac nevoile sociale de muncă a cetățenilor. Bibliotecile joacă un rol, deloc neglijabil, pentru pornirea afacerilor mici de business. Pentru persoanele care caută de lucru sau se interesează de carieră, bibliotecile le conectează la angajatori și oferă instruire de specialitate cum să găsești un loc de muncă (de ex., Biblioteca Publică Călărași, Biblioteca Publică Briceni). Pentru cetățeni / utilizatori, bibliotecile pot oferi informații, mereu actualizate, despre cele mai bune afaceri în domeniul lor;

8) bibliotecile moderne organizează sau participă / implică / colaborează ca coorganizator la activități în spații publice. Spațiile în interiorul sau în afara bibliotecilor – sunt perfecte pentru activități și inițiative publice, sărbători, târguri și festivaluri – precum și evenimente mai mici, dar nu mai puțin importante care au loc în mod regulat, încetățenite ca „de bază”. Aceste activități consolidează rolul bibliotecii ca ancoră a comunității, și oferă șansa de a atrage oameni prin extinderea pro-

gramelor lor. Pentru a avea succes în locuri publice vibrante, o bibliotecă poate oferi un mix eclectic, care include expozate în aer liber pe orice subiect, instalații din artefacte de bibliotecă, jocuri și mese de șah, zone de joacă, zone pentru lectura copiilor (Biblioteca Valea Norocului);

9) bibliotecile moderne sunt locuri de intermediere a vânzării cu amănuntul a bunurilor produse de membrii comunității (oferind o „piață online” pentru a ajuta sătenii să-și comercializeze producția). Bibliotecile pot obține dreptul de vânzare cu amănuntul. Unele pot vinde cărți scoase din circuitul lecturii; pot deschide un minimagazin de cadouri (vederi, plicuri, felicitări, suvenire, picturi, obiecte origami, quilling sau prin alte tehnici inovative, executate manual de către bibliotecarii talentați sau de către utilizatorii diverselor cluburi de dezvoltare a creativității care își desfășoară activitatea în bibliotecă, ghidate / dirijate, mentorate de bibliotecari); pot deschide o cafenea pentru a servi utilizatorii, cetățenii; pot intermedia vânzarea ziarelor și revistelor; închirieri video etc.;

10) utilizând eficient locațiile, bibliotecile pot închiria spațiu pentru organizațiile comunitare; pot amenaja spații pentru „galerii de artă”; pentru evenimente publice;

11) bibliotecile moderne oferta *easy acces* pentru ca toată lumea să le folosească. Este esențial să se asigure că cetățenii au o varietate de moduri de a ajunge acolo, inclusiv rutele de transport convenabile cu opriri în apropiere, cu stații, străzi pietonale și facilități adecvate pentru biciclete, indicatoare;

12) în primul rând, bibliotecile trebuie să fie conectate la rețeaua trotuar, la străzile din apropiere. Mediul / spațiul adiacent al bibliotecii (împrejurimile) ar trebui să fie proiectate astfel încât mașinile să încetinească lângă bibliotecă, obligatoriu, să fie treceri de pietoni, bine marcate (pentru copii și persoane în vârstă, în primul rând);

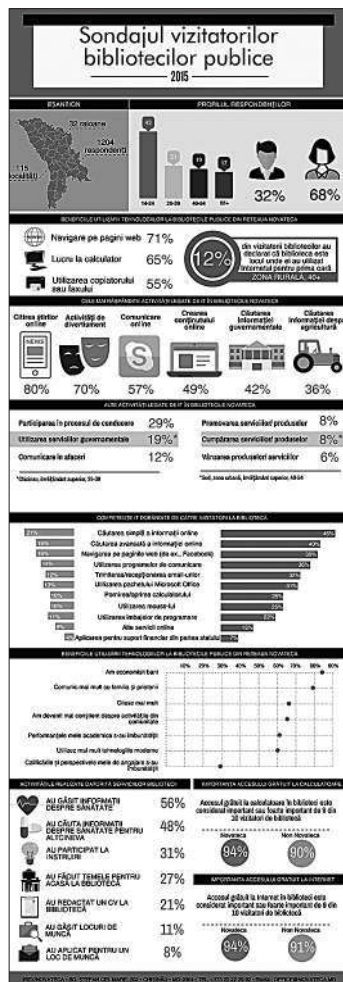
13) bibliotecile moderne știu cum să activeze, să confere vivacitate și suflet străzilor și trotuarelor, lucru esențial pentru atragerea mai multor utilizatori (rezolvând, astfel, și problemele de atracție la lectură a cetățenilor). O bibliotecă cu deschiderea spre piețe / parcuri / grădini publice, scuaruri – locuri unde oamenii pot citi afară sau stând la umbră sau în soare, de exemplu, va fi infinit mai plină de viață comparativ cu interiorul bibliotecii. Sala de lectură ar putea ieși în afară pe o piață publică sau într-o cafenea organizată la parter, ar putea fi o „ieșire din cutie”, o revărsare a bibliotecii pe stradă (de ex., Biblioteca Publică „A. Donici”, Orhei, în scuarul bibliotecii sau al Consiliului raional). Bibliotecile moderne adoptă anume acest tip de conexiune între bibliotecă – interior sobru, calculatoare, zone de lectură – și „bibliotecă în exterior”, procedeu / formă / metodă încetățenită în domeniul biblioteconomic la noi, ca „activitate extramuros” – fațadă, trotuare, piețe, zone de parcare, alte instituții comunitare, oriunde în comunitate. Crearea unui exterior activ, prin ieșirea bibliotecii „în afară” este esențială pentru bibliotecă în ansamblu (de ex., Biblioteca „Ovidius”, proiectul *Cartea din parcare*). Activitățile de advocacy au impulsivat ieșirea bibliotecii în comunitate, astfel au sesizat mai real problemele, mai ales, cele legate de mediu;

14) bibliotecile moderne sunt atracții multiple, sunt destinații! O strategie sigură pentru bibliotecă – oferirea unei serii de „locuri” mai mici, în interiorul și în jurul ei pentru a atrage oameni. Aceste numeroase atracții mici, cum ar fi un loc de joacă pentru copii, un loc pentru jocul de dame / de șah pentru toate grupurile interesate de aceste jocuri intelectuale, bănci comode pentru pensionari, care au nevoie de mai mult aer liber pentru discuții sau lectura presei – sunt eficiente pentru a atrage cetățenii comunității pe tot parcursul zi-

lei. Localizări strategice, ar merita numite, pentru bibliotecile publice din orașe sau sate, aceste atracții din apropiere, care generează sinergie și stimulează în continuare activitatea publică (de ex., „Grădina de citit” la Biblioteca Metropolitană București, „Trolleybook” în Parcul Valea Trandafirilor la BM „B.P. Hasdeu”). De ce nu și „Grădina de citit” a Bibliotecii Publice Leova, a Bibliotecii Publice Ungheni, a Bibliotecii Publice Șoldănești etc.? Ex.: „Ora poveștii” în parc, doar mergem acolo unde-i utilizatorul – acesta-i principiul pe care-și setează activitatea biblioteca modernă, iar modelul „Biblioteca, centru comunitar” sugerează ieșirea bibliotecii din interior spre exterior;

15) bibliotecile moderne sunt concepute pentru a-și sprijini funcțiile comunitare milenare. Clădirile bibliotecii și spațiile publice în aer liber (străzi, trotuare și parcuri, parcuri, grădini) ar trebui să fie proiectate astfel încât spațiile să poată fi utilizate în diferite moduri pentru diferite grupuri de utilizatori pe tot parcursul zilei, al săptămânii și al anului. Pentru a permite suprapunerea și schimbarea folosesc, principiul *forma trebuie să accepte funcția*. Elemente de infrastructură situate și necesare, în număr adecvat, sunt un mod de a facilita flexibilitatea: bibliotecile Leova (teritoriul din jurul bibliotecii), Șoldănești (grădina din față), Izbiște (toate zonele verzi ale satului), Telenești (suarul din față), Orhei (locul din fața bibliotecii), Ungheni (suarul din față), „Onisifor Ghibu” (Grădina cu havuz), „Ițic Mangher” (strada pietonală), „Transilvania” (insula-parc), N. Titulescu („Poienița veselă”) etc.;

16) bibliotecile moderne asigură o varietate de facilități. Fără facilități bibliotecile moderne nu pot deveni o destinație multiscop. Facilitățile susțin foarte mult eforturile bibliotecilor de a atrage mai mulți utilizatori. Serviciile WiFi, de exemplu, cer optimizări ale spațiului public, iar bibliotecile încearcă să ofere locuri confor-

tabile pentru a sta atât în interiorul, cât și în afara clădirii sub copaci umbroși. Alte facilități pot include arta publică sau alte caracteristici care ajută să se stabilească un cadru de sărbătoare pentru interacțiunea socială, încurajând oamenii să se adune. Un exemplu bun ni-l oferă Biblioteca publică Costești, dar nu la acest nivel, în multe altele, și-a pavazat intrarea cu o lucrare de autor a unui artist plastic recunoscut, făcând atât bibliotecă cât și împrejurimile mult mai atractive pentru utilizatori. Un exemplu concludent este și Biblioteca Valea Norocului, Sângerei, unde cu efortul personal al bibliotecarei Tamara Suru-

jiu, precum și al voluntarilor comunitari, s-a renovat spațiul, s-a reciclat mobilierul transformând spațiul bibliotecii în unul original, inventiv, inedit, captivant;

17) bibliotecile moderne sunt la cele mai bune cote ale lor, atunci când programele evoluează pe tot parcursul anului. Schimbările sezoniere și datele de importanță istorică locală permit bibliotecilor oportunități mari pentru a sărbători viața culturală și civică a unei comunități. Aici bibliotecile publice din RM excelează – bibliotecarii sunt măștri în a organiza sărbători comunitare ca „Ziua satului”, „Sărbătorile de iarnă”, „Festivaluri comunitare”, „Târgul inovațiilor de bibliotecă”, „Târgul partenerilor”, „Târguri ale comunității cu susținerea bibliotecii” (ultimele trei, inițiative recomandate și susținute de *Novateca*). Exemple pozitive de organizare a târgurilor au fost la Bălți, Cahul, Chișinău, Glodeni, Cantemir în cadrul cărora s-au reunit bibliotecari, cetățeni, APL, parteneri, voluntari comunitari, reprezentanți ai sectorului public și privat. Aceste târguri au servit drept platformă excelentă pentru biblioteci prin care și-au promovat activitatea în folosul comunității, rezultatele impresionante obținute prin eforturile de advocacy și serviciile pe care le prestează în domeniile incluziunii sociale, incluziunii digitale, educației nonformale, sănătății, agriculturii și creșterii economice. Târgurile au evidențiat capacitatea bibliotecilor de a oferi servicii ce satisfac nevoile comunității și contribuie la creșterea oportunităților economice și sociale pentru cetățeni. Bibliotecile au oferit, prin organizarea acestor evenimente comunitare, o dovadă în plus a angajamentului lor de a asigura durabilitate inovațiilor bibliotecare și de a stimula, a motiva, a încuraja participarea comunității la activitățile civice prin exemplul propriu;

18) pentru a rămâne vitale și interesante, bibliotecile practică intercalarea

activităților și serviciilor de bază cu piețele sezoniere, sărbătorile de vacanță și evenimentele civice primordiale, prioritare, centrale ale comunității (Școala de vară IT, Râșcani, Rezina etc.). Utilizarea flexibilă a spațiilor de bibliotecă sprijină, de asemenea, practica flexibilizării programelor pentru public, pentru comunitate;

19) bibliotecile moderne depind de un management înțelept. Gestionarea unei biblioteci pentru uz public merge dincolo de procesele interne, strict biblioteconomice, problemele de întreținere. Aceasta implică evaluarea constantă a modului eficienței programelor, facilităților și caracteristicilor de design pentru a servi calitativ și atractiv utilizatorii și a respectării misiunii bibliotecii în sine. Un efort de bun management păstrează biblioteca funcțională, care asigură satisfacerea nevoilor de schimbare ale utilizatorilor, cu îmbunătățiri în desfășurare și rafinament continuu. O mare varietate de parteneri și părți interesate, precum și utilizatorii bibliotecii, nu numai membrii Consiliului de administrație al bibliotecii, pot să-și asume, să delege și să partajeze sarcinile și responsabilitățile de management. Programe de instruire pentru directori, metodiști, specialiști în domeniul de biblioteci și șefi ai direcțiilor de cultură, reprezentanți ai APL – primari, consilieri etc.;

20) bibliotecile moderne sunt catalizatoare comunitare de revitalizare. Punerea tuturor ingredientelor unei biblioteci moderne împreună, culminează cu o instituție publică a cărei influență se extinde mult dincolo de locația fizică. Cele mai bune biblioteci sunt ancore ale comunității. Deoarece acestea sunt centre extrem de vizibile în viața civică, aceste biblioteci însuflă încrederea publicului în comunitățile / mahalalele lor și catalizează investiții suplimentare atât din sectorul public, cât și din cel privat. Puterea acestor instituții de a revitaliza comunitățile este recunos-

cută și o ilustrează multe exemple locale prin aprecierea și sprijinul din partea fondatorilor și prin atenția filantropică privată (Infografic *Novateca* in numbers).

Printr-un parteneriat strategic, *Novateca* și Asociația Bibliotecarilor din RM, au implementat proiectul *În obiectiv advocacy*, un amplu program de liderism și advocacy care a format 20 de lideri (bibliotecari) și 20 de ambasadori (personalități din diverse domenii: jurnalism, artă, business, societatea civilă, mediul academic ș.a.), dezvoltând abilități de consolidare a capacităților membrilor comunității bibliotecare pentru a iniția cu succes diverse proiecte, acțiuni, pentru a promova rolul bibliotecii în comunitate.

Alt proiect care se aliniază eforturilor de dezvoltare comunitară este *Al treilea spațiu al comunității*, care urmărește formarea de cetățeni activi și amenajarea, în șase biblioteci publice raionale, a unor spații – „cuiburi ale democrației” ce încurajează deprinderea comportamentelor civice, dezbateră problemelor locale și luarea de inițiativă pentru soluționarea acestora. Cuiburile democrației constituie spații de întâlnire și dezbateră cetățenească, realizate prin design participativ în cadrul celor cinci biblioteci raionale: Biblioteca Publică din Briceni, Biblioteca Publică „Mihai Eminescu” din Rezina, Biblioteca Publică „Dimitrie Cantemir” din Ungheni, Biblioteca Publică „Antonie Plămădeală” din Hâncești, Biblioteca Publică „Valeriu Matei” din Leova, Biblioteca Publică „Andrei Ciurunga” din Cahul și în Biblioteca Publică de Drept din Chișinău.

Menționăm încă un aport considerabil la dezvoltarea abilităților sociale și civice ale bibliotecarilor și cetățenilor – proiectul *Consolidarea mass-mediei independente și a educației mediatică în Republica Moldova*. Astăzi, devine tot mai important să asigurăm cetățenii cu abilități potrivite pentru a analiza critic și obiectiv conținutul media,

a discerne între prejudecăți și dezinformare și a forma opinii bazate pe surse de informare de încredere. În acest context, unele biblioteci publice și-au asumat sarcina de a îmbogăți oferta de știri locale și au început să publice propriile lor buletine de știri și ziare. Bibliotecile creează și distribuie săptămânal ziarul pentru a informa cetățenii despre activitățile și evenimentele locale – un exemplu concludent ni-l oferă biblioteca din Bravicea.

Total au fost formați 85 de bibliotecari pentru o educație mediatică. Acești 85 au educat mediatic alte peste 400 de persoane. Activități de instruire organizate de bibliotecari au fost 204. Număr total de participanți la activitățile organizate de bibliotecari – 2060 (elevi – 1210; adulți – 850). Au fost organizate 25 de Public Platforms (discuții publice) în biblioteci. Numărul persoanelor prezente la discuțiile publice – 517.

Grupurile cu care au lucrat bibliotecarii la nivel local: elevii – de la clasa a 6-a la a 12-a, tinerii (adulții tineri), adulții, seniorii, reprezentanți ai APL și alți colegi bibliotecari. Raioanele unde s-au desfășurat activități legate de educație mediatică: Briceni, Edineț, Ocnița, Fălești, Râșcani, Drochia, Soroca, Florești, Bălți, Telenești, Rezina, Orhei, Strășeni, Ungheni, Hâncești, Leova, Cantemir, Cahul, Vulcănești, UTA Gagăuz-Yeri, Taraclia, Cimișlia, Căușeni, Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, Chișinău.

6. Utilizatorul bibliotecii moderne. Implicarea în dezvoltarea comunitară și educație civică

Pentru a măsura impactul pe care bibliotecile *Novateca* îl au asupra vieții utilizatorilor, dar și pentru a monitoriza progresul programului s-au realizat sondaje privind utilizatorii bibliotecilor publice, începând cu anul 2014. Beneficii rezultate din accesarea tehnologiilor și asistenței oferite de bibliotecile publice (%) sunt

multiple. Prima cifră arată % de utilizatori, a doua cifră indică % de nonutilizatori:

- a crescut gradul lor de conștientizare cu referire la activitățile comunitare sau civice (de exemplu, activități ale asociațiilor locale sau grupurilor din vecinătate, activități de voluntariat, mitinguri) (82/62%);
- sunt mai implicat în comunitatea mea decât dacă nu aș fi utilizatorul bibliotecii (65/54%);
- am participat la un curs de instruire (25/12%);
- am făcut voluntariat în bibliotecă (24/21);
- informații despre / pentru comunitatea locală (49/41);
- acces la informații despre serviciile de stat (publice), precum taxe, formulare etc. (40/36);
- un spațiu unde se poate întâlni comunitatea locală (60/48).

Rezultatele sondajelor furnizează informațiile necesare pentru a înțelege situația bibliotecilor publice, accesul la informație în Republica Moldova, precum și informațiile necesare pentru potențialele campanii de advocacy pentru Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) și alți parteneri interesați. Metodele de cercetare: studii de evaluare reprezentativă la nivel național, *pop-up survey*, interviuri telefonice.

Bibliotecile publice *Novateca* oferă spațiu, acces, personal, materiale digitale și tipărite, cunoștințe și relații, care pot ridica bunăstarea membrilor comunității și pot asigura dezvoltarea acestora. Datorită programului *Novateca* bibliotecile publice devin centre comunitare multilaterale, de foarte multe ori reprezentând unica „resursă” comunitară – în special, în mediul rural și pentru cetățenii cu venituri mici. Transformările produse la nivelul serviciilor oferite de biblioteci (o gamă largă de instrumente digitale, educaționale, socia-

le și antreprenoriale) duce la utilizarea la scară mai mare a bibliotecii.

O bibliotecă publică contribuie la bunăstarea economică a membrilor comunității: de exemplu, accesul gratuit la tehnologii și asistența oferită de personalul bibliotecii în căutarea de informații legate de angajarea în câmpul muncii, a ajutat respondenții să găsească locuri de muncă crescând astfel veniturile individuale și de familie ale acestora (37% de utilizatori *Novateca* și 17% de utilizatori *nonNovateca* s-au angajat; fiecare al zecelea utilizator *Novateca* și *nonNovateca* a declarat venituri mai mari). Accesul gratuit la tehnologiile oferite de bibliotecile publice au economisit banii respondenților (87% utilizatori *Novateca* și 68% utilizatori *nonNovateca*). Afacerile a 4% dintre respondenți (fiecare categorie) s-au extins.

Bibliotecile publice pot consolida comunitățile prin sporirea gradului de conștientizare cu privire la problemele comunității și participare civică (82% de utilizatorii *Novateca* și 62% de utilizatori *nonNovateca*); oferă spații pentru organizarea de evenimente și de socializare, de exemplu, spații pentru organizarea de ateliere de lucru, conferințe, mese rotunde etc. (46% de utilizatori *Novateca* și 48% de utilizatori *nonNovateca*); cafea, magazin de serviciu etc. (8% utilizatori *Novateca* și 12% utilizatori *nonNovateca*). Totodată, biblioteca protejează membrii comunității (în special bătrânii) de izolare.

Tehnologiile disponibile la bibliotecile publice sunt utilizate pe scară largă pentru a comunica cu rudele și prietenii aflați peste hotare, contribuind astfel la asigurarea unei legături mai puternice cu aceștia (92% din utilizatorii *Novateca* și 72% din cetățeni *nonNovateca* se simt mai conectați de familia și prietenii lor din străinătate).

Bibliotecile oferă potențial de dezvoltare (de exemplu, servicii de formare a competențelor) și asigură învățarea pe tot par-

cursul vieții (25% utilizatori Novateca și 12% de utilizatori nonNovateca au participat la sesiuni de instruire, inclusiv individuale).

Biblioteca reprezintă un loc util pentru elevi, întrucât îmbunătățește performanțele lor academice (73% utilizatori Novateca și 56% de utilizatori nonNovateca).

Echipamentul modern din bibliotecă, digitizarea serviciilor, oportunitățile de socializare și de organizare a evenimentelor, oportunitățile de instruire și alte servicii oferite de biblioteci încep să schimbe percepția tradițională, potrivit căreia biblioteca este un loc unde se păstrează și se citește cărți.

Cercetarea satisfacției utilizatorilor evidențiază avantajul comparativ al bibliotecilor *Novateca*, întrucât acestea beneficiază de instrumente tehnologice, de resurse umane calificate care pot ghida clienții în accesarea informațiilor relevante și a serviciilor moderne, precum și de o serie de servicii nontradiționale. Prin urmare, bibliotecile publice *Novateca* sunt vizitate mai des și sunt mai bine evaluate de către respondenți. Ponderele respondenților *Novateca* declarând beneficii în urma utilizării serviciilor de bibliotecă este mai mare în comparație cu utilizatorii non*Novateca*. Ponderele respondenților care manifestă satisfacție pentru serviciile oferite este, de asemenea, mai mare în rândul utilizatorilor rețelei *Novateca*.

Utilizatorii au furnizat multe recomandări pentru multiplicarea practicilor de succes pentru a maximiza impactul programului *Novateca* (acolo unde acesta este implementat). Unele recomandări specifice se referă la:

- a dota bibliotecile cu (mai multe) calculatoare, imprimante, copiatoare, proiectoare, aparate foto și camere video;
- a asigura conexiune la internet (în cazul în care nu există servicii internet), a accelera conexiunea la inter-

net și WiFi, a asigura acces gratuit la internet;

- a digitiza serviciile (de exemplu, digitizarea registrelor, a informației, oferirea de cărți în format digital, CD și DVD);
- a asigura continuu cu personal și a forma competențele bibliotecarilor;
- a asigura cu literatură în funcție de necesitățile membrilor comunității: aprovizionare cu materiale tipărite noi și moderne, cu materiale în limba română, cu enciclopedii și dicționare, ziare și reviste, cu literatură străină și materiale specializate (arte, medicină, sănătate, psihologie, economie, contabilitate, astrologie, sport etc.), cu bestsellere, cu materiale didactice și manuale școlare;
- a crea parteneriate cu actorii locali, sectorul privat și societatea civilă pentru a atrage noi utilizatori și a obține suport;
- a deschide biblioteca spre mai multe activități (în special, a promova ideea organizării diverselor evenimente în incinta bibliotecii);
- a asigura instruirea timpurie pentru copii, susținere pentru elevii / studenții de toate vârstele, a asigura învățarea pe tot parcursul vieții pentru adulți și persoane în etate, prin implicarea personalului bibliotecilor și a experților externi;
- a asigura accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități;
- a oferi servicii de divertisment și un loc de întâlniri pentru membrii din comunitate;
- a promova serviciile cu ajutorul mass-media;
- a adapta orarul de lucru la nevoile populației.

Utilizatorii bibliotecilor rețelei *Novateca* sunt motorul dezvoltării și inovării acti-

vității bibliotecilor. Feedbackul oferit este instrumentul de îmbunătățire continuă a serviciilor. Ei vor biblioteci atractive, dotate cu echipament performant, resurse diversificate, actuale, comunitar centrate, bibliotecari pozitivi, profesioniști, cu un sentiment puternic de apartenență comunitară.

7. Rolul bibliotecii publice în campaniile electorale

Bibliotecile istoric sunt actori activi în procesele electorale locale și naționale. Bibliotecarii sunt implicați ca resurse în organizarea alegerilor, sunt membrii comisiilor electorale, șefi ai centrelor electorale, poziții care cer implicare profesională și umană pentru a asigura buna desfășurare a alegerilor. În multe cazuri bibliotecile sunt locuri de votare, în biblioteci sunt plasate centrele electorale. În acest caz bibliotecile participă cu tot personalul la pregătirea localului, la amenajarea lui, la informarea alegătorilor, membrilor comisiilor electorale etc. Aproximativ fiecare al doilea bibliotecar este implicat în organizarea și desfășurarea procesului electoral.

Altă formă de implicare și participare a bibliotecilor la procesul electoral este utilizarea spațiului bibliotecii pentru întâlnirile preelectorale ale candidaților și politicienilor. Rolul bibliotecii este să organizeze publicul. În perioadele preelectorale se întâmplă și două, trei întâlniri pe zi ale cetățenilor cu candidații, bibliotecile și bibliotecarii fiind suprasolicitați.

Participarea bibliotecarilor la campaniile electorale aduce beneficii instituției bibliotecare, fiind recunoscută ca instituție comunitară de încredere, își sporește imaginea în comunitate, în perioada alegerilor, în cazul în care biblioteca găzduiește centrul de votare, fiecare cetățean pășește pragul bibliotecilor, chiar dacă în restul timpului nu prea trece pe acolo.

Bibliotecarii implicați în alegeri învață și își perfectează competențele sociale și

civice, pot stabili mai ușor relații de colaborare, sunt mai buni vorbitori publici, cunosc mult mai profund problemele politice și problemele comunității, cunosc căile de rezolvare a problemelor comunitare, sunt oamenii cu inițiative, cu idei și sugestii bune pentru dezvoltare comunitară.

În ultimul timp, bibliotecile sunt preocupate tot mai mult de educarea civică a cetățenilor, mai ales, a tinerilor sub genericul *Democrația se învață!* Un exemplu concludent sunt serviciile pentru tineri „Pro democrație” în colaborare cu echipa mobilă a proiectului *ProDem* în bibliotecile din RM. Una din ședințele acestui serviciu în care tinerii învață democrația este consacrată exercițiului de simulare a alegerilor foarte agreat de tineri. Acum se desfășoară la Biblioteca Corlăteni, Râșcani. Bibliotecara împreună cu liderii echipei mobile din cadrul Proiectului *ProDem* – Nicoleta Cozma și Andreea Tifoi – a participat la Conferința *Open Talks* (ediția I) în orașul Chișinău. Vorbitori-invitați speciali la Conferință au fost: Andrian Candu, președintele Parlamentului RM; Dafina Gercheva, coordonator, rezident al ONU și reprezentant permanent PNUD în R. Moldova; Stephanie Chetaru, directoare, Programul *Democrație și bună guvernare*, Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova). Democrația se învață și aduce satisfacții – un bibliotecar din spațiul rural, pentru că dorește și se implică în educarea civică a comunității, participă alături de somități politice de nivel național și internațional, simțindu-se deosebită, importantă.

8. Concluzii și recomandări

După cum se evidențiază în această cercetare a rolului bibliotecii în procesul educației civice, activitatea de zi cu zi a bibliotecilor se încadrează perfect în activitățile de dezvoltare comunitară. Bibliotecile și bibliotecarii contribuie în-

tr-o mare măsură la dezvoltarea comunității, deși acest lucru nu este recunoscut de specialiștii din domeniul comunitar. Specialiștii în domeniul biblioteconomic recunosc că:

1) rolul bibliotecii în dezvoltarea comunității este constructiv și, totodată, rămâne încă pasiv în multe comunități;

2) serviciile bibliotecii nu sunt bine înțelese de organizațiile care activează în domeniul dezvoltării comunitare, și acest fenomen nu depinde de eforturile nenumărate de promovare a acestora;

3) în calitate de instituții ale administrației locale bibliotecile mult timp nu erau percepute ca potențiali participanți și nici parteneri serioși nici chiar de administrațiile locale;

4) bibliotecile și bibliotecarii nu au fost integral integrați în eforturile de viziune a comunității și, deci, nu au fost identificate ca parte componentă în strategiile de dezvoltare care sunt implementate astăzi;

5) lipsa participării bibliotecilor din proiectele de viziune comunitară înseamnă ca mesajul bibliotecilor nu este bine perceput.

Biblioteca pentru comunitate este:

- loc de obținere a informației despre demografia și istoria comunității;
- loc de reuniuni și întruniri;
- loc pentru amplasarea anunțurilor comunitare;
- loc pentru obținerea listei tuturor organizațiilor din comunitate;
- loc unde găsești un bibliotecar pentru referințe;
- loc de acces la computere publice;
- loc pentru votare;
- loc de obținere a semnăturilor pentru petiții;
- loc de informare despre granturi și sponsorizări;

Sintetizând rolul bibliotecii în crearea identității comunitare, dialogului comunitar, colaborării comunitare suntem în

drept să menționăm că „putem face mult mai mult”.

Aspectele dezvoltării comunitare reprezintă o parte inerentă a eforturilor bibliotecare. Din cunoașterea eforturilor bibliotecare și a răspunsurilor oferite pentru rezolvarea problemelor comunitare putem concluda că profesia de bibliotecar derivă dintr-o înțelegere de amploare a tot ceea ce înseamnă dezvoltare a comunității.

Examinarea activității bibliotecilor care au contribuit la procesul de dezvoltare în contexte diferite ne-au permis să identificăm câteva recomandări care stau la baza oricărei inițiative comprehensive:

- implicarea în activitățile comunitare – cu cât un bibliotecar se implica mai mult, cu atât este mai puternică responsabilitatea față de comunitate;
- cunoașterea problemelor comunitare – capacități de identificare și gestionare a problemelor cu care se confruntă comunitatea în care lucrează, atât la nivel micro, cât și la nivel macro;
- relaționarea – crearea relațiilor de succes cu comunitatea – bibliotecarii percep implicarea comunitară ca generator de noi șanse pentru dezvoltarea noilor servicii și relații prin interacțiunea cu membrii comunității la întrunirile civice, sociale și educaționale;
- integrarea serviciilor – bibliotecarii implicați în organizațiile comunitare sunt capabili să înțeleagă că integrarea serviciului bibliotecar este de importanță majoră. Ei sunt în stare să înțeleagă și să conceptualizeze faptul că serviciile care le oferă fac parte dintr-un sistem integrat. Serviciile informaționale și de referință sunt mult mai eficiente dacă, în primul rând, îți dai

seama că există o structură în comunitate;

- dezvoltarea comunitară ca valoare instituțională – filosofia care stă la baza acestei valori e că o comunitate puternică înseamnă un loc mai bun de trai, unde grija pentru oameni, în special, pentru copii și pentru cei în vârstă, sunt foarte importante. Bibliotecarii sunt percepuți ca attribute necesare pentru îmbunătățirea calității vieții;
- biblioteca poate face diferență – toți bibliotecarii cred cu fermitate în rolul pe care îl dețin în comunitate. Crearea unei imagini la evenimente și întruniri comunitare transformă biblioteca într-un loc de conectare și relaționare cu și între oameni. Acești bibliotecari exprimă optimism și deschid porțile bibliotecii pentru toți oferind servicii inovative ca răspuns la necesitățile reale ale comunității.

Dezvoltarea comunitară trebuie să fie un obiectiv prioritar pentru biblioteci. Fiecare bibliotecă va avea o viziune proprie asupra acestui obiectiv. Bibliotecile pot să nu includă obiective de dezvoltare comunitară în strategiile lor, dar riscă să devină instituții irelevante atât pentru cetățeni, cât și pentru mișcările comunitare curente și viitoare.

Bibliotecile pot contribui substanțial la procesul de dezvoltare comunitară. În sprijinul acestei idei, facem următoarele observații:

- biblioteca publică are un rol istoric în educația comunității;
- biblioteca publică este deschisă pentru oameni de toate vârstele, rase sau statute economice;
- biblioteca publică este un loc pentru întruniri sociale;
- biblioteca publică reprezintă memoria istoriei și culturii comunitare;

- biblioteca publică este recunoscută și are o tradiție lungă de servire a cetățenilor;
- biblioteca publică deține un personal bine educat;
- biblioteca publică își extinde serviciile și pentru persoanele cu dizabilități și pentru cei care sunt disponibilizați în casă;
- biblioteca publică a demonstrat capacitatea de leader în oferirea noilor tehnologii;
- biblioteca publică are o localizare centrală și convenientă în peste 1300 de comunități la nivel național.

Provocarea cea mare pentru bibliotecari este să demonstreze că inițiativele planificate și implementate contribuie la o dezvoltare comprehensivă a comunității. Odată cu realizarea acestui obiectiv bibliotecile vor fi apte să formeze mai multe relații de parteneriat și să se implice mai mult într-o îmbunătățirea situației comunitare.

Soluția este simplă, dar în același timp foarte dificilă. Bibliotecarii, managerii de bibliotecă trebuie să restructureze sarcinile și activitățile zilnice în lumina dezvoltării comunitare.

Participarea și dezvoltarea comunitară este la fel de importantă ca integrarea noilor tehnologii. De fapt, dezvoltarea comunitară este baza distribuirii resurselor pentru noile tehnologii. După cum a mai fost menționat, crearea rețelelor informaționale comunitare este vitală în aceeași măsură ca necesitatea participării în alte activități comunitare. Fără această participare activitatea, rolul, valoarea bibliotecii nu vor fi percepute ca esențiale de nimenea.

Mulți bibliotecari au demonstrat că ei într-adevăr sunt actori comunitari prin exemple concrete de activitate cu diferite segmente demografice, prin devotamen-

tul lor de a diminua barierele de acces la informație. Rețeaua *Novateca* abundă de exemple.

Astăzi, bibliotecarii fac față unui nou set de complexități, cum ar fi necesitatea reconfigurării programului de activitate, necesitatea implementării noilor politici de dezvoltare. Obligația de a contribui la dezvoltarea comunității vine din mai multe direcții.

Următorul pas este recunoașterea și delegarea resurselor pentru obiectivul important de dezvoltare comunitară. Recunoașterea și responsabilitatea sunt imperative pentru crearea viitorului care deține un rol de acțiune pentru materializarea valorilor comunitare și bibliotecare.

Referințe bibliografice

1. **Biblioteca Modernă** / IREX, Novateca. <http://www.novateca.md/ro/for-public-libraries/biblioteca-moderna>
2. **Educația civică în Europa**.- 144 p. Accesat 22.11.17 <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>
3. **Kulikovski, L.** Conectare comunitară: ghid. – Bibi. Municipală „B.P. Hasdeu”, 2017, (manuscris). – 11 p.
4. **Kulikovski, L.** Biblioteca Centru comunitar. Accesat 22.11.17 http://novateca.md/phocadownload/resource_center/find_trainings/modern_library/ro/Biblioteca%20-%20Centru%20Comunitar.pdf
5. **Rolul bibliotecilor publice în comunitate.** Studiu calitativ /IREX, NOVATECA, 16 p. Accesat 22.11.17 <http://www.novateca.md/ro/for-public-libraries/resource-center>
6. **McCook, Kathleen de la Pena.** Un loc la masă: participarea la dezvoltarea comunității / Kathleen de la Pena McCook; red. de spec. : Lidia Kulikovski ; trad. : Victoria Kulikovski, Lidia Kulikovski; cop. : Tatiana Roșca; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. – Chișinău : „Magna-Princeps” SRI, 2010. - 112 p.

BIBLIOTECA MODERNĂ. GLOSAR DE TERMENI UZUALI

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI, Oleg BURSUC,
Violeta BUNESCU, Denis GANEA

(Continuare din nr. 2, 2017)

Rezumat:

Modernizarea bibliotecilor merge mână-n mână cu învățarea. Programul Novateca a format bibliotecarilor capacitatea, competențele necesare proceselor de modernizare și implementare a serviciilor moderne, a inovării conceptelor de activitate. Or, reușita implementării acestora depind în mare măsură de asimilarea și utilizarea unui limbaj comun: un limbaj al serviciilor, inovației, creativității și al tuturor componentelor unei biblioteci moderne. Necesitatea unui limbaj comun al mod-

ernizării a fost resimțit de către bibliotecari din primele activități de instruire. La elaborarea primului nucleu al unui viitor glosar au muncit formatorii Novateca. Pornind de la acel nucleu de termeni echipa compusă din L. Kulikovski, O. Bursuc, D. Ganea, susținuți de V. Bunescu, a revizuit, selectat, completat, cizelat definițiile până s-a ajuns la acest Glosar de termeni uzuali „Biblioteca Modernă”. Autorii îl consideră un instrument lingvistic util în educarea unei culturi a modernizării și inovării activității bibliotecilor.

Cuvinte-cheie: *Biblioteca Modernă, servicii moderne, cultura serviciilor, cultura inovației, inovare tehnologică, management inovațional, bibliotecar inovator, formator, modernizarea spațiilor, Voxel, Widget, ROI.*

* * *

Date statistice – resursă, constând din date numerice ce reflectă numărul oficial al utilizatorilor și înregistrează statutul economic, vârsta, sexul etc. acestora. ~ reflectă numărul de evenimente, participanți la evenimente, vizite, împrumut, referințe etc.

Descărcare electronică (a download) – 1) solicitare reușită a unei unități de conținut de la un serviciu on-line prestat de bibliotecă sau de alt serviciu prin internet; 2) cerere definită a unei înregistrări descriptive sau a unei unități cu conținut documentar, care, de exemplu, poate fi afișată pe ecran, imprimată, salvată sau expediată prin poșta electronică.

Design – 1) concepție și metodă de creație care urmărește să asigure fiecărui produs un înalt randament funcțional prin înțelegerea ansamblului și detaliului, imediatului și finalului, a specificității sarcinii în raport cu complexitatea ansamblului; 2) organizare, în echilibru armonios, de materiale, procedee și elemente ce tind către o anumită funcție integrând nevoile tehnologice, sociale și economice, precum și necesitățile biologice sau efectele psihologice ale materialelor, formei, culorii, volumului, spațiului.

Design ambiental – 1) amenajarea de spații de muncă, puncte de informare, localuri publice, standuri etc.; 2) conceperea spațiilor, de la un sediu social, public la crearea unui centru de formare permanentă sau amenajarea unui punct de informare, până la reamenajarea fiecărui loc de muncă existent – al birourilor, sălilor de instruire, sălilor de lectură etc., pentru ca acestea să fie în deplin acord cu imaginea

pe care instituția dorește să o promoveze în rândul utilizatorilor săi.

Design de bibliotecă – activitate creatoare și inovatoare în serviciul bibliotecii care, plecând de la analiza constrângerilor pieței și de la nevoile utilizatorilor, de la resursele umane și financiare, de la strategia de imagine a bibliotecii în mediu, caută, printr-o reflecție sintetizatoare, să dea formă, coerență și identitate vizuală produselor, locurilor de muncă, spațiilor publice ce constituie câmpul său de intervenție.

Design interior – amenajarea spațiilor interioare pentru o mai bună utilizare a acestuia, armonizarea obiectelor, a mobilierului și a stilurilor.

Design Thinking (numită și *gândire proiectivă* sau *gândire design*) – 1) ~ transformă modul în care bibliotecile dezvoltă produse, servicii, procese și strategii, reunește ceea ce este dorit din punct de vedere uman cu ceea ce este fezabil din punct de vedere tehnologic și viabil din punct de vedere economic, permite bibliotecarilor, care nu sunt instruiți ca designeri, să folosească instrumente creative pentru a aborda o gamă largă de provocări; 2) ~ este o abordare centrată pe om pentru inovare, care se inspiră din setul de instrumente al designerului pentru a integra nevoile oamenilor, posibilitățile tehnologiei și cerințele pentru succesul activității; 3) ~ folosește elemente din setul de instrumente al designerului, cum ar fi empatia și experimentarea, pentru a ajunge la soluții inovatoare. ♦ *Folosind gândirea proiectivă, se iau decizii bazate pe ceea ce doresc cu adevărat utilizatorii potențiali și viitori, în loc să se bazeze doar pe date istorice sau să facă pariuri riscante bazate pe instinct în loc de dovezi.*

DEX online – platformă, dicționar alcătuit din alte peste 40 de dicționare, elaborat online de către voluntari, pe metoda Wikipedia.

Dezvoltarea colecțiilor – proces de creștere (prin achiziții, donații, sponsori-

zări), îmbunătățire, prin adecvare, a colecției la necesitățile comunității, ținând cont de existența celor cinci mari forme de utilizare a bibliotecilor publice: a) loisir; b) cultură; c) informare; d) formare; e) documentare.

Diagrama-arbore – diagramă utilizată în planificare privind rezolvarea problemelor, pentru a descompune în mod sistematic un subiect în elementele sale componente.

Diferențiere – 1) a se deosebi de altceva sau de altceva; a diferi; 2) diferențiere în bibliotecă: a) prin servicii oferite (atribute, performanță etc.); b) prin proceduri (livrare, informare, consultanță etc.); c) prin personal (competență, empatie, comunicare etc.); d) prin imagine (marcă, publicitate, simboluri etc.).

Disc optic – disc mobil neflexibil folosit pentru stocarea resurselor electronice sub formă optică, pentru citirea și scrierea lor prin tehnologie laser. Exemple de formate de disc optic: CD-I (Compact-Disc Interactive), CD-ROM (Compact Disc Read-Only Memory), Photo-CD (Photo Compact-Disc), WORM (Write Once Read Many) și videodiscurile interactive.

Discuție facilitată – examinarea și clarificarea în comun a unor aspecte importante printr-un schimb organizat de informații și de idei, de impresii și de păreri, de critici și de propuneri în jurul unei teme sau chestiuni determinate.

Diseminare – 1) transmiterea informațiilor, a experienței și a bunelor practici, precum și cooperarea pentru promovarea inovării / modernizării, pentru sprijinirea celor care vor să modernizeze / să inoveze activitatea și pentru susținerea proiectelor inovative; 2) acțiunea de a promova serviciile / produsele bibliotecii în scopul atragerii utilizatorilor bibliotecii și menținerii imaginii pozitive a bibliotecii.

Disponibilitate – capacitatea unei entități de a fi în stare să îndeplinească o

cerință funcțională în condiții date, la un moment dat, într-un interval de timp dat, presupunând că mijloacele exterioare necesare sunt asigurate.

Dispozitiv de citire a cărților electronice (eBook reader) – dispozitiv electronic care este destinat, în principal, citirii cărților și periodicelor electronice. Cele mai populare eBook readere sunt următoarele: „Kindle Paperwhite”, „Evobook 3”, „Nook Touch Wi-Fi”, „Sony PRS-T3” etc.

Diversificare – 1) acțiunea de a diversifica și rezultatul ei; deosebire; 2) a face ca un lucru, un proces, o acțiune etc. să prezinte aspecte (mai) numeroase și (mai) variate; 3) a schimba înfățișarea unui lucru, făcându-l să se prezinte sub forme multiple și varia; 4) a face, a ajunge să prezinte aspecte multiple și variate; a schimba ceva făcându-l să aibă forme multiple și variate; a face să se deosebească; 5) a deveni divers; a căpăta forme multiple și variate.

Document audiovizual – document în care sunetul și / sau imaginile predomină și care necesită utilizarea unui echipament special pentru a fi vizualizat și / sau audiat.

Document digital – unitate documentară, cu un conținut definit care a fost creată inițial în format digital sau digitalizată de către bibliotecă, sau care a fost achiziționată de bibliotecă sub formă digitală, ca parte a colecției acesteia.

Document grafic – document al cărui conținut este redat prin imagini și reprezentări (desen, gravură, pictură etc.).

Document multimedia – document în format digital care combină diferite moduri de prezentare a informației (text, fotografii, imagini grafice, video, audio) pentru utilizare interactivă.

Document vizual – document al cărui conținut este exprimat grafic și iconografic prin texte și imagini imprimabile (gravuri, stampe, litografii, ilustrații de carte, cărți poștale ilustrate) și reproduse (fotografii, picturi, hărți etc.).

Donație – una din căile prin care se dezvoltă, curent și retrospectiv, colecțiile bibliotecilor publice oferite cu titlu gratuit de către persoane fizice (autori, descendenți ai autorului, persoane particulare etc.) sau juridice (edituri, asociații culturale, organizații guvernamentale și neguvernamentale, ambasade etc.).

Dronă – 1) aparat de zbor fără pilot uman la bord, ghidat de la distanță, prin telecomandă, sau cu pilot automat; 2) gadget cu ajutorul căruia pot fi înregistrate evenimente, manifestări, cursuri, se face „jurnalism cu drone”; 3) metodă de investigare, de urmărire.

Durabilitate – 1) calitatea a ceea ce este durabil, trăinicie, rezistență, viabilitate. 2) perioadă cât un bun poate fi utilizat.

DVD (disc digital polivalent) – categorie de suport pentru stocare optică, cu dimensiuni similare unui disc compact, dar cu o capacitate de stocare mult mai mare.

Echitate – principiu etic și juridic care stă la baza reglementării tuturor relațiilor sociale în spiritul dreptății, egalității și justiției, al colaborării și respectului reciproc.

E-comerț (e-commerce) – termen generic ce cuprinde activitățile comerciale de orice tip desfășurate prin intermediul sau cu ajutorul internetului.

Ecran – suport din diferite materiale (pânză, sticlă, hârtie) pentru proiecția unor imagini.

Ecran tactil (touchscreen) – ecran LCD, peste care stă o componentă sensibilă la atingere. Actualmente, acestea sunt incluse în telefoane și tabletele PC.

Editare – modificare făcută într-un fișier, document sau postare pe rețelele sociale.

Editor de imagini – aplicație software utilizată pentru modificarea imaginilor prin folosirea unor filtre și a altor funcții.

Editor de text – aplicație software utilizată pentru a crea documente de tip text (NotePad, TextEdit).

Educația adulților – 1) procesul de învățare a adulților; 2) setul de activități organizate, realizate de o varietate de instituții cu scopul de a atinge obiective educaționale specifice, dar și domeniul practicii sociale (acesta din urmă le-ar include pe primele două).

Educație – forma de adaptare esențială a omului la lume și a lumii la om printr-un model interior tridimensional de cunoaștere, de apreciere, de acțiune.

Educație în servicii – instruire de schimbare a comportamentului, a gândirii și acțiunilor diferite în raport cu serviciile, astfel încât acțiunile lor să creeze întotdeauna valoare pentru utilizatori.

Educație nonformală – 1) totalitatea acțiunilor organizate în mod sistematic, dar în afara sistemului formal al educației, considerată complementară cu educația formală sub raportul finalităților conținutului și a modalităților concrete de realizare; 2) ~ are obiective de învățare intenționate, clar stabilite și structurate, oportună și centrată pe nevoile specifice ale individului cu metodologie diferită de învățarea formală; 3) ~ învățare experiențială fiind fundamentală, răspunde la un public-țintă, astfel și curricula este mai scurtă și mai specifică, nu generalizată; 4) educație incluzivă, diversă, multiculturală, continuă, formativă, complementară, provocatoare, stimulativă, distractivă, neconvențională, interactivă, participativă, voluntară, opțională, nondirectivă, sustenabilă, flexibilă, atractivă, aplicabilă, accesibilă, ajustabilă, inovatoare, creativă, dinamică, pozitivă. *◇ În educația nonformală individul se autoevaluează, este încurajat să se raporteze la el însuși, feedbackul este constant și circular, este specifică atmosfera flexibilă, lejeră și distractivă. Trăsăturile caracteristice sunt: spontaneitatea contextului în care se realizează, generând un efect discontinuu și nesistematic; atractivitatea și diversitatea stimulilor care*

fac impactul relevant și semnificativ pentru subiect, absența restricțiilor sau a standardelor, varietate, caracterul dominant al valorilor promovate.

Efecte multiplicatoare – posibilitățile de replicare și extindere a rezultatelor unui proiect sau serviciu inovator.

Eficacitate – raportul între rezultatul obținut efectiv și obiectivul propus, ceea ce înseamnă că obiectivul trebuie definit înainte, iar rezultatul să poată fi evaluat, estimat.

Eficiență – raportul dintre rezultatele obținute și resursele angajate, în termeni economici. Este vorba de raportul între outputuri și inputuri. Eficiența este diferită de conceptul de eficacitate.

E-guvernare – conceptul e-guvernare (guvernare electronică) definește generic utilizarea noilor tehnologii de comunicare și a aplicațiilor informatice în scopul eficientizării și a creșterii calității serviciilor publice. *◇ Implementarea e-guvernării asigură eliminarea procedurilor birocratice, simplificarea metodologiilor de muncă, precum și facilitarea accesului contribuabililor la informațiile și serviciile publice.*

E-learning – utilizarea internetului și a noilor tehnologii multimedia pentru a îmbunătăți calitatea învățării prin facilitarea accesului la resurse și servicii, schimb la distanță și colaborare.

E-mail – un sistem în care un utilizator de computer poate schimba mesaje cu alți utilizatori, de computer (sau grupuri de utilizatori) printr-o rețea de comunicații (vezi *Poștă electronică, Adresă de e-mail*).

Emoticon – șir de caractere introduse într-un mesaj pentru a arăta celelalte persoane cum te simți în acel moment.

Empatie – 1) cuprinde o gamă largă de stări emoționale, de a ține la anumite persoane și având dorința de a le ajuta, până la a experimenta emoții care se potrivește cu emoțiile altei persoane, a ști ce gândește sau ce simte cealaltă persoană,

pentru a estompa linia dintre sine și ceilalți; implică înțelegerea stărilor emoționale ale altor oameni, felul în care este derivată din modul în care emoțiile în sine sunt caracterizate; 2) capacitatea de a se imagina că altă persoană este un proces imaginativ sofisticat. *◇ Cu toate acestea, capacitatea de bază de a recunoaște emoții este probabil innăscută și poate fi obținută în mod inconștient. Empatia este diferită de simpatie, milă și contagiune emoțională. Preocuparea empatică este sentimentul de compasiune pentru alte persoane, dorința de a îi vedea mai fericiți.*

Enciclopeditism – principiu prin respectarea căruia se achiziționează documente din toate domeniile cunoașterii, la diferite nivele, asigurându-se astfel diversificarea fondurilor, deci și diversitatea informațiilor în concordanță cu diversitatea de nevoi și interese culturale, personale și de loisir ale utilizatorilor, profilului comunității.

Eroare – mesaj afișat în mod automat pe ecranul calculatorului pentru a indica faptul că operațiunea inițiată de utilizator nu poate fi finalizată dintr-un anumit motiv.

E-servicii – servicii publice prestate oamenilor de rând și mediului de afaceri; vizitatorii pot găsi pe această platformă descrierea serviciilor, setul de acte necesar pentru prestarea lor, intervalele orare, în care vor fi acestea prestate, costurile și durata implementării, datele de contact pentru informații suplimentare și formulele care vor trebui completate de către cetățeni în formă electronică, inclusiv instrucțiuni de completare.

Estetică – amenajarea și decorațiunea, începând cu intrarea care să atragă automat atenția și să-i invite pe vizitatori să exploreze spațiul. *◇ Utilizatorii sunt atrași de spații interactive cu caracteristici atractive: un copac cu o piscină zâmbitoare, un spațiu de joacă, un turn cu un spațiu de alpinism, un cer înstelat – sunt doar câteva*

elemente folosite cu succes de bibliotecile de copii din lume.

Estimare riscuri – proces utilizat pentru a obține o măsură a nivelului riscurilor analizate; estimarea riscului cuprinde etapele: analiza frecvenței, analiza consecințelor și integrarea lor.

Etalonul serviciilor – 1) element distinctiv al culturii serviciilor; 2) instrument care materializează o unitate de măsură și servește ca referință, de model, de rezultat către care se tinde; 3) proces de comparare a experienței proprii cu ale altor biblioteci cu cele mai bune practici care urmărește înțelegerea aspectelor: cum creează alte biblioteci servicii cu experiență înaintată pentru utilizatorii lor, ce pot învăța, apoi adapta, adopta și aplica, pentru a îmbunătăți serviciile pe care le livrează utilizatorilor; 4) proces de cunoaștere ce se face în alte domenii care prestează servicii în căutarea ideilor neconvenționale; stimulează și cultivă curiozitatea. *◇ Concursul „Replicarea serviciului” este o acțiune de identificare a unui etalon din rețeaua Novateca și aplicat în alte biblioteci; Programul Burse de călătorii avea ca scop raportarea la un etalon, care cerea și un proces riguros de evaluare și implementare a unui serviciu în urma acesteia – selecționarea atentă a țintei, efectuarea unui plan serios înainte de vizită.*

Evaluare – 1) proces de apreciere a măsurii în care au fost realizate obiectivele planului stabilit anterior cu accent deosebit pe evaluările de ordin calitativ (schimbare de atitudini, de comportamente, de cultură organizațională etc.); 2) proces de acumulare a datelor, care pot cataliza generarea deciziilor referitoare la activitatea managerială ulterioară a instituției; 3) proces formativ, deoarece învățăm atât din succesele realizate, cât și din dificultățile cu care ne-am confruntat sau din erorile care le-am comis.

Evaluarea formării – proces desfășurat face ex-ante (estimarea rezultatelor

anterior), pe parcurs (în funcție de modul cum receptează participanții), ex-post (participanții au un rol important în acest caz), ~ la sfârșit (verificarea eficacității prin măsurarea modificării comportamentului participanților).

Evaluarea riscului – proces prin care se stabilește caracterul tolerabil al riscului pe baza analizei acestuia și ținând seama de factorii socioeconomici și / sau politici.

Evaluarea serviciilor – 1) pilon fundamental, valoros pentru îmbunătățirea serviciilor; 2) ~ identificarea problemelor, descoperirea oportunităților, inițierea unor noi acțiuni ce creează și conferă valoare serviciilor.

Evocare – prima etapă în realizarea unei activități formative ce își propune drept scop actualizarea cunoștințelor / experienței anterioare a participanților în domeniul subiectului care va fi abordat ulterior, activizarea participanților pentru ca aceștia să se implice dinamic în activitatea de prelucrare a informației și crearea condițiilor optime pentru amplificarea interesului participanților.

Excel – aplicație de tip calcul tabelar ce permite efectuarea calculului, reprezentări grafice etc. aplicate asupra unor seturi de date. *◇ Bibliotecarii utilizează Excel pentru a crea și prelucra următoarele elemente: foi de calcul tabelar, care conțin text, date, calcule cuprinse într-un registru, foi de grafice, care conțin grafice referitoare la datele din foaia de calcul tabelar, baze de date relaționale, macro-uri, care permit lansarea automată a unor secvențe de comenzi.*

Experiența serviciului – orice experiență a unui serviciu pentru furnizor (bibliotecar, bibliotecă) se desfășoară în toate cele patru componente: a) serviciul; b) stabilirea serviciului (tematica, agenda); c) utilizatorii serviciului; d) procesul serviciului.

Experiența structurată – 1) facilitarea, ghidarea procesului de învățare; 2) abilitate ce se dezvoltă prin experiență.

Experiența utilizatorului – set de interacțiuni între utilizator și un serviciu, o bibliotecă sau cu o parte a organizării sale, care provoacă o reacție. ◇ *Experiența de utilizator într-o bibliotecă ține cu răspunsul intern și subiectiv al utilizatorului la orice contact direct sau indirect cu o bibliotecă.*

Experiența utilizării serviciilor – sentimentele, trăirile, obținute de către utilizator în timpul utilizării serviciului; experiență senzorială, emoțională și socială.

Experiență – **1)** totalitatea cunoștințelor pe care oamenii le dobândesc în mod nemijlocit despre realitatea înconjurătoare în procesul practicii de zi cu zi social-istorice, culturale, economice etc., al contactului material interacțional dintre om și lumea exterioară; **2)** o verificare a cunoștințelor deținute pe diverse căi, prin metode practice, pentru cercetarea fenomenelor din realitatea înconjurătoare; **3)** încercare, experiment provocat intenționat pentru a face observații, a studia ceva; **4)** o trăire a unui eveniment rămas în amintire, petrecut în trecut sau, în general, suma experiențelor de viață, a trăirilor pe care o persoană le-a avut vreodată.

Expertiză managerială – cunoaștere extinsă și aprofundată a unor probleme din domeniul managementului.

Expunere – prezentarea de către formator a unor cunoștințe noi, pe cale orală, structurate pe baza unui plan, ceea ce garantează o eficiență sporită, prin transmiterea unui volum mare de informații, într-o unitate de timp delimitată.

Extensie de nume de fișier – set de caractere care ajută Windows să deducă ce tip de informații se află într-un fișier și ce program trebuie să deschidă fișierul respectiv; ~ apare la sfârșitul numelui de fișier, urmând după un punct. ◇ *În numele de fișier fișierulmeu.txt, extensia este txt, fapt ce îi comunică sistemului de operare*

Windows că acesta este un fișier-text care se poate deschide cu programe asociate cu extensia respectivă.

Extindere – **1)** extensiune, întindere; **2)** creștere, lărgire, mărire, sporire. (~ spațiilor de stocare a cărților, spațiilor pentru copii); **3)** ampoare, extensiune, proporție. (*Serviciile moderne au luat o mare extindere în bibliotecile publice.*); **4)** amplificare, creștere, dezvoltare, extensiune, lărgire, mărire. (*Extinderea serviciilor au adus noi utilizatori în biblioteci.*)

Extranet – **1)** o rețea restrânsă de calculatoare, care permite accesul la resursele informatice numai unui grup autorizat de utilizatori (de regulă, interni); **2)** o extensie a intranetului unei biblioteci pentru utilizatori.

Facebook – site web de tip rețea socială care permite utilizatorilor să stabilească și să actualizeze un profil personal, să creeze o pagină publică în scopul promovării, să mențină o listă de prieteni la care pot fi trimise mesajele.

Facilitare de utilizare a unui serviciu – capacitatea unui serviciu de a fi utilizat în mod satisfăcător și cu ușurință de către un utilizator.

Facilitator – persoană care susține în mod democratic un grup, astfel, încât acesta să atingă obiectivele dorite de învățare.

Facilități – echipamente, posturi de lucru, spații pentru creație, experiment, socializare, servicii și acces de la distanță oferite utilizatorilor bibliotecii.

Factori de experiență – set de sentimente și stări ca simț, simțire, credință, acționare și referință.

FAQ (întrebări puse frecvent) – **1)** acronim în limba engleză ce provine de la „Frequently Asked Question” ce înseamnă „întrebări frecvente” sau „întrebări puse frecvent”; **2)** fișier de text disponibil on-line sau listă tipărită care cuprinde răspunsuri la întrebările frecvente privind un anu-

mit subiect, cu scopul de a ajuta utilizatorii fără experiență.

Feedback – 1) reacția de răspuns a receptorului la mesajul emis / activitatea realizată de emițător; 2) în baza acestei reacții, emițătorul poate evalua eficiența mesajelor emise / activităților realizate și poate genera idei referitoare la îmbunătățirea ulterioară a mesajelor / activităților.

Fereastră – în aplicații și interfețe grafice, o porțiune din ecran de formă dreptunghiulară, care poate conține o anumită aplicație în lucru, un document sau un mesaj.

Fereastră activă – într-un mediu care poate afișa simultan mai multe ferestre pe ecran, este fereastra curentă, cea al cărei conținut afișat va fi afectat de mișcarea cursorului, de următoarea comandă introdusă de la tastatură, de introducerea a unui text.

Fiabilitate – 1) abilitatea de a executa, corect și cu grijă, serviciile promise; 2) capacitatea unei entități de a îndeplini o cerință funcțională în condiții date, într-un interval de timp dat.

Fidelitate – statornicie în convingeri, în sentimente, în atitudine etc.; devotament, credință. Din franceză *fidélité*, în limba latină *fidélitas*, *-atis*.

Filtru – aplicație software care are ca scop filtrarea informației, pentru îndreptarea unor evenimente negative (viruși, hacheri, spamuri). ~ se folosește în programele de gestionare a poștei electronice, pentru îndreptarea unor mesaje enervante cu scop comercial (spamuri) sau ca monitor într-o conexiune la internet, pentru eliminarea virușilor sau a intrușilor curioși din calculator.

Firewall (zid de flăcări) – program instalat pe serverul unei rețele de calculatoare; asigură securitatea acesteia împotriva atacurilor venite din exterior, având rolul de a monitoriza, a controla și, dacă este necesar, de a respinge pachetele de date incluse în traficul rețelei protejate.

Fișier – 1) ansamblu de date organizate și identificate printr-un nume cum ar fi un program sau un document creat de utilizator; 2) unitate fundamentală de stocare a datelor, care permite sistemului de operare să deosebească între ele seturile de date. ◊ *Fișierul poate conține o aplicație, un document, text, imagine, sunet, pe care utilizatorul le poate prelua, schimba, șterge.*

Flickr – serviciu de fotosharing, utilizat pentru stocarea, sortarea, căutarea și partajarea fotografiilor digitale și a clipurilor video.

Flipchart – 1) stativ, șevalet de diverse dimensiuni și configurații cu foi pe care poți desena, scrie, destinat ca echipament pentru activitățile de vizualizare în cadrul atelierelor, trainingurilor, conferințelor, ședințelor etc.; 2) instrument ce permite prezentatorului, bibliotecarului de a manipula manual conținutul informațiilor.

Flyer – pliant publicitar, publicație de dimensiuni mici (cca 21 x 27 cm), alcătuită, de regulă, dintr-o singură filă plată sau pliată și distribuită pe scară largă, folosită, de obicei, pentru publicitate și anunțuri.

Focus grup – tehnică de cercetare calitativă, ce constă în stabilirea unei discuții pe o temă dată cu un grup alcătuit, de regulă, din opt-zece participanți, timp de una-două ore; permite obținerea unor informații de mare profunzime referitoare la motivațiile și comportamentele categoriilor de interes, necesități. ◊ *Focus grupul poate fi folosit în bibliotecă la testarea mesajelor, produselor, identificarea percepțiilor asupra unui serviciu, identificarea profilului unui grup-țintă, identificarea atitudinilor față de un produs, față de o idee sau o problemă.*

Follow-up – parcurs, traiect de urmărire; stadiu, etapă în procesul de instruire.

Formabil – participant la instruire care achiziționează noi cunoștințe, abilități și atitudini în cadrul unei activități formative.

Formare – 1) acțiunea de a dezvolta prin acțiuni conștiente și sistematice de instruire și educare, acțiunea de a (*se*) *forma* și rezultatul ei; formație; 2) pregătire, instruire, educare, creare.

Formare profesională – orice proces de instruire în urma căruia un salariat dobândește o calificare, atestată printr-un certificat sau o diplomă eliberată în condițiile legii; orice proces de instruire în cadrul căruia un salariat, având deja o calificare ori o profesie, își completează cunoștințele profesionale prin aprofundarea cunoștințelor într-un anumit domeniu al specialității de bază sau prin deprinderea unor metode sau procedee noi aplicate în cadrul specialității respective.

Formarea adulților – o activitate care se sprijină pe doi piloni: cunoștințele și abilitățile fiecărui membru al grupului și cunoștințele și abilitățile trainerului de a pune în valoare atât experiența grupului, cât și a fiecărui membru în parte; acumularea de noi cunoștințe pentru a dezvolta abilități noi.

Formarea culturii tehnologice a utilizatorilor – sesiune de formare neprogramată a utilizatorilor privind tehnologiile informaționale, efectuată de către personalul bibliotecii la cererea utilizatorului, de obicei, în spații special amenajate.

Formatare – 1) adăugarea unor elemente de stil și de prezentare (de ex., margini, format de font, spațiere, culoare etc.) într-un document; ~ folosită în tehnoredactare computerizată; 2) procesul la care este supusă o unitate de stocare (hard disc, dischetă etc.), pentru a depozita datele pe aceasta în condiții de siguranță.

Formator – persoana care creează contextul educațional în care participanții adulți devin motivați și învață în mod eficient, dobândesc noi cunoștințe despre domeniul specific de activitate, abilități, valori și atitudini dezirabile la locul de muncă.

Forward – opțiune tehnică care permite redirecționarea, transmiterea mai departe a unui mesaj electronic (e-mail).

Fullscreen (pe tot ecranul) – termenul se referă la o aplicație care utilizează o fereastră ce poate ocupa întreaga suprafață a ecranului.

Furnizor de servicii – partea care este responsabilă pentru serviciu și care este capabilă să asigure că acesta este exercitat calitativ.

Gadget, gadgeturi – 1) un obiect mic, ingenios construit, inovație cu o valoare neînsemnată; 2) accesoriu, dispozitiv care constituie un element secundar, anex, complementar care se referă la tehnologie, tehnologia informației; 3) aplicație software care adaugă noi facilități interfețelor, numite și widgeturi.

Garantarea serviciilor – 1) promisiune făcută publică de a îndrepta lucrurile atunci când nu merg bine, promisiune de redresare a serviciilor; 2) document, regulament, cod, pentru redresarea lucrurilor atunci când nu merg bine.

Gândire convergentă – 1) aptitudine intelectuală de a evalua în mod logic idei / soluții, de a critica și a opta pentru soluția cea mai avantajoasă a unei probleme date, dintr-o selecție de soluții; 2) efortul de a rezolva probleme prin încercarea de a se ajunge logic la o soluție. *◇ Există unii teoreticieni care fac o paralelă între gândirea convergentă și încercarea de a găsi petrol prin săparea unei găuri cât mai mari și mai adânci.*

Gândire creativă – 1) mod distinct de a ne raporta la lumea înconjurătoare, a gândi creativ înseamnă a transforma un fapt banal într-un fapt interesant; 2) modul imaginativ, inventiv și flexibil în care persoana abordează problemele prin abilitatea puternică de a genera noi idei prin combinarea unor elemente anterior dispartate.

Gândire design – vezi *Design Thinking*.

Gândire divergentă – 1) aptitudine intelectuală de generare creativă, cu fluență și viteză, a unor soluții multiple, originale, neobișnuite, diverse și elaborate la o problemă stabilită; 2) trăsătură cognitivă caracterizată prin flexibilitate mentală, originalitate, fluență și inventivitate; 3) efortul de a rezolva probleme prin generarea de noi modalități de vizualizare, de receptare a problemei și prin găsirea de noi alternative. ◊ *Un om cu gândire divergentă preferă să sape în locuri diferite pentru a găsi petrol în vederea generării de noi perspective, față de cel care sapa o singură groapă mare și adâncă. În cadrul procesului creativ, gândirea divergentă servește la dezvoltarea vizualizării alternativelor problemei, dar în același timp și la căutarea de noi modalități de rezolvare a problemei.*

Gândire laterală – 1) proces prin care folosim informația pentru a stimula creativitatea și intuiția; gândirea laterală este un mod de a folosi mintea; 2) gândirea laterală implică restructurarea, evitarea modelelor vechi și generarea unor modele noi de activitate, este opusul gândirii verticale (selective) fiind generativă se ocupă cu spargerea barierelor conceptuale ale vechilor idei conducând la schimbarea de atitudine și abordare.

Gândire proiectivă – vezi *Design Thinking*.

Gândire vizuală – 1) capacitate de a vedea – atât cu ochii, cât și cu ochii minții – pentru a descoperi idei altfel invizibile, pentru a le dezvolta rapid și intuitiv și pentru a le împărtăși și celorlalți într-un mod ușor de înțeles; 2) abordare inedită a problemelor complexe, care prezintă o mulțime de beneficii, nu doar pentru cei care o practică, ci și pentru cei care „ascultă”.

Gestiune – totalitate a acțiunilor de primire, păstrare, evidență, mănuire, utilizare, care compun activitatea de administrare, folosire și deținere a bunurilor unei organizații.

Gigabyte (GB) – este măsura capacității de stocare a calculatorului, echivalent cu un miliard de byți.

Gmail – aplicație web de e-mail acordată de către Google, care oferă servicii de gestionare a contului de e-mail și spațiu de stocare gratuită a fișierelor electronice.

Google – motor global de căutare, unul din cele mai puternice din lume. ◊ *O enciclopedie când sobră, când carnavalescă, eficientă, dar și mâncătoare de timp, care oferă și bune și rele, dar care măcar în parte ierarhizează informațiile.* (E. Ungureanu, *Cuvinte și linkuri*, p. 42)

Google Chrome – browser web gratuit, utilizat pentru a naviga pe internet oferit de către Google.

Google Drive – serviciu de stocare online a fișierelor oferit de către Google.

Google Translate – serviciu online de traducere gratuit, ce permite traducerea unei secțiuni de text (sau pagină web) într-o altă limbă.

Grant – 1) subvenție acordată (de stat, de o organizație etc.) unei persoane, unei instituții; 2) sumă de bani acordată pentru un anumit program sau proiect în diverse domenii de activitate.

Grup-țintă – grup de persoane fizice sau juridice (definite ca arie geografică, domeniu de activitate etc.) cărora li se adresează direct un proiect, un serviciu, un produs, prin intermediul cărora un proiect, un serviciu, un produs își propune să realizeze o schimbare, membrii grupului-țintă se regăsesc între beneficiarii proiectului, serviciului.

Hacher [se pronunță: *hécăr*] – 1) spărgător de rețele computerizate (codificate); 2) expert în informatică, care se ocupă cu studiul în profunzime al programelor informatice (sisteme de operare, aplicații), adesea folosind tehnici de inginerie inversă (demontare), cu scopul de a obține cunoștințe ce nu sunt accesibile publicului larg.

Hackerspace – spațiu comunitar și / sau privat cu obiective și mecanisme similare maker space.

Hard disc – 1) disc de mare capacitate care permite stocarea permanentă a informațiilor și programelor utilizate de calculator; 2) dispozitiv hardware cu rolul de a stoca informație computerizată. Sinonime: *disc dur, disc fix, HD*.

Hardware – 1) totalitatea componentelor fizice ale unui calculator, inclusiv dispozitive periferice (imprimante, modeme, mouse-uri etc.); 2) termen generic utilizat pentru denumirea tuturor componentelor fizice care alcătuiesc un calculator, un echipament, o configurație de echipamente.

Harta mentală (harta minții = mind mapping) – 1) metodă de transpunere a ideii într-un cadru spațial; 2) schemă folosită pentru a reprezenta sarcini, cuvinte, idei sau alte elemente ce sunt legate de / generate dintr-un cuvânt sau un subiect central; 3) un concept sau un cuvânt-cheie, iar în jurul lui gravitează cinci-zece idei principale, semantic legate de acesta, căror li se alătură derivatele lor.

Harta serviciilor – 1) acțiune de a executa harta serviciilor după aceleași criterii ca și hărțile topografice; cuprinde informații legate de furnizorii de servicii, respectiv, datele de contact ale acestora, tipul de servicii pe care le oferă, categoria de beneficiari pentru care furnizează servicii; 2) ~ facilitează accesul la servicii pentru beneficiari și diminuează termenul de intervenție al specialiștilor pentru acordarea serviciilor solicitate.

Harta site-ului – lista structurată a paginilor web ale unui site cu legături către fiecare dintre acestea, utilă atât utilizatorilor, cât și roboților motoarelor de căutare și foarte importantă pentru indexarea corectă a paginilor site-ului.

Help desk – o resursă destinată să furnizeze utilizatorului final informații și

asistență legate de produsele și serviciile unei biblioteci sau instituții în scopul de a rezolva problemele sau de a oferi îndrumări cu privire la produse cum ar fi computerele, echipamentele electronice, produsele alimentare, îmbrăcămintea sau software-ul. *◇ Bibliotecile oferă, de obicei, asistență utilizatorilor prin diverse canale, cum ar fi telefon, site-uri web, mesagerie instantanee sau e-mail sau prin servicii on-line specializate precum Help Desk, Help Library, Help services.*

Help library (bibliotecă on-line) – oferă o gamă largă de servicii concepute pentru a ajuta studenții, profesorii și alte categorii de utilizatori, pornind de la locația sursei pentru dezvoltarea strategiei de căutare; ghid cu privire la cele mai bune resurse și cursurile specifice domeniului. *◇ Utilizatorul bibliotecii poate lucra în mod independent și poate beneficia de posibilități de a apela la acest serviciu, dacă are nevoie de mai mult ajutor.*

Help line – linie de ajutor; în sistemele interactive – linie pe afișaj, indicând comenzile disponibile și semnificația lor.

Help services – vezi *Help library, Help desk*.

Hiperlegătură – element de navigare inclus într-o pagină web (un cuvânt sau o frază subliniată într-o culoare distinctă, încorporată în text; simbol; pictogramă, un alt element grafic), care conduce către alte elemente din pagina respectivă sau dintr-o altă pagină, atunci când utilizatorul execută un click pe el.

Hiperlink – 1) o referință, o legătură, un element de navigație într-un document electronic către alte părți ale aceluiași document, alte documente sau secțiuni din alte documente, spre care un utilizator este trimis atunci când accesează elementul de navigație; 2) legătură tehnologică cu care sunt dotate un cuvânt, o sintagmă, o frază, un text sau o imagine indicată printr-un marcaj de culoare albastră

(de regulă), pe care urmează să se execute un click cu mouse-ul.

Hipermedia – termen aproape sinonim celui de *hypertext*, singura deosebire fiind faptul că subliniază prezența și a unor elemente care nu sunt de tip text, cum ar fi animații, secvențe sonore sau secvențe video.

Hiperspațiu – ansamblul tuturor documentelor accesibile prin hiperlegături în World Wide Web.

Hipertext – 1) formă de document electronic; 2) metodă de organizare a informațiilor în care datele sunt memorate într-o rețea de noduri (care pot conține text, grafică, audio, video etc.) și legături, putând fi accesată prin intermediul programelor de navigare interactivă și manipulată de un editor structural.

Home page – ecranul principal sau inițial al unui document de tip hypertext într-un site World Wide Web. Home page-urile sunt o subcomponentă a „paginilor web”, care conțin informații despre sisteme, servicii și produse și, în plus, furnizează legături cu ajutorul cuvintelor, URL-urilor etc. înspre alte documente și site-uri web înrudite. Sinonime: *pagină de întâmpinare*, *pagină principală / inițială*, *pagină gazdă*, *pagină de start (de pornire)*.

HTML (Hyper Text Markup Language) – limbaj de marcare utilizat pentru crearea paginilor web; furnizează mijloacele prin care conținutul unui document poate fi adnotat cu diverse tipuri de metadate și indicații de redare.

HTTP (Hypertext Transmision Protocol / Protocol de transmitere hypertext) – 1) protocol de comunicare utilizat în web pentru schimbul de date multimedia (imagini fixe și animate, sunet); 2) metoda cea mai des utilizată pentru accesarea informațiilor în internet care sunt păstrate pe servere World Wide Web (www); tehnică de comunicare prin care paginile web se pot transmite de la un computer aflat la distanță spre propriul computer.

HUB – „hub” de rețea (cuvântul englez *hub* se citește „hab” și înseamnă „butuc de roată”) este un dispozitiv pentru conectarea altor dispozitive prin cablu de fibră optică; legătura permite ca rețeaua să se comporte ca un singur segment.

Ignite – 1) procedeu de aprindere prin intermediul unui ignitor (teh.); 2) aprindere; 3) eveniment care se desfășoară în peste 100 de orașe ale lumii și respectă un concept distinct: vorbitorii își împărtășesc pasiunile personale și profesionale utilizând 20 de slide-uri care se schimbă automat la fiecare 15 sec.; 4) rezultatul ~ este o prezentare rapidă și distractivă, care durează doar cinci minute.

Imaginea instituției – mod în care este percepută de către oameni instituția / biblioteca.

Impact – 1) consecință, rezultatul unei acțiuni; 2) influență, înrăurire a unei idei, a unui serviciu, a unei lucrări etc. asupra unei persoane, asupra evenimentelor.

Incluziune – set de măsuri și acțiuni multidimensionale ce își propune drept scop de a asigura coeziunea tuturor elementelor componente și integritatea ansamblului.

Incubator de inovare – structură organizatorică creată în scopul dezvoltării potențialului de elaborare și implementare a inovațiilor în bibliotecă, precum și formarea / educarea inovatorilor instituției, a căror activitate se desfășoară într-un regim de facilități și interes managerial prioritar.

Indicator – măsuri cantitative, calitative sau descriptive care dacă sunt evaluate periodic și monitorizate, arată direcția schimbării.

Infografic – instrument de comunicare prin grafică ușor de citit și de înțeles, conține puține date, simplificând prezentarea unor loturi largi de date, pentru a vedea mai bine datele paterne și relațiile dintre date, pentru a monitoriza schimbările și variabilele permanente.

Inițierea inovației – activitate care constă în alegerea unor obiective de inovare, stabilirea obiectivelor, găsirea ideii de inovație, fezabilitatea, materializarea și transformarea ideilor într-un bun sau serviciu.

Inovarea de marketing – implementarea unei noi metode de marketing care implică schimbări semnificative ale designului produsului, serviciului, noi metode de promovare a produsului, serviciului.

Inovația de produs – implementarea unui bun sau serviciu care sunt noi sau îmbogățite semnificativ în ceea ce privește caracteristicile lor sau utilizările intenționate, ale atitudinii prietenoase față de utilizatori sau ale unor caracteristici funcționale utilizând noi cunoștințe, tehnologii sau combinații ale cunoștințelor și tehnologiilor existente.

Inovația de proces – implementarea unei metode noi sau îmbunătățite semnificativ de realizare sau unei noi metode de livrare a serviciului.

Inovația organizațională – implementarea unei noi metode de organizare a conceptului de activitate a bibliotecii, în organizarea locurilor de muncă, îmbunătățirea satisfacției la locurile de muncă, în prestarea serviciilor sau educării comunității.

Inovația socială – îmbunătățirea situației actuale printr-o alocare structural nouă a resurselor disponibile care contribuie la îmbunătățirea scopului politicii sociale prin creșterea calității vieții sau prin rezolvarea unei probleme sociale. *◇ Produsele obținute prin inovații sociale nu au rezultate ușor cuantificabile, ci mai degrabă sunt difuze. Inovația socială implică acțiuni și măsuri care să asigure îmbunătățirea aspectelor sociale ale vieții și politicilor sociale.*

Inovație – 1) noutate, schimbare, modificare; 2) schimbare, introducere a ceva nou într-un sistem, într-o practică, într-o activitate, serviciu sau într-o operație tehnică; 3) implementarea unui produs sau

îmbunătățirea semnificativă a unui serviciu, a unui proces, a unei metode de organizare în practica biblioteconomică, în organizarea locurilor de muncă sau a relațiilor cu utilizatorii.

Integrare – 1) crearea condițiilor pentru folosirea deplină a potențialului noilor angajați prin acomodarea lor cu colegii de muncă, cu șefii direcți, cu complexitatea mediului (tehnic, economic, social) prin adaptarea lor la exigențele profesionale ale muncii și la viața colectivului de muncă, prin asimilarea de către aceștia a normelor de conduită specifice grupului, a cerințelor disciplinei muncii, orientată spre asigurarea și sporirea funcționalității resursei umane; manifestarea omului ca factor activ al bibliotecii; 2) procesul de asimilare a unei persoane în mediul profesional, de adaptare a acesteia la cerințele de muncă și comportament al grupului în cadrul căruia lucrează, de armonizare a personalității sale cu cea a grupului; 3) includere, înglobare, reuniune a mai multor părți într-un întreg.

Integritatea unui serviciu – capacitatea unui serviciu, odată lansat, să fie furnizat fără degradări excesive.

Interactivitate – 1) schimb voluntar și conștient de informații între doi parteneri, indiferent care prestează și care utilizează serviciul; 2) implicarea utilizatorilor în serviciile bibliotecii de la faza de proiect la încheierea lui ca partener, consumator, coprestator, promotor.

Internet – 1) un sistem mondial de rețele de calculatoare interconectate, care înlesnește serviciile de comunicare a datelor, cum ar fi: deschiderea unei sesiuni de lucru de la distanță, transferul de fișiere, poșta electronică și grupurile de discuții; 2) o megarețea a rețelelor din întreaga lume.

Interviu – instrument de identificare a necesităților cetățenilor prin intermediul unor întrebări adresate persoanelor care

au anumite cunoștințe, opinii, presupuneri față de fenomenul ce ne interesează.

Interviu de recrutare în serviciu – 1) un dialog între candidat și angajator, reprezintă un continuu schimb de informații între evaluator și aplicant, un proces de continuă analiză reciprocă a celor doi în vederea căutării și găsirii unor informații cât mai apropiate de realitatea ce se ascunde în spatele imaginii sociale a fiecăruia; **2)** conversație cu un scop, în care candidatul își împărtășește experiența anterioară în prestarea serviciilor, precum și altă informație relevantă cu interviuatorul, o conversație planificată, direcționată și controlată pentru a atinge scopul principal al interviului, cel de a face o evaluare corectă a compatibilității candidatului cu responsabilitatea furnizării serviciilor.

Intranet – rețea de calculatoare de nivel local (a unei companii, universități, spital, bibliotecă), care asigură accesul la distribuția informațiilor exclusiv a persoanelor conectate la aceasta.

Intuiție – 1) capacitatea conștiinței de a descoperi, pe cale rațională (în mod spontan), esența, sensul unei probleme, al unui obiect; **2)** descoperire bruscă, neașteptată, a unui adevăr, a unei soluții etc.; **3)** inspirație, presentiment; pătrundere instinctivă în esența unui lucru.

Îmbunătățire continuă – activitate repetată pentru a crește abilitatea de a îndeplini cerințe.

Îmbunătățirea serviciilor – proces ce include metodele și procesele folosite pentru a provoca și a susține oamenii să-și îmbunătățească în permanență serviciile, determinarea oamenilor să dezvolte o mentalitate axată pe servicii și să caute în mod constant moduri de a îmbunătăți experiența utilizatorilor și colegilor prin procesul educațional dedicat serviciilor, prin concursuri, recunoaștere, recompense.

Încântare – formă superioară a satisfacției, infirmarea surprinzător de pozi-

tivă a așteptărilor consumatorului, care generează sentimente cu un grad ridicat de excitație, cum sunt euforia sau bucuria extremă, în timp ce satisfacția consumatorului implică doar îndeplinirea așteptărilor consumatorului.

Îndrumare în servicii – 1) set de metode prin care oamenii instituției sunt conectați cu cultura și scopul instituțional; **2)** prima oportunitate de a crea o comunicare despre servicii cu noii angajați prin explorare, demonstrare, testare, implicare (vezi *Educație în servicii*).

Învățare din exerciții – asimilarea principiilor și conceptelor rezultând din asimilarea unor noi cunoștințe, abilități, atitudini sau toate la un loc.

Învățarea mixtă – procesul încorporării a diverse stiluri de învățare, care se pot realiza prin intermediul resurselor fizice și virtuale mixte, prin crearea unei varietăți de sarcini de învățare și activități, utilizând tehnologia, formatorul și interacțiunea de tip „de la egal la egal”.

Joc de rol – simularea unei situații reale cu scopul de a da participanților ocazia de a testa sau a exersa comportamente și de a-și dezvolta deprinderi specifice, transferate în situații concrete din viața profesională sau socială.

Joystick – dispozitiv de indicare utilizat, de obicei, pentru controlul jocurilor video.

Jurnal – **1)** publicație periodică ce apare zilnic; ziar, gazetă; **2)** consemnare zilnică, în scris, a întâmplărilor, gândurilor, faptelor, acțiunilor cuiva; **3)** emisiune de radio sau de televiziune, care prezintă știri, informații de imediată actualitate; **4)** newsletterul bibliotecii, blogul bibliotecii.

Kilobyte – unitate de măsură pentru memorie, egală cu 1024 de bytes.

Kit – set de instrumente, unelte, materiale necesare pentru un anumit scop. ♦ *Am nevoie de un kit de Windows pentru a-mi reinstala sistemul de operare. Am ne-*

voie de un kit de design thinking pentru a-mi dezvolta abilitățile de rezolvare a problemelor de zi cu zi. Am nevoie de un kit de amenajare a unui studio de pictură la bibliotecă mea.

Know-how [nəuhau] – ansamblu de cunoștințe practice necesare pentru buna utilizare a metodelor; ansamblu de formule, definiții tehnice, documente, desene, modele, rețete tehnice, procedee, experiență de producție etc. privind un nou proces tehnologic și modul de exploatare a unor utilaje noi, care servesc la fabricarea unui produs dat.

Laborator – 1) spațiu pentru cercetări, experiențe, analize, lucrări didactice; 2) loc, mediu, climat în care se produce sau se creează ceva.

Laptop – computer personal portabil, a cărui greutate și dimensiuni sunt reduse.

Lego – denumire comercială a unui joc, care constă în construirea de figuri variate cu ajutorul unor module din material plastic, lemn sau carton.

Lider – 1) persoană cu abilități de conducător; 2) persoană capabilă să-i influențeze și să-i transforme pe ceilalți, să contribuie în măsura capacității lor la realizarea viziunii sale; 3) ~ este omul cu viziune asupra lucrurilor, este un factor de schimbare; 4) ~ este un inovator, care, având experiența trecutului și acționând în prezent, modelează viitorul. *◇ Bibliotecile de succes se deosebesc prin aceea că dispun de lideri buni care, la rândul lor, sunt capabili să formeze noi lideri pentru toate nivelele ierarhice ale instituției. Prin urmare, testul final pentru un lider constă în aptitudinea lui de a pregăti alți lideri.*

Lifelong learning – concept de învățare pe tot parcursul vieții care se referă la caracterul permanent al educației și necesitatea autoeducației pentru a asigura educația integrală a unei persoane.

Limbaj comun al serviciilor – 1) vocabular împărțit, menit să focalizeze aten-

ția și acțiunile echipei; 2) clarifică semnificația, promovează scopul și alinierea intențiilor și obiectivelor tuturor în prestarea serviciilor moderne.

Limbaj paraverbal – înțelesurile de dincolo de cuvinte, întregul bagaj de stimuli și semnale transmise prin tonul, volumul și ritmul vocii.

Limbajul trupului – întregul complex de stimuli și semnale transmise prin postură, fizionomie, mimică, gestică, privire și distanțe.

Linii directe – ansamblu de recomandări destinate facilitării execuției unei activități sau a unui ansamblu de activități.

Link – forma scurtă a termenului *hyperlink* – legătură, conexiune a două elemente într-o structură de date prin utilizarea unor variabile de tip index sau pointer. *◇ Prezent în comunicarea on-line, în spațiul web, linkul scurtează, apropie, înnoadă, arde etapele, unește file cu file, doc cu doc și om cu om.*

Livrare servicii – vezi *Prestare servicii*.

Login – procesul prin care utilizatorul se identifică într-un sistem. Termenii sunt, de asemenea, folosiți ca verbe: a conecta (log in), a deschide o sesiune de lucru (log on) sau a închide o sesiune de lucru (log off).

Logistica unui serviciu – capacitatea unei biblioteci de a asigura condițiile necesare pentru derularea și livrarea unui serviciu și de a facilita utilizarea corectă a acestuia.

Logistică – 1) totalitatea metodelor și mijloacelor care asigură funcționarea unei activități în termen de spațiu, materiale multiplicat, rechizite; 2) ansamblu de decizii luate pentru a asigura derularea corectă a unei activități, a unui proces, eveniment, serviciu.

Logo – simbol, siglă formată dintr-un ansamblu de semne grafice, care constituie marca unui produs sau a unei instituții; simbol folosit de o bibliotecă ca formă de

identificare, de obicei, stilizată. ◊ *Un logo poate fi și o marcă.*

Loialitate – intențiile și comportamentele de repetare a utilizării.

Lucrul în grup mic – metodă, facilitează învățarea de fapte, concepte și principii și dezvoltarea aptitudinilor și atitudinilor.

Ludotecă – 1) spațiu deschis, accesibil, dotat cu tot ce poate însemna joc, un spațiu ordonat, catalogat, coordonat de o persoană competentă pentru a răspunde nevoilor copiilor, ce poate fi drept catalizator (furnizor) de idei și resurse pentru părinții, adulții din comunitate; 2) „bibliotecă” de jocuri cu următoarele arii / zone funcționale: a) spațiu dedicat pentru joc, dotat cu o bibliotecă de jocuri; b) spațiu dedicat ac-

tivităților de laborator dotat cu materialele necesare pentru realizarea atelierelor de creație, de lectură, sportiv, de relaxare, de artă teatrală etc.; 3) spațiu dedicat activităților de ludoterapie, ce cuprinde materiale destinate recuperării dificultăților emoționale (timiditate, anxietate, agresivitate), sociale și de comportament la copii prin joc. ◊ *Ludoteca Bibliotecii „Transilvania” organizează animații socioculturale și educative locale și oferă servicii legate de jocul în spațiul ludotecii și împrumutul de jocuri favorizând experimentarea, socializarea, educația, integrarea în colectivitate, însușirea culturii, jocul fiind izvor al tuturor experiențelor culturale.*

(Va urma)

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”. EVALUAREA SERVICIILOR

*Valentina POPA,
masterand, Facultatea sociologie, USM*

Abstract

Serviciile sînt viitorul bibliotecii, ele fiind bazate pe necesitățile de dezvoltare, loisir, culturale și formare a abilităților pentru viață. Vocea utilizatorului este instrumentul esențial în proiectarea noilor servicii și programe pentru ei. Această încercare de a afla opinia utilizatorului față de oferta de servicii și programe a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” scoate în relief nivelul satisfacției utilizatorului, interesele pentru care ar veni la bibliotecă – reperi importante pentru proiectarea serviciilor. Autoarea evidențiază și catalizatorul orientării spre programe și servicii ale bibliotecii – Novateca, program global de modernizare a bibliotecilor publice.

Keywords: *Biblioteca publică, servicii, utilizator, satisfacția utilizatorului, modernizare, Novateca, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.*

Utilizatorii constituie elementul fundamental în circuitul de transfer al informației. Activitățile pe care structurile infodocumentare le desfășoară sînt planificate, organizate, astfel încît să se vină cît mai bine în întîmpinarea utilizatorilor și a nevoilor de informare a acestora. Cu alte cuvinte, structurile infodocumentare trebuie să-și adapteze în permanență activitățile pentru ca produsele și serviciile pe care le oferă să corespundă nevoilor și așteptărilor utilizatorilor.

În prezent, în contextul numeroaselor progrese tehnologice și ale importanțelor schimbări pe care acestea le determină la nivelul procesului de transfer al informației, este cu atît mai mult necesară o analiză a modului de funcționare a structurilor infodocumentare, a produselor și serviciilor

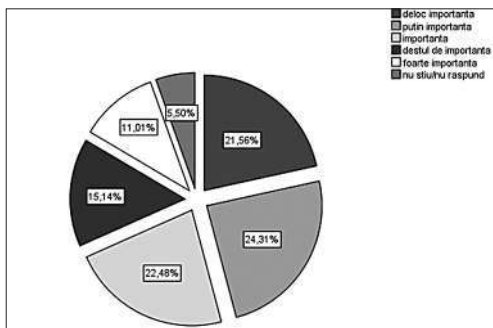

Fig. 1. Cît de importantă este biblioteca în viața Dvs.?

pe care acestea le pun la dispoziția publicului.

Utilizatorii de informații au reprezentat întotdeauna o imensă zonă de investigație, dar parcă niciodată atît de generoasă ca în prezent. Evoluțiile înregistrate la nivelul producției de informație și al tehnologiilor informării și comunicării au dus la schimbări ale comportamentului utilizatorilor, ale educației acestora, ale barierei înțelinite în procesul de informare.

Pentru a-și îndeplini cît mai bine misiunea de diseminare a informațiilor și a cunoștințelor, pentru a oferi servicii și produse de calitate utilizatorilor, pentru a-i atrage și a-i menține pe aceștia, structurile infodocumentare trebuie să întreprindă diverse acțiuni prin care să identifice nevoile și așteptările utilizatorilor, să cunoască cît mai bine comportamentul acestora în

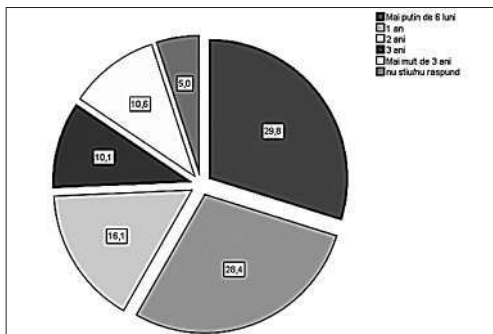

Fig.2. De cît timp sînteți utilizatorul Bibliotecii Centrale?

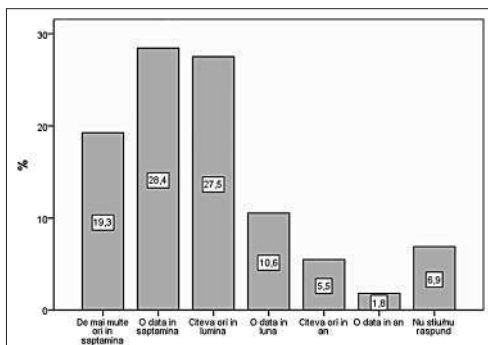

Fig. 3. Cît de des ați mers în ultimul an la Biblioteca Centrală?

cadru procesului de informare, să depisteze factorii care influențează acest comportament. Structurile infodocumentare trebuie să știe ce servicii și produse doresc utilizatorii, atît din punctul de vedere al conținutului, cît și al modului de furnizare al acestora.

Necesitatea studiilor privind utilizatorii și nevoile lor de informare a fost subliniată de specialiști cu mult timp în urmă. Printre metodele de studiu considerate relevante se numără metoda anchetei sociologice, pe care am folosit-o în cercetarea dată.

Eșantionul cercetării cantitative a constituit 218 de beneficiari ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (49,5% – femei și 50,5% – bărbați; 56,9% – din mediul urban și 43,1% – din mediul rural). Culegerea datelor a avut loc în perioada decembrie 2016 – ianuarie 2017.

Trîind în secolul tehnologiilor, cărțile tradiționale pierd valoarea ca și biblioteca tradițională. Astăzi vorbim despre biblio-

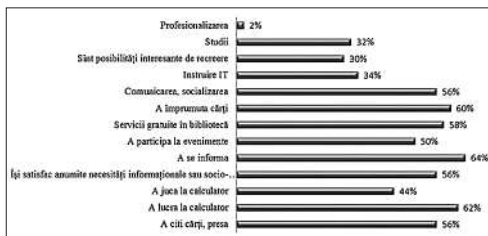

Fig. 4. Veniți la Biblioteca Centrală pentru...

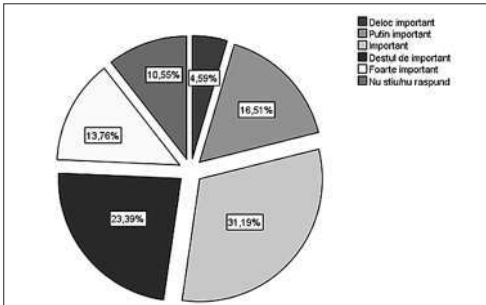

Fig. 5. Cît de importante sînt pentru Dvs. serviciile prestate de bibliotecă?

tecă modernă, servicii moderne. Și totuși, studiul calitativ realizat în Biblioteca Centrală „B.P. Hasdeu” a arătat că pentru 35,8% de utilizatori biblioteca este importantă, pentru 26,6 % – destul de importantă, și numai pentru 5,5% – deloc importantă (a se vedea figura 1).

În ceea ce privește demersul de a apela la bibliotecă, se constată că utilizatorii, în marea lor majoritate, au aflat despre Biblioteca Municipală de pe rețelele sociale (29,4 %) cum ar fi Facebook, Wordpress, LinkedIn, Instagram. Instituția de învățămînt este cea care îi încurajează în această direcție în proporție de 23,9%. Prietenii, rudele, în schimb, îi îndrumă un pic mai puțin în această privință (22%). Din cauza nedisponibilității, poate și nepromovării, materialele promo și buletinele informative rămîn în urmă ca sursă de aflare despre bibliotecă (15,6%).

Majoritatea utilizatorilor – 29,8% – sînt beneficiari ai bibliotecii mai puțin de șase luni, 28,4% – un an, 16,1% – doi ani și 10,1% – trei ani (a se vedea figura 2).

Referitor la numărul vizitelor, el este destul de variat: 28,4% din utilizatori în ultimul an vin la bibliotecă o dată în săptămîină sau de cîteva ori în lună – 27,5 %, 19,3% vizitează biblioteca de mai multe ori pe săptămîină ceea ce ne arată că avem un anumit public stabil, care vine pentru un scop determinat (a se vedea figura 3).

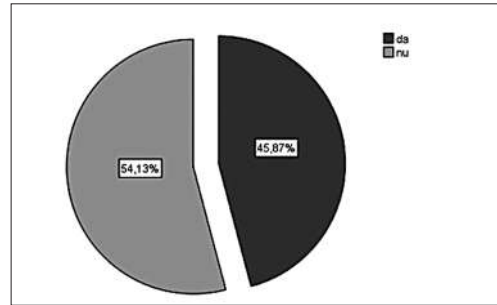

Fig. 6. Sînteți informați referitor la serviciile noi care au apărut la bibliotecă?

Scopul vizitelor bibliotecii este individual și diferit. Unii vin pentru a citi cărți, reviste, ziare, pentru a împrumuta cărți, a se informa, alții pentru a utiliza calculatorul și a se instrui IT, iar ceilalți pentru comunicare și socializare, posibilități interesante de recreație (a se vedea figura 4).

Serviciile oferite la Biblioteca „B.P. Hasdeu” sînt importante pentru majoritatea utilizatorilor (31,19%) și numai pentru 4,59% – deloc importante (a se vedea figura 5).

Majoritatea din respondenți (54,1%) nu este informată referitor la serviciile noi implementate în bibliotecă (a se vedea figura 6), restul (45,9%) sînt la curent că la Biblioteca Centrală au apărut următoarele servicii: lecții de instruire la calculator (13,8%), sală de calculatoare și Wi-Fi (16,5%), serviciul „Magia cuvîntului” (15,6%).

Printre cele mai populare servicii au fost menționate: sala de calculatoare / instruire – 23,9%, sala de limbă engleză – 21,2%, participarea la activitățile bibliotecii – 20,2%.

Cele mai apreciate aspecte legate de activitatea bibliotecii pe care utilizatorii le menționează sînt:

- multitudinea surselor de informare la care biblioteca oferă acces;
- buna organizare a serviciilor;
- posibilitatea accesului la internet;
- disponibilitatea, amabilitatea și profesionalismul personalului;

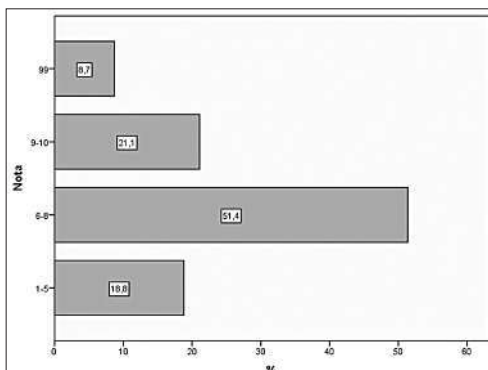

Fig. 7. Evaluați, vă rog, calitatea serviciilor oferite în Biblioteca Centrală.

- condițiile de studiu deosebite;
- echipamentele moderne și performante;
- accesul rapid la informații;
- posibilitatea accesului la raft.

Majoritatea utilizatorilor apreciază calitatea serviciilor oferite în Biblioteca Centrală pe notele 6-8 (51,4%), 21,1% – pe notele 9-10 și 18,8% – pe notele 1-5 (a se vedea figura 7).

Printre toate serviciile noi sau tradiționale care sînt disponibile la Biblioteca Centrală pe primul loc preferința se dă sălii de calculatoare – 22,94% și, la fel, sălii de limba engleză – 19,27%, luînd în considerare că biblioteca are o colecție destul de mare de cărți în limba engleză, acest serviciu este foarte răspîndit. Printre alte

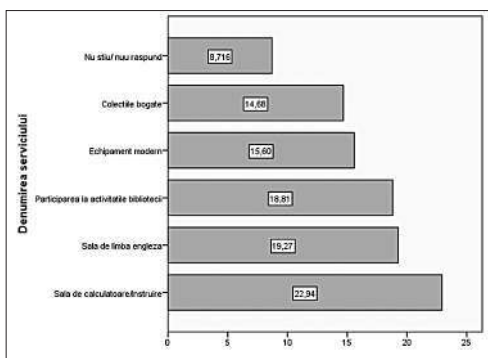

Fig. 8. Numiți, vă rog, un serviciu al bibliotecii care vă place cel mai mult?

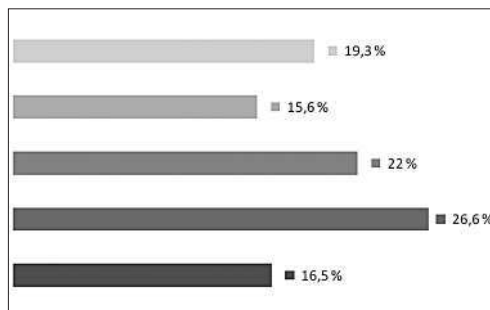

Fig. 9. Care tip de petrecere a timpului liber în bibliotecă vă atrage cel mai mult?

servicii preferate găsim: activitățile culturale ale bibliotecii, echipamentul modern și colecțiile bogate (a se vedea figura 8).

Cu scopul de a înțelege nevoile și de a face schimbări în oferirea serviciilor (crearea unor noi sau schimbarea celor care există), utilizatorilor le-a fost pusă întrebarea referitor la preferențele lor în ceea ce privește petrecerea timpului liber. O să avem un mare succes dacă petrecerea timpului liber în bibliotecă o să coincidă cu serviciile create. Deci, figura 9 ne arată cele mai importante preferințe ale utilizatorilor în privința petrecerii timpului liber.

Biblioteca poate deveni platformă de dezvoltare și schimba viața comunității; datorită serviciilor noi bibliotecile devin mai vii, mai atractive, mai dinamice și reprezintă doar beneficii, deoarece se diversifică activitățile, utilizatorii, oportunitățile

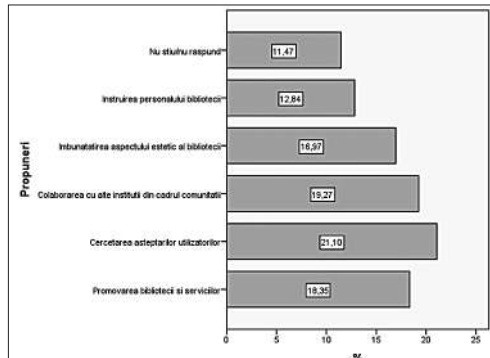

Fig. 10. Ce propunere aveți ca să îmbunătățiți funcționarea bibliotecii?

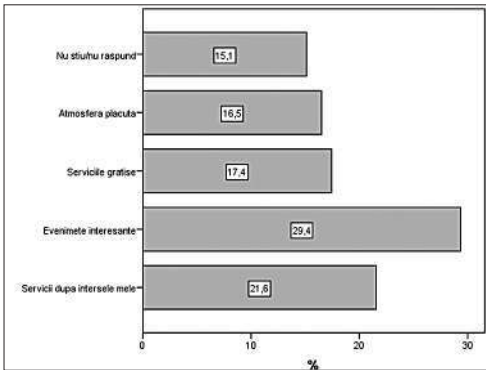

Fig. 11. Ce vă motivează să veniți mai des la bibliotecă?

și partenerii. Cu toate aceste afirmații utilizatorii sînt de acord și consideră bibliotecă un centru comunitar multilateral.

Pentru a îmbunătăți funcționarea bibliotecii, utilizatorii li s-a pus întrebarea *Ce trebuie de făcut?* și am primit următoarele propuneri: cercetarea așteptărilor utilizatorilor și, pe baza acestora, crearea unor servicii (21,1%) și, totodată, promovarea mai intensivă a acestor servicii (18,35%); instruirea personalului bibliotecii (12,84%) și altele (a se vedea figura 10).

Evenimentele culturale reprezintă un moment important în activitatea bibliotecii. Ele sînt create pentru un anumit public cu scopul de a informa, de a învăța, de a socializa și de a recrea. Evenimentele care se organizează în cadrul bibliotecii sînt diverse și sînt vizitate de către utilizatori: lansări de carte – 30,3%, conferințe – 24,4%, întâlniri cu personalități – 36,7%, traininguri și cursuri – 23,8%, zile informaționale – 24,8%, vernisaje și expoziții – 32,1%, concursuri – 42,2%, mese rotunde – 17,4%.

Motivarea pentru utilizatori înseamnă servicii create după interese – 21,6%, evenimente interesante – 29,4%, servicii gratuite – 17,4%, atmosfera plăcută – 16,5% (a se vedea figura 11).

La întrebarea cît de importante sînt următoarele caracteristici ale serviciilor de bibliotecă oferite utilizatorilor (catalo-

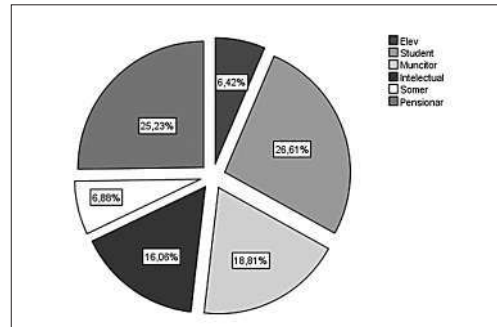

Fig. 12 Statutul ocupațional

gul bibliotecii, edițiile periodice, pagina web a bibliotecii, deservirea utilizatorilor, competența angajaților, informația despre bibliotecă, mediul bibliotecii, orarul bibliotecii, acces la internet, condițiile în secțiunile de deservire, relația favorabilă bibliotecar-utilizator) majoritatea utilizatorilor au afirmat că sînt importante, pentru că aceste caracteristici și fac un serviciu util, valoros, întreg și eficient. Aceste caracteristici trebuie permanent să fie dezvoltate, modificate cu scopul de a satisface necesitățile utilizatorilor.

Cercetarea a inclus diferite categorii de vîrstă (a se vedea figura 13) cu scopul de a afla opiniile diferitor oameni, cu diferite ocupații (a se vedea figura 12).

Cercetarea cantitativă ne-a permis să evaluăm activitatea Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu”, o bibliotecă modernă care cu succes s-a adaptat la noile realități sociale. Avem o bibliotecă ca instituție comunitară, care vine în ajutor fiecărui doritor de a se dezvolta, de a învăța mai mult sau de a se recrea. Într-adevăr avem rezultate bune și nu ne oprim, dar creăm, ne perfecționăm, atragem utilizatorii și ne îmbunătățim.

În scopul analizei procesului de adaptare a bibliotecii publice din Republica Moldova la noile realități sociale s-a aplicat o metodologie complexă de cercetare: metoda anchetei pe bază de chestionar, interviu și analiza documentelor. Eșan-

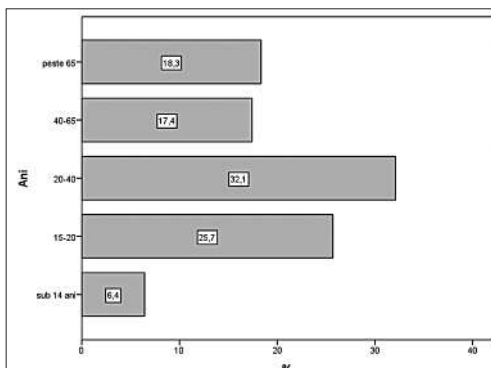

Fig. 13 Vârsta

tionul cercetării cantitative a constituit 218 de utilizatori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (49,5% – femei și 50,5% – bărbați; 56,9% – din mediul urban și 43,1% – din mediul rural). În cadrul cercetării calitative au fost intervievați nouă specialiști din domeniu, colaboratori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Rezultatele obținute demonstrează că biblioteca publică din Republica Moldova a reușit să evolueze și să se adapteze schimbărilor care s-au produs în lumea informațională datorită Programului *Novateca*. Conform datelor statistice, au fost modernizate 1041 biblioteci din 754 de localități, au fost donate bibliotecilor și conectate la internet 2719 calculatoare, au fost instruiți în domeniul tehnologiilor informaționale 69 034 de utilizatori, au fost implementate 674 de servicii moderne. *Novateca* ajută bibliotecile să asigure accesul gratuit la calculatoare, internet și instruire, precum și abilităză bibliotecarii și reprezentanții autorităților locale în procesul de adresare a necesităților comunității. Printre serviciile noi care au apărut în bibliotecile publice se numără: „Biblio-De-ko”, Teatrul de păpuși „Bibliopicii”, „Să ne cunoaștem orașul”, „3Doodler Summer”, „Atenție la trafic”, „Cum să ne prelungim viața activă în pofida vârstei înaintate”, „Clubul femeilor însărcinate”, „Incluziune digitală”, „Cartea electronică”, Clubul „Re-

gatul spiridușilor și minunile internetului” (Biblioteca publică din Rezina); Clubul „Cunoaște-te pe tine însuși” pentru persoane în etate; Serviciul de educație ecologică a elevilor „Eco: începe cu tine – internetul te ajută” (Biblioteca Publică Orașenească „Petre Ștefănuță”, Ialoveni); „Violența se învinge prin lectură și internet!” (Serviciul CRDI „M. Sadoveanu”, Soroca). Menționăm că acestea sînt numai cîteva din mai multe.

Totodată, *Novateca* organizează campanii de sensibilizare a publicului larg față de relansarea și reafirmarea bibliotecilor ca centre comunitare. Ca un bun exemplu este prezentată Campania Națională de Promovare a Bibliotecilor Publice *Ne vedem la bibliotecă!* Obiectivul campaniei este atragerea utilizatorilor noi la bibliotecă prin informarea publicului larg despre serviciile și oportunitățile de care pot beneficia gratuit la bibliotecile din țară și promovarea acestor servicii în afara pereților bibliotecii.

Studiul cantitativ a demonstrat că pentru 35,8% de respondenți biblioteca este importantă, pentru 26,6% – destul de importantă, pentru 5,5% – deloc importantă. Majoritatea din respondenți (54,1%) nu este informată referitor la serviciile noi implementate în bibliotecă, restul (45,9%) sînt la curent că la Biblioteca Centrală au apărut următoarele servicii: lecții de instruire la calculator (13,8%), sală de calculatoare și Wi-Fi (16,5%), serviciul „Magia cuvîntului” (15,6%). Printre cele mai populare servicii au fost menționate: sala de calculatoare / de instruire – 23,9%, sala de limba engleză – 21,2%, participarea la activitățile bibliotecii – 20,2%.

Prima și cea mai importantă sarcină a unei biblioteci este de a evalua necesitățile de dezvoltare a utilizatorilor pentru a cunoaște de la ei personal, ce vor aștepta din ei, cît și apropiații lor de la bibliotecă, iar în baza analizei necesităților de dezvoltare a serviciilor de bibliotecă – ce i-ar

motiva s-o frecventeze în continuare. Cercetarea calitativă a evidențiat faptul că Biblioteca Centrală a reușit să devină o bibliotecă modernă datorită dezvoltării tuturor componentelor sale: spațiul și mobilierul, colecțiile, tehnologiile informaționale, utilizatorii, serviciile moderne, parteneriatele, bibliotecarii. Anume dezvoltarea continuă a acestor șapte componente conduce la adaptarea bibliotecilor publice din Republica Moldova la noile realități.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este un bun exemplu, care oferă servicii moderne și, de fapt, este o bibliotecă modernă. Biblioteca oferă cititorilor servicii tradiționale, cum ar fi împrumutul și consultarea documentelor în săli de lectură și acasă, acces liber la colecția BM, rezervări de titluri solicitate și altele, consultarea bazelor de date abonate de bibliotecă, realizarea de bibliografii și biobibliografii, activitatea bibliografică, participarea la diferite evenimente organizate în cadrul bibliotecii, saloane și expoziții de carte, vernisaje de pictură și, pe lângă asta, servicii noi sau moderne precum ar fi catalogul bibliotecii OPAC, site-ul bibliotecii, acces la internet / Wi-Fi, colecția digitală, cartea E-readere. Serviciul „Întrebă bibliotecarul”, e-servicii, „InfoHelp”, „Tema pentru acasă”, „Învață să rămii sănătos”, „Educația sexuală” sînt exemple de servicii noi oferite în cadrul Bibliotecii Municipale.

În concluzie, menționăm că biblioteca publică din Republica Moldova se adaptează cu succes la noile realități, se schimbă și se dezvoltă în scopul îmbunătățirii vieții sociale a oamenilor. Totodată, propunem ca:

7) biblioteca să se ocupe cît mai mult cu cercetarea nevoilor și cerințelor utilizatorilor și nonutilizatorilor;

8) să fie create servicii noi de bibliotecă și, totodată, promovate eficient cele existente, pentru a atrage și a păstra mai mulți utilizatori;

9) să se perfecționeze continuu bibliotecarii / bibliotecile prin implementarea diferitor programe / proiecte;

10) să se lucreze în direcția îmbunătățiri nivelului de cunoștințe al utilizatorilor;

11) să se motiveze utilizatorii și bibliotecarii pentru o colaborare mai eficientă.

Studiul realizat a demonstrat că, trăind în secolul tehnologiilor, biblioteca nu rămîne în urmă, cu pași mai mici sau mai mari ea merge înainte, se schimbă și se dezvoltă. Avem exemple de biblioteci moderne, dar nu ne oprim aici, tîndem spre mai bine pentru societate și cultură.

Referințe bibliografice

1. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. *Plan strategic de dezvoltare pentru perioada 2008-2017*. Chișinău: Grafema Libris SRL, 2008. 32 p.
2. Dediu, L.-I. *Managementul serviciilor pentru utilizatori în bibliotecile contemporane*. București: Editura ANBPR, 2012. 274 p.
3. Dobrenikov, V.; Kravcenko, A. *Metodele cercetării sociologice*. Moscova: Infra-M, 2011. 768 p. – (în limba rusă).
4. Erich, Agnes. *Biblioteca publică și rolul ei în societate*. [Accesat 22.02.2017] Disponibil: <http://www.lisr.ro/19-erich.pdf>
5. Kulikovski, L. *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate*. Chișinău: Epigraf, 2007. 336 p.
6. Kulikovski, L. *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: Biblioteconomie: studii, cercetări, recenzii, prefețe, eseuri, interviuri*. Chișinău: Magna-Princeps SRL, 2008. 256 p.
7. Kulikovski, L. *Contribuții biblioteconomice (teoretice și praxiologice)*. Chișinău: Elena V.I., 2012. 310 p.
8. Kulikovski, L. *Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate. Istoric. Prezent, Tendințe. Studiul monografic*. Chișinău: Crio SA, 2004. 180 p.
9. Kulikovski, L., Cășlaru, L., Coșeri, T. *Biblioteca Municipală – bibliotecă inovantă*. Chișinău: Magna-Princeps SRL, 2010. 142 p.
10. Kulikovski, L., Coșeri, T. *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – suport informațional pentru comunitatea chișinăuiană: resurse, servicii*,

- programe inovative*. Chișinău: Magna-Princeps, 2010. 128 p.
11. Kulikovski, L., Scobioală, G., Pânzaru, L. *Manual de identitate*. Chișinău: Magna-Princeps SRL, 2010. 40 p.
 12. McCook, K. De La Pena. *Un loc la masă. Participarea la dezvoltarea comunității*. Chișinău: Magna-Princeps, 2010. 112 p.
 13. Rață, V. *Biblioteca Municipală: portret din profil cultural: (cronici, consemnări și recenzii)*. Chișinău, 2013. 260 p.
 14. *Servicii pentru comunitate în bibliotecile publice din România*. Brăila: Proilavia, 2013.
 15. Vlăsceanu, L. *Metodologia cercetării sociale: orientări și probleme*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982. 300 p.

INOVAȚIILE ÎN COMUNICAREA ȘTIINȚIFICĂ – SONDAJ GLOBAL PRIVIND UTILIZAREA INSTRUMENTELOR DE CERCETARE

*Prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN,
Universitatea de Stat din Moldova*

Introducere

Schimbarea peisajului informațional din sfera cercetare-dezvoltare (CD) oferă numeroase provocări și oportunități pentru bibliotecari să devină agenții schimbării pentru a susține inițiativele și competențele comunităților de cercetători și ale cadrelor didactice universitare. Pe măsură ce educăm și inspirăm diferite comunități de cercetători, bibliotecarii sunt încurajați să caute și să exploreze oportunități de colaborare care apar la intersecțiile comunicării științifice și ale culturii informației.

Există multe instrumente care sprijină cercetătorii în gestionarea informațiilor în toate fazele ciclului de cercetare. Dar, pentru prima dată, a fost realizat un sondaj multidisciplinar și multilingv, care detaliază utilizarea instrumentelor de comunicare științifică la toate fazele proceselor de activitate științifică. Rezultatele acestui sondaj pot ajuta cercetătorii, precum și pe cei care îi sprijină în deciziile lor de a îmbunătăți eficiența, deschiderea și fiabilitatea fluxurilor activităților de cercetare. Astfel, bibliotecarii, specialiștii în informare și documentare trebuie să țină cont de aceste schimbări în preferințele și tendințele de utilizare a instrumentelor de comunicare științifică. Cultura informației a cercetătorilor, cadrelor didactice universitare, doctoranzilor, masteranzilor ar trebui să fie orientată spre formarea competențelor

de utilizare a acestor instrumente la toate etapele procesului de cercetare științifică.

Studiul global privind inovațiile în comunicarea științifică face parte dintr-un efort continuu de a cartografia schimbările în peisajul comunicării științifice. Aceste schimbări sunt determinate de tehnologie, de politici și cultură, dar, în cele din urmă, au loc doar pentru că cercetătorii și alte părți interesate decid să-și adapteze fluxurile activităților de cercetare. Cercetătorii, precum și diverse organizații mari și mici din sfera cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) permanent dezvoltă noi instrumente de comunicare științifică. Actualmente, există peste 600 de instrumente de comunicare academică. Cu toate acestea, utilizarea acestor instrumente variază în funcție de domeniu, țară și statutul cercetătorilor.

Această cercetare a fost realizată de Bianca Kramer și Jeroen Bosman, ambii angajați la Biblioteca Universității din Utrecht, Olanda. Sondajul a fost posibil grație finanțării acordate de Fundația „Vogin”. „Vogin” este o organizație olandeză nonprofit care susține profesioniștii în domeniul informațiilor.

Metodologia de realizare a sondajului

Sondajul a acumulat informații despre utilizarea instrumentelor pentru diverse activități de cercetare, orientarea spre ac-

cesul deschis și știința deschisă, precum și așteptările privind dezvoltarea comunicării științifice. La sondajul online au participat 20 663 de respondenți din 151 de țări, printre care cercetători, bibliotecari, editori și alte grupuri de specialiști implicați în cercetare. Sondajul s-a desfășurat în perioada 10 mai 2015 – 10 februarie 2016 și a fost disponibil în șapte limbi: arabă, chineză, engleză, franceză, japoneză, rusă și spaniolă. Autorii Bianca Kramer și Jeroen Bosman au prezentat analiza completă a metodologiei sondajului, precum și analiza datelor demografice ale studiului în articolul *Innovations in scholarly communication – global survey on research tool usage* [1]. Setul de date este depus în *Zenodo* și poate fi accesat pentru analize suplimentare [2]. De asemenea, pentru mai multe informații despre proiectul din care face parte acest sondaj poate fi accesat site-ul *Innovations in scholarly communication* [3], iar pentru explorarea vizuală rapidă a datelor este accesibil tabloul de bord interactiv [4].

Chestionarul, distribuit online, a inclus opt tipuri de întrebări:

1. Datele demografice și disciplina științifică;
2. Căutarea informației;
3. Analiza informației;
4. Procesul de scriere;
5. Publicarea;
6. Popularizarea / Promovarea;
7. Evaluarea;
8. Întrebări generale finale despre comunicarea științifică.

Astfel, sondajul a inclus patru întrebări privind datele demografice, 17 întrebări despre utilizarea instrumentelor de comunicare științifică (cu opțiuni de răspuns prestabilite și posibilități de a oferi un răspuns propriu), două întrebări despre sprijinul Accesului Deschis și Științei Deschise (da / nu / nu știu), o întrebare deschisă despre cea mai importantă evoluție aștep-

tată în comunicarea științifică (răspuns liber), o întrebare (opțională) care solicită o adresă de e-mail și o întrebare privind disponibilitatea respondenților de a participa la cercetările ulterioare.

Cea mai mare parte a studiului a inclus întrebări privind utilizarea instrumentelor pentru 17 activități ale fluxului de activități de cercetare. Aceste activități au fost selectate din baza de date a instrumentelor de cercetare [<http://bit.ly/innoscholcomm-list>], care distinge 30 de activități de cercetare din cele șapte etape ale fluxului activităților de cercetare și enumeră peste 600 de instrumente pentru aceste activități. Activitățile incluse în sondaj au fost alese în funcție de importanța lor generală, precum și în funcție de răspândirea lor în procesele de cercetare, care acoperă căutarea / regăsirea, analiza, scrierea, publicarea și evaluarea. Pentru fiecare dintre cele 17 activități, sondajul a oferit șapte instrumente ca variante de răspunsuri prestabilite și o opțiune de răspuns pentru a indica utilizarea oricăror alte instrumente (figura 1), urmată de o întrebare pentru a le specifica.

Cele șapte instrumente prestabilite, ca variante de răspuns, au fost alese din baza de date a instrumentelor menționată mai sus. În cele mai dese cazuri autorii sondajului au inclus patru-cinci dintre cele mai cunoscute instrumente, dar, totodată, au inclus și două-trei instrumente mai noi și mai mici, iar în unele cazuri, chiar experimentale pentru a stimula respondenții să menționeze și instrumentele mai puțin cunoscute pe care le-ar putea folosi în procesul de comunicare științifică. Participanții la sondaj au putut să ignore orice întrebare (cu excepția întrebărilor demografice și disciplina de cercetare) care ei consideră că nu se referă la ei sau la care pot să nu răspundă. În cele din urmă, persoanele care au un rol în susținerea cercetării (bi-

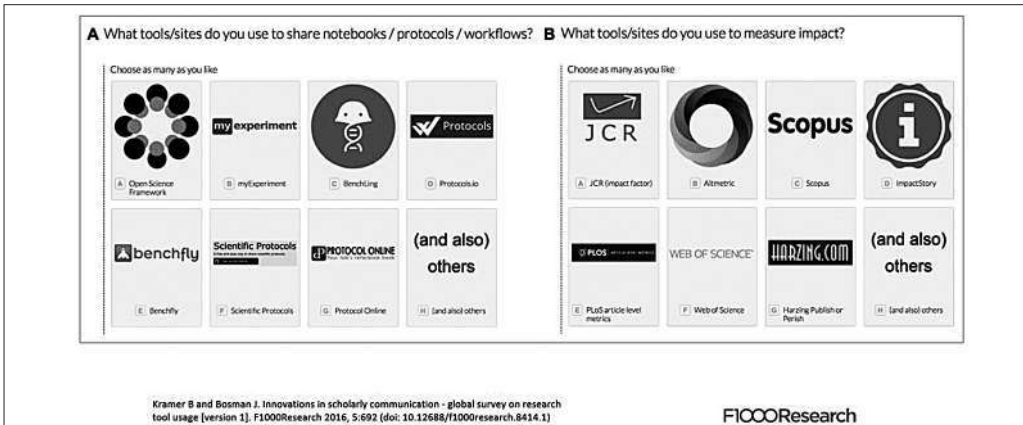

Fig. 1. Exemple de întrebări din chestionar cu opțiuni de răspuns prestabilite

bibliotecari, editori, finanțatori, autoritățile publice) au fost în mod explicit rugate să își bazeze răspunsurile la întrebările referitoare la instrumentele pe care le-ar recomanda cercetătorilor să le utilizeze.

Întrebările cu privire la datele demografice au avut drept scop a colecta informații despre țara de afiliere a respondenților, disciplina de cercetare, rolul în procesul de cercetare și stadiul carierei. Întrebările cu privire la țara de afiliere și disciplina de cercetare au fost incluse în chestionar, deoarece există indicii privind variațiile puternice în utilizarea instrumentelor și în cultura de publicare în funcție de acești parametri. Clasificarea disciplinelor de cercetare (șapte categorii), folosită de autorii sondajului, s-a bazat pe clasificarea din baza de date Scopus, cu câteva modificări:

- științe fizice;
- inginerie și tehnologie;
- științe ale vieții;
- medicină;
- științe sociale și economie;
- arte și științe umane;
- drept.

Cei mai mulți respondenți au fost din domeniul științelor sociale și economie (25% – 6465 de respondenți), științe ale vieții (20,3% – 5246 de respondenți) și

medicină (15% – 3879 de respondenți). Celelalte domenii au fost reprezentate astfel: inginerie și tehnologie au participat 3838 de respondenți (14,9%), arte și științe umane – 3228 de respondenți (12,5%), științe fizice – 2644 (10,2%), drept – 520 de respondenți (2%) (figura 2 A).

Variabila *rolul în cercetare* (care a inclus diverse roluri academice, dar și roluri de sprijin și intermediere în cercetare, cum ar fi editori, bibliotecari și finanțatori), precum și variabila *stadiul carierei* (prin utilizarea primului an de publicare în șase intervale de date) au fost incluse pentru a permite testarea ipotezelor precum că inovarea proceselor de activitate depinde de gradul în care oamenii sunt condiționați de tradițiile în practicile de cercetare (figura 2 B și C). Majoritatea celor care au participat la sondaj reprezintă categoria profesori, conferențieri și asistenți universitari (41,7% – 8610 respondenți), urmată de categoriile doctoranzi (19,2% – 3974 de respondenți) și postdoctoranzi (11,2% – 2312 respondenți). De asemenea, la sondaj au participanți alte categorii de actori ai procesului de comunicare științifică, cum ar fi bibliotecari (7,3% – 1517 respondenți), editori (1% – 199 respondenți), reprezentanți din guvern și industrie (3,3% – 677 de respondenți).

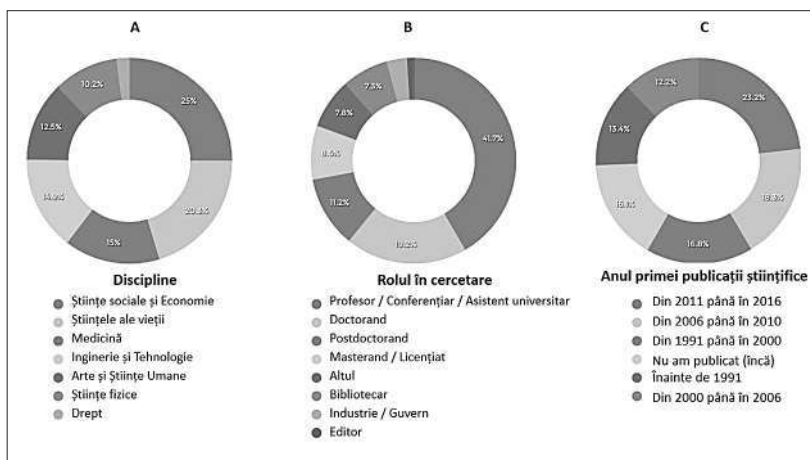

Fig. 2. Date demografice privind respondenții

În funcție de variabila *anul de publicare a primei lucrări științifice* circa o pătrime din numărul total de respondenți au publicat prima lucrare științifică în perioada 2011-2016 (23,2% – 4763 de respondenți), 3763 de respondenți (18,3%) au publicat pentru prima dată în perioada 2006-2010, 2505 respondenți (12,2%) – în perioada 2001-2006, 2763 respondenți (13,4%) – până la 1991, iar 3300 de respondenți (16,1%) nu au publicat nicio lucrare.

La sondaj au participat actori ai procesului de comunicare științifică din dife-

rite țări ale lumii (figura 3). Cei mai mulți respondenți au fost din SUA (19% – 3439 de respondenți), Germania (17% – 2442 de respondenți), Olanda (12% – 2041 respondenți) și Marea Britanie (10% – 1618 respondenți).

Din Republica Moldova la acest sondaj au participat 13 respondenți, inclusiv: cadre didactice universitare (5), doctoranzi (4), postdoctoranzi (1) și bibliotecari (3). Respondenții din Republica Moldova activează în domeniul științelor sociale și economie (6), științelor vieții (6), artelor și științelor umane (1).

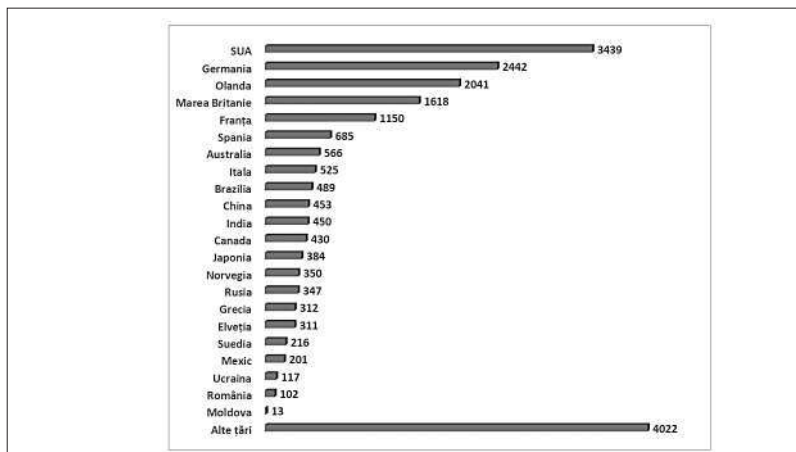

Fig. 3. Repartizarea respondenților în funcție de țara de afiliere

Rezultatele sondajului

Rezultatele sondajului au scos în evidență că la diverse etape de cercetare – regăsire, analiză, scriere, publicare, diseminare și evaluare – sunt folosite cele mai diverse instrumente de comunicare, de la cele tradiționale până la cele experimentale. Dacă instrumentele tradiționale (de ex.: *EndNote* – soft pentru gestionarea referințelor bibliografice; *SPSS* – soft pentru prelucrarea statistică a datelor; *Journal Citation Report* – oferă informații despre revistele academice, inclusiv factorii de impact etc.) nu adăugă nicio funcționalitate în comparație cu epoca tiparului, cu excepția accesului online, atunci instrumentele moderne de comunicare științifică (de ex.: *Google Scholar* – motor de căutare disponibil gratuit, care oferă căutare de tip text-integral de publicații științifice în toate formatele și disciplinele; *PLoS ONE* – revistă științifică peer-review cu acces deschis publicată de Public Library of Science; *Eigenfactor* – evaluare a importanței totale a unei reviste științifice ș.a.) utilizează posibilitățile de scalare și de conectare ale internetului pentru a crește viteza și eficiența. La toate etapele procesului de cercetare se aplică, de asemenea, instrumente inovative (de ex. *Mendeley*

– program gratuit pentru gestionarea și partajarea documentelor de cercetare, regăsirea datelor de cercetare și colaborarea online; *Open Research and Contributor ID, OECD* – cod alfanumeric, care permite identificarea de o manieră unică a savanților și autorilor de publicații academice și științifice; *Authorea* – instrument online de scriere colaborativă, care permite cercetătorilor să scrie, să citeze, să colaboreze, să găzduiască date și să publice ș.a.) care schimbă în mod efectiv „modul în care aceasta a fost întotdeauna făcută” – de ex., diferite business modele, schimbări în activitățile de cercetare, schimbarea rolurilor părților interesate, precum și instrumente experimentale (de ex.: *Overleaf* – sistem colaborativ de scriere și publicare; *OpenSC* – instrumente și biblioteci pentru carduri inteligente; *Winnover* – platformă online de publicare științifică, care utilizează o evaluare deschisă peer review post-publicare etc.) care prezintă schimbarea radicală, cu tehnologii și rezultate uneori incerte; încă în curs de dezvoltare.

Astfel, sondajul a arătat că cele mai utilizate instrumente pentru căutarea literaturii și a datelor sunt *Google Scholar* (88%), *Web of Science* (41%) și *PubMed* (39,6%), *Scopus* (26,1%). Peste 87% din

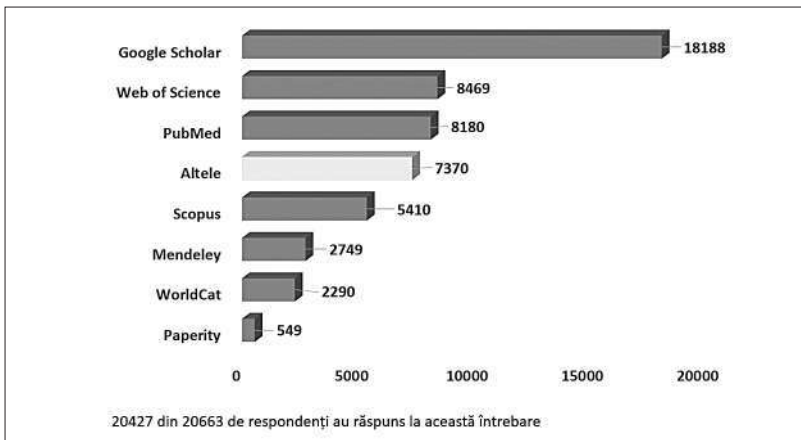

Fig. 4. Instrumentele folosite pentru a căuta literatură și date

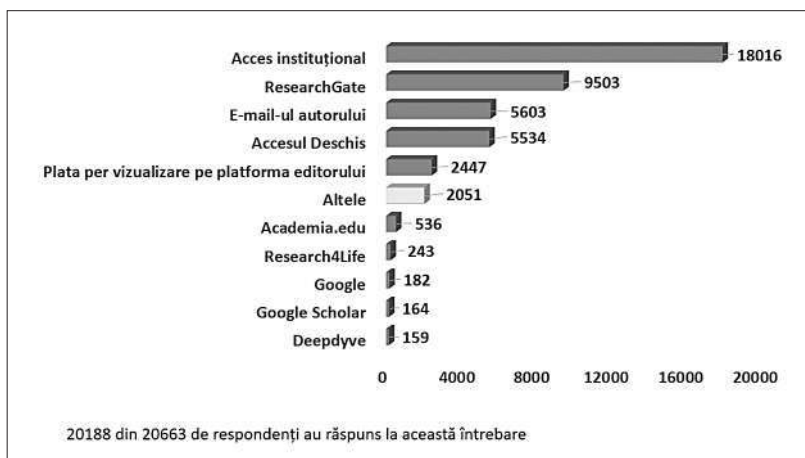

Fig. 5. Instrumentele folosite pentru a accesa literatură / date

respondenții folosesc pentru accesul la literatură și la date facilitățile oferite de instituții, cum ar fi cataloage online, baze de date, repozitorii instituționale, reviste electronice ș.a. (figura 4).

Respondenții din Republica Moldova, de asemenea, au menționat *Google Scholar* ca fiind cel mai util instrument de regăsire a literaturii pentru cercetare (12 respondenți). Au fost menționate și alte instrumente de căutare – *Web of Science* (4) și *Scopus* (3).

Altă întrebare a vizat utilizarea instrumentelor pentru accesul la literatură și datele de cercetare. Analiza datelor obținute a constatat că este utilizată o diversitate de instrumente atât tradiționale, moderne, cât și cele inovative și experimentale. Astfel, actorii procesului de comunicare științifică utilizează accesul instituțional, biblioteca, e-mailul, motoare de căutare, cataloage, web site-uri ale cercetătorilor, împrumutul interbibliotecar etc. (figura 5). Marea majoritate din participanții la sondaj au menționat că au acces instituțional (inclusiv prin bibliotecă) la literatură și date (~ 87%), circa 46% din respondenți utilizează *ResearchGate*, iar accesul deschis la literatură și date este utilizat de aproximativ 27% de respondenți.

Majoritatea participanților la sondaj din Republica Moldova s-au expus în favoarea accesului la literatură prin *Acces Deschis* (9), *acces instituțional* (8) și prin rețeaua socială *ResearchGate* (8).

Pentru a primi înștiințări sau recomandări privind literatura științifică sunt utilizate instrumente bine cunoscute, cum ar fi *Google Scholar* (48,6% – 10 051 de respondenți), *ResearchGate* (37,8% – 7808 respondenți), *Mendeley* (6,7% – 1375 de respondenți), *Academia.edu* (2,6% – 531 de respondenți), *Twitter* (1,3% – 274 de respondenți), precum și resurse moderne și experimentale – *Browzine* (1,8% – 374 de respondenți), *F1000Prime* (1,8% – 374 de respondenți), *PubCrawler* (~ 0,5% – 99 de respondenți), *Sparrho* (~ 0,5% – 96 de respondenți) etc.

Opiniile respondenților din Republica Moldova au coincis cu opiniile majorității – instrumentul cel mai util pentru a primi înștiințări despre literatură este *Google Scholar* (șapte respondenți) și *ResearchGate* (cinci respondenți).

Destul de variate sunt instrumentele folosite pentru a cita, a vizualiza și a adnota informația științifică. Cel mai utilizat format pentru aceste scopuri a fost menționat *Acrobat Reader* (88,6%), *HTML* este

folosit de circa 40% de respondenți, 13,9% din participanții la sondaj au indicat că utilizează *Mendeley*, iar *ReadCube* este folosit de aproximativ 6% din respondenți. Au fost menționate și alte instrumente, precum: *iAnnotate*, *Zotero*, *Preview*, *EndNote*, *MS Word* etc.

În cadrul sondajului au fost adresate două întrebări referitoare la instrumentele de comunicare științifică în procesul de analiză a informației și a datelor. Astfel, cei mai mulți participanți la sondaj au menționat că folosesc pentru analiza datelor și textelor *MS Excel* (69,6%) și *SPSS* (33,8%). Totodată, sunt folosite și alte instrumente, cum ar fi *Mathlab*, *iPythonNotebook*, *STATA*, *NVIVO*, *GraphPad PRISM* ș.a. (figura 6).

Respondenții din Republica Moldova, de asemenea, cel mai mult utilizează formatele *Acrobat Reader* (11 respondenți) și *HTML* (șapte respondenți) pentru vizualizarea informației, iar *MS Excel* (11 respondenți) pentru analiza datelor și textelor. Câțiva respondenți au menționat că folosesc instrumente moderne pentru scopuri de vizualizare și adnotare a informației (*ReadCube*) și pentru analiza datelor și textelor (*R* și *ROpenSci*).

Pentru partajarea informațiilor, cercetătorii, cadrele didactice universitare și

alte persoane participante în procesul de cercetare utilizează diverse instrumente, printre care: *Open Science Framework* (~ 6% – 1237 de respondenți), *DropDox* (5,2% – 1084 de respondenți), *Google Drive/Docs* (3,8% – 784 de respondenți), *Scientific Protocols* (3,1% – 650 de respondenți), *Protocol Online* (~ 2% – 407 respondenți), *E-mail* (1,7% – 343 de respondenți), *MS Word* (0,6% – 114 de respondenți) etc.

Procesul de pregătire a manuscriselor pentru publicarea științifică ocupă un loc distinct în comunicarea științifică. Actualmente, în aceste scopuri sunt utilizate atât instrumente tradiționale, cât și cele inovative (figura 7). Rezultatele sondajului au scos în evidență că majoritatea celor care au participat la acest studiu folosesc instrumentele tradiționale și moderne, cum ar fi *MS Word* (89,9%), *Google Drive / Docs* (~ 32%) și *LaTeX* (~ 18%). Totodată, au fost menționate și instrumente inovative și experimentale pentru scrierea publicațiilor, de exemplu: *Overleaf*, *Authorea*, *Scrivener*.

Aceeași opinie este împărtășită de respondenții din Moldova: pentru partajarea informațiilor se folosește *Open Science Framework* (cinci respondenți), iar pentru pregătirea textelor manuscriselor sunt uti-

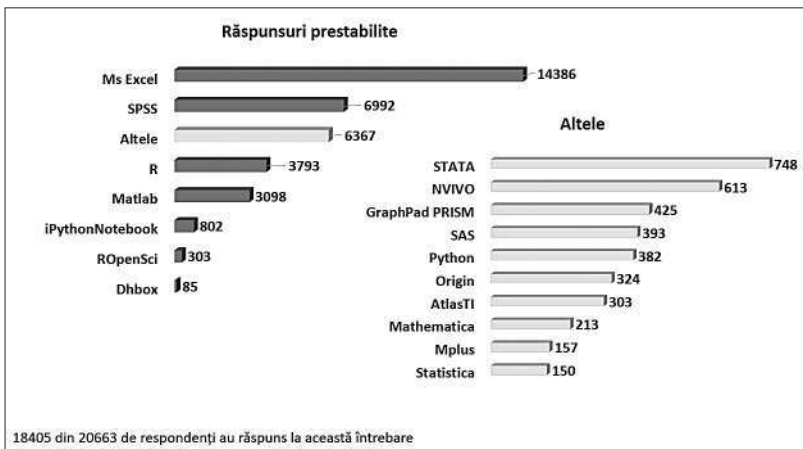

Fig. 6. Instrumentele și site-uri utilizate pentru analiza datelor / textelor etc.

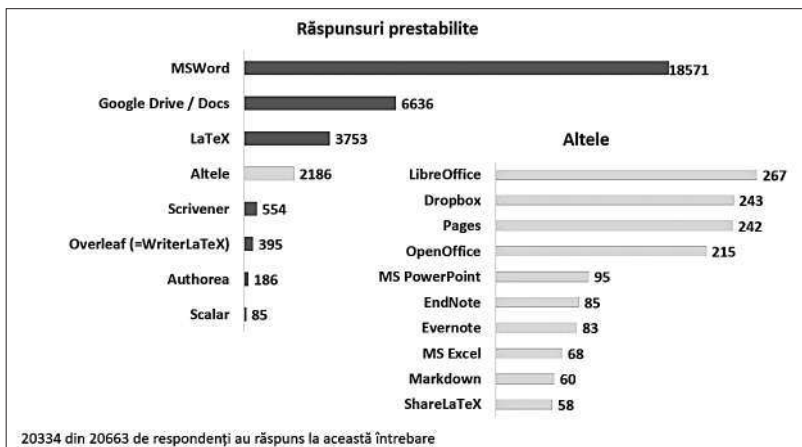

Fig. 7. Instrumente și site-uri folosite pentru a scrie și pregăti manuscrisul

lizate formatele *MS Word* (13 respondenți) și *Google Drive / Docs* (șase respondenți).

Aplicarea competențelor de gestionarea a referințelor bibliografice confirmă nivelul culturii informației a utilizatorilor. De asemenea, citarea și prezentarea corectă a surselor este un element important al eticii și deontologiei academice. Iată de ce utilizarea instrumentelor de gestionare a referințelor bibliografice este un proces responsabil al cercetării. Participanții la sondaj au menționat că utilizează diverse instrumente și site-uri pentru managementul referințelor bibliografice, inclusiv

EndNote (36,5%), *Mendeley* (19,3%), *Zotero* (13,8%), *RefWorks* (11,3%), *Papers* (7,1%), *Citavi* (3,6%), *BibTeX* (2,6%), *MS Word* (1,1%) etc. (figura 8).

Arhivarea și partajarea publicațiilor și a datelor este o etapă importantă a comunicării științifice. Printre cele mai utilizate instrumente pentru arhivarea și diseminarea rezultatelor cercetărilor științifice participanții la sondaj au menționat *ResearchGate* (43,5%), *repozitorii instituționale* (28,3%), *documente de lucru* (11,5%), *PubMed Central* (11,2%), *arXiv* (7,5%), *Academia.edu* (5,4%). Totodată, respondenții au

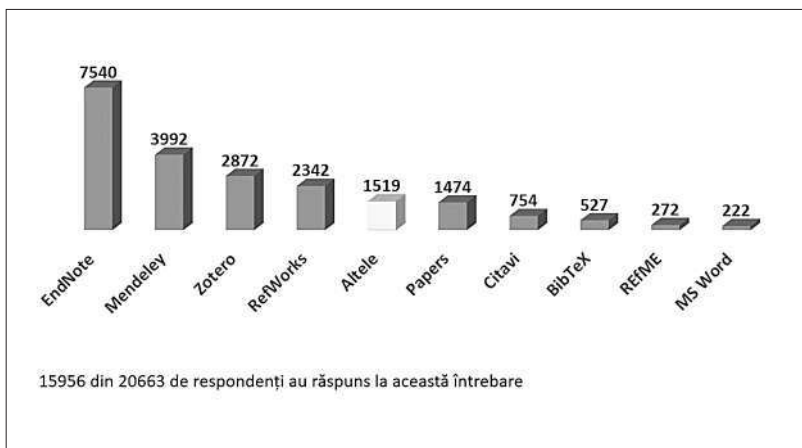

Fig. 8. Instrumente și site-uri utilizate pentru managementul referințelor

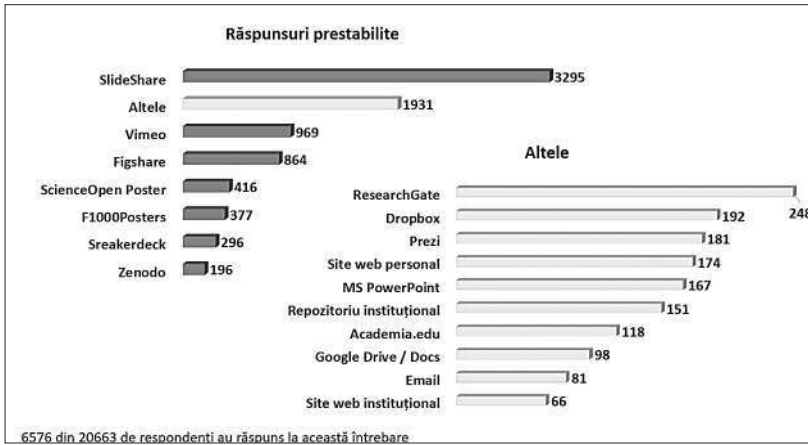

Fig. 9. Instrumente utilizate pentru arhivarea și partajarea posterelor și prezentărilor

menționat și alte instrumente, de exemplu: *site-ul web personal, LinkedIn, e-mailul, Dropbox, Google Drive / Docs* ș.a. Pentru arhivarea și partajarea datelor de cercetare au fost menționate următoarele instrumente: *GitHub, Higshare, Dropbox, BitBuc-tek, Dataverse, Dryad, Zenodo* etc.

De asemenea, participanții la sondaj au specificat instrumentele și site-urile care sunt folosite pentru arhivarea și partajarea posterelor și prezentărilor, ca un proces important de diseminare a rezultatelor cercetărilor științifice (figura 9). Cea mai utilizată resursă informațională pentru arhivarea și diseminarea prezentărilor și posterelor este *SlideShare* (~ 16%). Au fost menționate și alte instrumente care sunt folosite în aceste scopuri: *Vimeo, Figshare, ResearchGate, F1000Posters, Zonodo*, repozitoriile instituționale, site-uri web personale ș.a.

Răspunsurile participanților la sondaj din Republica Moldova, la întrebările privind instrumentele folosite pentru arhivarea și partajarea publicațiilor și a prezentărilor, au coincis cu cele expuse la nivel global. Astfel, pentru arhivarea și partajarea publicațiilor sunt folosite repozitoriile instituționale (șase respondenți) și *ReserchGate* (cinci respondenți), iar pen-

tru arhivarea și diseminarea prezentărilor și posterelor este utilizat *SlideShare* (cinci respondenți).

Deseori calitatea cercetării este apreciată în funcție de prestigiul și impactul revistei în care este publicat manuscrisul. Pentru a selecta și a decide în care revistă pot fi publicate rezultatele cercetărilor sunt utilizate instrumente specializate de evaluare a revistelor, precum și diverse site-uri, baze de date sau directorii în care sunt înregistrate revistele științifice. În aceste scopuri cele mai utilizate surse sunt *Journal Citation Report* (24,6%) și *Scopus* (20,9%), care sunt și cele mai reprezentative surse de informare cu privire la factorul de impact al revistelor. De asemenea, au fost identificate și alte instrumente, precum: *SCImago Journal Rank* (9,4%), *DOAJ* (9,1%), *Sherpa Romeo* (4,9%) etc.

Participanții la sondaj din Republica Moldova au optat pentru *DOAJ* (șase respondenți) în calitate de cel mai util instrument de selectare a revistelor în care poate fi depus manuscrisul. În acest caz opiniile diferă de cele prezentate de sondajul global, în topul preferințelor fiind *Journal Citation Report* și *Scopus*. Credem că această situație poate fi explicată prin faptul că cercetătorii, universitățile, instituțiile

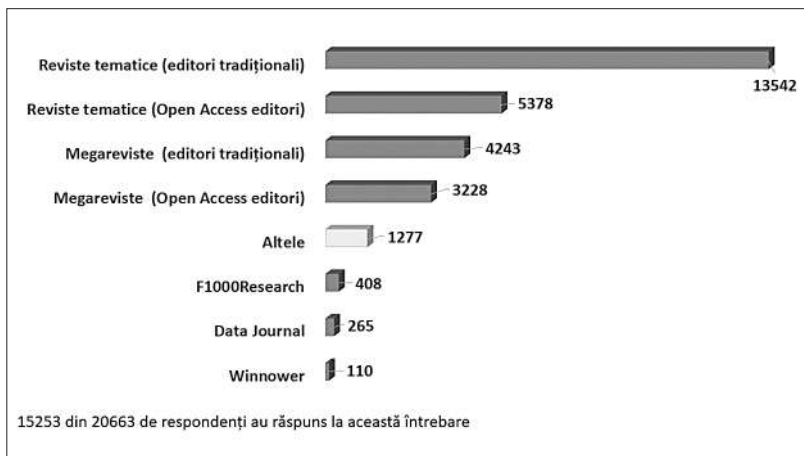

Fig. 10. Instrumente și site-uri utilizate pentru publicare

de cercetare și cele infodocumentare din Republica Moldova nu au acces la bazele de date internaționale *Web of Science* și *Scopus*, pe când *DOAJ* este o resursă cu acces deschis.

Pentru publicarea rezultatelor cercetărilor științifice actorii procesului de comunicare științifică apelează la modele tradiționale de publicare, precum și la modele de publicare în acces deschis. La întrebarea „Ce instrumente / site-uri folosiți pentru a publica?”, participanții la sondaj au menționat revistele tematice ale editorilor tradiționali (65,5%), revistele tematice

ale editorilor care publică în acces deschis (~ 26%), megareviste ale editorilor tradiționali (20,5%), megareviste ale editorilor care publică în acces deschis (15,6%) și alte publicații (figura 10).

Cercetătorii din Republica Moldova au remarcat că cel mai des apelează la revistele tematice ale editorilor tradiționali (cinci respondenți) și la revistele tematice cu acces deschis (cinci respondenți) pentru a publica articole.

Preferințele de utilizare a instrumentelor de comunicare privind rezultatele cercetării diferă în cazul diseminării rezul-

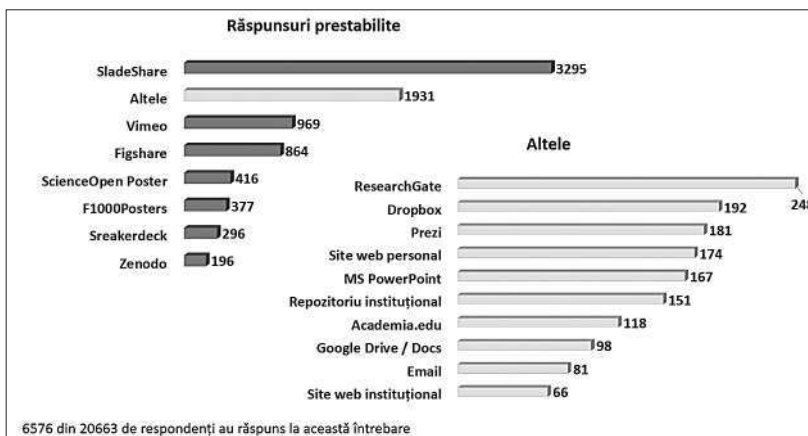

Fig. 11. Instrumente și site-uri folosite pentru a informa despre cercetare în afara mediului academic

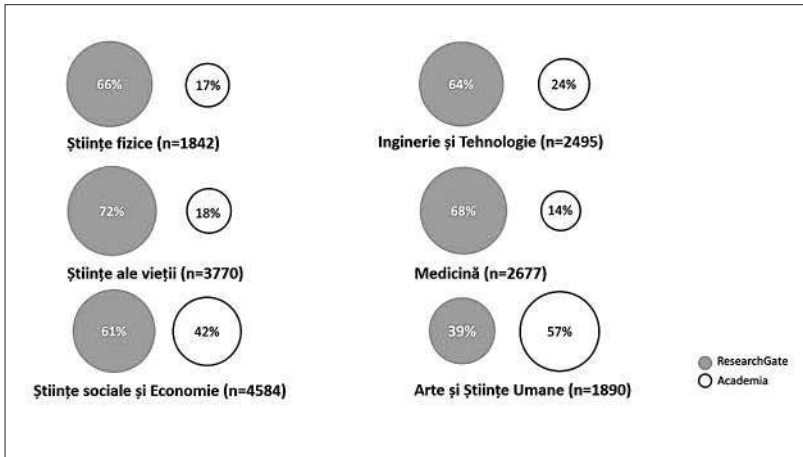

Fig. 12. ResearchGate vs Academia.edu

tatorilor pentru comunitatea științifică sau diseminarea în afara mediului de cercetare. Pentru diseminarea informației despre cercetare în afara mediului academic sunt folosite mai multe instrumente moderne de comunicare (figura 11), cum ar fi: *Twitter* (27,1%), *Wikipedia* (17%), *Wordpress* (14,6%), *Facebook* (~ 5%), *LinkedIn* (2,7%), *ResearchGate* (1,2%) etc.

În cazul respondenților din R. Moldova a fost identificată *Wikipedia* (șase respondenți) ca sursă utilizată cel mai des pentru a disemina informația în afara mediului academic.

Este important să menționăm că utilizarea instrumentelor de comunicare științifică depinde de domeniul de activitate a respondenților. Astfel, analiza comparată dintre *ResearchGate* și *Academia.edu* a constatat că cercetătorii din științele reale, fundamentale și sociale preferă utilizarea rețelei sociale *ResearchGate*, iar cei din domeniul artelor și științelor umane preferă utilizarea rețelei sociale *Academia.edu* (figura 12).

Participanții la sondaj consideră că profilul cercetătorului este un instrument important pentru diseminarea informațiilor

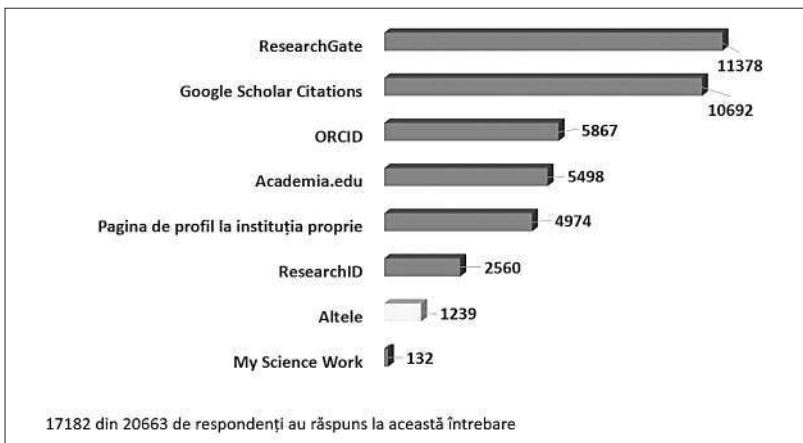

Fig. 13. Opiniile privind utilizarea profilului cercetătorului

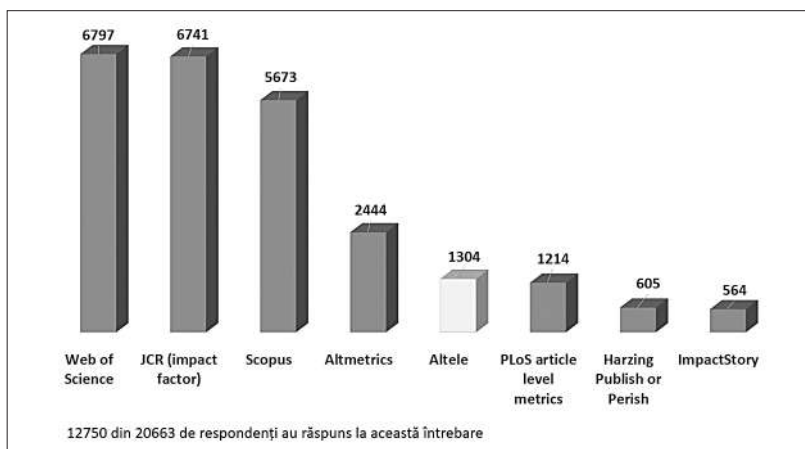

Fig. 14. Instrumente și site-uri folosite pentru a măsura impactul

ei și promovarea rezultatelor cercetărilor (figura 13). În opinia participanților la sondaj cele mai utilizate instrumente pentru crearea profilului cercetătorului sunt: *ResearchGate* (55%), *Google Scholar Citations* (51,7%), *ORCID* (28,4%), *Academia.edu* (26,6%) și pagina de profil la propria instituție (24,1%). De asemenea, respondenții menționează și alte instrumente ce oferă facilitări pentru crearea profilului cercetătorului, pe care aceștia le consideră importante în promovarea publicațiilor și activității de cercetare, de exemplu: *LinkedIn*, pagina web personală, *Mendeley*, *Scopus*, *Web of Science* etc.

Pentru crearea profilului cercetătorului respondenții din Republica Moldova folosesc următoarele instrumente: *Google Scholar Citations* (șapte respondenți), *Academia.edu* (șapte respondenți), *ResearchGate* (șase respondenți).

Actualmente, se utilizează un spectru larg de criterii pentru evaluarea cercetării. Sondajul a urmărit identificarea aplicării instrumentelor de evaluare colegială, precum și aplicarea instrumentelor de măsurare a impactului. Astfel, pentru evaluarea reciprocă dincolo de cea organizată de reviste, participanții la sondaj au menționat: *PubMed Commons*, *Peerage of Science*,

Publons, *PubPeer*, *PaperCritic*, *Academic Karma* etc.

Pentru măsurarea impactului cercetării, aproximativ câte 33% din participanții la sondaj au menționat că utilizează *Web of Science* și *JCR* (impact factor). Circa 27% din respondenți folosesc baza de date *Scopus*, iar 11,8% aplică diferiți indicatori altmetrici pentru măsurarea impactului cercetării (figura 14).

Respondenții din Republica Moldova au menționat că pentru măsurarea impactului cercetării și a publicațiilor folosesc, în primul rând, baza de date *Scopus* (5 respondenți).

Sondajul a oferit informație despre atitudinea cercetătorilor privind Accesul Deschis și Știința Deschisă (figura 15). Este îmbucurător că marea majoritate susțin aceste inițiative care facilitează accesul la rezultatele cercetărilor și contribuie la transparența și democratizarea procesului de cercetare. Astfel, 79% din participanții la sondaj au menționat că susțin Accesul Deschis și 75% susțin obiectivele Științei Deschise. Totuși, sprijinul teoretic și adoptarea în practică sunt încă destul de îndepărtate, cel puțin în privința schimbului de date.

Participanții la sondaj din Republica Moldova, la fel ca și ceilalți respondenți,

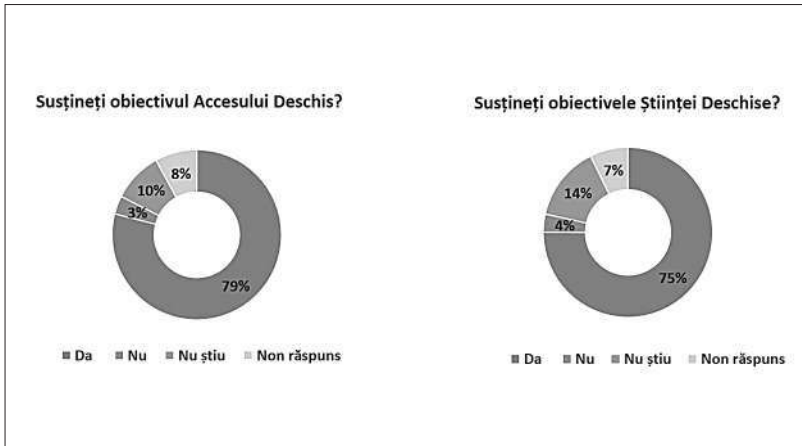

Fig. 15. Opiniile privind susținerea Accesului Deschis și a Științei Deschise

împărtășesc aceeași opinie privind Accesul Deschis și Știința Deschisă. Astfel, 10 respondenți susțin obiectivul Accesului Deschis și 12 respondenți susțin obiectivele Științei Deschise.

Unul din obiectivele sondajului s-a axat pe identificarea instrumentelor și site-urilor, utilizate în procesul de comunicare științifică, specifice țării sau limbii respondenților. Astfel, au fost menționate instrumentele:

- în limba franceză: *HAL, Sudoc, Revues.org, Francis* ș.a.;
- în limba rusă: *eLibrary.ru, Cyberleninka, VKontakte, BD VINITI, socionet.ru* ș.a.;
- în limba spaniolă: *SciELO, Dialnet, Latindex, Redalys* etc.

Unele din aceste instrumente sunt utilizate și de cercetătorii din R. Moldova.

Concluzii

Pe marginea celor expuse, concluzionăm că la nivel global, pe larg, sunt utilizate instrumentele tradiționale și moderne la toate etapele fluxului de activități din cercetare. Instrumentele inovative și experimentale, de asemenea, sunt utilizate, dar încă nu au devenit instrumente de top. Credem că destul de repede aceste instru-

mente, vor intra în circuitul procesului de comunicare științifică.

În ceea ce ține de respondenții din Republica Moldova, menționăm că instrumentele inovative și experimentale nu sunt utilizate, preferințele fiind de partea instrumentelor de comunicare științifică tradiționale și moderne.

Rezultatele acestui sondaj vor fi utile pentru viitorii cercetători care doresc să dobândească o viziune asupra practicilor curente referitoare la inovațiile în comunicarea științifică. De asemenea, aceste rezultate vor oferi editorilor și bibliotecarilor informații privind preferințele și tendințele de utilizare a instrumentelor de comunicare la diferite etape ale procesului de cercetare. În general, rezultatele sondajului vor fi utile pentru toți participanții la procesul de cercetare, oferindu-le informații privind practicile globale de cercetare și opiniile cu privire la comunicarea științifică.

Transparența datelor acestui sondaj, atât la finalizare, cât și pe parcursul perioadei de colectare, este laudabilă și prezintă un exemplu de bune practici privind transparența cercetării. Autorii acestei cercetări Bianca Kramer și Jeroen Bosman au depus mult efort pentru a se asigura că

aceste date vor avea o valoare foarte mare pentru comunitatea academică.

Referințe bibliografice

1. Kramer, B.; Bosman, J. *Innovations in scholarly communication – global survey on research tool usage* [version 1; referees: 2 approved] *F1000Research* [online]. 2016, 5:692. Last updated: 27 Jun 2017 [citată 22.11.2017]. Disponibil: <https://f1000research.com/articles/5-692/v1>.
2. Kramer, B.; Bosman, J. *Innovations in scholarly communication – data of the global 2015-2016 survey*: Dataset. *Zenodo* [online]. April 15, 2016 [citată 22.11.2017]. Disponibil: <https://zenodo.org/record/49583#.WhU3ZTf8vIU>.
3. *Innovations in Scholarly Communication*: Blog. *Utrecht University* [citată 22.11.2017]. Disponibil: <http://101innovations.wordpress.com>.
4. *Innovations in Scholarly Communication survey – dashboard* [online]. *Silks*. Last updated: 1 year ago [citată 22.11.2017]. Disponibil: <http://dashboard101innovations.silks.co/>.

STATUTUL COMUNITAR AL BIBLIOTECII

În ce constă statutul comunitar al bibliotecii? Biblioteca este cel mai bun instrument inventat de om pentru a conserva și utiliza cuceririle gândirii și creației sale. (Gilles Gallichan, *La bibliothèque du pouvoir et le pouvoir de la bibliothèque: A propos d'un essai de Robert Damien*. În: *Documentation et bibliothèque*, Paris, 42, nr. 4, 1996, p. 165-173). Acum câteva sute de ani Justus Lipsius susținea că biblioteca poate fi definită astfel: *Bibliotheca* trio significat: *Locum, Armarium, Libros*. La finele secolului XX Sheldon Brook scria că biblioteca „reprezintă un concept, nu un loc fizic, o activitate și nu o clădire. Evoluția vizibilă a viziunii asupra bibliotecii marchează nu doar un nou mod de interpretare, ci un nou statut pe care instituția respectivă a dobândit-o pe parcursul secolelor. Biblioteca este o structură a libertății și este deschisă oricărui orizont de dezvoltare. Ea constituie un instrument de eliberare publică a cunoașterii, fiind opusă oricărui tip de totalitarism, oricărei abordări limitate. Accesul la informație, la știință și la cultură sunt drepturi fundamentale ale omului, care împreună cu dreptul la educație sunt recunoscute peste tot în lume ca elemente-cheie ale unei dezvoltări durabile

a umanității și a progresului economic și social (Conferința IFLA, Copenhaga, 1997), iar un rol principal în asigurarea accesului la informație îi revine bibliotecii publice, ca factor definitoriu al democratizării societății și piatră de temelie pe care se fondează misiunea ei socială. Manifestul UNESCO pentru Bibliotecile Publice constată: „Biblioteca publică, poartă locală deschisă spre cunoaștere, asigură o condiție de bază pentru educația permanentă, luarea independentă a deciziilor și dezvoltarea culturală a individului și grupurilor sociale. O bibliotecă este un templu al lecturii, al dialogului în tovărășia celor mai de seamă spirite ale culturii universale, din antichitate și până în prezent. Biblioteca este un for de comunicare între cititori și cei care creează sau pun în circulație cărțile, alți purtători de informație. În *Ghidul liderului comunitar* calitatea sa de serviciu public gratuit, biblioteca este, în primul rând, un centru local de informare și documentare, un centru de cultură și cunoaștere, furnizând prompt informațiile indispensabile pentru cetățenia activă a membrilor comunității. Biblioteca publică prin serviciile informaționale pe care le acordă răspunde necesităților de informare a tuturor membrilor comunită-

ții, participând astfel la procesul de dezvoltare a comunității. Ea poate contribui la îndeplinirea următoarelor obiective sociale:

- Sprijinirea educației, atât a celei individuale și a autoeducației, cât și a educației formale la toate nivelurile;
- Asigurarea accesului la valorile culturale universale;
- Promovarea dialogului intercultural și favorizarea diversității culturale;
- Sprijinirea accesului cetățenilor la toate informațiile privind comunitatea;
- Asigurarea unor servicii de informare adecvate întreprinderilor și grupurilor de interes locale;
- Facilitarea dezvoltării abilităților de a utiliza tehnologiile informaționale moderne;
- Sprijinirea și participarea la activitățile și programele de instruire a tuturor grupelor de vârstă și inițierea unor astfel de activități dacă este necesar.

Biblioteca publică trebuie să formuleze o politică clară care să definească obiectivele, prioritățile și serviciile în relație cu necesitățile comunității locale. În acest context, biblioteca trebuie să asigure o colaborare cu parteneri relevanți: organizațiile neguvernamentale, administrația publică locală, grupuri de utilizatori, alte instituții locale. Biblioteca oferă mai multe servicii, între care cele mai cunoscute și solicitate sunt:

- împrumutul de carte,
- schimbul interbibliotecar,
- furnizarea de date informativ-bibliografice,
- asistența bibliografică și documentară,
- restaurarea surselor documentare,
- copierea și multiplicarea materialelor,
- diverse manifestări culturale (simpozioane, lansări de carte, audiții muzicale etc.).

Bibliotecile se află la gestiunea primăriilor. Formarea colecțiilor depinde de autoritățile publice locale și necesită mult efort din partea bibliotecarilor. Bibliotecarul este un element stimulator care nu se mărginește a fi numai un custode al depozitului de gândire și artă, ci caută să fie un difuzor al culturii ce sălășluiește în incinta instituției cărților. Prin sfaturile sale el poate îndruma și modela un cititor începător, având mereu în fața ochilor, poate cea mai cuprinzătoare definiție a actului magic al lecturii, pe care a dat-o cronicarul român Miron Costin: ...că nu iaste altă mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților... Un bibliotecar bun este el însuși un mare și pasionat cititor. Aria lui de investigație trebuie să fie servită de cele mai moderne metode și mijloace de informare, grație cărora el trebuie să poată pune la îndemâna cititorului ultimul document, ultima cercetare. El trebuie să aibă permanent în vedere faptul că primirea cititorilor reprezintă o componentă esențială a muncii bibliotecarului, pentru că de modul în care cititorii sunt tratați depind bunele raporturi ale bibliotecii cu utilizatorii săi. În relația cu cititorii este extrem de important aspectul uman. O bibliotecă, chiar cu acces liber, dar fără bibliotecar, este tristă și rece. Dialogul cu cititorii este un lucru de care trebuie să se țină seama în permanență. Primul contact are o importanță deosebită pentru că acesta contribuie la fixarea imaginii bibliotecii în spiritul noului beneficiar. O tratare proastă are efecte dezastruoase și de lungă durată. Bibliotecarul trebuie să demonstreze tact, să cunoască psihologia cititorului, să fie discret, să aibă disponibilitatea și calmul de a-l asculta pe acesta. Este ideal să se dispună de un spațiu dedicat primirii și orientării cititorilor, unde să se afle în permanență un bibliotecar. Bibliotecarul este persoana care:

- știe cum să se informeze;

- recunoaște necesitatea informării;
- își dă seama că informația exactă și completă este baza luării unor hotărâri inteligente;
- identifică sursele potențiale de informații;
- elaborează strategii reușite de investigare;
- are acces la surse informaționale, incluzând tehnologii computerizate și alte tipuri de tehnologii;
- evaluează informația;
- organizează informația pentru utilizări practice;
- integrează noua informație într-un stoc de informații deja existente;
- utilizează informația în gândirea critică și la rezolvarea problemelor.

În zilele noastre misiunea bibliotecii devine din ce în ce mai importantă, iar bibliotecarul se transformă într-un veritabil „ghid indispensabil cititorului nedumerit și nehotărât. Biblioteca are o mare influență în viața socială. Ea este, practic, situată în mijlocul societății, focalizând numeroase acțiuni de ordin social și cultural. Este o instituție cât se poate de importantă, servită de profesioniști, unde nu există imixtiuni de nici o natură, o instituție care trebuie să se adapteze foarte bine la cerințele sociale. Biblioteca joacă un rol-cheie în crearea, organizarea, stocarea, restaurarea, conservarea și disponibilizarea informațiilor. Fără un management competent, modern, riscă să degenereze. Schimbarea necontrolată, haotică, poate conduce la dezordine și regres. Dacă structurile documentare au jucat un rol esențial în dezvoltarea cunoașterii, atunci aceasta se datorează faptului că ele s-au centrat pe stabilitatea seculară a cărții și a deprinderilor intelectuale legate de carte. Biblioteca este în unica poziție de a fi, în același timp, catalizator și participant la procesele intelectuale care transformă informația în cunoaștere și cunoașterea în înțelepciune se

menționează într-un studiu american despre biblioteconomie (The Library of Congress în the year 2000: a vision. Washington, L.C., 1988, p. VIII).

Dincolo de tot ce se petrece pe plan mondial sub aspect politic și economic, contemporaneitatea asistă/ține printr-o revoluție ... informațională și culturală. Se schimbă criteriile, preferințele, limbajele, direcțiile de interes. Accentul schimbării se pune în prezent pe informație și pe modalitățile de comunicare. Trebuie să menționăm faptul că bibliotecile intră într-o nouă epocă. Așa cum invenția tiparului a schimbat raportul între funcțiile bibliotecii punând accent pe funcția de disponibilizare a informației în detrimentul celei de conservare, tot așa și noile tehnologii ale informaticii și ale telecomunicațiilor vor genera mutații importante în structura bibliotecilor (2 Hans-Christoph, Hobohm, The impact of the New Technology on Libraries: An introductory Note. În: 62nd IFLA General Conference, Beijing China, 25- 31 August 1996, Booklet 2, p. 77-79). Bibliotecile din republică, în mod special, cele din comunitățile rurale, încă nu dispun de aparat și materiale audio, video, multimedia. Pe de altă parte, nu suntem pregătiți în totalitate pentru rețelele informatizate, pentru circulația pe magistralele informaționale. Probabil, în viitor, computerele și rețelele vor fi o prezență permanentă în biblioteci, așa cum se întâmplă în alte țări. Pentru aceasta, însă, publicul trebuie format și informat din timp. Omul contemporan, în special, cel ce vine dintr-o societate totalitară, a descoperit și asimilat cu ușurință domeniul consumului de bunuri. Același lucru se întâmplă și în privința bunurilor culturale, a mentalităților. Altfel spus, pentru a participa la viața comunității europene, oamenilor trebuie să le fie insuflată atitudinea pozitivă față de ideea de comunitate într-o conștientizarea ei, inițial, la nivel local, apoi la nivel

național și internațional. Uniunea Europeană, prin programele sale și-a propus ca obiectiv distinct creșterea „aportului serviciilor de informare avansate la promovarea profesională, culturală și socială a cetățenilor Europei. Și aceasta pentru că deviza zilei de astăzi este: participare, comunicare, informare, creativitate, coo-

perare, mesaj pe care trebuie să-l promoveze biblioteca. Importanța informației în lume este mai mare ca oricând. Biblioteca dobândește noi atribuții și noi dimensiuni, se reconfigurează ca spațiu al informării și comunicării.

https://www.ce-re.ro/upload/handbook_ro_mic.pdf

FESTIVALUL CĂRȚII „AXIS LIBRI” (GALAȚI, 14-18 IUNIE 2017)

Radu MOȚOC

Abstract

Autorul, Radu Moțoc, ne prezintă o cronică a unui eveniment cultural unic în spațiul românesc intitulat Festivalul Cărții „Axis Libri”, care a fost organizat de Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”, din Galați, și care a reușit să capaceze instituțiile administrative din municipiu și județ, sub patronajul simbolic al Ministerului Culturii.

Keywords: Festivalul Cărții „Axis Libri”, Galați.

* * *

Un eveniment cultural unic în spațiul românesc, intitulat **Festivalul Cărții „Axis Libri”** a fost cel organizat de Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” din Galați, care a reușit să capaceze instituțiile administrative din municipiu și județ, sub patronajul simbolic al Ministerului Culturii.

Scopul principal al acestui eveniment a fost deosebit de generos, pentru că a oferit gălățenilor posibilitatea să vizualizeze și să răsfoiască la alegere 10 000 de titluri de cărți editate la peste 250 de edituri. Evenimentul a fost însoțit de lansări de carte, conferințe, dezbateri, toate făcute cu un singur scop – punerea în valoare a patrimoniului cultural reprezentat de cartea tipărită.

Este foarte dificil să cuprinzi într-o frază sau mai multe diversitatea subiectelor abordate de către editurile selectate de organizatori.

Totuși voi încerca să prezint câteva titluri de cărți, evident selectate subiectiv, care reflectă domenii reprezentative pentru un bibliofil.

I. Mult timp istoria României a fost puternic cenzurată atunci când era vorba de Casa Regală. Dacă citiți *Viața lui Vasile Alecsandri*, scrisă de G.C. Nicolescu și apărută în anul 1965, puteți constata cum a fost percepută relația între Casa Regală și bardul de la Mircești: „Apropierea de curtea domnitoare însemna o greșeală pentru Alecsandri...”¹

Și viața lui George Enescu, scrisă de un remarcabil istoric și critic muzical, George Bălan, apărută în anul 1963, este total lipsită de informații privind ajutorul moral și financiar de care a beneficiat George Enescu din partea Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta, cu care concerta frecvent la Palatul „Peleş”. Pentru exemplificarea modului cum a fost concepută această monografie sub presiunea cenzurii, putem cita

¹ Nicolescu, G.C. *Viața lui Vasile Alecsandri*. Ediție revăzută. București: Editura pentru Literatură, 1965. p. 608.

Fig. 1

două secvențe: „George Enescu, în culmea eroismului, nu numai că nu și-a lăsat muzica invadată de durerea de a trăi într-o asemenea lume, dar a putut să cânte noblețea și armonia sufletului uman, aidoma celor care, cum spunea Lenin: «Trăind într-un iad murdar, pot crea atâtea frumuseți»¹; „La Paris și la București, Enescu trăia într-o societate unde, cum spunea Lenin: «Libertatea scriitorului și artistului este doar o independență camuflată...»²

Din acest motiv trebuie să apreciem efortul editurilor de a publica lucrări referitoare la Casa Regală, atât studii istorice cât și volume scrise de Regina Elisabeta și Regina Maria.

I – a. O lucrare apărută recent, în 2016, scrisă de Sorin Liviu Damean și aflată pe rafturile acestui festival, se intitulează: *Carol I al României. Un monarh devotat* (fig. 1). Lucrarea se remarcă prin abordarea unor subiecte deosebit de interesante, precum: Casa Princiară de Hohenzollern-Sigmaringen și întemeierea unei noi familii în România; Monarhul – factor

¹ Bălan, George. *Enescu*. București : Editura Tineretului, 1963. p. 8.

² Ibidem, p. 70.

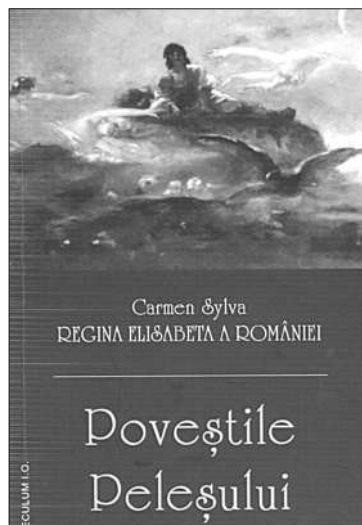

Fig. 2

al puterii executive și arbitru al vieții politice; Comandant Suprem al armatei; Strategul politicii externe; Susținător al modernizării societății românești³.

I – b. *Poveștile Peleşului* (fig. 2), scrisă de Regina Elisabeta (Carmen Sylva), a putut fi remarcată la standul Editurii „Saeculum I.O.”; bogat ilustrată și cu informații interesante scrise într-o *Postfață* de către Mircea Coloșenco, unde putem remarca una din multiplele calități ale Reginei Elisabeta: „A protejat artele, încurajând și acordând ajutor material unui *Nicolae Grigorescu* sau *George Enescu*, precum și altor talente deosebite ale neamului românesc. A învățat românește și a tradus în limba germană poezii de Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, D. Bolintineanu, C. Conachi, I. Negruzzi etc.”⁴.

I – c. Gălățenii au avut șansa să răsfoiască și să cumpere *Cugetări și impresii* (fig. 3), scrise tot de Regina Elisabeta (Carmen Sylva), frumos ilustrate de *Iulia Hasdeu*.

³ Damean, Sorin Liviu. *Carol I al României. Un monarh devotat*. Târgoviște : Editura Cetatea de Scaun, 2016.

⁴ Carmen Sylva. *Poveștile Peleşului*. București: Editura Saeculum I.O., 2016, p. 156.

Fig. 3

Prefațată de I. Opreșan, cel care a îngrijit acest prețios volum, ne semnalează câteva din cugetările reginei:

„– În tinerețe roșim, la vârsta matură plângem, iar la bătrânețe surâdem, de fiecare dată pentru aceleași pricini.

– Dumnezeu iartă – Natura niciodată.”¹

I – d. Tot la Editura „Saeculum I.O.”, gălățenii au putut admira *Poveștile* scrise de Regina Maria a României (fig. 4), apărute în două volume. Temele românești abordate de regină au fost comentate cu multă atenție de I. Opreșan, care a îngrijit această ediție, mărturisind în final, ca o concluzie generală asupra acestor povești: „Ea (regina) vibrează când scrie și plânge sau se bucură odată cu personajele sale.”²

I – e. O altă lucrare deosebit de interesantă a putut fi admirată pe rafturile Editurii „Istros”, patronată de Muzeul Brăilei. Lucrarea face parte dintr-o colecție cu tezele de doctorat pe domeniul istorie, numerotată cu nr. 31. Teza de doctorat, semnată

¹ Carmen Sylva. *Cugetări și impresii. Cu desene de Iulia Hasdeu*. București: Ed. Saeculum Vizual, 2015, p. 9.

² Maria, Regina României. *Povești*. Vol. 1-2. București: Ed. Saeculum I.O., 2015, p. 18.

Fig. 4

de Adriana Cristina Mazilu, este intitulată *Casa Regală a României 1866-1914. Organizare și structură administrativă* (fig. 5). Acest studiu cuprinde structura următoarelor elemente: sfera privată a Casei Regale a României; influența veniturilor în dezvoltarea instituției monarhice; expunerea raporturilor dintre veniturile și cheltuielile Casei Regale. Este menționată și activitatea de mecenat a Regelui Carol I și a Re-

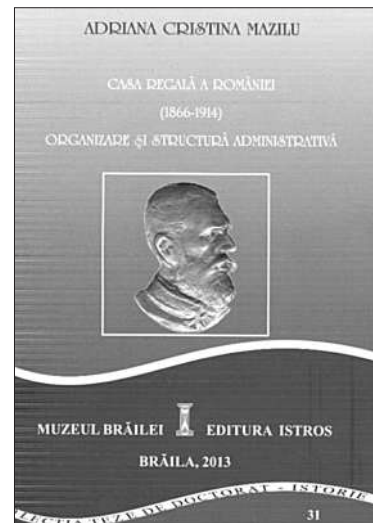

Fig. 5

Fig. 6

ginei Elisabeta pentru: Societatea Regală de Geografie; Cercul Ofițerilor; Orfelinatul Agricol din Zorleni; Teatrul din București; Academia Română pentru editarea unui dicționar. Printre bursierii lui Carol I se află: George Enescu și Jean Steriadi.

Autorul acestui volum, cu multă responsabilitate, ca urmare a unui studiu aprofundat, avea să afirme despre Regele Carol I: „Era un suveran care-și cunoștea prioritățile. Știa că înainte de toate, ceea ce contează este întotdeauna poporul și apoi aspectele personale. El nu era numai *conducătorul* unei mari familii, ci era pilonul principal al unui popor, precum și un model ce trebuia a fi demn de urmat. Lucrurile acestea sunt demonstrate de modestia cheltuielilor personale, pe de-o parte, și de nenumăratele ajutoare financiare, pe de altă parte. Carol I dorea să se știe ce se întâmplă cu banii, pe ce sunt cheltuiți... Regina Elisabeta va fi a doua persoană după regele Carol I, care va întinde o mână de ajutor celor aflați în suferință. Pentru ea viața era construită din artă și fapte caritabile.”¹

¹ Mazilu, Adriana Cristina. *Casa Regală a României 1866-1914. Organizare și structură*

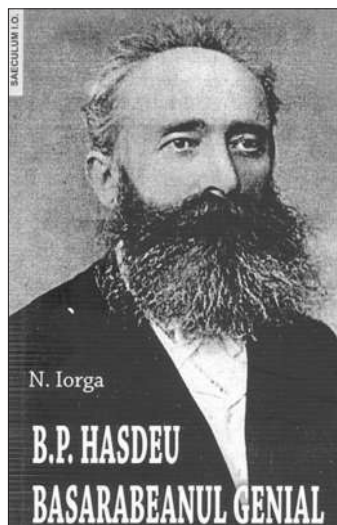

Fig. 7

II. Problema românilor din Dacia a constituit un subiect elevat pentru editurile patronate de I. Oprîșan („Saeculum” și „Vestala”), prezente la acest festival organizat de Biblioteca „V.A. Urechia”.

O carte recent apărută, în acest an, 2017, conține studiul intitulat *Istoria culturii în Dacia* (fig. 6), scrisă de B.P. Hasdeu.

Hasdeu publica în ziarul *Traian*, în anul 1869, un serial cu 44 de episoade despre limba slavică la români până la 1400. Această operă a rămas până astăzi înmormântată în paginile ziarului apărut acum 150 de ani.

În studiul făcut asupra acestui subiect, I. Oprîșan avea să mărturisească: „Hasdeu pornea de la realitatea de fapt: existența unei limbi populare, vechi de când lumea – româna – și se impunea, în ultimele secole, IX-XI, a unei limbi străine, pentru cult și administrație, instrument absolut necesar bisericii și cancelariei.”

O cercetare interesantă scoate la iveală soarta unui *Evangheliar* slavon din 1053, ajuns și copiat în Moldova în 1143, care a ajuns apoi la Moscova. Descoperirea lui

administrativă. Brăila: Ed. Istros a Muzeului Brăilei, 2013.

Fig. 8

Hasdeu referitoare la acest *Evangheliar* este consemnată astfel: „După cererea de ajutor material adresată de Dosoftei țarilor Ioan și Petru Alexeevici, la 23 noiembrie 1688 – acesta în 1701, a fost pus episcop în Rusia, murind în 1711, la Moscova. Așa se explică modul cum a nimerit *Evangheliarul* din 1143 în vechea capitală a Rusiei. Mitropolitul în loc de a trimite manuscrisul înapoi la Krilos l-a luat cu sine în emigrațiune, dându-l apoi, în ajunul morții, bibliotecii sinodale din Moldova.”¹

Lucrarea abordează subiecte deosebit de interesante precum: cauzele introducerii limbii slavice la români; textul sacralului de la Reims ca operă slavică moldo-muntenă; românii din timpul primului Assan.

III. Cine a fost atent la festival a putut remarca o lucrare publicată într-un număr extrem de mic de exemplare, fiind considerată o ediție bibliofilă, care se referă la personalitatea lui B.P. Hasdeu. Volumul este intitulat *B.P. Hasdeu, basarabeanul genial* (fig. 7), scris de N. Iorga.

Și această lucrare a fost îngrijită de I. Oprișan, care cu multă eleganță prezintă

¹ Hasdeu, Bogdan Petriceicu. *Istoria culturii în Dacia*. București: Ed. Saeculum I.O., 2017, p. 12.

Fig. 9

„întâlnirea a doi titani ai spiritualității naționale: B.P. Hasdeu și N. Iorga”, despărțiți ca vârstă cu 33 de ani. Putem descoperi personalitatea și creația lui Hasdeu, văzută de N. Iorga, trecând prin toate sferele spiritualității în care s-a manifestat: istorie, istoria culturii, istoria literaturii, memorialistică, folcloristică, istoria limbii, istoria artelor, ziaristică etc.”²

IV. O lucrare remarcată la acest festival din anul acesta se referă la *Continuitatea românilor în Dacia. Dovezi noi* (fig. 8), scrisă de academicianul G. Popa-Lisseanu, cunoscător al limbilor clasice: greaca și latina, dar și al limbilor franceză, germană, italiană, spaniolă și greacă modernă.

Autorul este cunoscut pentru lucrarea în 15 volume *Frontes Historiae Daco-Romanorum*, considerată ca cea mai substanțială sinteză asupra continuității de-a lungul secolelor a elementului românesc în spațiul său de formare la nord și la sud de Dunăre. Lucrarea, aflată pe rafturile festivalului, este o reproducere după șapte decenii a unui studiu al lui G. Popa-Lisseanu, ținut sub formă de comunicare la

² Iorga, N. *B.P. Hasdeu, basarabeanul genial*. București: Ed. Saeculum I.O., 2017, p.18.

Fig. 10

Academia Română din 1940, ca o reacție la Dictatul de la Viena¹.

V. O altă lucrare interesantă, scrisă de G. Popa-Lisseanu, a fost îngrijită de același editor sufletist și patriot, I. Opreșan, care publică într-un singur volum două lucrări ale acestui autor, cu titlul sugestiv *Dacia în autorii clasici* (fig. 9). Sub acest titlu sunt publicații traduse din: *Autori latini clasici și postclasici*; *Autori greci și bizantini*.

Interesant este și faptul că aceste texte nu au mai fost publicare de la prima lor editare din anul 1943. Autorii latini sunt în număr de 36, începând cu Julius Caesar și terminând cu Împăratul Justinian. Autorii greci și bizantini sunt în număr de 50, din care nu lipsesc: Homer, Herodot, Euripides și Strabo. G. Popa-Lisseanu mărturisește la finalul acestor traduceri, douăsprezece concluzii deosebit de interesante pe care urmează să le descoperiți².

VI. A trebuit să treacă peste 100 de ani, ca un ardelean, Nic. Densușianu,

¹ Popa-Lisseanu, G. *Continuitatea românilor în Dacia. Dovezi noi*. București: Ed. Vestala, 2016, p. 9.

² Popa-Lisseanu, G. *Dacia în autorii clasici*. București: Ed. Vestala, 2015, p. 431.

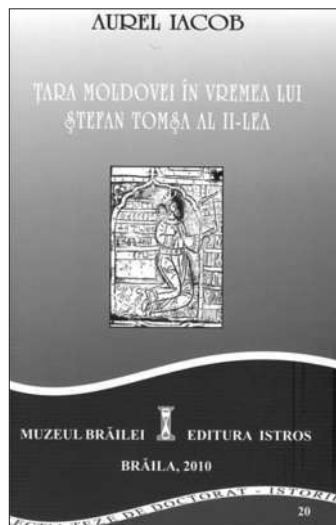

Fig. 11

profund cunoscător al limbilor română, germană, maghiară, latină, greacă, franceză și italiană, trimis cu o bursă de 15 luni acordată de Academia Română, să cerceteze cu minuțiozitate, obiectivitate și cu simț profund patriotic, toate documentele din zona desfășurării evenimentelor, din principalele biblioteci și arhive transilvănene și românești, pentru a pune în adevărata lumină, din perspectiva românească și universală, motivația, derularea și însemnătatea revoluțiunii lui Horia, punct de răscruce în schimbarea vieții țăranului român, cauză a desființării iobăgiei lor³.

Lucrarea lui Nic. Densușianu, intitulată *Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria. 1784-1785* (fig. 10), a fost pentru prima dată reeditată după 133 de ani de la apariție la Editura „Vestala”, fiind îngrijită și prefațată de același I. Opreșan.

VIII. O altă teză de doctorat, cu nr. 20, publicată la Editura „Istros” a Muzeului Brăilei, aparține istoricului Aurel Iacob și este intitulată: *Țara Moldovei în vremea lui Ștefan*

³ Densușianu, Nic. *Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria. 1784-1785*. București: Ed. Vestala, 2017, p. 6.

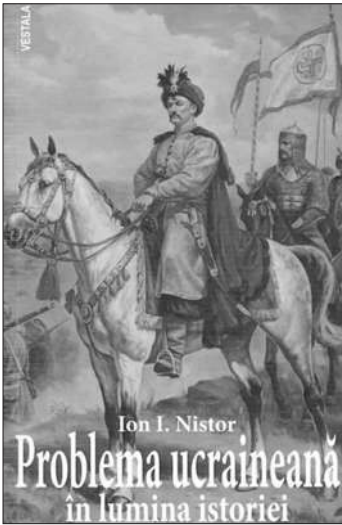

Fig. 12

Tomșa al II-lea (fig. 11). Cititorul interesat la acest festival a putut afla o istorie a Moldovei din care nu au lipsit capitolele: *Țara Moldovei între Polonia și Imperiul Otoman în prima parte a secolului al XVII-lea; Originea lui Ștefan Tomșa; Familia Tomșa: ascensiune și declin; Ștefan Tomșa al II-lea domn al Moldovei (1611-1615, 1621-1623); Orientări în politica externă și internă; Economia și societatea în Moldova în perioada lui Ștefan Tomșa; Genealogia familiei Tomșa*.¹

VIII. *Problema ucraineană în lumina istoriei* (fig. 12), publicată de Ion I. Nistor în anul 1934, a fost scrisă cu o seninătate clasică, de dezbatere absolut obiectivă a relațiilor româno-ucrainene de-a lungul secolelor. Reeditarea acestui studiu după 82 de ani poate fi considerată inspirată mai ales acum când problemele cu care se confruntă Ucraina sunt de actualitate. Un capitol întreg a fost dedicat ctitoriilor românești din Polonia și Ucraina, pentru a scoate în evidență contribuția bisericii românești la viața duhovnicească a poporului ucrainean de sub stăpânirea străină. Sunt ane-

¹ Iacob, Aurel. *Țara Moldovei în vremea lui Ștefan Tomșa al II-lea*. Brăila: Ed. Istros a Muzeului Brăilei, 2010.

Fig. 13

xate și 23 de acte privitoare la problema ucraineană, adunate de autor din arhivele din Cernăuți.²

Trebuie să amintim și faptul că acest bucovinean – Ion Nistor – a fost rectorul Universității din Cernăuți în 1918, iar fiind academician, este numit director al Bibliotecii Academiei Române în 1945 ca să fie condamnat în 1950, fără judecată, la Sighet, timp de cinci ani.

IX. O interesantă lucrare de licență publicată de Dan Floareș, sub titlul *Gaspard Grațiani, domn al Țării Moldovei (1619-1620)* (fig. 13), ne oferă posibilitatea să parcurgem un scurt episod din istoria Moldovei. Etichetat de N. Iorga ca aventurier, multe din întrebările puse legate de această perioadă au rămas fără răspuns. Autorul lucrării, în concluziile finale, avea să caracterizeze astfel pe acest domnitor: „Un parvenit cu toate apucăturile speciei respective, mai puțin, poate, obrăznicia. Astfel, ambițiile, țelurile exagerate, dacă nu utopice, trufia, combinată adesea cu cea mai de jos umilință, toate le-a avut din

² Nistor, Ion I. *Problema ucraineană în lumina istoriei*. București: Ed. Vestala, 2016.

Fig. 14

plin... Dar inteligența, abilitatea și chiar o anume subtilitate nu i-au lipsit.¹

X. *Terente – Zodia Zmeilor* (fig. 14) apărută la Editura „Torent Press”, pune în valoare talentul scriitoarei Doina Popescu-Brăila, care a făcut un efort remarcabil de documentare, inclusiv discuții cu pescari și localnici din nu mai puțin 14 localități.

XI. O surpriză neașteptată la acest Festival al cărții a fost apariția albumului dedicat pictorului bucovinean *George baron Løvendal* (1897-1964) (fig. 15). Cronologia vieții pictorului și o bogată colecție de critici de artă semnate de: Petru Comănescu, Sabin Bălașa, Vasile Florea, Camil Petrescu, Lucia Demetrius și acad. Răzvan Theodorescu, ne oferă posibilitatea să identificăm elementele artistice care l-au caracterizat pe pictor. Spre deosebire de alte albume legate de același pictor, aici se remarcă o acuratețe a informației, care include pe lângă dimensiunea tabloului și din ce colecție face parte, și numele celui pictat cu precizarea localității: *Lordul* – Constantin Vișciți din satul Boian; *Madona Bucovinei*

¹ Floareș, Dan. *Gaspar Grațiani, domn al Țării Moldovei (1619-1620)*. Iași: Ed. Vasiliană-98, 2006, p. 91.

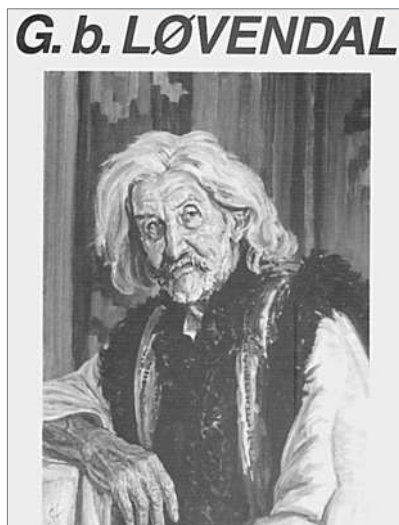

Fig. 15

– *Ana Maximeț* din Cernăuți, la 15 ani; *Povestitorul* – Vasile Caulea din satul Horecea; *Clopotarul* – Nicolae Șorodoc din Vicovul de Jos, Rădăuți; *Moșul cu pipă* – Petrea Negrilean din satul Ostra; *Mireasa* – Viorica Prodan din Rădăuți, 19 ani; *Spion în armata austro-ungară* – Maței Cenușă din comuna Putna; *Măria Sa Țăranul* – Vasile Mustea din comuna Dorna Arin; *Gospodarul* – Moș Alexa din satul Fundul Moldovei etc.²

XII. O impresionantă activitate legată de *Medalii bătute de Muzeul Brăilei „Carol I” 1991-2016* (fig.16), constituie un album care ilustrează cronologic cele 62 de medalii, multe din ele bătute în aur, argint și bronz.

Directorul acestui muzeu, Ionel Cândea, care este și autorul albumului, menționează în prefața albumului: „Se împlinesc anul acesta (2016) 25 de ani de la baterea primei medalii de către Muzeul Brăilei...Tradițiile medalisticii în spațiul românesc, vin mai ales de la cel ce a întemeiat regatul după dobândirea independenței de stat, adică de la Carol I. Nu trebuie să uităm însă de Constantin Brân-

² *George baron Lovendal (1897-1964)*, București : Ed. Alcor Edimpex SRL, 2000

coveanu, care, în 1713, înțelegea să celebreze Jubileul celor 25 de ani de rodnică domnie (1688-1713) prin baterea unei medalii – monedă la Alba Iulia, devenită cap de acuzare și probă în judecarea sa la Constantinopol în 1714. Medaliiile pe care Muzeul Brăilei „Carol I” le-a bătut în ultimii 25 de ani au încercat să păstreze vie memoria marilor personalități ridicate de la Brăila. Aniversări sau comemorări, de importanță națională, au fost ilustrate într-un efort ce va trebui continuat, mai ales în perspectiva dublului Jubileu din 2018: 100 de ani de la Marea Unire și 650 de ani de atestare documentară a Brăilei¹.

Dintre personalitățile apărute pe medalii menționăm cronologic: Perpessicius (1991), pictorul Gheorghe Naum (1993), Matei Basarab și Elena Doamna, ctitori ai Mănăstirii Măxineni (1994), Panait Istrati (1994), Nae Ionescu (1996), Ana Aslan (1997), Ștefan cel Mare și Regele Carol I (2001), Mihai Sebastian (2007), Mina Minovic (2008), Regele Mihai I (2011), N. Iorga (2011), Radu Portocală (2012), Ștefan Bălan (2013), Regele Ferdinand I (2015), Nicăpetre (2016), Iulian Antonescu (2016). Un remarcabil gest este mărturisit la finele acestui album: „Muzeul Brăilei «Carol I» și Editura «Istros» dedică albumul tuturor românilor

¹ Căndea, Ionel. *Medalii bătute de Muzeul Brăilei „Carol I”. 1991-2016 – 25 de ani.* Brăila: Editura Istros, 2016, p. 5.

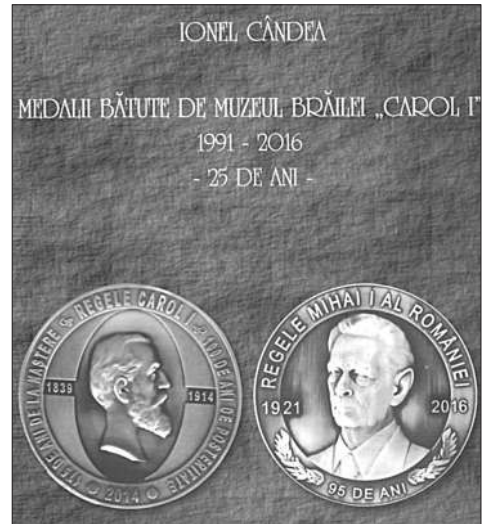

Fig. 16

la dublul jubileu al anului 2018: 100 de ani de la Marea Unire și 650 de ani de existență documentară a orașului Brăila.”

Se pare că este singurul muzeu de istorie din România cu o asemenea activitate numismatică, ce nu poate să genereze toată admirația noastră.

Această trecere în revistă a câtorva volume selectate subiectiv, poate demonstra importanța Festivalului cărții „Axis Libri”, organizat de Biblioteca „V.A. Urechia”, care merită toate felicitările, dar și dorința unei continuități.

22 iunie 2017

ЭТО ЗАСТАВИТ ПОКОЛЕНИЕ У РАБОТАТЬ ЛУЧШЕ

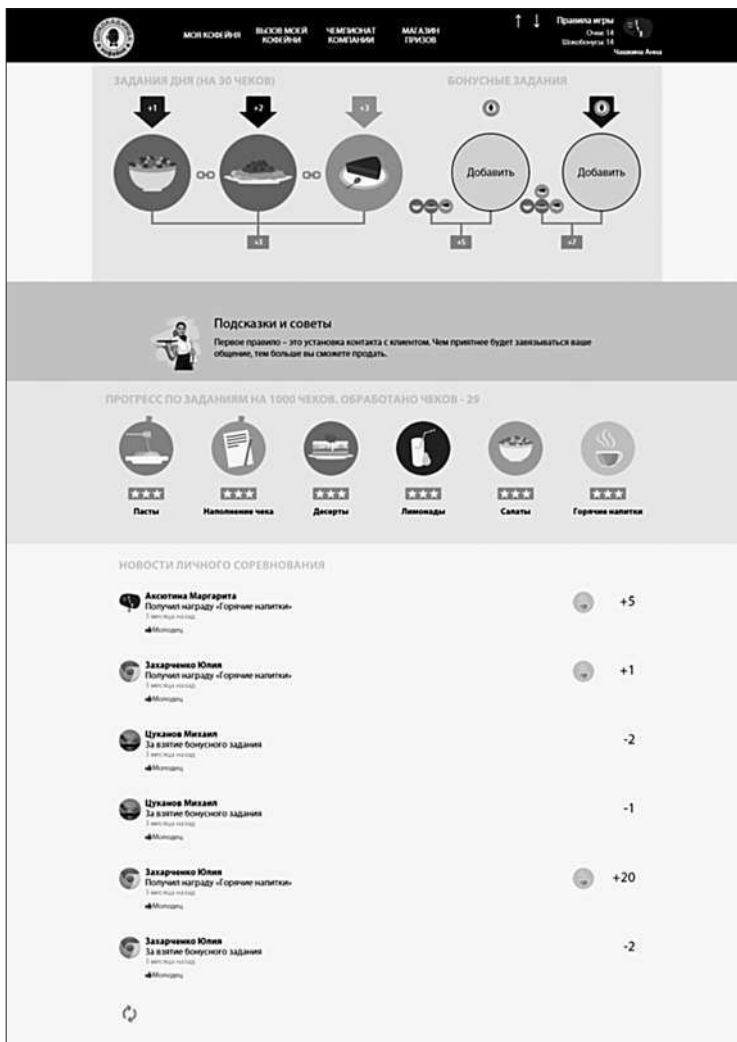
Екатерина СТАРОДУБЦЕВА

Директор и совладелец агентства HURMA Recruitment

В современных реалиях борьба за сотрудников растет с каждым днем. Компании вынуждены прибегать к новым более эффективным способам подбора, обучения и мотивации пер-

сонала. И одним из таких методов является геймификация.

Геймификация представляет собой использование наработок из игровой индустрии (игровые механики) для

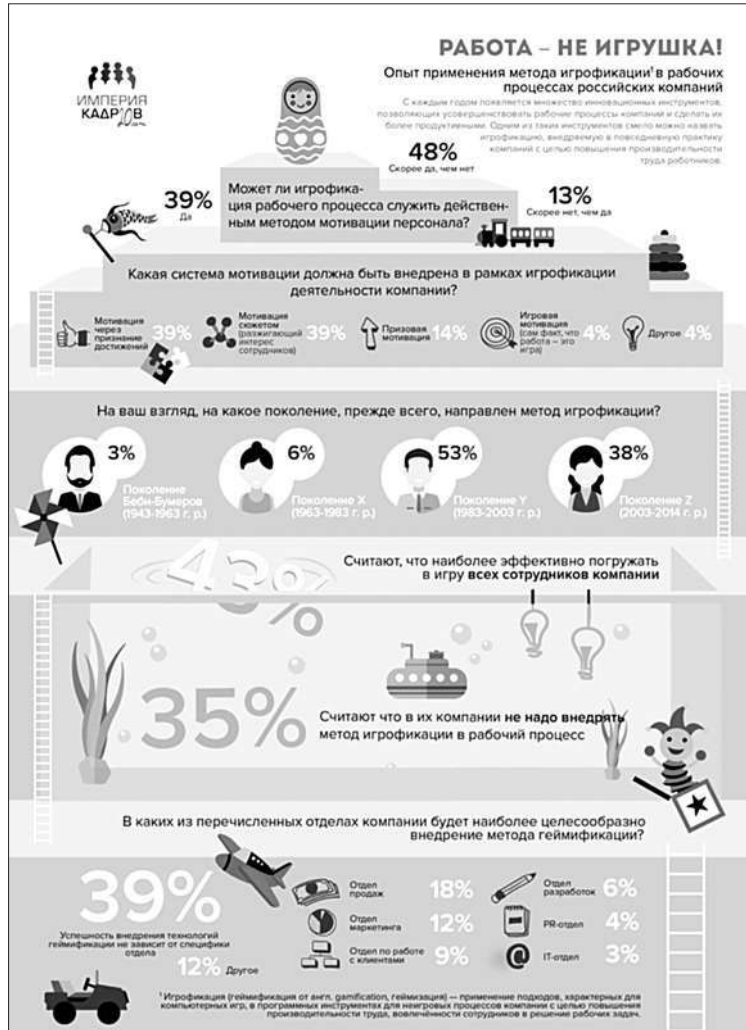

вовлечения, удержания пользователей и много другого. Это попытка создания HR-а будущего, адаптация под новых людей и их новый образ жизни. Успешно конкурировать, быть эффективным, быть интересным, быть достойным внимания, а это имидж компании.

Основная цель геймификации цинична и проста – это изменение поведения человека в зависимости от вашей цели. Ключевые слова – это «изменение поведения». Манипуляция.

Одними из первых в России попробовала внедрить геймификацию в работу с сотрудниками сеть ресторанов «Шоколадница». Этим проектом занималась компания GameTrek. Они сделали апгрейд R-keeper, где сотрудники, помимо своего рабочего стола, получили доступ к онлайн-игре. Основная мотивация сотрудников – получение бонусов за продажи определенных блюд и напитков. Цели модерировались администратором.

Результаты были ошеломляющие.

Почему геймификация работает?

Поколение Y, или поколение Питера Пена, – а это те, кто родился после 1981 года, – характеризуется вовлечённостью в цифровые технологии и нежеланием взрослеть. Дети, у которых с раннего возраста был дома компьютер и, конечно же, игры, не просто выросли, но и уже управляют серьёзными компаниями, в том числе – ресторанными. Мотивация этих людей с раннего детства строилась не на долге и правильности, а на увлечённости и вознаграждении.

Дело в том, что поколение Y отлично представляет, что такое уровни, прокачка, задания (quests), награды, достижения (achievements). При этом могут совершенно не понимать, что от них ждёт босс (из поколения X).

Люди из поколения Y инстинктивно прокачивают свой уровень, развивают навыки, выполняют задания и ставят рекорды. Этим можно и нужно пользоваться.

Кроме «Шоколадницы» в пример можно привести Burger King, Компа-

ния создала специальную программу с игрой в виде фермы, где каждый участник выращивает составляющие меню, таким образом увеличивая продажи. Мониторы видят продавцы-кассиры, повара и менеджеры. Руководитель каждый час может подбрасывать ту или иную задачу в «огород» каждого сотрудника. Результат исчислялся в росте в 1,5 раза (по сравнению с продажами без игровых методов).

Что вызывает у нас игра, какие чувства, и какие потребности удовлетворяет? Победы, признание – чувство превосходства;

Решение проблем – преодоление препятствий, делает тебя лучше;

Открытия – любопытство, обучение, новый опыт;

Отдых – мы играем, чтобы отвлечься и отдохнуть;

Командная работа, помощь другим или, наоборот, доминирование – социальная значимость;

Коллекционирование – жадность, чувство «законченности дела»;

Сюрприз – неожиданная позитивная эмоция, азарт;

Самовыражение – показ своей оригинальности, фантазии, протеста и т.д. (особенно характерно для онлайн-игр).

Это не все, но основные причины, почему человек играет. И зная, какие элементы используются в играх, чтобы вызвать нужные эмоции и смоделировать необходимое поведение, можно постепенно внедрять их в бизнес-процессы компании.

Посмотрите, как за последние 10 лет изменились игры

Они стали намного разнообразнее. Они захватывают умы. Пришло время измениться и работе HR-специалистов.

«Империя кадров» провела исследование, посвященное вопросу эффективности использования компаниями геймификации, и 81% респондентов согласились, что развлечения и игры на рабочем месте повышают производительность и качество работы персонала. Они убеждены, что игра повышает вовлеченность, а это, в свою очередь, влияет на рост производительности и качества работы. Сотрудники лучше понимают поставленные перед ними цели и задачи, рабочие ситуации решаются быстрее и эффективнее, без дополнительного контроля со стороны руководителя.

Вместе с тем 19% опрошенных считают, что геймификация притупляет чувство ответственности, отвлекает от выполнения основных задач и расслабляет.

Геймификация – это способ осознанно переизобрести все то, что уже не очень-то работает.

Геймификация в обучении часто основывается на принципах мгновенной обратной связи: Смотри, ты стал немного лучше знать меню – ты выучил 20 блюд. Большая цель дробится на множество маленьких (пусть даже виртуальных), пользователь всегда замечает свой прогресс, даже самый маленький.

Геймификация при мотивации поколения Y очень важна: в игре на первое место выходит драйв, самоорганизация. Игрофикация для сотрудников часто является способом снять эффект рутины и создать дополнительные смыслы в работе. Например, даже жизнь поваров можно сделать веселее, если устроить им дуэли, чекпоинты и битвы с боссами.

Sursa: <http://rusbase.com/opinion/lu4she/>

LEGE CU PRIVIRE LA BIBLIOTECI (NR. 160 DIN 20.07.2017)

CUPRINS

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Scopul și obiectul legii

Articolul 2. Cadrul juridic

Articolul 3. Noțiuni de bază

Articolul 4. Principiile de organizare și funcționare a bibliotecilor

Articolul 5. Funcțiile bibliotecii

Capitolul II

SISTEMUL NAȚIONAL DE BIBLIOTECI

Articolul 6. Sistemul național de biblioteci

Articolul 7. Bibliotecile naționale

Articolul 8. Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Articolul 9. Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

Articolul 10. Bibliotecile publice teritoriale

Articolul 11. Bibliotecile din instituțiile de învățământ

Articolul 12. Biblioteci specializate

Articolul 13. Înregistrarea și evaluarea bibliotecilor

Articolul 14. Încetarea activității bibliotecilor

Capitolul III

ADMINISTRAREA DOMENIULUI DE ACTIVITATE A BIBLIOTECILOR

Articolul 15. Autoritatea publică centrală

Articolul 16. Autoritățile administrației publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

Articolul 17. Autoritatea publică locală

Articolul 18. Consiliul Biblioteconomic Național

Articolul 19. Centrele biblioteconomice

Articolul 20. Acordarea serviciilor de bibliotecă de bază

Articolul 21. Prestarea serviciilor contra plată

Capitolul IV

MANAGEMENTUL ȘI PERSONALUL BIBLIOTECILOR PUBLICE

Articolul 22. Personalul bibliotecii

Articolul 23. Angajarea personalului de bibliotecă

Articolul 24. Conducerea bibliotecilor publice

Articolul 25. Salarizarea personalului bibliotecilor

Articolul 26. Formarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci

Articolul 27. Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci

Articolul 28. Atestarea personalului de specialitate din bibliotecile publice

Articolul 29. Deontologia personalului de conducere și a personalului de specialitate din bibliotecă

Capitolul V

PATRIMONIUL DE BIBLIOTECĂ

Articolul 30. Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă

Articolul 31. Patrimoniul național de documente de bibliotecă Articolul 32. Depozitul legal de documente

Articolul 33. Biblioteci digitale

Articolul 34. Gestionarea colecțiilor de bibliotecă Articolul 35. Împrumutul interbibliotecar

Articolul 36. Exportul de documente de bibliotecă Articolul 37. Dreptul de autor și bibliotecile

Capitolul VI**DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE UTILIZATORULUI**

Articolul 38. Accesul la informație Articolul 39. Obligații

Capitolul VII**FINANȚAREA BIBLIOTECILOR PUBLICE**

Articolul 40. Bugetul bibliotecilor publice

Capitolul VIII**COOPERAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ**

Articolul 41. Cooperarea națională și internațională

Capitolul IX**DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII**

Articolul 42.

Parlamentul adoptă prezenta lege ordinară.

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE**Articolul 1. Scopul și obiectul legii**

(1) Scopul prezentei legi este consolidarea rolului bibliotecii în societatea modernă prin dezvoltarea acesteia ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor.

(2) Prezenta lege stabilește modul de organizare și funcționare a sistemului național de biblioteci, modul de constituire, organizare, funcționare și încetare a activității bibliotecilor, precum și atribuțiile autorităților abilitate cu competențe în domeniul serviciilor de bibliotecă.

Articolul 2. Cadrul juridic

Cadrul juridic în domeniul organizării și funcționării bibliotecilor este constituit din *Constituția Republicii Moldova*, tratatele internaționale la care Republica Moldo-

va este parte, prevederile prezentei legi, precum și din standardele în domeniu.

Articolul 3. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:

bibliotecă – instituție sau subdiviziune structurală a unei instituții, al cărei scop principal este oferirea accesului la resurse informaționale, la servicii și facilități pentru a satisface necesitățile de lectură, informare, instruire, cercetare, educaționale, culturale și de recreere ale utilizatorilor acesteia;

bibliotecă digitală – parte integrantă a serviciilor de bibliotecă, care aplică tehnologii noi pentru a oferi acces la colecțiile digitale;

bibliotecă publică – bibliotecă aflată în subordinea unei autorități a administrației publice centrale sau locale ori altei autorități sau instituții publice, care activează potrivit regulamentelor proprii aprobate de către autoritatea sau instituția respectivă;

bibliotecă privată – bibliotecă instituită în cadrul sau în subordinea unei persoane juridice de drept privat ori care este fondată și deținută de o persoană fizică;

centru biblioteconomic – bibliotecă dintr-o rețea de biblioteci, abilitată cu funcții de coordonare metodologică și formare continuă a bibliotecarilor din rețeaua de biblioteci respectivă; *colecție de bibliotecă* – totalitatea documentelor de bibliotecă accesibile local sau de la

distanță și puse la dispoziția utilizatorilor;

control bibliografic național – înregistrarea bibliografică și reflectarea într-un index sau într-o bază de date a tuturor documentelor de bibliotecă editate pe teritoriul țării, precum și a documentelor de bibliotecă despre Republica Moldova editate peste hotare;

depozit legal de documente – exemplare ale tuturor documentelor editate pe

teritoriul Republicii Moldova, indiferent de suport, pe care producătorii documentelor respective sînt obligați să le transmită gratuit instituțiilor distincte, în modul și numărul stabilite de legislația în vigoare;

document de bibliotecă – obiect material care poate fi tratat ca o unitate într-un proces de documentare, cu informații înregistrate pe suport de hîrtie sau în format digital, luat la evidență și localizat în colecții de bibliotecă sau accesibil de la distanță: cărți, resurse seriale, documente de muzică tipărită, manuscrise, documente audiovizuale, documente electronice, documente grafice, brevete și altele;

facilități – spații, echipamente, dotări care înlesnesc oferirea serviciilor de bibliotecă utilizatorilor;

resurse informaționale – totalitatea colecțiilor de bibliotecă, a bazelor de date și a resurselor din internet accesibile utilizatorilor bibliotecii;

rețea de biblioteci – totalitatea bibliotecilor unite după principiul teritorial sau de ramură, care au funcții similare și sînt coordonate de o bibliotecă cu statut de centru biblioteconomic;

servicii de bibliotecă – activități, programe relevante în curs de desfășurare, organizate de bibliotecă pentru a satisface necesitatea membrilor comunității de a se informa, de a comunica, de a se instrui, dezvolta și de a se recrea;

servicii mobile de bibliotecă – servicii oferite utilizatorilor de bibliotecă prin intermediul vehiculelor special amenajate, ca o alternativă a accesului direct în incinta bibliotecii;

utilizator de bibliotecă – persoană fizică sau juridică care folosește resursele informaționale, serviciile și facilitățile bibliotecii;

unitate națională în activitatea bibliotecilor – aplicare unitară a principiilor, standardelor, normelor și metodologiilor în activitatea bibliotecilor.

Articolul 4. Principiile de organizare și funcționare a bibliotecilor

(1) Statul garantează condiții egale pentru organizarea și funcționarea bibliotecilor publice.

(2) Bibliotecile își desfășoară activitatea potrivit documentelor de politici în domeniul culturii, informării, educației, științei și inovării, în condițiile legislației în vigoare.

(3) La baza activității bibliotecilor stă principiul accesibilității, al transparenței, al libertății de expresie, al nediscriminării, al neangajării politice, al autonomiei profesionale și al durabilității.

Articolul 5. Funcțiile bibliotecii

(1) Biblioteca exercită următoarele funcții:

a) promovează dezvoltarea unei societăți deschise și incluzive;

b) oferă acces la informație, la tehnologii informaționale și la alte resurse;

c) valorifică patrimoniul cultural și sprijină pluralitatea culturilor;

d) promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura și educația nonformală;

e) oferă un forum pentru dezbateri și comunicare privind activitățile civice;

f) prestează servicii conform necesităților membrilor comunității, în corespundere cu propriul regulament de organizare și funcționare;

g) oferă acces egal și nediscriminatoriu la serviciile de bibliotecă tuturor membrilor comunității, indiferent de gen, vîrstă, apartenență etnică, dizabilitate;

h) contribuie, prin mijloace specifice, la procesul de instruire, formare și cercetare;

i) colecționează, prelucrează, păstrează, gestionează și diseminează documente de bibliotecă.

(2) Biblioteca poate avea și alte funcții stabilite prin regulamentul-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor,

precum și prin propriul regulament de organizare și funcționare.

Capitolul II. SISTEMUL NAȚIONAL DE BIBLIOTECI

Articolul 6. Sistemul național de biblioteci

(1) Sistemul național de biblioteci reprezintă ansamblul bibliotecilor de diferite tipuri, organizate în rețele după principiul teritorial sau de ramură, care sînt coordonate de bibliotecile cu statut de centru biblioteconomic și de către Ministerul Culturii.

(2) În cadrul sistemului național de biblioteci își desfășoară activitatea următoarele tipuri de biblioteci:

- a) biblioteci naționale;
- b) biblioteci publice teritoriale;
- c) biblioteci din instituțiile de învățămînt;
- d) biblioteci specializate;
- e) biblioteci private.

(3) Bibliotecile pot avea filiale, puncte externe de deservire și pot oferi servicii mobile.

(4) Bibliotecile funcționează în baza propriilor regulamente de organizare și funcționare, elaborate conform regulamentului-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor și aprobate de către autoritatea publică sau fondator, precum și în baza strategiilor și a planurilor de dezvoltare a bibliotecilor și a serviciilor de bibliotecă.

(5) Bibliotecile publice își elaborează proiectele strategiilor și planurilor de dezvoltare a bibliotecilor și a serviciilor oferite de acestea.

Articolul 7. Bibliotecile naționale

(1) Bibliotecile naționale sînt instituții publice cu statut de persoană juridică, fondate de către Ministerul Culturii.

(2) Bibliotecile naționale se organizează și activează în baza statutului și a regulamentului de organizare și funcționare, aprobate de către Ministerul Culturii.

Articolul 8. Biblioteca Națională a Republicii Moldova

(1) Biblioteca Națională a Republicii Moldova exercită următoarele atribuții de bază:

a) asigură identificarea, dezvoltarea, organizarea, salvagardarea și valorificarea documentelor de bibliotecă publicate în țară și constituie o colecție de documente valoroase publicate peste hotare, pe suport de hîrtie și/sau digital;

b) organizează, dezvoltă, conservă și valorifică depozitul legal de documente;

c) identifică, colecționează, conservă și valorifică documentele editate peste hotare referitoare la Republica Moldova și la lucrările autorilor autohtoni;

d) exercită funcția de centru de expertiză și asistență metodologică în domeniul conservării și restaurării patrimoniului național de documente de bibliotecă;

e) exercită funcția de centru național al împrumutului interbibliotecar național și internațional de documente de bibliotecă;

f) realizează expertiza documentelor de bibliotecă pasibile de export;

g) participă la efectuarea controlului bibliografic național, realizînd compartimentul

Exteriorica din Bibliografia Națională a Moldovei;

h) asigură funcționarea catalogului național colectiv partajat.

(2) Biblioteca Națională a Republicii Moldova are statut de centru biblioteconomic național

care:

a) exercită funcția de coordonare și corolare în domeniul cercetării și dezvoltării bibliologiei, biblioteconomiei și științelor informării;

b) colectează, sintetizează și valorifică datele statistice prezentate de centrele biblioteconomice;

c) exercită și alte atribuții conform art. 32.

Articolul 9. Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”

Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” are următoarele atribuții de bază:

a) organizează, dezvoltă, conservă și valorifică depozitul legal al documentelor de bibliotecă destinate copiilor și adolescenților;

b) este centru de excelență în dezvoltarea serviciilor inovative de bibliotecă, inclusiv a celor bazate pe tehnologii informaționale, pentru copii și adolescenți;

c) desfășoară programe și proiecte de promovare a lecturii printre copii și adolescenți la nivel național;

d) exercită funcția de centru de informare și cercetare în domeniul cărții pentru copii și adolescenți, al pedagogiei și al sociologiei lecturii;

e) colaborează la nivel internațional în scopul promovării literaturii pentru copii și adolescenți din Republica Moldova;

f) participă la crearea catalogului național colectiv partajat;

g) are statut de centru biblioteconomic național pentru toate bibliotecile publice care oferă servicii copiilor și adolescenților.

Articolul 10. Bibliotecile publice teritoriale

(1) Biblioteca publică teritorială oferă tuturor membrilor comunității resurse informaționale, servicii și facilități orientate spre realizarea următoarelor scopuri:

a) asigurarea accesului la informație, cunoaștere și învățare pe parcursul vieții;

b) asigurarea accesului la dezvoltarea culturală și socială, la recreere, la tehnologii informaționale și la cunoștințe necesare pentru utilizarea acestor tehnologii;

c) contribuirea la păstrarea, valorificarea și promovarea istoriei localității;

d) asigurarea rolului de centru public de acces gratuit la rețeaua internet tuturor membrilor comunității.

(2) Bibliotecile publice teritoriale colaborează și formează parteneriate pen-

tru a satisface interesele și necesitățile utilizatorilor.

(3) Din categoria bibliotecilor publice teritoriale fac parte bibliotecile sătești, comunale, orășenești, municipale, raionale, precum și biblioteca centrală din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, care își desfășoară activitatea în cadrul unităților administrativ-teritoriale respective.

(4) Bibliotecile publice teritoriale se instituie prin decizia autorității reprezentative și deliberative a unității administrativ-teritoriale respective (în continuare – *fondator*).

(5) La decizia fondatorului, biblioteca publică teritorială poate avea statut de persoană juridică.

(6) Bibliotecile raionale și bibliotecile municipale au statut de centru biblioteconomic teritorial în raionul și, respectiv, municipiul corespunzător. În raioanele în care nu există o bibliotecă raională, biblioteca orășenească din orașul de reședință al raionului exercită rolul de centru biblioteconomic teritorial.

(7) Biblioteca centrală din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia are statut de centru biblioteconomic al autonomiei și poate avea statut de persoană juridică.

Articolul 11. Bibliotecile din instituțiile de învățământ

(1) Bibliotecile din instituțiile de învățământ sînt bibliotecile care se instituie și funcționează ca parte integrantă a unei instituții de învățământ din sistemul național de educație, asigurînd elevilor, studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor, altui personal din cadrul instituției de învățământ accesul la resurse informaționale, servicii și facilități corespunzătoare necesităților educaționale, de instruire, cercetare și formare profesională continuă.

(2) Bibliotecile din instituțiile de învățământ pot oferi servicii și publicului larg.

(3) Activitatea bibliotecilor din instituțiile de învățământ este reglementată de art. 128 din

Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014.

(4) Bibliotecile din instituțiile de învățământ asigură elevilor, studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor, personalului nedidactic și auxiliar formarea culturii informației prin oferirea serviciilor de educație formală, nonformală și informală.

(5) Fiecare rețea de biblioteci din instituțiile de învățământ poate avea o bibliotecă cu statut de centru biblioteconomic.

Articolul 12. Biblioteci specializate

(1) Bibliotecile specializate sînt bibliotecile cu sau fără statut de persoană juridică, care acoperă un domeniu particular al cunoașterii.

(2) Bibliotecile specializate se instituie în cadrul persoanelor juridice de drept public și de drept privat.

(3) Bibliotecile specializate oferă servicii personalului din instituțiile care le instituie, precum și publicului larg.

(4) Fiecare rețea de biblioteci specializate poate avea o bibliotecă cu statut de centru biblioteconomic.

(5) Entitatea specializată pentru oferirea accesului la resurse informaționale, servicii și facilități persoanelor cu dizabilități de vedere severe și cu deficiențe de vedere sau cu alte dificultăți de citire a materialelor imprimate este Centrul Național de Informare și Reabilitare al Asociației Obștești „Asociația Nevăzătorilor din Moldova”.

Articolul 13. Înregistrarea și evaluarea bibliotecilor

(1) În termen de 10 zile lucrătoare de la emiterea actului administrativ de instituție a bibliotecii publice, autoritatea publică, fondatorul ori persoana fizică sau juridică de drept privat, în cazul bibliotecilor private, solicită Ministerului Culturii înregistrarea bibliotecii în *Registrul de stat al bibliotecilor*. Ministerul Culturii, în termen

de 10 zile lucrătoare de la recepționarea solicitării, înregistrează biblioteca, eliberînd certificatul de înregistrare a bibliotecii. Conținutul și modelul certificatului de înregistrare a bibliotecii se aprobă de către Ministerul Culturii.

(2) Bibliotecile publice se supun, în mod obligatoriu, evaluării o dată la cinci ani.

(3) Evaluarea reprezintă procesul de stabilire a corespunderii bibliotecii cu criteriile minime aprobate de către Guvern:

a) cota de atragere a membrilor comunității la bibliotecă;

b) colecții și resurse informaționale variate, corespunzătoare profilului comunității;

c) impactul serviciilor, care sînt dezvoltate conform necesităților membrilor comunității;

d) deficiența utilizării bugetului și dezvoltarea parteneriatelor.

În funcție de gradul de corespundere criteriilor minime, bibliotecile publice se încadrează în diferite categorii.

(4) Procedura de evaluare a bibliotecilor publice, precum și categoriile acestora sînt reglementate de către Guvern.

(5) Crearea și ținerea Registrului de stat al bibliotecilor, precum și procedura de înregistrare și radiere a acestora din *Registru* se realizează de către Ministerul Culturii, în conformitate cu regulamentul aprobat de către Guvern.

Articolul 14. Încetarea activității bibliotecilor

(1) Biblioteca poate să își înceteze activitatea doar prin decizia autorității sau a fondatorului.

(2) Încetarea activității unei biblioteci publice teritoriale poate fi dispusă doar după asigurarea altor modalități de acces la serviciile de bibliotecă în unitatea teritorial-administrativă respectivă.

(3) În cazul încetării activității unei biblioteci în circumstanțele prevăzute la

alin. (1), organul emitent al hotărîrii de lichidare a instituției, în cadrul căreia aceasta a fost instituită, asigură transmiterea patrimoniului bibliotecii unei alte biblioteci publice.

(4) Încetarea activității unei biblioteci publice conform alin. (2) poate fi dispusă doar în condiția predării patrimoniului acesteia către o altă bibliotecă publică, cu avizul Ministerului Culturii.

(5) În termen de 10 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a deciziei de încetare a activității bibliotecii publice sau a hotărîrii de lichidare a instituției în cadrul căreia aceasta a fost instituită, autoritatea publică sau fondatorul informează Ministerul Culturii, care, în termen de trei zile lucrătoare, radiază biblioteca din *Registrul de stat al bibliotecilor*.

Capitolul III. ADMINISTRAREA DOMENIULUI DE ACTIVITATE A BIBLIOTECILOR

Articolul 15. Autoritatea publică centrală

Ministerul Culturii, în calitate de autoritate publică centrală, are următoarele atribuții:

a) coordonează și promovează politica statului în domeniul de activitate a bibliotecilor;

b) asigură unitatea națională în activitatea bibliotecilor;

c) coordonează și monitorizează activitatea sistemului național de biblioteci;

d) elaborează și aprobă cadrul normativ cu privire la activitatea bibliotecilor publice în limitele competențelor funcționale;

e) monitorizează procesul de implementare a legislației în domeniul activității bibliotecilor;

f) ține statistica datelor cu privire la organizarea și funcționarea bibliotecilor publice;

g) organizează și realizează atestarea personalului de specialitate din biblioteci în conformitate cu *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci*;

h) exercită și alte atribuții prevăzute de prezenta lege.

Articolul 16. Autoritățile administrației publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

(1) Accesul populației la servicii de bibliotecă în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia se asigură de către autoritățile administrației publice ale acesteia.

(2) În temeiul prevederilor art. 111 din *Constituție*, ale *Legii nr. 344/1994* privind statutul juridic special al Găgăuziei și al prevederilor prezentei legi, de competența Adunării Populare a Găgăuziei țin:

a) reglementarea modului de constituire a bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia și specificul activității acestora;

b) aprobarea regulamentului-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;

c) aprobarea structurii organizatorice și a statelor de personal ale bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;

d) asigurarea bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia cu spații, mijloace financiare necesare pentru întreținerea edificiilor și spațiilor, achiziționarea și conservarea resurselor informaționale, dezvoltarea serviciilor de bibliotecă, dotarea cu echipamente și tehnologii informaționale, asigurarea securității, salarizarea și formarea profesională continuă a personalului bibliotecii;

e) reglementarea modului de organizare a concursului de selectare a personalului de conducere a bibliotecii;

f) reglementarea modului de organizare și realizare a atestării personalului

de specialitate din cadrul bibliotecilor din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;

g) aprobarea strategiilor și planurilor de activitate ale bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, precum și a serviciilor de bibliotecă oferite de acestea;

h) aprobarea listei serviciilor contra plată efectuate și/sau prestate de către bibliotecile publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia și a mărimii tarifelor pentru serviciile respective.

(3) Comitetul executiv al Găgăuziei are următoarele atribuții specifice:

a) realizează politica statului în domeniu și monitorizează activitatea bibliotecilor din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;

b) colectează date statistice de la bibliotecile publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, le sintetizează și le prezintă Ministerului Culturii în formatul solicitat de acesta;

c) prezintă Ministerului Culturii rapoarte narative cu privire la activitatea bibliotecilor publice din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia;

d) înaintează reprezentantul unității teritoriale autonome Găgăuzia în Consiliul Biblioteconomic Național;

e) asigură formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci în cadrul centrelor de formare profesională din contul alocațiilor bugetare, precum și din veniturile colectate;

f) susține integrarea sistemului național de biblioteci în structurile, organizațiile, proiectele, programele, consorțiile și parteneriatele din cadrul comunității internaționale;

g) exercită și alte atribuții în domeniul de activitate a bibliotecii și al serviciilor de bibliotecă conform prezentei legi, regulamentelor de implementare a prezentei legi, regulamentelor de activitate și conform altor acte normative în vigoare.

Articolul 17. Autoritatea publică locală

(1) Accesul populației la servicii de bibliotecă se asigură de către autoritățile administrației publice locale.

(2) Autoritățile administrației publice locale susțin serviciile de bibliotecă în cadrul unității administrative respective prin:

a) instituirea bibliotecilor publice teritoriale;

b) asigurarea bibliotecilor publice teritoriale cu spații, mijloace financiare necesare pentru întreținerea edificiilor și spațiilor, achiziționarea și conservarea resurselor informaționale, dezvoltarea serviciilor de bibliotecă, dotarea cu echipamente și tehnologii informaționale, asigurarea securității, salarizarea și formarea profesională continuă a personalului bibliotecii;

c) aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii publice teritoriale;

d) organizarea concursului de selecție a personalului de conducere a bibliotecii;

e) aprobarea statelor de personal ale bibliotecii publice teritoriale;

f) aprobarea strategiilor și planurilor de dezvoltare ale bibliotecii publice teritoriale și serviciilor de bibliotecă oferite de acestea;

g) exercitarea altor atribuții în domeniul de activitate a bibliotecii și al serviciilor de bibliotecă conform prezentei legi, regulamentelor de implementare a prezentei legi, regulamentelor de activitate și conform altor acte normative în vigoare.

(3) Autoritățile administrației publice de nivelul al doilea au următoarele atribuții specifice:

a) realizează politica statului în domeniu și monitorizează activitatea bibliotecilor în unitatea administrativ-teritorială respectivă;

b) elaborează și aprobă strategiile și planurile de dezvoltare a serviciilor de bi-

bliotecă din unitatea administrativ-teritorială respectivă;

c) colectează date statistice de la bibliotecile publice teritoriale din unitatea administrativ-teritorială respectivă, le sintetizează și le prezintă Ministerului Culturii în formatul solicitat de acesta;

d) prezintă anual Ministerului Culturii rapoarte narative cu privire la activitatea bibliotecilor publice teritoriale din unitatea administrativ-teritorială respectivă;

e) organizează și realizează atestarea personalului de specialitate din bibliotecile din cadrul unității administrativ-teritoriale respective conform *Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci*, aprobat de către Ministerul Culturii.

Articolul 18. Consiliul Biblioteconomic Național

(1) Consiliul Biblioteconomic Național este un organ consultativ, care funcționează pe lângă Ministerul Culturii și contribuie la elaborarea actelor de reglementare în domeniu, la asigurarea unității naționale în activitatea bibliotecilor, la coordonarea și cooperarea activității bibliotecilor din sistemul național de biblioteci.

(2) Consiliul Biblioteconomic Național aprobă *Codul deontologic al bibliotecarului*.

(3) Din componența Consiliului Biblioteconomic Național fac parte reprezentanții Ministerului Culturii, ai Ministerului Educației, ai Cancelariei de Stat, ai centrului biblioteconomic din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, ai centrelor biblioteconomice, ai instituțiilor de învățământ și alți specialiști din domeniu.

(4) Componența, organizarea, structura, atribuțiile și competențele Consiliului Biblioteconomic Național se stabilesc prin regulamentul de organizare și funcționare a acestuia aprobat de către Ministerul Culturii.

(5) Modalitatea de remunerare a personalului Consiliului Biblioteconomic Național este stabilită prin *Hotărâre a Guvernului nr. 1108/2006* privind salarizarea personalului unor instituții finanțate de la buget. Remunerarea membrilor Consiliului se va efectua pe unitate de timp, în baza actelor normative în vigoare, potrivit timpului efectiv utilizat, înregistrat în procesele-verbale ale ședințelor.

Articolul 19. Centrele biblioteconomice

(1) Centrele biblioteconomice sînt stabilite prin *Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul sistemului național de biblioteci*, aprobat de către Ministerul Culturii.

(2) Centrele biblioteconomice au următoarele funcții de bază:

a) asigură coordonarea metodologică a activității bibliotecilor publice;

b) organizează formarea profesională continuă a personalului de specialitate;

c) colectează și analizează datele statistice oferite de bibliotecile din rețea.

(3) Unele centre biblioteconomice pot avea și statut de centru de formare profesională continuă dacă întrunesc cerințele stipulate în *Regulamentul Centrului biblioteconomic*, aprobat de către Ministerul Culturii.

Articolul 20. Acordarea serviciilor de bibliotecă de bază

(1) Bibliotecile publice oferă gratuit și în egală măsură accesul la serviciile de bibliotecă de bază și la resursele informaționale tuturor membrilor comunității. Lista serviciilor de bibliotecă de bază se aprobă de către Guvern.

(2) Accesul la rețeaua internet este un serviciu de bibliotecă care se oferă în toate bibliotecile publice și pentru care nu se percepe taxă.

(3) Fondatorul poate decide ca bibliotecă să ofere fără taxă și alte servicii de bibliotecă.

Articolul 21. Prestarea serviciilor contra plată

(1) Lista serviciilor contra plată efectuate și/sau prestate de către bibliotecile publice și mărimea tarifelor pentru serviciile respective se stabilesc de către Guvern sau, după caz, de către autoritățile administrației publice locale, în funcție de bugetul de la care se finanțează biblioteca.

(2) Modul de prestare a serviciilor contra plată de către bibliotecile publice se stabilește în baza unui regulament aprobat de către Guvern.

Capitolul IV. MANAGEMENTUL ȘI PERSONALUL BIBLIOTECILOR PUBLICE

Articolul 22. Personalul bibliotecii

(1) În cadrul bibliotecii publice activează următoarele categorii de personal:

a) personal cu funcții de conducere;

b) personal cu funcții de execuție de specialitate;

c) personal cu funcții de execuție din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor, contabilitate, finanțe sau dintr-un alt domeniu, după caz;

d) personal auxiliar.

(2) Numărul de unități de personal pentru fiecare categorie de bibliotecii publice se stabilește conform actelor normative aprobate de către Ministerul Culturii. Structura bibliotecii publice se aprobă de către fondator.

Articolul 23. Angajarea personalului de bibliotecă

(1) Angajarea personalului cu funcții de conducere din bibliotecii se realizează prin concurs, în baza criteriilor de competență profesională și managerială.

(2) Angajarea și eliberarea din funcție a personalului cu funcții de conducere din bibliotecile publice se efectuează de către autoritatea publică respectivă. Angajarea și eliberarea din funcție a per-

sonalului cu funcții de execuție și a personalului auxiliar se efectuează de către directorul bibliotecii.

(3) Procedura de organizare și de desfășurare a concursului de angajare a personalului din bibliotecile publice, precum și criteriile minime de selectare a personalului din bibliotecii se aprobă de către Ministerul Culturii.

(4) Statutul personalului de specialitate al bibliotecilor din instituțiile de învățământ este reglementat de prezenta lege și de *Codul educației al Republicii Moldova* nr. 152/2014.

Articolul 24. Conducerea bibliotecilor publice

(1) Conducerea bibliotecilor publice este exercitată de către director sau, după caz, de către adjunctul acestuia.

(2) Directorul bibliotecii publice, în limitele competențelor, gestionează, organizează și implementează sistemul de management financiar și controlul intern și poartă răspundere pentru administrarea bugetului bibliotecii și a patrimoniului public aflat în gestiunea acesteia.

(3) În cadrul bibliotecilor publice se instituie un consiliu de administrație, care are rol consultativ și își desfășoară activitatea în baza regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii.

(4) În cadrul bibliotecilor naționale, bibliotecilor din instituțiile de învățământ superior, bibliotecilor publice orașenești, municipale sau raionale, precum și în cadrul bibliotecii centrale din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia se instituie, cu rol consultativ, consilii specializate în dezvoltarea colecțiilor și a serviciilor de bibliotecă, în domeniul cercetării științifice și în alte domenii de activitate a bibliotecilor, care își desfășoară activitatea în baza regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii.

Articolul 25. Salarizarea personalului bibliotecilor

(1) Statul garantează remunerarea personalului bibliotecilor publice, în funcție de calificarea și rezultatul muncii, în conformitate cu legislația în domeniul salarizării în sectorul bugetar.

(2) Remunerarea personalului bibliotecilor private se realizează în conformitate cu legislația în domeniul salarizării în sectorul privat.

Articolul 26. Formarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci

La cerere, conform necesității personalului de specialitate din biblioteci, statul asigură formarea profesională prin învățământul profesional tehnic și prin învățământul superior de licență, de master și de doctorat în domeniul biblioteconomic. Calificarea personalului de specialitate din biblioteci se confirmă printr-un certificat sau o diplomă, eliberate în condițiile legii.

Articolul 27. Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci

(1) Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci se asigură în cadrul centrelor de formare profesională din contul alocațiilor bugetare, precum și din veniturile colectate.

(2) Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci se asigură și prin educația nonformală și informală.

(3) Autoritatea, instituția publică și conducerea bibliotecii publice asigură formarea profesională continuă a personalului de specialitate, alocând anual în acest scop mijloace financiare la cotele prevăzute de *Codul muncii al Republicii Moldova* nr.154/2003.

Articolul 28. Atestarea personalului de specialitate din bibliotecile publice

(1) În scopul aprecierii activității, nivelului de cunoștințe și aptitudinilor profesionale, precum și în scopul stimulării perfecționării abilităților profesionale și sporirii eficienței activității, personalul de

specialitate din bibliotecile publice se supune atestării o dată la cinci ani.

(2) Atestarea personalului de specialitate din bibliotecile publice se realizează de către Ministerul Culturii în comun cu alte autorități publice centrale și locale care au în subordine biblioteci, în baza unui regulament aprobat de către Ministerul Culturii.

(3) Prevederile prezentului articol pot fi aplicate și personalului de specialitate din bibliotecile private, la inițiativa fondatorului.

Articolul 29. Deontologia personalului de conducere și a personalului de specialitate din bibliotecă

Personalul de conducere și personalul de specialitate din biblioteci își desfășoară activitatea în conformitate cu normele de conduită profesională prevăzute de *Codul deontologic al bibliotecarului*, elaborat în coordonare cu asociațiile profesionale și aprobat de Consiliul Biblioteconomic Național.

Capitolul V. PATRIMONIUL DE BIBLIOTECĂ

Articolul 30. Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă

(1) Colecțiile de bibliotecă se constituie în corespundere cu tipul bibliotecii, identitatea culturală și lingvistică a comunității, interesele și cerințele utilizatorilor de bibliotecă și includ diferite categorii de documente pe suport de hârtie sau în format digital.

(2) Colecțiile de bibliotecă se constituie și se dezvoltă prin achiziționare, abonare, transfer, schimb interbibliotecar național și internațional, precum și prin donații, depozit legal și digitizare.

(3) Bibliotecile sînt obligate să-și dezvolte colecțiile de documente prin achiziționarea de titluri din producția editorială curentă, precum și prin completarea retrospectivă.

Articolul 31. Patrimoniul național de documente de bibliotecă

(1) Din patrimoniul național de documente de bibliotecă fac parte documentele rare, deosebit de valoroase, care prezintă un interes aparte pentru cultura țării. Patrimoniul național de documente de bibliotecă este protejat de stat.

(2) Patrimoniul național de documente de bibliotecă este constituit din:

a) documente bibliofile de unicat – cărți editate pînă la 1850 și manuscrise;

b) documente de bibliotecă dintre 1851 și 1960 care au intrat în istoria literaturii și a culturii naționale și universale, precum și cele de după 1960 cu o prezentare grafică deosebită sau apărute cu prilejul unor jubilee, tipărituri cu dedicații și autografe autentice ale autorilor și ex-librisuri;

c) exemplare de documente de bibliotecă ce constituie depozitul legal;

d) alte documente de bibliotecă incluse prin decizia Ministerului Culturii.

Articolul 32. Depozitul legal de documente

Depozitul legal de documente este reglementat prin *Legea nr. 939/2000* cu privire la activitatea editorială.

Articolul 33. Biblioteci digitale

(1) Bibliotecile publice pot constitui biblioteci și colecții digitale prin transferarea în format electronic a documentelor pe care le au în posesie și fac parte din domeniul public, precum și prin achiziționarea documentelor electronice.

(2) Biblioteca Națională a Republicii Moldova constituie Biblioteca Națională Digitală

„Moldavica”, care include documente ce fac parte din patrimoniul cultural național mobil, deținute de biblioteci, muzee și arhive.

Articolul 34. Gestionarea colecțiilor de bibliotecă

(1) Colecțiile de bibliotecă se păstrează în depozite și în săli cu acces liber, asi-

gurîndu-se condiții de conservare și securitate adecvate.

(2) Gestionarea colecțiilor de bibliotecă, inclusiv evidența și casarea acestora, se face în conformitate cu regulamentul elaborat și aprobat de către Ministerul Culturii.

(3) Bibliotecile sînt obligate să utilizeze aceleași proceduri de evidență a achizițiilor documentelor de bibliotecă și a mișcării acestora.

(4) Casarea documentelor de bibliotecă din colecții se aplică în cazul uzurii fizice, morale, pierderii, transferului în alte biblioteci, după o perioadă de minimum un an de la achiziție, prin hotărîrea conducerii bibliotecii.

(5) Personalul bibliotecilor este responsabil de colecțiile cu acces liber și/sau destinate împrumutului la domiciliu și răspunde material pentru lipsa constatată la inventariere, care depășește anual 0,2% din totalul fondului inventariat.

Articolul 35. Împrumutul interbibliotecar

(1) În scopul asigurării accesului la informație și al garantării satisfacerii cerințelor utilizatorilor, bibliotecile oferă servicii de împrumut interbibliotecar la nivel național și internațional.

(2) Principiile de bază, structura organizatorică, metodologia, funcțiile, drepturile și obligațiile bibliotecilor furnizoare și beneficiare de împrumut interbibliotecar sînt stabilite prin *Regulamentul privind sistemul național de împrumut interbibliotecar din Republica Moldova*, aprobat de către Ministerul Culturii.

Articolul 36. Exportul de documente de bibliotecă

(1) Biblioteca Națională a Republicii Moldova realizează expertiza documentelor pasibile de export în baza unui regulament elaborat și aprobat de Ministerul Culturii.

(2) Documentele din patrimoniul național de documente de bibliotecă reținute

de organele vamale și organele de drept la trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova se transmit în colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Articolul 37. Dreptul de autor și bibliotecile

În procesul promovării și diseminării documentelor din colecțiile acestora, al utilizării resurselor informaționale, bibliotecile respectă prevederile *Legii nr. 139/2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe*, precum și reglementările internaționale privind excepțiile și limitările dreptului de autor.

Capitolul VI. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE UTILIZATORULUI

Articolul 38. Accesul la informație

(1) Statul garantează oricărui utilizator dreptul la informație prin oferirea accesului la toate genurile și tipurile de documente intrate în biblioteci, precum și la rețelele informaționale locale, naționale și internaționale, conform convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Biblioteca asigură dreptul utilizatorului la confidențialitate asupra informației solicitate prin utilizarea serviciilor de bibliotecă și a datelor cu caracter personal ale utilizatorului aflate în posesia bibliotecii.

(3) Accesul utilizatorului la serviciile și colecțiile de bibliotecă se face în conformitate cu regulamentul de organizare și funcționare a acesteia, elaborat în corespundere cu prevederile legale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului, la protecția patrimoniului cultural național mobil, la dreptul de autor și drepturile conexe.

(4) Biblioteca asigură accesul fizic persoanelor cu dizabilități și organizează servicii speciale pentru incluziunea socială a acestora.

Articolul 39. Obligații

(1) Utilizatorul este obligat să respecte regulamentul de ordine interioară a bibliotecii și regulile privind integritatea documentelor împrumutate.

(2) Bibliotecile publice sînt obligate să pună la dispoziția utilizatorului regulamentul de ordine interioară a bibliotecii.

(3) Distrugerea sau pierderea documentelor, echipamentelor bibliotecii de către utilizator ori restituirea cu întârziere a documentelor împrumutate se sancționează conform *Regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecii*.

Capitolul VII. FINANȚAREA BIBLIOTECILOR PUBLICE

Articolul 40. Bugetul bibliotecilor publice

(1) Bugetul bibliotecilor publice este parte componentă a bugetelor locale / instituțiilor publice care le-au instituit și se reflectă separat în acesta.

(2) Sursele de finanțare a bibliotecii se constituie din:

- a) venituri generale ale bugetului;
- b) venituri colectate de către aceasta.

(3) Administrația publică alocă anual mijloace financiare bibliotecilor publice teritoriale pentru procurarea a minimum 50 de titluri de documente la 1000 de locuitori.

(4) Statul garantează alocarea mijloacelor financiare din bugetul de stat pentru achiziția prin concurs a resurselor informaționale destinate bibliotecilor.

(5) În bugetul bibliotecilor publice se prevăd sume destinate pentru achiziții de documente în limbile minorităților naționale în vederea satisfacerii necesităților tuturor membrilor comunității pe care o deservește biblioteca respectivă.

Capitolul VIII. COOPERAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

Articolul 41. Cooperarea națională și internațională

(1) În scopul susținerii materiale a activităților și proiectelor de dezvoltare a bibliotecii, de participare a specialiștilor din biblioteci la programe culturale, științifice și de formare profesională continuă, bibliotecile publice se pot asocia între ele sau cu alte instituții, pot crea și pot face parte din fundații, asociații sau consorții, achitând cotizațiile și taxele aferente, după caz.

(2) Autoritățile și instituțiile publice care au constituit sau au în structura lor biblioteci publice, precum și celelalte autorități publice susțin integrarea sistemului național de biblioteci în structurile, organizațiile, proiectele, programele, consorțiile și parteneriatele din cadrul comunității internaționale.

(3) Bibliotecile publice pot să mențină relații internaționale directe și să încheie, în limitele competențelor lor, contracte și acorduri cu instituții străine similare în baza acordurilor, tratatelor și convențiilor internaționale.

Capitolul IX. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 42.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 18 luni de la data publicării în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

(2) Guvernul:

a) în termen de șase luni de la data publicării prezentei legi, va înainta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației

ei în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

b) în termen de 18 luni de la data publicării prezentei legi:

– va revizui și va aduce actele sale normative în concordanță cu aceasta;

– va elabora și va aproba actele normative necesare pentru implementarea prevederilor prezentei legi.

(3) Autoritățile administrației publice centrale și locale, alte autorități și instituții publice care au în structura lor sau în subordine biblioteci:

a) în termen de 18 luni de la publicarea prezentei legi:

– vor aduce în concordanță cu prezenta lege actele de reglementare a funcționării bibliotecilor;

– vor elabora și vor aproba actele normative necesare pentru implementarea prevederilor prezentei legi;

b) vor asigura înregistrarea bibliotecilor din cadrul acestora la Ministerul Culturii conform procedurii stabilite de acesta.

(4) La data intrării în vigoare a prezentei legi, *Legea nr. 286/1994* cu privire la biblioteci (republicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 14-17, art. 47), cu modificările ulterioare, se abrogă.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Andrian CANDU

Nr. 160. Chișinău, 20 iulie 2017.

(*Monitorul Oficial nr. 301-315/529 din 18.08.2017*)

LEGEA CU PRIVIRE LA BIBLIOTECI A FOST APROBATĂ DE PARLAMENT

Nicolae ROIBU

Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea cu privire la biblioteci. Proiectul de lege a fost elaborat de Ministerul Culturii ca urmare a monitorizării procesului de implementare a *Legii cu privire la biblioteci*

nr. 286-XIII din 16 noiembrie 1994, fiind luate în considerare cadrul legislativ privind bibliotecile publice și experiența de aplicare formată în Norvegia, Republica Cehă, Danemarca, Suedia, Rusia și România.

Scopul și obiectivul major al noului cadru de reglementare este de a consolida rolul bibliotecii în societate drept un serviciu public. Prevederi detaliate vin să reglementeze statutul bibliotecilor publice teritoriale și competențele lor. De asemenea, documentul statuează separat, cu exactitate, modul de constituire și modul de încetare a activității bibliotecilor publice. Un aspect novator al noii Legi cu privire la bibliotecă este Registrul de stat al bibliotecilor din Republica Moldova, care va fi creat și menținut de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Documentul propune o reglementare mult mai exactă și mai detaliată a competențelor autorităților centrale, în special, ale Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și ale autorităților publice locale în domeniul indicat. Legea prezintă, de asemenea, o abordare nouă în raport cu serviciile de bibliotecă. Astfel, în comparație cu legea în vigoare, noua *Lege cu privire la bibliotecă* operează cu un concept nou – servicii de bibliotecă de bază, care urmează să fie acordate gratuit utilizatorilor bibliotecii.

Un element de noutate este formarea profesională și formarea continuă a personalului de specialitate din bibliotecă, atestarea acestuia și deontologia lui. Legea reglementează în mod expres obligația

bibliotecilor de a asigura accesul fizic și de a organiza servicii speciale pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, prevedere care nu se regăsea în *Legea nr. 286 din 16.11.1994*. O altă prevedere nouă se referă la obligația de a planifica în bugetul bibliotecii sume destinate achizițiilor de documente de bibliotecă în limbile minorităților din cadrul comunității pe care biblioteca respectivă o deservește.

Implementarea noii *Legi cu privire la bibliotecă* se va asigura din contul bugetului de stat și al bugetelor locale în limita resurselor prevăzute pentru dezvoltarea bibliotecilor. De menționat că bugetul mediu anual al unei bibliotecii publice teritoriale în momentul actual este de 60-70 de mii de lei, inclusiv plata salarială. Având în vedere că legea va intra în vigoare în termen de 18 luni după publicare, se consideră că autoritățile centrale și locale vor avea timp să elaboreze și să aprobe bugetele respective conform tuturor procedurilor legale, nefiind necesare cheltuieli suplimentare neplanificate. Potrivit experților, implementarea noii legi va spori rolul bibliotecii în comunitate, contribuind în final la creșterea nivelului de informare, educație și cultură al membrilor comunității.

(Moldova: *revistă de cultură și dialog social*. Iul.-aug. 2017, p. 14)

PARLAMENTUL A VOTAT ÎN LECTURĂ FINALĂ LEGEA CU PRIVIRE LA BIBLIOTECI

Legea cu privire la bibliotecă a fost votată în lectură finală de către Parlament, cu 77 de voturi.

Scopul și obiectivul major al noului cadru de reglementare este de a consolida rolul bibliotecii în societate drept un serviciu public. Proiectul a fost elaborat de Ministerul Culturii ca urmare a monitorizării procesului de implementare

a *Legii cu privire la bibliotecă* din 1994, fiind luată în considerare și experiența de aplicare formată în Norvegia, Republica Cehă, Danemarca, Suedia, Rusia și România, transmite IPN.

Legea prezintă o abordare nouă în raport cu serviciile de bibliotecă. În comparație cu legea în vigoare, documentul operează cu un concept nou – servicii de

biblioteca de bază, care urmează să fie acordate gratuit utilizatorilor bibliotecii.

Un element de noutate este formarea profesională și formarea continuă a personalului de specialitate din bibliotecii. Legea reglementează în mod expres obligația bibliotecilor de a asigura accesul fizic și de a organiza servicii speciale pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Totodată, apare obligația de a planifica în bugetul bibliotecii sume necesare și destinate pentru achiziții de documente de bibliotecă în limbile minorităților din cadrul comunității pe care biblioteca respectivă o deservește.

Potrivit Ministerului Culturii, bugetul mediu anual al unei bibliotecii publice teritoriale este de 60-70 de mii lei, inclusiv cu plata salarială. Având în vedere că intrarea în vigoare a proiectului va avea loc în termen de 18 luni după publicarea acestuia, se consideră că autoritățile centrale și locale vor avea timp să elaboreze și să aprobe bugetele respective conform tuturor procedurilor legale, nefiind necesare cheltuieli suplimentare neplanificate.

(<http://www.evzmd.md/politica/268-politic/63117-parlamentul-a-votat-in-lectura-finala-legea-cu-privire-la-biblioteci.html>

Publicat la 20 iulie 2017)

BIBLIOTECILE DIN ȚARĂ VOR ACTIVA ÎN BAZA UNEI LEGI NOI

Textul noii *Legi cu privire la biblioteci* va fi publicat miine în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Proiectul legii a fost inițiat de Ministerul Culturii și elaborat în contextul implementării programului legislativ de transpunere a angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, comunică *Moldpres*.

Scopul și obiectivul major al noului cadru de reglementare este de a consolida rolul bibliotecii în societate drept un serviciu public.

Prevederile detaliate în lege vin să reglementeze statutul bibliotecilor publice teritoriale și competențele lor. De asemenea, documentul statuează modul de constituire, precum și cel de încetare a activității bibliotecilor publice.

Un aspect inovator al legii este crearea unui *Registru de stat al bibliotecilor*. Legea prezintă și o abordare nouă în raport cu serviciile de bibliotecă. Astfel, în compa-

rație cu legea în vigoare, noul document operează cu un concept nou – servicii de bibliotecă de bază, care urmează să fie acordate gratuit utilizatorilor bibliotecii.

Legea reglementează în mod expres obligația bibliotecilor de a asigura accesul fizic și de a organiza servicii speciale pentru persoanele cu dizabilități.

O altă prevedere nouă se referă la obligația de a planifica în bugetul bibliotecii sume necesare pentru achiziții de documente de bibliotecă în limbile minorităților din cadrul comunității, pe care biblioteca respectivă o deservește.

Implementarea noii *Legi cu privire la biblioteci* se va asigura din contul bugetului de stat și al bugetelor locale. Documentul va intra în vigoare în termen de 18 luni după publicarea acestuia în *Monitorul Oficial*.

(<https://point.md/ro/noutati/social/bibliotecile-din-tara-vor-activa-in-baza-unei-legi-noi>. Publicat la 17 august 2017)

AVEM CU CE NE MÎNDRI!

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Sărbătoarea națională *Limba noastră cea română* se marchează în republica noastră pe 31 August din anul 1990, iar din 2013 în România s-a instituit *Ziua limbii române*. În 1994 guvernul agrarian a decis schimbarea denumirii inițiale în *Limba noastră*, referire făcându-se la *Constituția Republicii Moldova*. În 2004, Parlamentul, format în majoritate de comuniști, a decis comasarea sărbătorii cu Ziua Independenței, comasare care nu a mai fost îndeplinită. Odată cu venirea administrației liberal-democratice, sărbătoarea și-a recăpătat numele inițial doar parțial (în municipiul Chișinău și în câteva raioane).

În această zi în ambele state de pe malul stîng și drept al Prutului au loc manifestări culturale similare. Ca în fiecare an, sărbătoarea *Limba noastră cea română* este marcată cu acțiuni de înalt patriotism, de regăsire a rădăcinilor, fiind consemnată prin poezie, cîntec și joc, prin repunerea în drepturi a vechilor tradiții populare și a momentelor care au marcat istoria milenară a Neamului nostru. În anul curent, conducătorii republicii, oameni de cultură, diplomați au depus flori la monumentul lui Ștefan cel Mare, dar și pe Aleea Clasicilor Literaturii Române din centrul capitalei. Primăria Municipiului Chișinău a anunțat un amplu program de manifestări culturale. La **Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”** a devenit o tradiție să se lanseze cărți, albume, CD-uri etc. Joi, pe 31 August 2017, a avut loc lansarea a două volume *Profiluri basarabene* (colecția *Pagini despre Basarabia*, Întreprinderea Editorial-Poligrafică „Știința”, Chișinău, 2017) de **Gheorghe Bezviconi**.

Moderator al evenimentului cultural a fost criticul literar **Mircea V. Ciobanu**, redactor-șef la ÎE.-P „Știința”. Dumnealui a menționat că lansarea celor două volume cu *Profiluri basarabene* de Gheorghe Bezviconi se încadrează perfect în contextul sărbătorii *Limba noastră cea română*, deoarece aceasta este sărbătoarea revenirii basarabenilor la grafia latină, este Ziua scrisului românesc, este Ziua cărții românești și, în genere, Ziua revenirii la carte. Noi, obținînd aceste victorii acum mai bine de un sfert de veac, trebuie permanent să cîntăm și să cinstim limba română, precum și pe înaintașii Neamului românesc. Unul dintre aceștia este, fără tăgadă, remarcabilul istoric, genealogistul și heraldistul Gheorghe Bezviconi. Prin publicarea volumelor *Profilurilor basarabene*, la ÎE.-P „Știința” din Chișinău, s-au lichidat unele spații albe din istoria Basarabiei secolelor XIX și XX. În acest sens, prefațatorul acestei lucrări de excepție, **Florin Faifer**, istoric, critic literar, teatrolog și lexicograf român, relatează chiar din capul locului:

„Și acum o reîntîlnire... O inspirată, reparatorie inițiativă a Editurii «Știința», înfiripată în capitala ținuturilor dintre Prut și Nistru, este publicarea unei culegeri din contribuțiile lui Gheorghe Bezviconi. Poate că acestui devotat al documentului nu i-a fost hărăzit – ca să fim drepecți – o pană măiastră. Cu toate acestea, în scrisorile lui trudnic alcătuite, care procură însă multe revelații (dacă e să ne gîndim doar la puzderia de identificări), reînvie – din trecutul nostru – o lume. Un tărîm prinde contur, al trecutului, al străvechimii, în al cărui spațiu

se perindă umbre care, revocate mai apăsat, se recomandă a fi *profiluri basarabene*.

Figuri fel de fel... Unele cu o prezență discretă, interferând câteodată în parcursul lor biografic o undă de mister. Altele, cu un viu (nu neapărat și expresiv) accent, marcînd destinul lumesc și scriitoricesc al unor personalități iradiante. Ca sub o mișcare de baghetă, sub un orizont cu înseninări mai degrabă rare, în epoci una după alta, trec prin cadru personaje înrudite în duh și în trăiri, «vedenii» întreșesute în pînza vremii, în decorul opulent al unui «fost-aufost»."

Primul a luat cuvîntul scriitorul și cercetătorul istoric **Iurie Colesnic**, care a relatat date biografice din viața și activitatea lui Gh. Bezviconi.

Gheorghe Bezviconi s-a născut la 14 aprilie 1910, în orașelul Jitomir, Ucraina de nord-vest. Anii de copilărie i-a petrecut la Chișinău. Tatăl lui, Gavriil Bezviconnii, se trăgea dintr-o veche familie de cazaci ucraineni, urmași ai unui nobil polonez. Gavriil Bezviconnii a fost mai întîi de toate funcționar la Căile Ferate, apoi inspector general al navigației fluviale din Basarabia, publicist (în chestiuni economice), promotor al cooperăției țărănești și fruntaș obș-

tesc. S-a căsătorit de două ori, cea de-a doua soție, Sofia Pigulevski, a fost mama lui Gheorghe Bezviconi. Încă fiind licean, Gheorghe Bezviconi redacta articole de istorie în limbile franceză, rusă și română. Cu contribuția financiară a mamei sale, Sofia, editează în română revista de istorie *Din trecutul nostru*. În 1937, Gheorghe Bezviconi pleacă la Iași, apoi la București, unde audiază cursurile de istorie ținute de Nicolae Iorga, totodată frecventînd prelegeri de istoria filozofiei și filozofia istoriei ale lui M.I. Catargi. La București, în 1938, este angajat la Institutul pentru Studiul Istoriei Universale. A colaborat la un șir de publicații basarabene (*Viața Basarabiei*, *Cuvînt moldovenesc*), inclusiv la cele de limba rusă. Și-a tipărit scrierile și în presa din Vechiul Regat: în *Adevărul literar și artistic*, *Convorbiri literare*, *Revista istorică*, *Revista Fundațiilor regale*, *Cetatea Moldovei* ș.a. La Chișinău a publicat studiile: *Cărturarii basarabeni* (1940), *Educație și cercetășie* (1932), *Manuc-Bei* (1938) ș.a., iar la Iași sau București îi apar: *Din alte vremi* (1940), *Romancierul D. Moruzi* (1940), *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru* (vol. I-II, 1940-1943), *Cimitirul „Bellu” din București* (1941), *Mănăstirea Japca* (1942), *Costache Stama-*

ti, familia și contemporanii (1942), *Zamfir Ralli-Arbore* (1943), *Profiluri de ieri și de azi* (1943), *Pușkin în exil* (în colaborare cu Scarlat Callimachi; 1947), *Despre haiduci* (1947), *Serghei Lazo* (1947), *Călători ruși în Moldova și Muntenia* (1947), *Manuscrisele rusești ale Academiei RPR* (1949), *Contribuție la istoria relațiilor româno-ruse* (1962), *Necropola capitalei* (1962) ș.a. Drept recompensă a fost distins cu Medalia de Aur a Institutului de Istorie și Heraldică al Franței; Medalia de Onoare *Vermeil* a Societății Academice Pariziene „Arts-Sciences-Lettres”; Crucea Ligii Republicane Franceze a Binelui Public, cl. III; în 1938, Asociația „Hanu Ancuței”, patronată de Mihail Sadoveanu, îi acordă un premiu pentru cercetări istorice. A fost membru corespondent al Academiei Române și al unor institute de istorie din Franța și Belgia, membru onorific al „Societății publiciștilor și scriitorilor străini” din Bulgaria. A fost membru fondator al Societății Scriitorilor din Basarabia, membru al Comitetului de Conducere și reprezentantul ei la București.

Gheorghe Bezviconi s-a stins din viață la 30 aprilie 1966. Este înmormântat la București, în Cimitirul „Bellu”.

Cele două volume de *Profiluri basarabene* valorifică o bună parte din scrierile istoricului literar Gheorghe Bezviconi.

Constatăm faptul că după cel de-al Doilea Război Mondial, din motive de conjunctură politică, aceste scrieri ale neobositului cărturar nu au văzut lumina tiparului, cu toate că istoricii literari le citau în cercetările lor. Din acest punct de vedere prezenta ediție este un act de recuperare a valorilor științifice și de instituire a dreptății în fața autorului.

„Gheorghe Bezviconi este un basarabean foarte interesant, cunoștea limbi străine, era bine văzut în străinătate. Viața lui constituie un model de slujire științei. Noi avem încă mult de valorificat din opera acestui harnic cercetător istoric. Volumele tipărite de curând cuprind date biografice despre: scriitorii Costache Stamati și Alexandru Donici; arhimandriții Irineu și Antonie; cărturarii Tadeu și Alexandru Hâjdeu; cavalerul lancu Russo; negustorul și diplomatul Manuc Bei; juristul și publicistul Leon Casso; mitropolitul Petru Movilă; spătarul Nicolae Milescu; istoricul Alexe Nacu; poetul-fabulist Ion Sârbu; academicienii Ștefan Gonata și Ion Suruceanu ș.a. Fiecare profil reprezintă viața și activitatea unui om, cu caracterul și particularitățile lui. Editura «Știința» a reușit să tipărească o lucrare bine întocmită. Este un frumos cadou cu ocazia sărbătorii *Limba noastră*

cea română. De aceea, să ne bucurăm de ce avem”, a spus I. Colesnic.

Felicitări cu ocazia sărbătorii spirituale și identității naționale a transmis celor prezenți în sală istoricul și omul politic **Ion Negrei**, vicepreședinte al Asociației Istoricilor din R. Moldova. Dumnealui a menționat: „Istoricul Gheorghe Bezviconi a fost un om de mare cultură. Basarabia pe timpul lui era puțin cunoscută, dar el face să diminueze acest gol, scriind portrete de scriitori, fețe bisericești, învățați, judecători, militari, diplomați, moșieri, nobili etc., care sînt incluse în bună parte în *Profiluri basarabene*, tipărită în anul curent de Editura «Știința». Toate portretele sînt prezentate echilibrat, cu toate că autorul lor nu a fost educat la o școală românească. Totodată, cititorul va găsi în aceste cărți informații despre cetățile Moldovei de pe Nistru, mănăstirile și târgurile principale, moșiile și curțile boierești, diverse expoziții etc. Toate acestea dovedesc că în Basarabia, în perioada țaristă, a existat cultură, spiritul românesc nu a încetat să dăinuiască, ci s-a dezvoltat, în pofida intemperiei. Gheorghe Bezviconi în cercetările sale s-a bazat pe documente inedite, informații

orale, dar lasă lucrările sale deschise pentru urmași ca aceștia să le completeze. Credem că va veni timpul cînd vom vedea scrierile istorice ale conaționalului nostru și în apreciablea colecție *Moștenire* a Editurii «Știința».”

Gheorghe Prini, directorul Editurii „Știința”, președintele Uniunii Editorilor din Republica Moldova, a relatat date din istoria tipăririi volumelor *Profiluri basarabene*. A reiterat cine a fost Gh. Bezviconi și cît de mult înseamnă pentru noi cercetările lui adunate după o tematică anumită. Gh. Prini a adus la cunoștința auditoriului planurile pe care intenționează a le realiza editura condusă de dumnealui.

Astfel, sărbătoarea națională *Limba noastră cea română* la BM „B.P. Hasdeu” a fost marcată cu brio, lansîndu-se două volume ce vor fi de ajutor studenților, profesorilor și tuturor celor interesați de istoria Basarabiei. Avem cu ce ne mîndri!

Dorim lectură plăcută norocoșilor care le vor ține în mînă spre a cunoaște cît mai mult despre acest ținut românesc oropsit, dar care tinde să revină la normalitate – să se unească într-un viitor apropiat cu Patria-Mamă.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ LUPTA PENTRU ELIBERAREA ȘI INDEPENDENȚA BULGARIEI

*Angela OLĂRESCU,
director, Filiala „Hristo Botev”;*

*doctor în istorie Ivan DUMINICA,
cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM*

22 septembrie este Ziua Independenței Republicii Bulgaria. În această zi în toată țara se desfășoară manifestări culturale și științifice, care vin să aniverseze un eveniment important ce s-a desfășurat în septembrie 1908. Atunci în orașul Târnovo autoritățile de stat au declarat independența față de Imperiul Otoman. Este evident faptul că această dorință a poporului bulgar nu putea fi realizată fără luptele multisekulare ale acestuia pentru eliberarea de sub jugul turcesc (în anul 1396 al doilea țarat bulgar a fost cucerit de către Imperiul Otoman). Poporul bulgar trebuia să lupte mult pentru îndeplinirea idealului său național. În 1878, în pofida faptului că Imperiul Rus a câștigat războiul cu Imperiul Otoman, Bulgaria a rămas un stat vasal al Porții. Acest fapt a frânat dezvoltarea social-economică a tănărului stat. Ca urmare

bulgarii, cu de la sine putere, declară Independența și pun marile puteri în fața unui fapt împlinit.

Anul 2017 simbolic a unit trei date care direct sunt legate cu luptele bulgarilor pentru eliberare și independență: s-au împlinit 180 de ani de la nașterea marelui revoluționar Vasil Levski, 150 de ani de la nașterea politicianului bulgar (care are origini basarabene) Aleksandăr Malinov și 109 ani de la declararea Independenței Bulgariei.

Ne bucură faptul că bulgarii din Republica Moldova nu trec cu vederea aceste sărbători importante în calendarul bulgar. Și aceasta nu este întâmplător. Fiind departe de patria lor istorică, încă din sec. XIX ei participau activ în luptele pentru eliberarea Bulgariei și construirea unui stat modern. Și azi reprezentan-

ții comunității bulgare de la noi poartă cu mare stimă amintirile despre confrății lor care au contribuit la crearea celui de-al treilea țarat bulgar. De aceea cele mai importante organizații obștești de la noi – Societatea Științifică a Bulgariștilor din Republica Moldova și Societatea bulgară „Възраждане” în parteneriat cu Biblioteca bulgară „Hristo Botev” – pe 22 septembrie 2017 au desfășurat o Conferință științifico-practică dedicată acestui eveniment istoric. Ca de obicei, gazda conferinței a fost Biblioteca „Hristo Botev”. În afara organizațiilor sus-menționate, la conferință au fost prezenți reprezentanți ai Ambasadei Republicii Bulgare în Republica Moldova, profesori de la Liceul Teoretic bulgar „V. Levski” din Chișinău, cercetători științifici din cadrul Academiei de Științe a Moldovei, reprezentanți ai mass-media, dar și oaspeți și prieteni ai bibliotecii.

În partea oficială cu un mesaj de salut a venit atașatul cultural al Ambasadei Bulgariei în RM, dl Gheorghe Iovkov, care a menționat că declararea Independenței în 1908 a deschis o nouă pagină în istoria poporului bulgar. În același timp dlui a subliniat că acest gen de conferințe sunt foarte importante pentru că vin să reamintească bulgarilor basarabeni despre paginile importante din istoria patriei lor istorice.

Oaspetele de onoare din Bulgaria, Maria Stoianova, președintele Asociației cultural-educaționale „Родлюбец” și-a exprimat recunoștința față de bulgarii din Republica Moldova pentru popularizarea istoriei Bulgariei și a bulgarilor mulți ani la rând. A vorbit despre conclucrarea fructuoasă cu istoricii-bulgariști de la noi în ceea ce privește publicarea articolelor despre trecutul bulgarilor basarabeni în organul oficial al acestei Asociații – revista *Родлюбец*.

Dr. Liubomira Jacote a citit scrisoarea de felicitare a dlui Petăr Haralampiev, președintele Agenției de Stat pentru bulgarii de pretutindeni. În această scrisoare dl Haralampiev a menționat că 22 septembrie este o sărbătoare pentru toți bulgarii și această dată trebuie să-i unească, indiferent de apartenența lor de țară și cea politică.

În luarea sa de cuvânt directoarea Bibliotecii „Hristo Botev”, Angela Olărescu, a făcut un excurs al aportului bulgarilor basarabeni la eliberarea Bulgariei. De asemenea a menționat că biblioteca se implică activ în popularizarea acestui eveniment subliniind faptul că în aceste zile în sala de lectură s-au amenajat expozițiile de carte *180 de ani de la nașterea lui Vasil Levski* și *109 ani de la declararea Independenței Bul-*

garii (1908), ce s-au bucurat, pe parcursul zilelor, de atenția vizitatorilor.

Au urmat lucrările conferinței științifice *Lupta pentru eliberarea și Independența Bulgariei / Борба за освобождението и независимостта на България*, la care moderator a fost Nicolai Cervencov, doctor habilitat în istorie. În comunicarea *Rolul lui Vasil Levski în lupta pentru eliberarea națională a poporului bulgar* dumnealui a vorbit despre personalitatea acestui revoluționar bulgar și ideile lui despre sistemul politic al viitorului stat bulgar. Menționăm că dl Cervencov este specialist cunoscut în această temă, încă în 1993 a editat o carte științifico-populară cu titlul *Васил Левски*. În comunicarea sa dl Cervencov s-a oprit mai detaliat la activitatea lui Levski de creare a organizațiilor revoluționare secrete.

Ivan Duminica, doctor în istorie, cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, a avut un discurs pe tema *Vasil Levski și bulgarii basarabeni*, desfășurând unele aspecte din viața și activitatea lui Vasil Levski în România. S-au evidențiat legăturile lui cu așa bulgari basarabeni ca Olimpi Panov (originar din Taraclia) și Mihail Grecov (născut în s. Dermendere, denumirea actuală Kalanceak, r-nul Ismail, reg. Odesa, Ucraina), care susțineau ideile lui referitor la metodele prin care trebuia să fie redobândită eliberarea Bulgariei. De asemenea, I. Duminica a vorbit și despre cum bulgarii din Republica Moldova pe parcursul ultimilor 26 de ani

desfășoară diferite activități: mese rotunde, conferințe științifice, lecții publice, editarea culegerilor de studii în cinstea acestei personalități marcante.

Ivan Zabunov, doctor în istorie, conferențiar, președintele Societății bulgare „Възраждане” a desfășurat tema *Declarația Independenței Bulgariei în 1908*. Istoricul chișinăuian în mici detalii a parcurs pașii istoriei ce au condus spre Independența Bulgariei. A arătat rolul Imperiului Rus în lupta diplomatică pentru ca Imperiul Otoman să recunoască Independența Bulgariei.

Katerina Danailova, doctor în istorie, profesor la Liceul Teoretic „Vasil Levski” din Chișinău, a vorbit pe tema *Aleksandăr Malinov – un politician bulgar de origine basarabească*, axându-se pe aspecte ce deschid unele detalii necunoscute despre activitatea lui politică și rolul său decisiv în redobândirea Independenței Bulgariei. Dna Danailova a dovedit cu argumente științifice, că autorul *Manifestului* prin care s-a declarat Independența a fost anume Aleksandăr Malinov, care pe atunci deținea funcția de prim-ministru al guvernului bulgar. De asemenea, dumneaei a menționat că în satul natal al lui Malinov din Ucraina – Pandaclia (azi, s. Orehovka, r-nul Bolgrad, reg. Odesa) – a fost dezvelită o piatră comemorativă, în locul unde în viitor va fi montat bustul în cinstea consăteanului său vestit.

PROGRAME ȘI SERVICII DE BIBLIOTECĂ PENTRU PERSOANELE CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE: EXPERIENȚE ȘI REUȘITE

Angela TIMUȘ,
director, Filiala „Maramureș”, BM „B.P. Hasdeu”

Rezumat

În contextul unei societăți în schimbare, biblioteca reprezintă un centru multidimensional, menit să contribuie la educarea și dezvoltarea unei comunități armonioase, de valoare. Un rol vital în informarea și formarea membrilor comunitari îl reprezintă și creșterea nivelului de incluziune socială a persoanelor cu cerințe educative speciale (CES). Succesul integrării persoanelor cu CES depinde în mare măsură de cooperarea actorilor comunitari, precum și de atitudinea corectă față de aceste persoane. Astăzi bibliotecile se includ activ în educarea acestor categorii în contexte integrate.

Cuvinte-cheie: incluziune socială, cooperare, actori comunitari, persoane cu CES, dezvoltare, integritate.

Filiala „Maramureș” a BM „B.P. Hasdeu” susține și creează condiții adecvate integrării persoanelor cu cerințe educaționale speciale (CES) în societate. Principiile care stau la baza acțiunilor noastre sunt flexibilitatea, integritatea și reciprocitatea, adaptate în funcție de caracteristicile fiecărui beneficiar, precum și progresele înregistrate de către acesta.

Astfel, biblioteca oferă persoanelor cu CES șansa de a participa activ în cadrul diverselor programe (*Ziua Bibliotecii*, *Decada „Orașul meu”*, *Rucsacul de vacanță*), precum și al altor acțiuni cultural-educative: concursuri, spectacole, excursii. Promovarea participării depline a acestor persoane în viața comunității conduce la îmbunătățirea

calității vieții lor, la afirmarea individuală a fiecăruia.

De Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități biblioteca organizează o serie de activități cu tematici diverse: *Dreptul meu, opinia mea, Despre prietenie și sentimente, Avem șanse egale, avem un nume, Cum putem păstra liniștea sufletească? În căutare de talente* etc. Astfel, accentuând valoarea și identificarea talentelor, ca mijloc de integrare în comunitate.

Activitățile organizate de comun acord cu Centrul de Zi și Activități pentru persoane cu dizabilități de intelect „Start” și Centrul „Planeta Carității” încurajează, mobilizează, sprijină și socializează această categorie de beneficiari. Orice activitate este un prilej de comunicare, de dezvoltare a atenției, a memoriei, a gândirii, a imaginației prin sporirea interesului și curiozității.

Serviciul „Terapi@Cărții” este unul educațional menit ca suport pentru persoanele cu CES. Astfel, biblioteca asigură egalitatea accesului la informații și la documentele necesare informării, educației permanente și dezvoltării personalității utilizatorilor din Centrul de Zi și Activități „Start” (32 de persoane) și Centrul „Planeta Carității” (10 persoane) cu vârste cuprinse între 16-45 de ani.

În scopul de a intermedia și a facilita procesul de învățare biblioteca organizează ore de lectură, discuții, concursuri, activități ludice, prezentări de publicații, expoziții de lucrări manuale, muzică și dans, vizionare de filme.

Orele de lectură individuale și colective sunt centrate pe o libertate pregnantă de explorare a cărților și o abordare sintetizată și personalizată a conținutului acestora. Sunt cele mai potrivite modalități pentru dezvoltarea vocabularului și atenției, abilităților de memorare, libertății de exprimare și manifestare personală.

Activitățile ludice servesc drept metode de dezvoltare a creativității și forme de manifestare a spiritului activ și sunt divizate în jocuri de creație cu subiecte din viața cotidiană și jocuri de creație cu subiecte din povești sau basme.

Sarcinile de natură instructiv-educativă, utilizate în cadrul discuțiilor și activităților praxiologice se înscriu în programul de dezvoltare a proceselor și capacităților psihice, contribuind astfel la lărgirea orizontului de cunoaștere, valorizând totodată unicitatea timpului de învățare determinat de particularitățile individuale ale fiecărui participant. Complexitatea procesului interacțional în serviciul „Terapii@Cărții” a fost descrisă în istoria de succes *Pe tărâmul filelor care vindecă*, în versiune rimată.

Subiecte importante de promovare a cunoștințelor corecte privind diferite aspecte ale sănătății și, totodată, de formare a atitudinilor și deprinderilor indispensabile unui comportament responsabil și sănătos sunt abordate în cadrul serviciului „ProSănătate”. Principalele subiecte abordate în cadrul serviciului vizează așa tematici ca: *regimul zilei, daunele fumatului, vitaminele, mișcarea, alimentația și modul ei de influențare a stării de sănătate, ABC-ul ceaiului*. Activitățile organizate presupun tehnici și metode particulare ce completează procesul informativ-formativ, printre care menționăm artterapia, ludoterapia, terapia cognitivă.

Artterapia ajută persoanele cu cerințe educaționale speciale să se exprime fără să fie nevoiți să folosească limbajul verbal și să

depășească barierele impuse de problemele lor psihice și mentale. Această metodă contribuie la formarea și dezvoltarea abilităților artistice, precum și la detensionarea și diminuarea emoțiilor negative. Prezentăm și câteva exemple practice în acest sens: desen – *Omulețul, Spune NU fumatului*; colaj – *Modul sănătos de viață, Grădina cu fructe și legume, Piramida alimentației sănătoase*; modelaj-plastilină – *Fruitele și legumele – viață și sănătate, Romanița (mușețelul), floarea câmpului, Bostanul – alimentul minune*; povești terapeutice – „*Mica sirenă*” (*frica de medic*), „*Crocodilul fumător*” (*cum să scăpăm de fumat*).

Ludoterapia contribuie la dezvoltarea tuturor proceselor psihice, începând de la senzație până la gândire și afectivitate, în funcție de tipul de joc; permite exprimarea diferențiată a tuturor persoanelor cu care se lucrează; creează o atmosferă pozitivă și degajată. Prezentăm câteva exemple de jocuri de dezvoltare a senzațiilor, percepțiilor și reprezentărilor vizuale, auditive, tactile, chinestezice: *Ce obiect a dispărut?, Telefonul fără fir, Găsește deosebiri, Magazinul sănătos, Ghici ce este, Să cântărim cu palmele, Siluete lacunare, Trăistuța fermecată* etc.; jocuri de dezvoltare a gândirii, memoriei, imaginației, atenției, limbajului: *Să construim din piese Lego, Domino, Puzzle, Se poate așa ceva?, Cuvinte magice, Hai să facem o poveste* etc. Pentru dezvoltarea psihomotricității practicăm jocurile de mișcare și echilibru.

Terapia cognitivă contribuie la stimularea, corectarea și obținerea unor comportamente dezirabile. Pentru o eficiență mai mare utilizăm învățarea prin problematizare. În acest sens prezentăm și câteva exemple practice: *Ce este și la ce se folosește?, Cum să ne îmbrăcăm în diferite situații, Ce vei face când..., Cine este vinovat?* etc. Povestea digitală *Și eu vreau să trăiesc sănătos* conturează portretul dinamic al acțiunilor noastre.

Serviciul „Createur” oferă acestor persoane activități educative, recreative și distractive. Participanții beneficiază de ateliere de creație cu diverse tematici. Ei vin în contact cu bogăția de forme și culori ale obiectelor pe care le execută, care le dezvoltă sensibilitatea senzorială, dar și cea artistică. Colajele din diverse materiale colorate – hârtie, textile, plante uscate etc., frumos îmbinate, pun executantul în situația de a face diverse exerciții de gândire, pentru a îmbina aceste materiale spre a ajunge la ceva util și frumos. Efectele terapiei de orice tip educațional reduce nivelul de marginalizare și stigmatizare a persoanelor cu deficiențe.

Partenerii asociați (AO „Do Good”, AO „Agapis”, Liceul Teoretic „Gaudeamus”, psi-

hologul voluntar de la Universitatea de Stat a Moldovei, studentul voluntar de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) acordă sprijin permanent acțiunilor noastre, aducând un plus de valoare vieții sociale și culturale.

În concluzie. Activitățile organizate au drept scop promovarea participării depline a acestor persoane în viața comunității, care conduc la îmbunătățirea calității vieții lor, precum și la afirmarea individuală a fiecăruia. Biblioteca „Maramureș” asigură continuitate și complementaritate procesului de susținere și dezvoltare a persoanelor cu CES.

RUCSACUL DE VACANȚĂ 2017 LA FILIALA „TÂRGOVIȘTE”

Liliana JUC,
bibliotecar principal, Filiala „Târgoviște”

Am avut un rucsac doldora de activități, evenimente, servicii. Lunea am lecturat în voce frumoase texte literare văratice (cum ar fi: *Unde fugim de-a acasă* de Marin Sorescu, *În cămașă de cireașă* de

A. Suceveanu, *Dansul florilor* de Ianoș Țurcanu, *Plecarea la țară*, *Cum se împart bunicii* de P. Cărare, *Cireșele din vârf* de I. Filip, *Mărul* de Margareta Spănu-Cemortan, *Toporul cu coadă de păun*, *Ceasul* de

Gr. Vieru, *Vine ploaia* de George Coșbuc, *Biografia verii* de A. Blandiana). Am citit în voce despre portul popular, din pliantul pe care l-a adus Alexandrina Rubanovici, o nemaipomenită fetiță, inteligentă și setoasă de carte. (Era tocmai ziua de luni, după duminică, în care se sărbătorește Ziua națională a portului popular). Și desigur, am însușit semnele / simbolurile de pe costumul popular, le-am analizat de pe costume autentice, le-am comparat, desenat pe asfalt. Și

tot luna, după serviciul *Ora de lectură* cu elemente de teatralizare, urma serviciul *Ora poveștilor*, care a încântat publicul spectator cu minunate povești teatralizate: *Legenda macului* (poveste populară românească), *Băiatul cel isteț* (poveste israeliană), *Elefantul și furnicile* (poveste vietnameză), povești cu tâlc – *Copacul și doivleacul*, *Țăranul și ursul*, *Olarul și zugravul*) și parabole (*Lingușirea și minciuna* de George Coșbuc, *Cireșele* de Alfred de Musset, *Templul bunătații și Vameșii lui Dumnezeu* de A. Silvestru).

ce: Estonia, Letonia, Lituania; statele scandinave: Suedia, Finlanda, Danemarca; Statele vest-europene: Germania, Belgia, Olanda și Luxemburg; Statele central-europene: Ungaria, Slovacia; Statele sud-est europene: România, Bulgaria. De asemenea, au însușit curiozități despre unele simboluri, precum Turnul Eiffel, Arcul de Triumf din Paris. Interesante au fost trainingurile și prin faptul că au fost livrate copiilor de către Alex (14 ani) și Andreea Jangă (13 ani), participanți de la primele ședințe ale Clubului Mi-

zeu de A. Silvestru). În Ziua tehnologiilor informaționale, marți, am însușit aplicația PowToon, formatori: Alex și Andreea Jangă.

După tradiția încetățenită, de acum a opta vară, miercurea, a activat serviciul *Micii europeni*, iar joia – *Curioșii*. Serviciul *Micii europeni* care are ca scop familiarizarea cu noțiunea de Uniunea Europeană, motivarea lecturii și promovarea valorilor europene, a înregistrat șapte ședințe. Prin ele, participanții au descoperit savoarea copilariei în *statele balti-*

cii europeni, care anul acesta s-au produs în rol de formatori. Tot miercură, în Ziua creativității, am confecționat, desenat pe hârtie, asphalt etc. Brava voluntară Camelia Rusu, elevă la Liceul „Dante Alighieri”, ne-a demonstrat cum să confecționăm o bufniță și cum să confecționăm un pahar de hârtie. Neîntrecuții Andreea și Alex Jangă, pe lângă activitatea de formatori, au prestat și ei două master-classuri *Desenăm o bufniță* și *Desenăm o ie*.

În ziua de joi și-a desfășurat activitatea Serviciul *Curioșii*. Subiectul cursului – *Comunicarea de la origini până în prezent*, o nouă abordare în cadrul serviciului. Trainingurile, la cele șapte ședințe, au fost

următoarele: *Modalități de comunicare: gesturile, vorbirea, imaginea, scrisul, cifrele; Modalități de transmitere a informației; Drumul cărții; Comunicare prin carte. Ce se poate face cu o carte?* Și la acest serviciu au fost implicați ca formatori Alex și Andreea Jangă. Pe lângă activitățile planificate pentru *Rucsacul de vacanță*, au fost și unele neplanificate, dar binevenite pentru participanții

la acest program estival, una din ele a fost medalionul literar-artistic *Ștefan cel Mare – voievodul neamului românesc*, desfășurat la Brigada de Infanterie Motorizată nr. 2. Medalionul a cuprins un fișier biografic prezentat în formatul ppt de către Alex Jangă, revista bibliografică *Cărți despre Ștefan cel Mare și Sfânt* de Andreea Jangă, legenda și o miniatură artistică de Cosmin Cazan, poezia

Muma lui Ștefan cel Mare recitată de Patricia Caraman și cântece patriotice în interpretarea micuților Alexandrina și Laurențiu Rubanovici. A fost o zi frumoasă și plină pentru cititorii Bibliotecii „Târgoviște” gata de noi și inedite experiențe.

O altă activitate, inspirată din evenimentele calendaristice din 6 iulie – 68 de ani de la cel de-al doilea val al deportărilor, a fost întâlnirea cu scriitoarea, fosta deportată Margareta Spânu-Cemortan. Publicul a ascultat mărturii, istorii care nu doar au îmbogățit cunoștințele celor mici, dar au adus mai aproape de

conștiința celor maturi unele fapte. A fost și o lecție de omenie, de promovare atât a valorilor general-umane, cât și a valorilor naționale.

Serviciile și-au desfășurat activitatea la cote maxime. Cea mai mare frecvență a înregistrat serviciul *Micii europeni*, de la 20 până la 34 de participanți, apoi, serviciul *Curiozii*, de la 15 până la 24 de participanți. La fel, serviciul *Ora de lectură* – de la 18 până la 25 și *Ora poveștilor* – de la 18 până la 32 de participanți. La final, participanții la serviciile *Micii europeni* și *Curiozii* au fost premiați cu diplome, iar formatorii Alex Jangă și Andreea Jangă au obținut

certIFICATE de formatori. Anul acesta ne-au bucurat prin prezență nu doar copiii, ci și părinții, care asistau la traininguri, interesantă a fost întâlnirea cu scriitoarea Margareta Spânu-Cemortan, au avut priză la public spectacolele noastre etc.

Rucsacul de vacanță a fost mediatizat la televiziune, postul *Jurnal TV*, emisiunea *Jurnalul copiilor* și *Acasă devreme*.

Indicatorii numiți mai sus ne permit să afirmăm cu încredere, că a fost un program estival perfect.

CURCUBEUL DIN RUCSACUL DE VACANȚĂ

Ana OSTAȘEVSKI,
masterand, Universitatea de Stat din Tiraspol,
bibliotecar, Filiala „Ovidius”, BM „B.P. Hasdeu”

O clepsidră cântărește neîncetat cele patru anotimpuri, cele patru diviziuni calendaristice ale anului, dintre care cea mai îndrăgită este vara, pentru că e mult soare, pentru că sunt multe flori și, mai cu seamă, că în prima zi a acestui anotimp e Ziua internațională a copiilor, a celor mai inocente ființe. Cu toate că am depășit de mult vârsta picilor, în suflet am rămas tot copii, iar copiii din noi au îndrăgit cartea, într-un cuvânt biblioteca.

Astăzi, biblioteca înseamnă mult mai mult decât o școală, ea e și mamă, ea e și tată, ea e cărți și educație, ea e zâmbet și succes, ea e soare și mare, ea e o lume tradițională garnisită cu ferestre virtuale, tehnologii informaționale, servicii moderne de bibliotecă.

Printre aceste elemente își găsește locul și un rucsac, nu unul pentru școală, ci unul pentru programul estival, aflat la cea de-a doua ediție – *Rucsacul de vacanță 2017*, care a fost lansat în scuarul Bibliotecii „Ovidius”, cu genericul: *ReCreația veselă cu rucsacul inteligent*. La acest program distractiv au participat cititori fideli ai bibliotecii, care s-au jucat, au socializat și interacționat unii cu alții sub sloganul *Jocurile moderne își dau întâlnire cu jocurile de altădată*. Astfel, Biblioteca „Ovidius” promovează educația nonformală, pune accentul pe comunicare, creativitate, originalitate, sensibilitate, colectivitate (lucrul în echipă), individualitate, iar copiii percep bucuria în formă de șotron, șotron cu nume de *Clash royale*, *Subay surf*, *Angry birds*, *Vânătorii și rațele*, *Jenga*, *Împărate-Împărate*, *Bufnița și șoriciei*, *Scaunele muzicale*, *Elasticul*, *Coarda*, *Telefonul fără fir*, *Salonul Tatoo*, *Impulsul*, *Harta copilări-*

ei, *Bate vântul*, *Călimara*, *Titirezul*, *Twister*, *Pif-Paf*, *Foaia pliată*, *Baba oarba* ș.a., jocuri care înnobilau copilăria generației anilor '70, '80 și care înobilează copilăria universului virtual.

Programul *Rucsacul de vacanță* e mai complex decât „rucsacul de școală”, căci ascunde în micile sale buzunare *Povestea copilăriei*, *Jocuri CuMinți*, *Învață, creează pe tabletă*, *Bătălia cărților*, *Miracol*, *Fără plastic în luna iulie* și *Micii cercetători ecologiști*.

Din câte observați, *Rucsacul de vacanță* e colorat asemeni curcubeului, o notă de culoare îi revine, probabil, cifrei care-l desemnează.

Roșu e o culoare a sentimentelor, a iubirii necondiționate față de copilărie și, bineînțeles, față de serviciul *Povestea copilăriei*, care în fiecare zi de miercuri, la ora 16:00, familiarizează copiii cu câte o poveste, jocuri și exerciții de logică și dicție, de vocabular.

Dacă cireșar a fost luna lui Guguță, mai bine zis, a fascinantelor povestiri ale lui Spiridon Vangheli, unde copiii au jonglat nu doar pe fire de lectură, ci și la cârma corăbiilor, a săbiilor și ceasului deșteptător pe care Guguță se presupune că-l are ca pe mândrul Soare, atunci luna lui gustar i-a pus pe jar cu basmele lui Petre Crăciun, colindându-i nu numai pe *Drumul curcubeului*, nu numai în *Palatul din pădure* sau în *Odaia fericirii ori În țara unde oamenii nu visau niciodată*, ci i-a întărit cu forțe de analiză și sinteză, astfel încât *Drumul curcubeului* a ajuns să fie desenat și văzut în scuarul Bibliotecii „Ovidius”, unde copiii se zbenguiau și se veseleau exact ca în împărăția curcubeului, unde nu există dușmani, iar

prietenia, adevărul și frăția sunt valorile fundamentale.

Luna iulie este luna de mijloc a verii, care a copt cele mai mărețe născociri, cele mai îndrăznețe legende, pornind de la *Legenda furnicii*, unde copiii au descoperit pe chipul unei fete frumoase și harnice o furnică, care mai apoi i-a îmbiat și pe ei la muncă, să asculte și să memorizeze cât mai multe curiozități despre viața și activitatea acestei mici creaturi, după care să le plaseze cu iscusință pe o gazetă de perete. La acest serviciu poveștile și fantezia își dau mâna, așa că *Legenda cerbului* a fost descoperită cu ajutorul materialului intuitiv care este o garanție a succesului, căci tot ce ochii văd necesită și o explicație, așa că atenția copiilor a fost captată prin imagini, crengi verzi, frumoase și rămuroase și câteva cuvinte-cheie, care au provocat o explozie de idei în mintea micilor utilizatori. Idei care au sugerat tema lecturii și au constatat că cele două crengi sunt coarnele unui cerb.

Legenda cerbului, lecturată și ea prin intermediul celor două metode – lectura ghidată și lectura selectivă – a favorizat atât participarea și implicarea nemijlocită a copiilor, cât și constatarea unor valori pe care personajul principal, cerbul, preciza că le are. Pentru a distinge atmosfera,

utilizatorii au fost invitați să participe la jocul *De-a cerbul*, care a constituit nu doar o pauză dinamică, ci și o motivație pentru lecturile următoare, căci un copil motivat echivalează cu un copil instruit. La sfârșit de activitate, ei au fost puși în situația cerbului și au purtat pe cap coroana acestuia – coarnele. Fiecare a continuat gândul: „Dacă aș fi cerb, aș...” Răspunsurile au fost variate, unele din ele au survenit în urma impactului emoțional pe care l-au trăit copiii în momentul purtării coarnelor. Prin urmare, concluzia a fost determinată tot de ei, doar cu un mic indiciu, din două cuvinte: *fălos* și *fricos*. Astfel, copiii au sugerat să rămânem așa cum suntem, buni, cumpătați, ambițioși, modești, curajoși și niciodată făloși și fricoși, precum cerbul din legendă.

Într-o altă zi de miercuri a lunii lui cup-tor, copiii au parcurs cele trei cuvinte-cheie *Dumnezeu, cal, cămilă* ca pe adevărate deșerturi, deoarece erau nevoiți să stabilească relația dintre ele și, totodată, legătura acestora cu legenda. Ei au generat o ploaie de idei deasupra deșertului arid, descoperind titlul textului *Povestea cămilei*, o legendă despre geneza acesteia. De la frânturi de lectură, discuții și ipoteze, în fața copiilor „răsări, ca din pământ, cămila cea buzată, cu ochii ieșiți din orbite

ca la broască, cu gâtul lung și încovoiat ca la barză, cu picioarele lungi și urâte și, pe deasupra, cu gheb în spinare”. În timpul acestei activități ne-am propus să îmbinăm tradiționalul cu virtualul, așa că am ridicat ochii de la lectura textului și i-am fixat pe micul ecran al laptopului, unde s-a deschis o nouă lume, cea a regiunilor aride, a pustiului și a cămilelor, despre care copiii au aflat cele mai interesante curiozități.

Pentru a pătrunde cu totul în lumea imaginară a animalelor rezistente la temperaturi înalte, utilizatorii i-au confecționat cămilei un șirag de mărgelile pe care să-l poarte în călătoriile de agrement. Mărgelile nu erau din cele mai simple, căci au fost prelucrate și șlefuite de mâini micuțe, ba chiar ornamentate cu informația memorizată despre animalul cocoșat. Considerând că culorile hârtiei insuficiente să ofere luciul șiragului, copiii au propus ca unele mărgelile să poarte imaginea stăpânei deșertului, așa cum apare ea în viziunea acestora: cu capul mare și picioare lungi sau cu cocoașele ca doi munți viguroși, încât dacă ai urca în șa, cu siguranță nu te vei prăbuși, chiar de se vor stârni furtunile de nisip.

Cea de-a doua culoare a curcubeului, oranj (portocalie), simbolizează energia,

vitalitatea, o stare bună de sănătate, creativitate și spirit constructiv. O culoare care bate în ușa fiecărui cetățean și-l îndeamnă să vină la Biblioteca „Ovidius” în zilele de miercuri din cadrul *Rucsacului*, căci sunt zile creative, zile dedicate campaniei *Fără plastic în luna iulie*. Micii cititori au aflat nu doar modul în care plasticul poluează mediul înconjurător, ci și modalități de substituție a obiectelor din plastic cu obiecte eco, astfel, pe parcursul acestei campanii ei au confecționat câte o punguță ecologică, jocuri de logică (joc de dame, domino) – toate din carton și hârtie, iar la una dintre întruniri au creat mici tablouri cu flori din ierbar, sub îndrumarea doamnei Elena Timiș, participantă a serviciului modern de bibliotecă *Șezători de altădată*, care a decis să contribuie nemijlocit cu sfaturi și recomandări, mesaje „antiplastic”. La final, copiii au concluzionat că obiectele din plastic sunt dăunătoare și că durează ani, mii de ani până când acestea se descompun. Din acest considerent trebuie să optăm pentru un mod de viață sănătos pentru noi și pentru cei din jurul nostru.

Dacă este spiritualitate, este și optimism, și îndrumare, și inteligență, această agerime a minții vine odată cu lumina solară, pe care o percepem în galben, culoarea specifică serviciului *Învață, creează*

pe tabletă, care în fiecare zi de marți, la ora 15:00, ghidează micuții cititori spre un mic dispozitiv – tableta, prin intermediul căreia copiii sunt teleportați într-o altă lume, lumea virtuală a jocurilor, unde acestea au un alt aspect și o altă influență, decât jocurile din lumea reală, care pot fi percepute cu ajutorul organelor de simț. Copiii din mediul urban comparativ cu cei de la țară, din mediul rural, nu știu cum e să fii un fermier bun, să ai grijă de toate animalele gospodăriei... De aceea, ei au recurs la jocurile online: *Ferma ecologică*, unde sunt instruiți cum și cu ce să hrănească animalele domestice, animalele de companie. Micii cititori ai Bibliotecii „Ovidius” au devenit adevărați fermieri – ce-i drept, deocamdată, fermieri virtuali.

Dacă într-o săptămână micuții cititori au fost fermieri, în alta și-au pus masca de erudiți, exersând jocul *Matematica pentru copii*, cu operațiile dintre sute și mii, care a creat pe alocuri probleme, dileme ale vacanței, căci copiii s-au luat cu joaca și au uitat tabla înmulțirii, iar timpul e limitat și răspunsul trebuie notat imediat. Astfel, unii au trecut din rundă în rundă, alții însă au ezitat și încă o dată au repetat. Prin intermediul acestui serviciu, nu doar am stimulat la copii gândirea logică și imaginația, dorința de a se afirma și a rupe lanțul închiderii în sine, ci, într-un mod delicat, le-am sugerat necesitatea de-a gândi reflexiv: „Bine e și bine-mi pare, că-i vacanță, că e soare, dar să nu uităm, copii, «matematica cu mii»”.

Galbenul curcubeului creează impresii de moment, zâmbete și încruntări, ghidări și reîncercări de-a deplasa o linie care continuă să se dezvolte printre clape de pian, ce devin obstacole în drumul spre perfecțiune. Un exercițiu de concentrare și de reflecție, într-un joc captivant *Dancing line*, care te fascinează prin intensitatea muzicii, prin faptul că niște puști, micuții utilizatori fideli ai Bibliotecii „Ovidius” s-au

întrecut la direcționarea liniei prin cele patru scenarii inspirate de anotimpuri, care se regăsesc în același dispozitiv – tabletă. Ei au finalizat jocul cu zâmbetul pe buze, căci au creat o linie gigant complementată de o coloană sonoră incredibilă. Prin urmare, orice joc are început și sfârșit, la fel ca în viață, după cum și acest serviciu, care aduna în zilele de marți copiii în jurul tabletei. Dacă în iunie acest fapt a constituit începutul, iată că în ultima săptămână a lui cuptor serviciul e la finis. Finalul e glorios, căci copiii au profitat din plin de plăcerea jocului și nu numai, ei și-au exersat abilitățile motorii, inteligența și gradul de concentrare.

Când auzim expresia „aveți undă verde” pe teritoriul Bibliotecii „Ovidius”, gândul e doar unul singur, care te transferă neapărat la serviciul modern de bibliotecă *Micii cercetători ecologiști*, în fiecare duminică, la ora 11:00, acolo unde copiii au studiat știința altfel, prin experimente și jocuri (*Lava-Lamp*, *Presiunea atmosferică*), care i-au fascinat și i-au învățat noțiuni complexe, precum presiunea atmosferică, lava, dar și-au amintit și de cele studiate anterior: *ecologie, reciclare, densitate, ecosistem*. Experimentul dulce *Milkshake*, cu căpșuni și înghețate, transformate în iaurt delicios, a adus marea bucurie pe fețele celor mici. Știința iluminează învățarea, așa că minunile acesteia sunt multiple, pornind de la existența apei în natură în toate cele trei forme: solidă, lichidă și gazoasă, pe care micii savanți au încercat să o perceapă și să o explice, împreună cu experimentele: *Nori la borcan*, *Arta cu gheață*, *Ploaia*, care au survenit în urma condensării vaporilor de apă (clocotită) calzi cu vaporii de apă rece (gheață). *Experimentul dulce* a fost și este cel mai așteptat, căci aici până și căpșunile poartă înveliș de ciocolată. Verdele curcubeului e mai mult decât un simbol, e vitalitate, speranță, viață, renaștere și sloganul acestui serviciu: „Verdele este

mai mult decât o culoare. Este un mod sănătos de viață.”

De la verdele câmpiilor și al micilor ecologiști, la ascensiunea mării și a cerului scăldate într-un albastru plin de meditație, încredere, succes, toate conturate într-un singur serviciu de omofone *Jocuri CuMinți*, jocuri unde zâmbetele cresc, unde logica sporește la fel ca temperatura unui termometru, unde copiii socializează și se metamorfozează în spiriduși pentru a se integra totalmente în „lumea fantomelor”, lume dispersată în două părți: spiriduși și fantome. Copiii tind să adune cât mai multe carduri cu puterea spiridușilor și astfel să colecteze cât mai multe puncte, în acest fel jucătorii vor scăpa de tărâmul fantomelor.

Hotel Tycoon este o provocare extremă, care-și adună jucătorii cât ai clipi din ochi, căci toți își doresc să devină vânători, mai cu seamă, să se aventureze în vânătoarea după titluri de proprietate. Jocurile *Animale din continente*, *Loto*, *Jenga* constituie un triunghi de orientare în spațiu, pe teritoriul întregului glob pământesc, orientați de fauna celor cinci continente, după care orientare și concentrare la viteză pentru a ocupa un loc în sistemul numeric înaintea adversarului, iar la final menținerea echilibrului prin turnul con-

struit din 54 de piese, din care câte o piesă este scoasă și adăugată în vârful turnului.

Jocurile CuMinți fascinează, integrează și relaționează cu Regatul Mare al Copiilor Mici, în fiecare zi de joi, la ora 15:00. *Bătălia cărților* e la indigo, cuprinsă între albastru și violet, între pro și contra, cum sunt și discuțiile pe marginea celor zece cărți propuse spre citire în cadrul programului *Bătălia cărților*, vârsta mică, unde participanții implicați în bătălie sunt desprinși, parcă, dintr-o lume îndepărtată, care visează nonsensuri, încearcă să găsească o dezlegare, un înțeles împreună cu Milo-Negret și Meddy-Sirin-Addy – fata-fantomă, personajele principale ale cărții *Misterul din Hanul Pungașilor* de Kate Milford. Cei care se regăsesc în făptura personajului de aventură și ficțiune, Milo, trăiesc într-un univers vișat, la fel ca și acesta. O carte cu multe răsturnări de situații, plină de suspans, care-ți dă frâu liber imaginației și te lasă perplex în Emporium, în orașul Nagspeake, în plină iarnă, acolo unde au călătorit iubitorii de lectură veniți la Biblioteca „Ovidius”. Duminicile la Biblioteca „Ovidius” au alura unei lupte intelectuale, cu discuții și dezbateri, cu impresii și argumente în baza cărții *Nesfârșita goană după elefant* de Gillian Cross. Fiecare participant la „bătălie” își dezvăluie opinia prin tehnica PRES: punct de vedere;

raționament; explicare; sumar / rezumat și tehnica de creativitate *Ciorchinele*, aplicată în faza de reflecție, astfel fiecare conchi-de că o zi cu lectură e o zi fructuoasă, o zi în care ai văzut, ai auzit și ai învățat ceva!

Violet este ultima culoare a curcubeului, aceasta este reliefată în flori, în mărgele, cu toate că întreg curcubeul încapă într-un șirag de mărgele, dacă acesta este confecționat în cadrul serviciului modern de bibliotecă *Miracol*, acolo unde copiii sunt ghidați să creeze și să confecționeze produse handmade (cercei, agrafe, coliere, broșe), care denotă creativitatea, talentul și personalitatea acestora, căci în ele este depusă multă muncă, multă dăruire de sine. Aceste accesorii sunt originale și specifice mâinii ce le-a făurit, începând cu culoarea, ornamentul și forma mărgelilor pe care le transformă în adevărate opere de artă.

Pe cer s-a înfățișat curcubeul Bibliotecii „Ovidius”, un curcubeu care apare nu după o ploaie cu soare, ci unul ieșit din *Rucsacul de vacanță*, acel rucsac pe care copiii îl poartă o vară întreagă și de care nu se despart nici în celelalte anotimpuri, unicul subiect și unica acțiune care schimbă compoziția rucsacului este școala. Astfel, educația nonformală trece în cea formală.

Deși *Rucsacul de vacanță* a ocupat tot spațiul și timpul verii, Biblioteca „Ovidius” nu a încetat să desfășoare unele servicii moderne de bibliotecă specifice maturității, precum *Șezători de altădată*, un serviciu de perspectivă, care adună în jurul mesei doamne ce posedă numeroase valori, valori universale, căci una te învață să îți cârligul / croșeta în mână, alta îți demonstrează cum firul de ață întins pe andrele, cu mișcări corespunzătoare, prinde formă un ciorap, cele de profesie medic, nu doar împletesc și croșetează, dar vin și cu o gamă largă de sfaturi, de remedii nutriționiste acumulate și testate pe parcursul vieții, meșterii populari și-au adus zestrea

pentru a o prezenta și a demonstra cum s-a țesut prosopul, cum s-au brodat florile pe ie și care e specificul acestora, unele nu uită să ne vorbească despre istoria și legenda satului natal, despre tradițiile și obiceiurile de baștină, care nu trec pe lângă ureche, ci se completează, cu ceea ce e specific în altă parte. Vorba ceea: *Fiecare bordei cu al său obicei*. Acesta este globul valorilor, care pornesc de la cuvântul șezătoare și care optează pentru perpetuare.

ABC-ul computerului pentru seniori este un alt serviciu modern de bibliotecă, un serviciu în care seniorii studiază alfabetul virtual, iar aforismul „învățând pe alții, te instruești, povestind – observi, afirmând – examinezi, arătând – privești, scriind – gândești” se adevărește, căci toate aceste operații ale gândirii de a analiza, a sintetiza și a generaliza informația sunt specifice serviciului. Aici doamnele nu doar primesc o instruire de utilizare a computerului, dar și notează, examinează, studiază datele prezentate. Un exemplu concludent regăsim în personalitatea doamnei Viorica Harabara, care a repetat cele studiate la prima lecție de instruire și, bineînțeles, și-a continuat drumul cunoașterii, începând cu *Bara de instrumente Word* și continuând cu *Formatarea textului*. Plăcerea de a învăța ceva nou și de a exersa concomitent era clar pronunțată pe fața acestei doamne, cititoare fidelă a Bibliotecii „Ovidius” și, totodată, un bun învățăcel.

E lucru știut că vara începe cu 1 iunie, Ziua internațională a copiilor, și sfârșește cu 31 august, Ziua sărbătorii naționale *Limba noastră cea română*. Prin urmare, Casa Cărții, din șoseaua Hâncești (Biblioteca „Ovidius”), a găsit modalități și mijloace activ-participative de-a deschide porțile spre căldura și toropeala verii, spre educația ei nonformală, care nu a lăsat rucsacul din spate și s-a trudit să-l plimbe prin cireșar, cuptor și gustar, astfel încât gustul să-i fie dulce și proaspăt pe tot parcursul, bine-

înțeles, la finele verii, nu a uitat să închidă porțile și să schimbe rechizitele rucsacului, la fel de spectaculos și rafinat precum le-a deschis, prin intermediul celei din urmă activități, cu genericul: *Cântare Limbii Române* – activitate unde voia bună, melodicitatea și dinamica limbii române s-a făcut simțită în sală, atunci când au răsunat versurile vierene, atunci când copiii au scris texte proprii, utilizând cuvintele *limbă, miere, copii, castel, carte, înțelepciune, înțelepți*, precum le remarcăm în textul lui Odiseu: „Copiii înțelepți stau în castelul înalt până la soare. Ei vorbesc limba română care e dulce ca mierea și încep o aventură pe cinste în lumea basmelor, uneori înoată în bazinul poeziilor, luând o linguriță din gramatică. La final de aventură aceștia devin patrioți adevărați ai țării.”

Cei din grupul proverbelor înnodate au găsit firele cuvintelor și le-au reorganizat în căsuța proprie, ba chiar au ar-

gumentat de ce *Limba română este Patria mea*. Fiind printre primii care și-au dus misiunea la bun sfârșit, aceștia au reușit să primească câte o coală de hârtie pentru a schița măreția limbii așa cum o văd ei. Grupul muzicienilor și-a reunit forțele pentru a cânta și pentru a sugera ideea că „*Dumnezeu prima oară / Când a plâns printre astre / El a plâns peste țară / Cu lacrima limbii noastre.*”

Limba română este limba noastră, limba pe care o auzim din leagăn și limba care contribuie la educarea noastră ca popor. Coșulețul frământărilor de limbă a distins atmosfera și a adus mult zâmbet și antrenament pentru limbă. Finalul acestei activități a fost marcat nu doar de grupul de muzică, ci de toți participanții care au onorat și au cântat imnul de stat al republicii noastre.

Un început de vară fructuos are neapărat un final similar, dacă știi să-ți echipezi corect rucsacul.

BUCURIA DE A COMUNICA CU CARTEA, CU BIBLIOTECA

Aurelia TINCU,
bibliotecar principal, Filiala „Alba Iulia”

Ore de lectură, de multă voie bună și distracție – aceasta ar fi impresia generală despre starea lucrurilor în biblioteca noastră pe parcursul anului, dar mai ales, a lunii iunie, perioadă când s-au petrecut multe lucruri frumoase în cadrul *Taberei de vară de lectură și agrement* – și în acest an evenimentul estival a constituit a XIX-a ediție.

Aici, la Biblioteca „Alba Iulia”, la *Tabăra de vară*, copiii au avut parte de la bun început de o foarte frumoasă întâlnire cu scriitorul Titus Știrbu, cu care au dialogat „de la egal la egal” și au primit, spre finalul întâlnirii, cărți cu autografe și au făcut sesiuni foto. Concomitent au participat cu mult interes și la serviciul *Rucsacul de vacanță*.

Pe parcursul acestei luni s-au desfășurat ore de lectură, precum: *Povestea curcubeului*, de Ziua mondială a mediului; *Copii în cătușele Siberiei* de Spiridon Vangheli, *Evadarea din biblioteca domnului Lemoncello* de C. Grabenstein; *Dansul florilor* de Ianoș Țurcanu. Prezentări de carte: *Eu sunt Malala* de M. Yousafzai; *Țăranul și șarpele*, după Esop; *O minune de copil* de R. Jacobsen; *Un clopoțel pentru pisică*. Discuții / dezbateri tematice, cum sunt: *Poluarea apei și efectele ei asupra sănătății* de Ziua mondială a oceanelor; *Omul – prietenul sau dușmanul naturii*, de Ziua mondială a mediului; *Drepturile copiilor: care sunt acestea?* de Ziua internațională împotri-

va exploatării prin muncă a copiilor; *Sunt sănătos, deci sunt frumos!; Să protejăm mediul înconjurător!; Învățăm bunele maniere.* Ateliere de creație cu tema: *Confecționăm rame pentru fotografii; Felicitări pentru cel mai iubit scriitor al copiilor – Spiridon Vangheli*, cu ocazia aniversării a 85-a de la nașterea scriitorului; *Ilustrații vesele; Cutiile cu surprize; Păhărele eco; Punguțe eco; Săculețe cu levănțică; Punguța fermecată; Mască de bufniță din frunze.* Jocuri, cum ar fi șah și dame, poveștile obiectelor, dar și alte activități din cadrul acestui program.

Activități importante au fost desfășurate și în cadrul serviciilor moderne de bibliotecă. În luna iunie le-am oferit utilizatorilor serviciul *Creăm povești digitale* cu următoarele instruiți: *Compunerea poveștii; Învățăm să lucrăm în Movie Maker; Înregistrarea vocii în programul Audacity; Crearea propriu-zisă a poveștii.* În cadrul acestui serviciu au fost create trei povești digitale (*Scrisoare către dragul Spiridon Vangheli; Delfinii – animale prietenoase; Despre campania „Iulie fără plastic”*), amintind cu modestie că anterior taberei a fost creat și filmulețul de succes *Imitația manechinelor.*

În cadrul serviciului *InfoHelp* am desfășurat lecții bibliografice, precum: *Căutarea cărții în OPAC după autor, titlu, temă; Regăsirea cărții la raft după rezultatele căutării în*

OPAC; Pagina web a BM „B.P. Hasdeu”; Blogul Bibliotecii „Alba Iulia”; Blogul „Chișinău, orașul meu”. Acest serviciu ajută utilizatorii de a se orienta mai ușor în bibliotecă cu acces liber la raft.

Serviciul *Ai grijă de sănătatea ta*, ce a avut loc pe parcursul lunii iulie, a luat în dezbatere următoarele teme: *Acordarea primului ajutor; Alimentația sănătoasă la copii; Prevenirea diabetului zaharat; Lupta împotriva cancerului mamar; Prevenirea hepatitei virale.* Moderatoarele acestui serviciu au fost doamnele Victoria Stavenschi și Svetlana Cociu, medici la Centrul Național de Sănătate Publică. La aceste instruiți și lecții copiii au învățat cum să se alimenteze sănătos, despre importanța acordării primului ajutor, pas ce constituie prima asistență sau primele îngrijiri acordate unei persoane rănite sau care subit se simte rău.

Un îndemn prețios oferit de medici a fost: „Deoarece sănătatea ni se oferă o singură dată, trebuie să știm și să o păstrăm, dar nu să ne amintim de ea în cazul când suntem diagnosticați cu diferite maladii. Controlul medical profilactic trebuie să fie efectuat anual, căci numai așa vom putea păstra sănătatea noastră.”

Serviciul *Educația financiară pentru copii* s-a desfășurat în luna august cu ur-

mătoarele teme și discuții: *Istoria banilor. Ce sunt banii; Învățăm de mici să economisim banii; De unde iau părinții bani. Bani de buzunar ai copiilor; Administrarea resurselor în vederea realizării unui scop.* Lecțiile au avut drept obiectiv formarea educației financiare timpurii. Bibliotecarii, împreună cu moderatoarea acestui serviciu, doamna Ludmila Croitoru, am încercat să le explicăm copiilor prezenți la activitățile respective importanța gestionării corecte a banilor.

Sperăm că cei care au frecventat serviciul *Educația financiară pentru copii* vor folosi volumul de cunoștințe și competențe obținute în cadrul lecțiilor utile pentru ei, vor reuși să ia decizii eficiente și în baza posibilităților fiecăruia, alegând ce este mai important, prioritar la moment și plasat între dorință, posibilitate sau amânare. Punând în practică aceste mici reguli de economisire a banilor, copiii se vor responsabiliza de la vârsta fragedă și vor cheltui banii rațional.

Alte activități de importanță majoră: Sărbătoarea internațională aiei

În ajunul Sărbătorii internaționale aiei am organizat o masă rotundă în cadrul căreia s-a discutat despre ia noastră națională. Jurnalista Elena Tamazlăcaru (și bi-

bliotecară la Filiala „Alba Iulia”, posesoare a unei frumoase colecții de ii și obiecte tradiționale, în perioada 1989-2004 a promovat la Televiziunea Națională meșteșugul popular în ciclurile de emisiuni *Vatra, Popasuri, Bucuroși de oaspeți?*) a vorbit doamnelor și domnișoarelor prezente despre rolul costumului popular, importanța iei, despre funcționalitatea pieselor de port popular, despre elementele constituante ale iei, despre model, ornament, culori, despre semnificația fenomenului iei în cultura neamului și în destinul celui care o poartă.

În jurul expoziției cu literatură de specialitate doamnele și domnișoarele au purtat în mod simbolic ii din garderoba personală și din colecția Elenei Tamazlăcaru.

Limba noastră – limba dăinuirii, dedicată Sărbătorii Naționale „Limba Noastră cea Română”

Cu acest prilej la Biblioteca „Alba Iulia” am organizat un recital de cântece și poezii, la care au participat educatori, cititori, părinți, bunici și copii din cartier. Sărbătoarea a fost deschisă de colega noastră, scriitoarea și jurnalista Elena Tamazlăcaru. Dumneaei le-a vorbit celor prezenți despre istoria și originea Sărbătorii „Limba

Noastră cea Română”, dar și despre importanța de a o studia și a vorbi corect și cu toată dragostea. Le-a vorbit celor prezenți despre poezia lui Alexei Mateevici *Limba noastră*, capodoperă ce a împlinit un centenar de la publicare și este un sublim elogiu adus limbii române, poem ce a devenit imn național al Republicii Moldova din 1994, le-a vorbit și despre destinul tragic al poetului.

Ținând cont de importanța evenimentului am organizat și am prezentat cu copiii un mic recital de cântece și poezii, fapt pentru care le mulțumim. La acest compartiment au excelat și micuții de la Grădinița nr. 185, îndrumați de doamna educatoare Eugenia Furtună. Spectatorii – copii și adulți – au avut posibilitatea să admire gazeta de perete, realizată de mica pictoriță Elena Cibotari, cititoare a bibliotecii noastre, să viziteze expoziția de carte *Crezul meu, Limba Română*.

În debutul sărbătorii a fost onorat imnul de stat, pe parcurs – audiate și cântate creațiile *Pentru limba noastră*, versuri de Grigore Vieru, muzică de Ion Aldea-Teodorovici, în interpretarea celebrului duet Doina și Ion Aldea-Teodorovici, precum și *Eu nu mă las de limba noastră*, versuri de Petru Cărare, muzica de Dan Bălan, piesă de mare succes din repertoriul formației

„O-Zone”, iar în finalul activității toți participanții, cu mic, cu mare, au dansat *Hora Moldovei*.

Eveniment literar la Biblioteca „Alba Iulia”

La 29 septembrie recent Biblioteca „Alba Iulia”, din sectorul Buiucani al capitalei, a fost gazda unui eveniment literar: lansările de carte apărute la Editura „Gens Latina” din orașul Alba Iulia, ctitorită de editorul, scriitorul și directorul general al revistei *Gând românesc*.

În cadrul întâlnirii au fost lansate trei cărți de poezie: *Din spuma vremii* de Sabina Cojocar, debut literar, *Din viață, pentru viață* de Ion Diordiev și *Toți trandafirii lumii* de Elena Tamazlăcaru.

Poetul și filosoful Virgil Șerbu Cisteianu a prezentat cele trei volume proaspăt apărute la prestigioasa editură albauliiană „Gens Latina”, constatând că a găsit în manuscrisele electronice ce i-au fost prezentate poezie bună care l-a mișcat. Drept rezultat, două volume le-a prefațat chiar Domnia Sa – *Din viață, pentru viață și Toți trandafirii lumii*.

Poeta și criticul literar Lidia Grosu a vorbit despre creația scriitorilor implicați în eveniment, a prezentat și două cronici literare în baza poeziei feminine, poeta și

criticul literar dr. Victoria Fonari incluzându-se cu recital din plachetele proaspăt apărute, acest gen, recitalul, fiind predilect pe întregul parcurs al întâlnirii, completat fiind, dacă putem spune, și de cel muzical: cântăreața Larisa Arseni a fost solicitată să interpreteze romanțe și doine din vastul său repertoriu, iar radiojurnalistul Vasile Mereuță a interpretat cântece de inspirație folclorică din repertoriul său. Poeta Diana Sava Daranuță a felicitat autorii pentru frumoasa lor prestație. Bibliotecara Viorica Țurcan, împreună cu elevii clasei a IX-a, de la LT „Liviu Deleanu”, au prezentat un florilegiu din poezia Elenei Tamazlăcaru.

Importante acțiuni, proiecte de durată sunt și programele *Chișinăul citește și Bătălia cărților* ce se desfășoară în toată rețeaua și au funcția de promovare a cărților, a lecturii, a valorilor literare de pretutindeni.

Acestea ar fi activitățile mai importante derulate la Biblioteca „Alba Iulia” din sectorul Buiucani în perioada estivală și început de toamnă. Ele au rămas vii în memoria participanților, precum și a utilizatorilor activi pe rețelele sociale.

Vă invităm cu mult drag la biblioteca noastră, pentru a da viață și altor proiecte interesante.

MANIFESTĂRI CULTURALE

TRIPLĂ LANSARE DE CARTE: NINELA CARANFIL, VLAD POHILĂ ȘI VALERIU RAȚĂ

Raia ROGAC

În moderarea scriitorului Vlad Pohilă și în prezența Mariane Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la Biblioteca Centrală a acesteia, a avut loc o frumoasă sărbătoare a cărții – lansarea a trei volume: *Bărbații din viața mea* (eseuri, portrete de creație, tablete, aduceri-aminte, omagieri; Chișinău, 2017) de **Ninela Caranfil**, *Elogiu lecturii* (editoriale din revista *BiblioPolis*. 2003-2015; Chișinău, 2017) de **Vlad Pohilă** și *Vibrații ecologice* (poezii pe tema ocrotirii și salvării mediului; Chișinău, 2017) de **Valeriu Rață**, eveniment care s-a dorit a fi și un omagiu adus instituției-gazdă, aflate în verva jubileului de 140 de ani de la fondare.

Publicul, select și numeros, s-a pomenit în triplu beneficiu: participarea la trei lansări în loc de una, având și posibilitatea procurării cărților și obținerii autografelor de la autori. Moderatorul, în calitate și de redactor, și de prefațator al cărții actriței Ninela Caranfil, a menționat între altele: „Este a treia carte de autor a protagonistei noastre. Pe toate trei le-am citit cu plăcere și le-am redactat, pentru cea din urmă am venit și cu prefața intitulată *O actriță dragă, printre oameni dragi*, am deschis, cum ar fi, ușa din fața casei, pentru a evidenția magia și spectacolul acestui volum.”

Cartea e structurată în câteva capitole: *Cei mai dragi; Cei dragi; Atitudini; Strict personal* și completată cu un material în loc de postfață – *Actrița Ninela Caranfil în oglinda unui volum pentru urmași*, semnat de Vlad Pohilă și Valeriu Rață, prilejuit de

aparitia volumului *Ninela Caranfil, artista dorurilor noastre. Biobibliografie*, apărut în 2014 sub îngrijirea dr. în științe ale comunicării Mariana Harjevschi, coordonat de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski. Autoarea are schițate, pe lângă portretele părinților și rudelor apropiate, încă vreo 50 de schițe ale marilor personalități ale Neamului, în special, din mediul actoricesc și literar. Partea a doua a volumului mai cuprinde *Referințe și aprecieri* despre activitatea artistei și *Iconografie*.

În replică, vorbitorii, rând pe rând, au adus cuvinte calde cărții scrise, făcând, totodată, un portret verbal bine conturat și celei care a lansat către publicul larg un nou copil spiritual. Colega de scenă, **Victoria Pană-Usatiuc**, a remarcat: „Am avut o plăcere extraordinară de la lectura acestei cărți. Îmi place denumirea cărții, ea este demnă și frumoasă și exprimă dragostea sinceră față de apropiați, față de omul din preajmă, de țară, de neam etc. Ninela a început cartea cum nu se poate mai bine – cu părinții, frații și surorile, casa, de fapt, casele părintești, căci au fost mai multe, grație solicitării serviciului medical al tatălui în mai multe sate ale raionului Cimișlia. Un alt compartiment inserează scrisorile poetului Anatol Ciocanu, scrise Ninelei din armata sovietică, satisfăcută, în Siberia, ca și mii și mii de tineri din RSSM. Poate cineva din critici sau scriitori vor încerca să scrie o monografie sau un roman despre acest mare cavaler al neamului Anatol Ciocanu, căci merită cu deplină măsură această fa-

voare. În acest volum găsim multe lucruri interesante despre marii actori, trecuți în nemurire – o întreagă galerie: Victor Ciutac, Veniamin Apostol, Ion Ungureanu ș.a., care fac parte din generația de aur, dintre care a mai rămas în viață doar Valentina Izbeșciuc. Mai așteptăm și alte cărți de la Ninela Caranfil, căci le scrie din suflet.”

Doamna profesoară de limba și literatura română **Alexandra Tănase** a venit, ca de obicei, cu un grup de discipoli de la Liceul Teoretic „Gaudeamus” din capitală care, prin impresiile despre carte și recitalul din aceasta, au demonstrat că au citit-o și au îndrăgit-o, însușind și unele sfaturi practice din experiența de viață a artistei. Doamna profesoară a detaliat în mesajul de felicitare următoarele: „M-am pornit la o lansare și am ajuns la trei lansări. Am citit cu ușurință cartea Ninelei Caranfil și mi-a plăcut. Cartea nu este un roman, cum mă așteptam, ci o confesiune, o deschidere a sufletului. Scriitura este cea mai bună formă de manifestare. Printre rânduri vedem cele mai importante momente din viața actriței. Vă îndemn să procurați și să citiți această carte”.

În continuare voi reproduce pe scurt gândurile elevilor vizavi de cartea lansată:

- „Am citit cartea, îndemnată fiind de dna profesoară A. Tănase. M-a

impresionat chiar de la primele pagini.”

- „Am înțeles că Doamna Scenei Naționalului din Chișinău a crescut-o singură pe fiica Laura, asigurându-i condiții bune pentru o copilărie și adolescență fericită, dăruindu-i toată dragostea și afecțiunea. De aici concluzia: actrița Ninela Caranfil este o femeie adevărată!”
- „Am îndrăgit poezia datorită Ninelei Caranfil, ascultând-o cu recitaluri de poezie, în special, din Lucian Blaga, la Biblioteca din cartier «Transilvania». Continui mereu să învăț de la această talentată actriță. Mă bucur să mă aflu la acest festin al Cărții, având posibilitatea să-mi exprim și opinia. Cartea mi-a plăcut.”
- „Volumul lansat acum emană o mare credință în oameni buni și ne poate servi drept model. Este bine să rămânem autentici, Ninela Caranfil anume așa este.”

Moderatorul a apreciat prezentările făcute de către prof. Alexandra Tănase și discipoli ca pe o primă recenzie favorabilă a noii cărți a Ninelei Caranfil.

Tenorul **Mihai Munteanu**: „Mă bucur că fac parte din rândul prietenilor Ninelei Caranfil și o felicit pentru noua carte edi-

tată recent. Am citit-o atent și am dedus că este scrisă cu multă dragoste față de oameni. Ninela Caranfil are un loc aparte, distinct, alături de marii noștri artiști. Dintre rolurile nenumărate, cel mai mult mi-a plăcut rolul Oltea din spectacolul *Io, Ștefan cel Mare* de A. Gondiu, în regia lui I. Cibotaru. Voi veni cu drag și la alte prezentări ale acestei cărți.”

Ex-președintele R. Moldova **Petru Lucinschi**: „Ne cunoaștem cu Ninela Caranfil demult, ca de altfel și cu Anatol Ciocanu. Am avut cu el de împărțit patru ani o cameră la cămin în anii de studenție. Ninela Caranfil este sinceră, deschisă, insistentă. Denumirea cărții este ca o intrigă și sunt sigur că o parte dintre bărbații, care vor citi cartea, vor rămâne dezamăgiți, doar e o carte sentimental-documentară, nu erotică! Am și lucrat o vreme împreună. Ninela este persoana care vorbește de bine și în carte, și în viață. Sunt lucruri plăcute, unele grele și complicate, cu părere de rău, noi nu luăm aminte din lecția pe care ne-o oferă viața. Anii se adună, frumusețea sufletului rămâne. Vă doresc, dragă Ninela Caranfil, și în continuare să ne aduceți bucurii din scenă, de la microfon și din cărțile de autor”, a spus în încheiere vorbitorul.

Prof. doctor **Ozea Rusu**: „Ninela Caranfil de mai mult timp se ocupă în institutul

nostru de practica artterapie. Societatea noastră astăzi, mai mult ca oricând, e bulversată, de aceea are nevoie de adevăr, de carte, de cuvânt, de frumos. Sperăm ca și în continuare Ninela Caranfil să dezvolte cu succes artterapia. Pentru a-i balsama sufletul, i-am adus miere de la Fântâna Albă”.

Valeriu Rață a citit din versurile proprii dedicate Ninelei Caranfil, făcându-ne și pe noi solidari cu ruga din ultimul catren: „Am să rog și eu, aici, în carte: / Pentru măiestrie și curaj / Să o țină Cel de Sus aparte, / Doar cu oameni buni în anturaj.”

Ninela Caranfil: „Vă mulțumesc că sunteți așa de mulți, mă bucur că ne unește Cartea. Exprim totală recunoștință lui Vlad Pohilă pentru prefață, redactare și moderare; lui Valeriu Rață pentru lecturare, artistului plastic Valeriu Herța pentru copertă, lui Ion Vârlan pentru paginare și, nu în ultimul rând, bibliotecarelor pentru generozitate, care mi-au întins o mână de ajutor; mulțumesc fiicei Laura pentru sprijin și înțelegere. Mai ca tot omul, am și eu un viciu – impulsivitatea, din care cauză pe nedrept uneori rănesc persoane nevinovate, regret și-mi cer iertare. Așa cum am apucat de la părinți, am început și eu să mă pregătesc de plecarea cea mare, am cumpărat unele lucruri, conform tradi-

ției, am mai pus și niște bănuți la ciorap. Atunci când mă frământam cu ce mijloace să editez cartea, fiica mi-a zis: «Ia banii de la moarte și dă viață cărții!» Așa am făcut!

Încercasem să solicit ajutor de la câțiva mari afaceriști, dar când am văzut că mă tot poartă cu vorba, mi-am spus că onorabila vârstă pe care o am nu poate să-mi permită să cerșesc. Am fost din întâmplare cu cineva la o casă cu trei nivele a unui îmbogățit, cu lux mare, bazine, băi finlandeze, тренажоре etc., dar... n-am văzut nicio carte pe nicăieri. Am cerut să ieșim cât mai repede de acolo și nu voi mai repeta experiența. Am scos la lumină cartea și cu ajutorul unor prieteni, și cu ajutorul lui Dumnezeu. «Orice creație se naște dintr-o lacrimă și durere», spunea Constantin Noica. M-am pătruns de acest adevăr mai ales la scrierea acestui de-al treilea volum. Eu nu sunt scriitoare, sunt actriță, dar am unele stări care mă predispun și mă provoacă la descoperirea tainei scriiturii, astfel îmi vine pofta de scris, mai ales, atunci când doresc să-mi exprim o atitudine față de o persoană, fenomen, schimbare etc.

Scrierea, elaborarea cărții are și ea o poveste. Într-o zi de iarnă, după repetițiile generale la un nou spectacol, am lunecat, lângă Primărie; căzând mi-am frânt mâna în două locuri și m-am pomenit cu ea în ghips pe două luni. Așa și n-am mai ajuns la premieră. S-a întâmplat să fie ruptă mâna stângă și mi-am zis că este un semn de la Dumnezeu că mi-a rămas nevătămată dreapta. Cu ea, zi de zi, am scris pe tot parcursul celor două luni – rezultatul e în fața dumneavoastră.

Mă bucur să-i văd în sală pe interpreta Zinaida Julea, pe dirijorul Petre Neamțu, pe Gheorghe Rusnac, pe Ludmila Scalnăi, pe primarul de Cimișlia Gheorghe Răileanu, pe colega mea de clasă Parascovia Colța, pe surorile Osoianu, vecinele mele, pe Eugenia Bulat, pe Gheorghe Sârbu ș.a. Vă mulțumesc tuturor. Sunt fericită. Eu

v-am dăruit fluizii mei și acum simt cum îi primesc pe ai dumneavoastră.”

Moderatorul **Vlad Pohilă** și-a prezentat succint cea de-a doua carte de editoriale din revista *BiblioPolis*, ea fiind mai completă față de prima – *Arta de a pasiona cititorii*, cuprinzând perioada anilor 2003-2015, intitulată sugestiv *Elogiu lecturii*. Cele 51 de editoriale au în prim-planul lor Biblioteca, Cartea, Bibliotecarele, Cititorii, Apărătorii bibliotecii, Zidarii la cetatea cărții etc. În cuvântul de după *Sumar*, în loc de prefață, intitulat *Deschizând ușa din fața casei*, autorul explică rolul editorialelor, rolul și importanța primei cărți, exprimându-și speranța că și cea de-a doua intrată pe valul lansării către marele public, va cunoaște aprecieri favorabile. Vl. Pohilă a conchis, parafrazând din *Sfânta Scriptură*: „Dacă lectură nu e, nimic nu e!”

Tot la începutul cărții autorul vine cu un argument indiscutabil: „Scriu despre bibliotecă, pentru că e un subiect major.” La sfârșitul cărții autorul a inclus, și bine a făcut, eseul lui Mărgărit *În slujba cărții și a culturii. Cetatea BiblioPolis din Chișinău și slujitorii ei*, completat de câteva aprecieri și o *Notă biografică*. Ediția a fost îngrijită de dr. Mariana Harjevschi și coordonată de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski. Autorul a mulțumit tuturor celor care l-au ajutat la editarea cărții, în special, echipei din interior – pentru lecturare lui Valeriu Rață, pentru copertă și machetare lui Ion Vârlan. În preambulul mesajelor de felicitare, Vlad Pohilă a mărturisit: „Mă gândesc cu recunoștință la atmosfera de acasă, prielnică pentru cărți și lecturi. Una din surorile mele a îmbrățișat această profesie atât de strâns, încât ajunsă la vârsta de odihnă binemeritată, nu se desparte de ea. Cartea este principalul în viața unui om, ea este cel mai bun prieten. Cartea *Elogiu lecturii* este o laudă cititului, de altfel, cel mai bine a spus-o în acest sens cronicarul Miron Costin: «Nu este mai frumoasă și mai

de folos zăbavă decât cetitul cărților.» Mai pot spune că omul care citește este puternic, iar cel care nu citește este slab. Având în vedere că Ninela Caranfil este vecină de scară la blocul în care locuiesc, aș dori să-și spună opinia referitor la editoriale, cu atât mai mult că multe îi sunt cunoscute chiar din *BiblioPolis*, eu având grijă să-i ofer revista cu fiecare ocazie editorială. Actrița este nu doar o bună cititoare, dar și autoarea multor texte inspirate.”

Ninela Caranfil: „Ce ne-am face noi fără oameni asemenea lui Vlad Pohilă? Viața ne-ar fi mai săracă, mai tristă, mai analfabetă. I-am spus că este un Învățător. În perioada de renaștere națională Vlad Pohilă primul a sărit în ajutor cu o serie de cărți de mic format, accesibile pentru toți, care au jucat rolul de manuale pentru cei care nu cunoșteau grafiă latină: *Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc* (1988), *Să citim, să scriem cu litere latine* (1989), *Grafiă latină pentru toți* (1990), urmate în 1998 de două mici dicționare: *Mic dicționar de nume proprii străine* și *Dicționarul de greșeli* în colaborare cu alți autori.

De multe ori Vlad Pohilă nu are nevoie să comunice cu oamenii, el dialoghează și cu cărțile, care mereu i se îngrămădesc la căpătâi. Cât de frumos scrie despre bibliotecă, despre bibliotecare care, deși au

o muncă grea și insuficient remunerată, sunt de invidiat că se află în Cetatea de Neînving a Cărții. În ultimul timp vecinul nu mă mai invită în ospetie și știți de ce? Prietenii lui fideli, cărțile, revistele și ziarele, i-au inundat casa și masa, astfel încât alți oaspeți cu greu își pot găsi un loc confortabil în acest haos aparent.

Dar să vorbim și despre editoriale. Am aflat foarte multe lucruri interesante din ele. Bunăoară, georgienii dăruiesc la nuntă tinerilor însurăței în mod obligatoriu *Biblia* și *Voinicul în piele de tigr* de Șota Rustaveli. Dar la noi? Vă spuneam de acel bogat... Dacă se găsea cineva la nuntă sau la casă nouă să-i dăruiască niște cărți, poate le avea și în castel! În timpurile mai vechi, pentru cei bogați, blazonul nobleței, cartea de vizită cum ar fi, se considera biblioteca personală, de multe ori mai bogată decât cea publică. (Nu aș fi atât de categorică, și la noi se dăruiesc cărți cu diferite ocazii, inclusiv la nunți, depinde de nuntași. Însuși Vlad Pohilă este un mare iubitor de a dăruii cărți cu orice ocazie, bibliotecilor, dar și persoanelor particulare, simțind o mare fericire de pe urma acestui act de caritate, până în prezent expediază colete cunoscuților și prietenilor din toată lumea, expedierea lor de multe ori făcându-i gaură în portmoneu.)

Ce să vă mai spun? Când Vlad Pohilă a citit prima dată *Sfânta Evanghelie*, l-a visat pe Isus Hristos. Ce poate fi mai frumos?! Mă adresez vouă, doamnelor și domnilor din această sală istorică și frumoasă din Templul Cărții, noi, cei săraci, suntem și cei mai bogați, noi avem bogăția spirituală.”

Maria Cosniceanu: „Sunteți bravo, doamnă Ninela Caranfil... O vreme am fost și colege la Institutul de Arte, dacă vă amintiți. Mai detaliat aș vrea însă să vorbesc despre colegul Vlad Pohilă de la AȘM. Ne-a luminat pe toți și apoi ne-a părăsit. Vlad Pohilă este o personalitate prominentă, un erudit, vorbește frumos nu numai despre limba noastră română, dar și despre alte teme importante, cum ar fi cultura și literatura altor popoare. Despre aceasta poate fi ascultat de câteva ori pe săptămână la radio *Vocea Basarabiei*. Nu mai puțin interesant, dar și de un mare folos, este ghidul de cultivare a limbii române. Îi doresc lui Vlad Pohilă mulți ani să ne lumineze și să ne luminăm cu toții!”

Valeriu Rață a dedicat și lui Vlad Pohilă o poezie, elogiindu-i calitățile de erudit, luptător și redactor: „De formație polivalentă – / Publicist, lingvist și scriitor – / A tot mers pe-o cale ascendentă, / Dar fiind aproape de popor. // Știu că pentru limba cea română / Își va da cămașa de pe el...”

/ Lupta pentru ea nu o amână... / Nicidecum! Va merge înspre țel. // Bucuria-n suflete ne-aduce, / Explicând «grafia... pentru toți» – / Iată cum își poartă a sa cruce / De luminător: deschide porți. // Ne învață zilnic omenia, / Ne ferește calm de zăpăciți, / Apărând cu zel democrația, / Ca să fim mai fermi și mai uniți.”

Cea de-a treia carte lansată – *Vibrații ecologice* – este a șaptea la număr în ordine cronologică a lui Valeriu Rață și a patra de versuri. Se pare că încadrarea în marile colectiv al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” i-a fost de bun augur nu doar în desăvârșirea carierei profesionale de redactor, dar și la materializarea unor vise și inspirații care-l frământau de mult timp, iar din 2012 a început să le vadă cu ochii, să le țină în mână și să le ofere și celor din jur. Anume atunci a semnat prima carte de autor *Florilegiu bibliofil aniversar* în variantă electronică, cuprinzând recenzii, cronici, consemnări – majoritatea apărute în revista *BiblioPolis*. Astfel, după acel reușit debut, V. Rață editează în fiecare an câte o carte, în 2016 chiar două, una de versuri și alta de publicistică: *Cu Dumnezeu în fiecare zi* și *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*.

E de menționat faptul că volumele de poezii autorul și le structurează tematic.

De exemplu, prima carte de versuri intitulată *Înălțarea Neamului*, apărută în 2014, include poezii patriotice și social-militante, cea de-a doua, *Frământul sufletului meu* (2015), inserează poezii lirice, de dragoste, cea de-a treia, amintită mai sus, însuși titlul vorbește: poezii creștine. La fel de semnificativ este și titlul cărții lansate. Cartea se deschide cu o amplă prefață *Vibrații lirice pentru salvagardarea naturii*, semnată de Vlad Pohilă. Autorul însuși a considerat că este necesar, tot la început, să dea un argument cu titlul *O veche pasiune – tema ecologică*. Și pentru a nu fi singur în abordare, a mai oferit cititorilor o serie de opinii pe scurt, aforisme, versuri la temă, exprimate de personalități notorii. Cât de frumos spune Grigore Vieru: „Înstrăinându-ne de natură, ne înstrăinăm de Patrie”. Sau Dante Alighieri: „Natura este arta lui Dumnezeu cel Veșnic.” Mottoul pe mai multe registre se intitulează *Să iubim și să protejăm natura*. Acest îndemn se regăsește aproape în fiecare din cele 109 poezii, adresate publicului matur sau copiilor. Cartea e îmbogățită cu imagini din inepuizabila zestre fotografică a maestrului Vasile Șoimaru.

Felicitându-l cu ocazia acestei noi lucrări, moderatorul **Vlad Pohilă** a amintit că „vibrații ecologice” se mai întâlnesc în creația poezilor Ion Bulduma, Petru Cărare, Mihail Garaz ș.a., exprimându-și convingerea că noul volum își va găsi cu certitudine cititorul: „Eu mă gândesc, în primul rând, la cititorul școlar, multe versuri sunt anume pentru elevi, chiar și pentru preșcolari. Formațiunea și practica de profesor ale autorului, chiar dacă au fost de scurtă durată, străbat prin fibra versurilor, dar, mai ales, prin ruga și mesajul de a salva și proteja natura.”

Victoria Fonari: „Mă bucur să văd multă lume la spectacolul Cărții, o carte nouă

de ecologie versificată. Moderatorul Vlad Pohilă a menționat o parte din poezii care au abordat tema ecologică, sunt mai mulți și merită să tragem alarma pentru a menține în bună stare natura, căci, în ultimul timp, problema aceasta a devenit stringentă. Sunt foarte multe poezii în carte dedicate copiilor, completate și de imagini pentru aceștia. Propun autorului în baza lor, completate fiind și cu altele noi, să editeze o carte aparte, doar pentru copii. Sunt poezii scrise cu multă dragoste. Și, deoarece sunt o cititoare fidelă a revistei *BiblioPolis*, aș menționa că tot ce scrie Valeriu Rață trece prin filiera sufletului. Apreciez toată echipa de la această revistă ca pe adevărați maestri ai cuvântului.”

Victoria Școlnic, profesoară de limba și literatura română, nu a venit singură la această lansare de carte, ci cu un grup de elevi de la Liceul Teoretic „Lucian Blaga” din capitală, membri ai cenaclului literar, care au prezentat un recital de poezie din creația lui Valeriu Rață. De fapt, versurile au fost selectate anume din această ultimă carte. Astfel, **Nicoleta Grosu, Valeria Turuta și Alexandrina Rusu** au făcut publicul să guste din versuri și să-și construiască propriile opinii despre volumul *Vibrații ecologice*.

Autorului nu-i rămăsese timp decât, la rândul-i, să-și exprime mulțumirea și recunoștința pentru cei care au contribuit prin muncă și ajutor financiar la apariția cărții: lui Vlad Pohilă pentru prefață și redactare, artistului plastic Valeriu Herța pentru copertă, lui Vasile Șoimaru pentru fotografii, lui Ion Vârlan pentru machetare; Tamarei Osadci, Ninei Ghiluță și Victoriei Școlnic pentru suportul necesar editării volumului lansat.

ÎN DISCUȚIE – CUVINTELE ȘI LINKURILE

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Viitorul nostru nu ni-l putem imagina în lipsa tehnologiilor avansate. Trăim timpuri când fără internet nu ne putem concepe existența. Comunicarea online influențează puternic interacțiunea umană. Internetul, skype-ul, poșta electronică, rețelele sociale au scurtat enorm distanța dintre oameni și timpul în care se stabilește o legătură între ei. În spațiul online, fiecare este liber să vorbească cum îi place, dar felul cum vorbește și cum scrie nu poate depăși unele limite. Anume utilizatorii simpli dictează regulile în această comunicare, generând mereu noi și noi forme de punere în relație a persoanelor, fenomenelor, evenimentelor etc. De aceea, lingviștii trebuie să fie activi în spațiul online, în scopul cultivării unei limbi îngrijite și expresive, ca ea să fie înțeleasă pentru toți internauții.

În această ordine de idei, pe 15 septembrie a.c., la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, a avut loc o lansare de carte deosebită, anume pe această tematică. Dr. în filologie **Elena Ungureanu**, lingvistă, cercetător științific superior la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, și-a invitat colegii, prietenii, cunoscuții și simpli cititori să discute despre noul ei volum *Cuvinte și linkuri* (Editura „Arc”, Chișinău, 2017), aprobat de Comisia de selectare pentru editarea cărții naționale și editat cu contribuția Ministerului Culturii al R. Moldova.

Evenimentul a reușit să întrunească specialiști din diverse domenii, creînd o combinație frumoasă dintre reprezentanții științelor reale și ale celor umaniste. **Mariana Harjevschi**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, moderatoarea manifestării culturale, a atras atenția ascultătorilor că

aranjamentul Sălii cu coloane (în forma unei cafenele literare, adică la o cafea / un ceai cu fursecuri) se datorează pe deplin autoarei. „Elena Ungureanu a venit la noi nu doar pentru a bea o cafea, dar și pentru a discuta despre o carte foarte necesară nu numai nouă, bibliotecarilor, ci și tuturor utilizatorilor bibliotecii noastre. Întrucît tehnologia contemporană face parte indispensabilă din viața noastră, știința vine tot mai aproape de omul de rînd. De aceea, cercetătoarea în noua sa lucrare științifică continuă să studieze textul și hipertextul, prezentîndu-ne noi informații filologice și soluții pentru unele cazuri mai dificile de folosire a termenilor în legătură cu calculatoarele și științele informării”, a menționat M. Harjevschi.

Elena Ungureanu studiază probleme ale lingvisticii moderne, comunicarea mediată de tehnologiile informaționale (internet), hipertextul ca obiect de studiu al lingvisticii etc. Semnează circa o sută de publicații (monografii, dicționare, antologii, articole științifice și de popularizare a științei în reviste naționale și internaționale, materiale ale conferințelor, recenzii etc.), este redactor a peste 50 de cărți (manuale, monografii, dicționare, auxiliare didactice etc.), lansate de Editura „Știința” din Chișinău. A participat la peste 20 de colocvii și conferințe naționale și internaționale (Chișinău, Bălți – R. Moldova; Iași, Suceava, Baia Mare, Craiova – România; Samara – Rusia, etc.).

În prefața cărții autoarea remarcă: „*Cuvinte și linkuri* cataloghează termeni mai vechi și mai noi, dar noutatea vine, mai ales, dinspre neologismele care se nasc în domeniul tehnologiei informației, această reprezentînd însemnul timpurilor pe

care le trăim. Cuvinte precum *web, browser, blog, site, internaut, selfie, like*, precum și sensuri noi ale unor termeni cunoscuți ca *navigator, forum, portal, fereastră, cont (pe rețea)* etc. sînt o permanență în spațiul online de aproximativ două decenii, nu și în dicționare. Or, anume unor astfel de termeni le dă prioritate cartea, care le ia în discuție sensul / sensurile, urmărindu-se data apariției, paternitatea, legătura cu alte cuvinte, ortografia, variantele în alte limbi, minicontextele etc. [...] Am optat nu pentru o simplă definiție a cuvintelor de dată recentă, ci pentru prezentarea lor într-o cheie atractivă: majoritatea termenilor sînt analizați într-un context disociativ împreună cu un alt termen, cu care au o relație sinonimică, antonimică, paronimică, derivativă, asociativă etc. De exemplu: *icon și icoană; site-uri și situri; text, textură și țesătură; online și offline; carte și e-book* etc. Deci, într-un anumit sens, lucrarea ar putea fi considerată parțial un dicționar «dublu», deoarece trimite frecvent spre dimensiunea virtuală, unde cuvîntul obișnuit poate fi tehnologizat prin intermediul linkului, acesta din urmă – un concept fundamental al hipertextului. Chiar dacă ar fi o exagerare, trebuie să recunoaștem avantajele unui cuvînt-link față de un cuvînt pur și simplu tipărit.”

Elena Ungureanu a menționat că este pregătită să-și apere punctele sale de vedere în cadrul discuțiilor ce urmează, iar doritorii pot să vorbească pe marginea cărții lansate, cît doresc – timpul nu este limitat.

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, director al Departamentului studii și cercetări de la BM „B.P. Hasdeu”, a lăsat să vadă auditoriul cartea care, în urma lecturii, conține sublinieri, semne de exclamare și de întrebare etc. Dumneaei a citit-o, după cum a mărturisit, cu dicționarele alături, să fie la îndemînă pentru a face verificări... „*Cuvinte și linkuri* e un dicționar ce contribuie la modernizarea bibliotecilor. Această lucrare este manual virtual nu numai pentru BM, ci și pentru toate bibliotecile din țară. Cartea este documentată după toate regulile științifice și constituie un succes în cariera autoarei, care iată a preferat să o pună în discuție nu numai în cadrul «Bookfest»-ului, ci și la instituția noastră de cultură, unde devine o tradiție să-și lanseze tipăriturile atît de mult așteptate de utilizatori”, a spus L. Kulikovski.

Diana Istrati, producător al emisiunii *Radiomatinal de weekend* de la Radio Moldova, Chișinău, și-a amintit despre participarea E. Ungureanu la primele ei emisiuni radiofonice (prima tabletă a fost

despre cuvîntul *link*). Ulterior, cînd era invitată, în cadrul emisiunilor dădea radioascultătorilor sfaturi, îndemnuri, prezenta cuvintele într-o altă lumină de cum o vedeam noi, cei mai puțin familiarizați cu lingvistica și informatica. D. Istrati a sugerat ca autoarea să găsească și în viitor cuvinte ce ar putea fi incluse într-o nouă ediție, revăzută și adăugită.

Igor Cojocar, director al Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale, a comparat-o pe protagonista noastră cu o croitoreasă foarte bună, care știe să „coase” iscusit sensurile cuvintelor, iar colaborarea între lingviști și informaticieni a definit-o fructuoasă și necesară societății.

Dr. hab. în sociologie **Nelly Țurcan**, Universitatea de Stat din Moldova, a relatat că a cunoscut-o pe E. Ungureanu prin publicațiile ei răspîndite în diverse ediții periodice din țară și din străinătate. „Autoarea oscilează între lingvistică și informatică, fapt în urma căruia noi avem numai de cîștigat – e o conexiune de invidiat. Textul cărții se citește ușor, impresionează cum autoarea a selectat imaginile, datele informative. În genere, această lucrare reprezintă o publicație ce popularizează știința. Observăm că de acum se și bucură de succes”, a subliniat N. Țurcan.

Antonița Fonari, AO „Platforma pentru Cetățenie Activă și Parteneriat pentru Drepturile Omului”, a destăinuit că o cunoaște pe E. Ungureanu de la Clubul științific, iar despre carte a spus că este un instrument indispensabil pentru elevi, studenți și profesori. Lucrea prezintă ceva nou pentru cititorii noștri, fiind foarte necesară în procesul de învățămînt de toate gradele. A. Fonari i-a urat autoarei succese în continuare și a exprimat dorința să ne mai revedem cu această temă la viitoarele lansări de carte.

Dr. în științe fizico-matematice **Ion Holban**, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, a reiterat că bibliotecile în ziua de azi, odată cu avansarea tehnologiilor moderne, și-au schimbat menirea, caută alte căi de a ajunge la inima cititorilor. Cartea E. Ungureanu în acest sens este un suport de neînlocuit atît pentru bibliotecari, cît și pentru cei care utilizează în activitate calculatorul.

Conf. univ. dr. hab. în filologie **Aliona Grati**, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, a scos în evidență eleganța cu care E. Ungureanu își face lansările de carte, apoi a depănat amintiri de colaborare cu dumneaei la Academie. „M-a interesat tot ce a publicat

pînă la această carte, care este un succes formidabil al autoarei”, a spus A. Grati, îndemnînd colega să continue cercetările și să tipărească cărți noi pe tema ce a îmbrățișat-o cu multă pasiune și dăruire.

Dr. în filologie **Maria Cosniceanu**, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, care este colegă de sector a protagonistei, a mărturisit că E. Ungureanu este o persoană optimistă și harnică, iar cercetările ei au trecut în altă sferă, cu totul nouă pentru generația în vîrstă. „În acest domeniu E. Ungureanu a făcut un pas înainte și merge cu siguranță spre noi împliniri. Mă bucur de succesele ei, mai ales că proaspăta carte va avea cu siguranță priză la public”, a spus M. Cosniceanu.

Eugen Lungu, redactor-șef al Editurii „Arc”, critic literar, a remarcat, de asemenea, lansarea deosebită a volumului de pionierat *Cuvinte și linkuri*, despre cum se comportă textul în spațiul online, lucrare adresată largului cititor. „În prezent, apar permanent noi noțiuni, care trebuie explicate celor care le folosesc în vorbire. Tot ce face E. Ungureanu este ingenios”, a concluzionat E. Lungu.

Victoria Diaconescu, specialist în radioelectronică, SA „Moldtelecom”, a recu-

noscut că avem un vocabular sărac și volumul pus astăzi în discuție ne este de mare ajutor. „Această carte m-a pus pe gînduri, m-a provocat. Cred că noi trebuie să venim în spațiul online cu ce este mai bun”, a încheiat V. Diaconescu.

Elena Ungureanu a mulțumit conducerii BM „B.P. Hasdeu” pentru ospitalitatea cu care a fost primită și a încredințat pe cei prezenți în sală că va lua în calcul obiecțiile și doleanțele vorbitorilor pentru a prezenta cuvintele și linkurile într-o cheie nouă (cu suplimentele corespunzătoare), deoarece în viitor omul-internaut își va dezvolta, cu siguranță, noi abilități de existență în mediul online și vor apărea noi termeni.

În Sala cu coloane a fost amenajată expoziția de carte *Elena Ungureanu – în căutarea linkului pierdut*, ce a inclus ultimele volume la care și-a depus truda sa creativă autoarea.

Cuvîntul scris devine tot mai tehnologizat, internetul devine o imensă bibliotecă. De aceea, sîntem convinși că Elena Ungureanu va avea pe acest tărîm încă mult de muncit ca să facă lumină în calea tuturor celor care au schimbat tocul sau pixul pe tastatura calculatorului. Să-i urăm numai succese!

NUMĂRĂTOAREA INVERSĂ PÂNĂ LA CENTENARUL UNIRII A ÎNCEPUT CU LANSAREA UNOR CĂRȚI DE EXCEPȚIE LA CHIȘINĂU

Natalia HADÂRCĂ

31 August, Ziua Limbii Române în Basarabia din anul de grație 1989, a devenit zi de sărbătoare și pentru „regăteni” din 2013, după ce și Parlamentul de la București a scos o lege prin care 31 August s-a stabilit drept zi de sărbătoare, dându-se liber să facă ce vrea mușchiul românului în această zi, ca să fie toți frații la unison, „uniți în cuget și-n simțire”.

Pe lângă discursurile și felicitările de serviciu, lălăiala și țopăiala inerente cu această ocazie în PMAN și în alte locuri din necuprinsul „spațiu mioritic”, la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău a avut loc un eveniment demn de toată lauda. Cu români de calibrul de pe ambele maluri ale Prutului, mai puțin cu oficiali (dar ce mai contează, aceștia trăiesc într-o lume paralelă).

Au fost lansate câteva cărți consacrate românilor, jertfei românilor în lupta pentru dezrobirea neamului, precum și Centenarului Unirii Basarabiei cu Patria-Mamă. Cărți care vor intra, cu siguranță, în patrimoniul național.

Moderatorul evenimentului, prof. dr. Vasile Șoimaru, poreclit de prieteni „neastâmpăratul șoim al Patriei”, la cei 68 de ani (care a făcut câteva drumuri lungi și pline de peripeții și de riscuri până la Cotul Donului, unde zac osemintele soldaților români căzuți în bătălia de la Stalingrad și unde a înfipt un tricolor), a anunțat câte zile au mai rămas până la Centenarul Unirii Basarabiei, apoi a Bucovinei de Nord, a Transilvaniei. Iar până atunci, proiectul respectiv preconizează să scoată de sub tipar o sută de lucrări de valoare consacrate luptei românilor pentru realizarea idealului național.

Vorbind despre cartea lui Alexe Mateevici *Poezii* (Ed. „Serebia”, Chișinău, 2017, 256 p.), scriitorul și publicistul Vlad Pohlă a remarcat că oficialii din toate guvernările de la 1991 încoace l-au confiscat pe Mateevici și i-au folosit opera doar atunci când le-a convenit, legiferând „Limba noastră” drept Imn al Republicii Moldova, doar pentru a elimina Imnul *Deșteaptă-te, române*. El a reamintit că cei care se dau mari europeni și luptători pentru cauza națională, de fapt, au ignorat anexa lui Mateevici la poemul *Limba noastră*, trei principii pe care le-a enunțat poetul la Conferința învățătorilor din august 1917, cu câteva săptămâni înainte de a muri: că suntem români, vorbim limba română și avem o literatură comună; că numai Unirea ne poate salva, că profesorii trebuie să propage adevărul și să aducă lumina în rândul populației...

O altă lucrare de referință lansată joi este *Basarabia – pământ românesc* (antologie, vol. I, editor și redactor științific dr. Mihai Tașcă, Ed. „Serebia”, Chișinău, 2017, 904 p.). Culegerea inserează 15 studii (din cele 100 preconizate) mai puțin cunoscute despre Basarabia, apărute atât anterior Unirii de la 1918, cât și, mai ales, în perioada 1918-1940. Volumul a apărut sub genericul: *Biblioteca Centenarul Unirii: 1918-2018*, în colecția *100 de cărți despre Basarabia la 100 de ani de la Unire*.

Mihai Tașcă, neobositul cercetător care și-a petrecut o bună parte din viață prin arhivele din Chișinău și București, a relevat că intelectualii au o mare datorie, de a recupera și a promova adevărul isto-

ric, multe file din care au fost ținute sub obroc chiar și la București.

Ion Iachim, autorul cărții *Ninge aspru la Cotul Donului* (roman istoric, Editura „Serebia”, Chișinău, 2017, 244 p., care face parte dintr-o trilogie, alături de *Decameron basarabean sau Dumnezeu i-a dat omului pușcă și Cireșe pentru Mareșal*), s-a destăinuit că eroul romanelor sale este chiar tatăl său, bineînțeles, cu anumite elemente de ficțiune artistică. Prozatorul descrie, cu elemente de documentaristică, viața soldaților și faptele lor în bătăliile pentru care s-au jertfit în numele idealului național – dezrobirea Basarabiei. În ultimul roman se pare că s-a inspirat parțial și din cartea documentară *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare*, alcătuită de prof. dr. Vasile Șoimaru.

Piatra unghiulară a seriei a constituit-o lucrarea lui Eugen Statnic *Istorie și adevăr: oligarhia anglo-americană și soarta Europei* (coordonator și imagini dr. Vasile Șoimaru, Ed. „Serebia”, Chișinău, 2017, 256 p.). Cartea este o analiză minuțioasă a unor lucrări istorice recente, de origine anglo-saxonă, care răstoarnă istoriografia oficială a secolului XX. (În paranteze fie spus, Eugen Statnic a făcut o donație de 500 de exemplare ale acestei cărți pentru bibliotecile din școlile și liceele din R. Moldova. Bineînțeles, dacă ministerul de resort va accepta, a ținut să remarce Domnia Sa).

Basarabeanul Eugen Statnic, în vârstă de 88 de ani, talentat inginer și inventator, stabilit în Germania după al Doilea Război Mondial, a constituit o adevărată revelație pentru publicul cititor basarabean. Domnia Sa a încântat ascultătorii cu memoria-i fenomenală și cu poziția sa fără menajamente în raport cu mulți autori cunoscuți, care erau considerați de referință, și a făcut o radiografie succintă, tăioasă ca laserul și sinceră, aducându-l drept argument chiar pe renumitul filosof Baruch Spinoza din tratatul său în apărarea libertății de gândire și de exprimare. Citez din memorie: „Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu libertatea de a gândi și cu dreptul de a spune ceea ce gândește.”

Din păcate, însă, acest deziderat a fost ignorat, disprețuit de mulți conaționali de-ai noștri, dar, mai ales, de conaționali de-ai lui Spinoza. Însă adevărul despre românii basarabeni nu va putea fi ascuns sau trecut cu vederea nici după un secol de la Unire, nici după un mileniu...

Sursa: <http://evzmd.md/special/reportaj/303-reportaj/64441-numaratoarea-inversa-pana-la-centenarul-marii-uniri-a-inceput-cu-lansarea-unor-car%C8%9Bi-de-excep%C8%9Bie-la-chi%C8%99inau.html>

MARIA VELICSAR – PROMOTOR AL VALORILOR CULTURALE

*Angela OLĂRESCU,
director, Filiala „Hristo Botev”*

Maria Velicsar are o biografie bogată plină de evenimente interesante. Ea s-a născut în perioada anilor grei, a văzut și a suportat pe propria ființă urgia celui de-al Doilea Război Mondial, a participat la mișcarea de renaștere națională a bulgarilor din Republica Moldova, toate acestea i-au rămas în amintire pe o viață.

S-a născut la 5 august 1936 în satul Bulgărica (acum Zaliznicinoe, raionul Bolgrad, regiunea Odesa), în trecut județul Cahul, România. A crescut în familia țăranilor Piotr și Anastasia Velicsar. Tatăl – muncitor la calea ferată, la gara din Bolgrad, iar mama – creștea copiii și avea grijă de gospodărie. Odată cu înființarea gospodăriilor colective (în 1946) mama ei a lucrat ca mulgătoare la fermă și a primit medalia „Pentru vitejie în muncă”, iar tatăl a lucrat tot la ferma dată, dar în calitate de zootehnician (după ce s-a întors din Siberia, unde a fost deportat).

Înainte de a trece la descrierea vieții și activității protagonistei, credem, e necesar să prezentăm câteva date despre localitatea natală a doamnei Maria Velicsar. Satul Bulgărica este situat pe un deal înalt și frumos, cu trei străzi drepte intersectate cu ulicioare perpendiculare. Familiilor care locuiau în satul Bulgărica administrația română le-a dat câte 40-60 hectare de pământ. În partea stângă a satului se află Valul lui Traian. Pe locul dat era amplasat un mare aerodrom. De cealaltă parte a satului era situată calea ferată cu gara Bolgrad, pe unde treceau trenuri cu destinațiile Moscova-Chișinău, Reni-București,

Sofia și multe alte rute direcționate spre Europa.

În centrul satului se află moșia familiei Naciuliev. Câțiva ani mai târziu casa și moșia au trecut în proprietatea unui ofițer țarist, iar apoi proprietarul casei devine învățătorul de istorie Sava Caraghiaur, care locuia împreună cu soția sa Sofia. Lângă moșia dată locuia Geliu-Constantin Dimov, care avea cinci feciori și două fiice. Cel mai mare fecior – Vasile, a devenit primar și a stat la cârma satului în anii 1930-1940. Sovieticii l-au deportat în Siberia, unde a și murit. Feciorul Nicolai al lui Vasile Dimov a absolvit gimnaziul bulgar din orașul Bolgrad și a plecat să-și caute tatăl, dar a fost ucis. Cea mai mică soră a lui Vasile Dimov era Anastasia, mama Mariei Velicsar.

La aerodrom activa un detașament de aviatori ruși; ei cu familiile lor locuiau în sat. Casa părinților Mariei Velicsar se afla lângă acest aerodrom. Aviatorii vorbeau în limba rusă și locuitorii au învățat de la ei această limbă. Au început să cânte cântece și să citească cărți în limba rusă. Aviatorii îl stimau pe bunelul Dimitrie al Mariei Velicsar. Întrucât unii din ei locuiau la el acasă, el le povestea diferite întâmplări din timpul războiului, căci luase parte la războiul ruso-japonez (1904-1905).

Când a început al Doilea Război Mondial, Maria Velicsar se afla în sat, își aduce aminte cum era cu fratele Ion la fântână după apă. Mama Anastasia a venit după ei, rugându-i să fugă repede în beci, căci asupra satului zburau avioane germane și bombardau satul.

În perioada războiului aviatorii au încărcat avioanele în tren și au plecat spre Rusia, dar în drum spre țara lor avioanele germane au nimicit tehnica și pasagerii ce se aflau în tren. În timpul bombardamentului unii oameni au putut fugi în câmp, în pădure pentru a-și salva viața. Și în ziua de azi în sat este păstrat un monument în memoria aviatorilor, care au eliberat localitatea de nemți. Cei rămași în viață după război vizitau aceste locuri memorabile, amintindu-și de luptele din timpul războiului. Nicolai Solohin a scris și o carte cu amintiri despre aviatorii ruși care în acea perioadă au locuit în satul Bulgărica.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial în localitatea Bulgărica s-a aflat lagărul de concentrare al nemților, în care erau deținuți evreii. Statul-major al corpului de armată nemțesc se afla în casa familiei Ivan Zlatev, locuitor al satului. Atunci Ivan Zlatev a găsit un limbaj comun cu paza lagărului și a putut scăpa de boală și moarte doi copii de naționalitate evreiască care, mai târziu, unul a devenit savantul Seminschi și altul – Alexandru Donschi, proprietarul atelierului de croitorie. În anul 1973 Alexandru Donschi a vizitat orașul Bolgrad, dar totodată a fost și în satul Bulgărica, la deschiderea oficială a monumentului victimelor lagărului de

concentrare nr. 8 împreună cu generalul N. Dudnic. O astfel de istorie este de neuitat.

Școala din sat a fost arsă de nemți în timpul războiului, atunci când ei se retrăgeau, deoarece acolo se păstrau produse alimentare. În timpul incendiului locuitorii satului încercau să salveze produsele – făină, zahăr, conserve, dar erau împușcați pe loc. Copiii stăteau în subsol, nu aveau dreptul să iasă nicăieri. După război școala a fost restabilită. Copiii mai mari erau folosiți la semănarea și strângerea roadei de pe câmp. Maria Velicsar, fiind încă elevă și având 15 ani, a lucrat la combină, în perioada când se cosea grâul. Mai greu i-a fost în timpul foametei din 1946-1947. Copiii, împreună cu părinții, strângeau iarbă și rădăcini de tufari și pomușoare și le fierbeau cu crupe, pentru a nu muri de foame. Dimitrie Velicsar, bunelul Mariei Velicsar, a scăpat-o pe nepoată de foametea din acei ani. El, ca invalid de război, ducea laptele din colhozul Bulgărica în orașul Bolgrad și-l preda la stat, ducându-i și Mariei câte o cană cu lapte pe zi, pe care ea o împărțea cu prietena sa Ștefania Peicova. Erau zile când nu mânca și nu putea dormi noaptea de foame. Iată ce copilărie neobișnuită a avut protagonista noastră.

Așadar, prezentând atmosfera în care a crescut doamna Velicsar, ne întoarcem

la destinul ei. Fiind primul copil în familie, din cei patru, a știut să le acorde atenție și fraților mai mici Ivan, Dimitrie și Nadejda. Era de ajutor mamei, chiar de mic copil. A trăit într-o familie bună și prietenoasă. Tatăl lucra la gara din Bolgrad în calitate de muncitor. În anii 1946-1947 din Basarabia duceau grâul încărcat în vagoane la nord. Oamenii care lucrau la stație nu puteau face nimic pentru ca ele să fie oprite, aceste trenuri erau foarte bine păzite. Nicolai Dimov, un nepot de-al mamei Mariei Velicsar, l-a rugat pe tatăl ei să se înțeleagă cu paznicul ca să le dea voie să ia o torbă cu grâu. Tatăl Mariei Velicsar a avut posibilitatea de a se înțelege cu paznicul ce păzea vagoanele cu grâu ale trenurilor ce plecau spre Rusia să le dea voie copiilor să ia o torbă cu grâu. Nicolai Dimov împreună cu prietenul său au luat torba cu grâu și au plecat. Ei au fost prinși, au fost bătuți foarte tare și au povestit că Piotr Velicsar s-a înțeles cu paznicul pentru a le da voie să ia grâu. Atunci paznicul împreună cu Piotr Velicsar au fost arestați și judecați. Pe cei care au luat grâu i-au condamnat la câte cinci ani, iar pe cei care au încălcat legea statului – la câte șapte ani de detenție. Maria Velicsar, la vârsta de nouă ani, a fost în calitate de martor la judecată, deoarece mama, Anastasia, născuse atunci al patrulea copil – o fetiță, Nadea. Ca urmare Piotr a fost deportat în Rusia, raionul Kaisk, regiunea Kirovograd, unde s-a aflat în anii 1947-1953.

Toate acestea au afectat soarta de mai departe a Mariei Velicsar, fiind permanent numită de copii „fiica dușmanului poporului”. Îi era foarte greu, deoarece, deși învăța bine, era la toate activitățile din școală pe planul doi. Dar a avut susținere din partea directorului școlii, Vasili Hadjicov, care a insistat ca Maria să-și continue studiile la școala-internat din orașul Bolgrad, ceea ce ea a și făcut. La Bolgrad a învățat împreună cu viitorul scriitor luri Grecov, cu care au

rămas prieteni pe viață. În școala-internat studiau copii de diferite etnii. Învățau cum să fie responsabili, cum să coase haine, să fie buni gospodari, să gătească gustos mâncarea, să brodeze; studiau muzica cu profesorul Petru Culinschi. Toate acestea i-au fost de mare folos în viață. După absolvirea Școlii medii din orașul Bolgrad, în anul 1954, Maria Velicsar s-a încadrat la lucru în calitate de profesor de muzică la Școala medie din orașul Vulcănești, atunci când era necesar, concomitent înlocuia învățătorii de la clasele primare.

Își continuă studiile la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” din Soroca, specialitatea regie și muzică (1955-1957). Ca absolventă a instituției date, Maria Velicsar a primit trimitere la lucru în orașul Cahul, în calitate de metodist la secția raională de cultură. Aici ea a participat în activitatea Ansamblului de muzică populară „Ciobănaș”, interpretând cântece moldovenești, bulgare și găgăuze. Ansamblul a fost format de învățătorul Anghel Bancic, care activa la Școala Pedagogică din orașul Cahul.

La 19 octombrie 1957 Maria Velicsar s-a căsătorit cu Alexandru Tuzov, locuitor al orașului Cahul, militar de profesie. Participă activ la festivaluri republicane și internaționale interpretând cântece populare. În 1958 ia parte activă la desfășurarea Expoziției Realizărilor Economiei Naționale, precum și în programul festiv. Participarea activă a Mariei Velicsar la interpretarea cântecelor naționale în cadrul multor concerte i-a deschis calea spre activitatea artistică. Ea își amintește cum în anul 1959, în Moldova, într-o vizită oficială, a fost Nikita Hrușciiov, secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică. S-a făcut un concurs pentru prezentarea programului, dar nu a fost nimeni selectat și atunci a fost invitată Maria Velicsar de la Cahul, ca reprezentant al minorităților etnice pen-

tru a evolua în concert, dar și în calitate de prezentator.

În anul 1960, în familia Velicsar-Tuzov s-a născut feciorul Vladimir. Împreună cu familia (soțul și copilul mic de două luni) Maria Velicsar a plecat la Moscova pentru a participa la Decada Națională *Cultura și arta Moldovei*. Maria Velicsar a prezentat toți participanții care în capitala URSS și-au demonstrat măiestria în arta și literatura moldovenească. Ca rezultat, a fost decorată cu cea mai înaltă distincție – Medalia *Pentru vitejie în muncă*. Au primit aceeași distincție și conducătorul orchestrei „Cio-bănaș” Anghel Bancic și fluieristul Dumitru Botgros.

În 1962 Maria Velicsar, împreună cu feciorul, au trecut cu traiul în orașul Chișinău, unde dumneaei s-a angajat la Școala nr. 10 în calitate de instructor de pionieri și profesor de muzică. A continuat să participe activ în colectivele artistice din republică. Pleca des cu concerte în alte țări: Ucraina, Letonia, Lituania, Italia, insula Malta, Belgia, Olanda, Luxemburg, Rusia, Germania, Bulgaria. În 1988 rămâne văduvă. Feciorul Vladimir a studiat la Tehnicumul de Construcții, specialitatea de sudor-constructor, în orașul Nikolaev, Ucraina. Apoi a făcut serviciul militar în Ucraina, de unde a fost transferat în unitatea militară din Surgut, regiunea Tiumen, Rusia, acolo locuiește și în prezent. Are gospodărie mare, lucrează la Școala de sport, în calitate de antrenor la hipodrom. Are o fată Elena și doi nepoți – Alexandru și Tatiana.

În anul 1963, împreună cu Ansamblul de cântece și dansuri populare „Miorița”, Maria Velicsar a participat la Decada Națională *Cultura și arta Moldovei* în orașul Tallinn, Estonia. Din partea Moldovei la eveniment au luat parte și ansamblurile de dansuri populare „Joc”, „Bucuria” și Ansamblul de cântece „Doina”.

Din anul 1965 dna Velicsar a fost transferată la secția de propagandă a Co-

mitetului Central al Comsomolului din Moldova, în calitate de șef al sectorului de culturologie și activitatea cu publicul, unde se ocupa de pregătirea colectivelor pentru participarea lor în cadrul festivalurilor internaționale pentru tineret din Sofia, Moscova și Berlin, fiind, totodată, și principalul traducător la toate delegațiile bulgare ce veneau în Moldova. Ea a tradus și comunicarea lui Ivan Paliiski, ministru de finanțe bulgar, care a participat la Festivalul *Tinerii bulgari sovietici* din Kiev, Ucraina.

În anul 1968, M. Velicsar a finalizat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea limba și literatura rusă, cu teza de licență *Activitatea scriitorului bulgar Elin Pelin*. Începând cu anul 1969, a lucrat la Studioul de Stat de film, unde a ocupat funcția de șef al secției de împrumut al filmelor artistice și documentare din republică. Apoi timp de un an a frecventat orele de educație profesională suplimentară de jurnalistică în orașele Kiev și Moscova. Și-a continuat studiile de jurnalism în Bulgaria (orașele Sofia, Plovdiv).

În anul 1972, M. Velicsar a fost transferată la serviciu în calitate de director adjunct și conducător artistic al Centrului Republican pentru Tineret „Iuri Gagarin”, unde luau parte tinere talente: Mihai Dolgan, Ion Suruceanu, Olga Ciolacu, Petre Teodorovici, Anastasia Lazariuc ș.a. În luna mai a anului 1974 a devenit redactor principal al Emisiunii *Arta cinematografică*.

Din 1983, Maria Velicsar devine membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova și din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Începând cu luna martie 1986, dumneaei a pus temelia Emisiunii *Unda Bugeacului*, care apărea în limbile bulgară și română (la Radio și TV). În 1990, Maria Velicsar a înființat redacția – la TV și Radio – ce transmitea emisiuni în șase limbi: în rusă *Русский дом*, în ucraineană *Світанок*, în bulgară și găgăuză *Unda Bugeacului*, în română *Petalo Romano*, în ivrit

și idiș *Pe strada evreiască și Viața evreilor*. Cu contribuția ei a apărut emisiunea *Sub același cer*. Comitetul de redacție avea denumirea *Содружество*, ce apoi a fost redenumită în *Comunitate*. În colectivul acestuia erau selectați oameni de creație bine pregătiți, jurnaliști, regizori: redactorii Ivan Covalov, Gheorghii Barbarov, Serghei Lisevici, Dmitri Dimcioglo, Ala Șalimova, Galina Rogovaia, Boris Sandler, Serghei Besghendorf; regizorii Svetlana Potanina, Natalia Anisimova, Alexei Bobrinski, Teodor Soroceanu, Zinaida Gurschaia și teleoperatorii Nicolai Usenco și Ivan Azmanov. Acești membri ai colectivului au fost prezentați în ziarul instituției *Televiziune și radiodifuziune*, pentru a fi cunoscuți de telespectatori.

Activând la TV, Maria Velicsar a avut ocazia să înregistreze interviuri atât cu oameni omagiați, cât și cu unii oaspeți, ca poetul Lăcezar Elenkov, interpreții Ion Bass, Ana Strezeva, Biser Kirov, Ilie Luco, savantul Piotr Nedov, agronomul Stepan Arnautov, matematicianul Vladimir Arnautov, chirurgul și psihologul Vladimir Custurov, cu dorința de a-și exprima sentimente de admirație și de stimă față de profesie, de sine și de țara în care locuiesc. A făcut reportaje despre 300 de personalități din Republica Moldova și Republica Bulgaria, vorbind despre istorii de succes, dezvăluind soarta fiecăreia în parte. Permanent făcea un bilanț al frumoaselor întâlniri, al acestei activități rodnice; se bucura și de propriile succese obținute pe parcursul anilor.

Era foarte atașată de emisiunea *Unda Bugeacului*, care reflecta viața bulgarilor care locuiesc în Republica Moldova. În cadrul acestei emisiuni, cu timpul, au fost incluse rubricile *Întâlniri pentru voi*, *Timpul și soarta*, *Viața de la sat*, *Moment poetic*, *Pagini de istorie*, *Oaspeții emisiunii*, *Maeștri ai pensulei*, *Tradiții vii* ș.a. Toate aceste rubrici erau pregătite, traduse și monitoriza-

te de Ivan Kavalov, Maria Bacalova, Tudor Soroceanu, iar subtitrele erau postate de Svetlana Gâtlan. În emisiuni se promovau evenimente desfășurate în cadrul Societății bulgare „Възраждане” și Asociației „Българска община”. A realizat o emisiune despre renumitul medic-chirurg, doctor în medicină, dl Vasile Ianov, cu denumirea *Timpul și soarta*, ce s-a bucurat de o mare apreciere. Cu o deosebită plăcere a vorbit despre medicul-urolog Afanasi Tetrarov, specialist cu renume.

Pentru emisiuni se pregătea din timp, selecta material despre viața și activitatea unor savanți, muncitori, agricultori din diferite sate și raioane ale republicii.

De 1997 Maria Velicsar își amintește prin frumoasele evenimente ce au reunit comunitatea bulgară ca:

- zilele scrisului și culturii slave, ce se desfășoară cu succes în fiecare an până în prezent cu participarea oaspeților din Bulgaria, Ucraina, Rusia și România;

- atribuirea Școlii nr. 92 din orașul Chișinău numele poetului bulgar Vasili Levski, pe care aceasta cu mândrie îl poartă și astăzi;

- olimpiada la limba și literatura bulgară, la care participă elevi și profesori din toate satele și orașele din Republica Moldova, unde locuiesc bulgari și învață limba bulgară, organizată de Agenția Națională pentru curriculum și evaluare din cadrul Ministerului Educației din Moldova;

- festivitatea de celebrare a jubileului de 50 de ani al scriitorului și redactorului revistei *Родно слово* Niko Stoianov, la care au luat parte și scriitorii Mihai Cimpoi, Iacob Burghiu, Iuri Grecov, Zaharia Ivanov (Bulgaria), Ala Korkina ș.a.

- *Ziua satului* Corten din raionul Taraclia, unde au fost în vizită deputați din Parlamentul Republicii Moldova, președinți din satele raionului Taraclia, ca Chiril Darnancev, Ivan Nechet, Ambasadorul Bulgariei în Republica Moldova Petăr Voden-

ski și reprezentanți din satele înfrățite din Bulgaria, oaspeți din România și Ucraina. Toate acestea și alte evenimente au fost filmate, ca apoi să fie transmise la emisiunea *Unda Bugeacului* (TV Moldova 1).

În ianuarie 2003, în Republica Moldova a fost în vizită oficială președintele Republicii Bulgare Gheorghi Pârvanov cu soția sa Zorka Pârvanova. Oaspeții au vizitat orașul Chișinău și raionul Taraclia. În ambele orașe președintele Bulgariei a comunicat cu Asociațiile bulgare din R. Moldova. Dl președinte a înmânat trei distincții – Ordinul de Onoare al Președintelui Republicii Bulgaria, pentru merite deosebite în consolidarea colaborării între Republica Bulgaria și Republica Moldova și pentru dezvoltarea relațiilor culturale bulgare în Republica Moldova. Cu aceste medalii, pentru succese bine meritate, au fost decorate trei personalități marcante din R. Moldova: dna Maria Velicsar, autorul emisiunii *Unda Bugeacului*, în limba bulgară, Redacția *Comunitate*; scriitorul Petru Burlac-Vâlcanov și academicianul Petru Nedov.

Vizita președintelui Gh. Pârvanov în Republica Moldova a fost filmată și s-a pregătit materialul *От сердца к сердцу* pentru a se difuza la emisiunea *На буджакской волне*, iar mai apoi a fost prezentat la primul festival Internațional al amatorilor de filme în orașul Șumen, Bulgaria. De asemenea, la festival a fost prezentat și filmul documentar *Болгарская буджакская свадьба*. La realizarea acestora a lucrat grupul de creație în următoarea componență: Maria Velicsar – autor și redactor, Luminița Florea – regizor, Nicolai Usenco, Ivan Azmanov – operatori. Nunta a fost filmată în satul Stoianovca, raionul Leova și a fost clasată pe locul I.

În 2003, în cadrul concursului *Золотая антенна*, ce se desfășura la TRM, filmul documentar *Болгарская буджакская свадьба* a fost apreciat ca cea mai bună lu-

crare, în care este arătat coloritul multicultural al etnicilor bulgari din țara noastră. Dna Maria Velicsar cu echipa sa a primit un premiu bănesc și Premiul Mare *Золотая антенна*.

În luna mai a aceluiași an televiziunea a împlinit 45 de ani și pentru merite deosebite în dezvoltarea televiziunii naționale, contribuții considerabile în propagarea valorilor morale și spirituale, pentru profesionalismul înalt manifestat în cadrul activității, conform Decretului Președintelui Republicii Moldova, redactorul principal al Redacției *Comunitate*, dna Maria Velicsar, a fost decorată cu Ordinul *Gloria Muncii*.

În anul 2005 Maria Velicsar își încheie activitatea la emisiunea *Unda Bugeacului* și pleacă la odihna bine meritată. Munca fructuoasă depusă pe parcursul mai multor ani și efortul depus cu dăruire de sine în serviciul comunității, nu i-au permis să se desprindă ușor de această funcție.

Activitatea protagonistei noastre este larg reflectată în presa și literatura de la

noi. Articolul *На сердечной волне*, scris de Valentina Sclearova în ziarul *Независимая Молдова*, în anul 2007, reflectă activitatea dnei Maria Velicsar la emisiunea *Unda Vugeacului*, iar în anul 2008 iese de sub tipar cartea *Славим тебя, край родной. Память*, autor Piotr Peroncov, în care este inclus articolul *Семья Великсар. Места нет роднее на свете*. Tot în acest an este editată cartea *Антология-2 на българските фолклорни изпълнители*, autor Teodor Bakalov, având recenzia Mariei Velicsar cu denumirea *Българските славейчета от Молдова*. În multe ziare și reviste, ca *Советская Молдавия*, *Молодежь Молдавии*, *Новинки телеэкрана*, *Вечерний Кишинев* ș. a. s-au publicat și continuă să se publice articole despre viața și activitatea Mariei Velicsar în diferite perioade.

Maria Velicsar a fost invitată în anul 2008 să participe în cadrul celui de-al IV-lea Festival Internațional al amatorilor de filme în orașul Șumen, Bulgaria (ce se desfășoară o dată la doi ani), în cadrul căruia a prezentat două programe – *Живая традиция*, satul Tvardița, R. Moldova (2002) și *Голос Буджака – Ivan Bass* (2002). Filmele au luat un premiu valoros, iar autorul acestor programe, adică Maria Velicsar, a primit invitație la Festivalul Cinematografic din Macedonia.

Trebuie de menționat că, în afară de cariera profesională, M. Velicsar a participat la mișcarea de renaștere națională a bulgarilor din R. Moldova. În anul 1988, Maria Velicsar este aleasă director adjunct în cadrul Societății bulgare „Възраждане”. Este și azi un membru activ al acestei organizații obștești.

Muncind în diferite organizații din țară, dna Maria Velicsar adesea mergea la bibliotecă, căci avea nevoie de serviciile ei. De mulți ani locuiește în apropierea Bibliotecii „Hristo Botev”, aici își prelungește a doua viață, îi place lectura, are cu cine co-

munica, este respectată de colaboratorii bibliotecii. Este nespus de bucuroasă că biblioteca o invită la multe activități cu diferit colorit. Are o colaborare fructuoasă cu Ambasada Republicii Bulgare în Republica Moldova, cu diferite asociații ale bulgarilor basarabeni din Republica Moldova: Societatea Științifică a Bulgaristilor din Republica Moldova, Grupul „Etnologia bulgarilor” al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe din Moldova.

În anul 2009, prim-ministrul Republicii Bulgaria Serghei Stanișev i-a înmânat Mariei Velicsar *Diploma de onoare* pentru organizarea și desfășurarea Clubului „Snejana” la Biblioteca „Hristo Botev”. În cadrul clubului se promovau personalități (femei) bulgare din diferite sfere, femei de alte naționalități, atașate de cultura, muzica, literatură, tradițiile și obiceiurile bulgare. Cu o deosebită plăcere își aduce aminte de prima întâlnire a Clubului, care i-a insuflat încredere în ceea ce a început: întâlnirea cu Ana Strezeva, cunoscuta organistă, Artistă Emerită din R. Moldova, care și-a sărbătorit aici jubileul de 50 de ani împreună cu studenții săi, ansamblul „Барокко”, profesori de la Liceul Teoretic „V. Levski”, Liceul de muzică „S. Rahmaninov” și Universitatea de Stat „Ion Creangă”. Timp de 10 ani a activat Clubul „Snejana”, condus de voluntara Maria Velicsar în cadrul Bibliotecii „Hristo Botev”. Avea susținere din partea Liceului Teoretic „V. Levski”, director Vasili Stoianov, profesorilor Nadejda Cara, Elena Rațeeva, Elena Popova, jurnaliștilor Gheorghe Barbarov, Galina Ușacova și Ivan Burlacov. Este foarte mulțumită de directorul bibliotecii de atunci, dna Nelia Murașova, care a susținut-o în tot ceea ce făcea. Acest Club are și acum un ecou bun.

În anul 2016, Maria Velicsar și-a sărbătorit 80 de ani de la naștere în incinta Bibliotecii „Hristo Botev”, invitând prieteni, colegi, rude. Ambasada Bulgariei și organizațiile obștești și culturale bulgare din Re-

publica Moldova au organizat celebrarea acestei aniversări, remarcând contribuția dnei Velicsar la dezvoltarea și promovarea culturii bulgare în Republica Moldova.

Maria Velicsar, timidă cum este de felul său, s-a bucurat de o mare popularitate nu

numai în sfera culturii, ci și în cea publică, politică. Și-a obținut prin munca cinstită, cu mare dăruire de sine numele de pedagog, jurnalist și interpretă de cântece bulgare și găgăuze. Este și acum cea mai fidelă cititoare a Bibliotecii „Hristo Botev”.

LUMINA CĂRȚII BULGARE LA BIBLIOTECA „HRISTO BOTEV”

Andrei PROHIN,
doctor în istorie, cercetător științific,
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

Am simțit necesitatea de a studia limba bulgară în anii de doctorat la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității de Stat din Moldova. Subiectul tezei – *Viziunile profetice bizantine în textele narative din țările române (sec. XV-XVI)* – îmi impunea să valorific manuscrisele slavo-române cu conținut religios. În cadrul acestor manuscrise, o pondere considerabilă revine lucrărilor Sfinților Părinți de limba greacă și autorilor bizantini, traduse în slavonă de cărturari sud-slavi. Examinând studiile consacrate literaturii respective, am descoperit mai multe cercetări valoroase semnate de autori din Bulgaria. Fapt deloc întâmplător, deoarece manuscrisele slave, transcrise în mănăstirile românești, cuprind opere originale și traduceri ale unor cărturari bulgari (Ioan Exarhul, Clement de Ohrida, Patriarhul Eftimie, Grigorie Țambiac), precum și versiunile altor scrieri creștine răspândite în Peninsula Balcanică și în Rusia. Vroiam să învăț bulgara, spre a avea acces la lucrările savanților bulgari, importante și pentru istoriografia românească. I-am avut drept modele pe câțiva iluștri cercetători români, cunoscători și ai limbii bulgare: Petru Caraman, Emil Turdeanu, Gheorghe Mihăilă, Eugen Russev... Visul meu nu ar fi prins viață fără ajutorul Bibliotecii „Hristo Botev” din Chișinău.

Nefiind un centru academic, biblioteca deține o serie de lucrări de referință, necesare deopotrivă și cititorului larg, și specialiștilor. Aș nominaliza, în acest sens, *Enciclopedia Bulgară*, *Mica enciclopedie*

bulgară și Istoria Bulgariei, în mai multe volume, editate de Academia de Științe din Sofia. În sala de lectură putem consulta culegeri științifice consacrate vieții și operei Sfinților Chiril și Metodie, altor cărturari din perioada medievală, precum și folclorului bulgar. La edițiile respective se adaugă albumele de artă ortodoxă din mănăstirile sud-dunărene. Într-un asemenea album, am găsit facsimilul *Cronicii* lui Constantin Manasses (sec. XII), tradusă în limba slavonă, care a servit drept sursă de inspirație pentru cronicarul Macarie (? – 1558) din Țara Moldovei.

Cititorii bibliotecii au la dispoziție operele clasicilor literaturii bulgare moderne (Hristo Botev, Ivan Vazov, Aleko Konstantinov, Peio Iavorov, Iordan Iovkov ș.a.) și ale multor scriitori postbelici (Elisaveta Bagreana, Pavel Vejinov, Nikolai Haitov). Pe rafturi găsim, de asemenea, cărți ale autorilor de limba bulgară, originari din Republica Moldova. Într-un spațiu restrâns, bibliotecarii au reușit să concentreze volume ce ne oferă o imagine reprezentativă a istoriei și culturii bulgare – din Evul Mediu până în zilele noastre. În calitate de cititor, aș propune responsabililor de dezvoltarea colecțiilor, în perspectivă, să completeze patrimoniul bibliotecii și cu volume ale scriitorilor români, traduși în bulgară, precum și ale creatorilor bulgari, în traduceri românești.

Lecciónile de la Biblioteca „H. Botev” m-au atras prin atmosfera prietenoasă, favorabilă schimbului de opinii. Colegii mei de grupă, din diferite generații (de la liceeni, până la pensionari), m-au cucerit prin pasiunea pentru cunoaștere, prin respectul pentru valorile culturale și motivul personal care l-a îndemnat pe fiecare să învețe bulgara. La sfârșitul a doi ani de studiu, mă simt încă la începuturi. Totuși,

cunoștințele și competențele dobândite îmi permit să citesc fără dificultate lucrări științifice, să mă orientez în comunicarea cotidiană, iar la nevoie – să-mi încerc puterile în cititul operelor scriitorilor clasici.

Studierea limbii și culturii bulgare este o datorie pentru conașionalii noștri care își trag rădăcinile din Bulgaria. O șansă – pentru cei aflați în căutarea mai multor perspective în acest stat-membru al Uniunii Europene. Iar pentru cercetătorii români de diverse profiluri (filologi, literați, istorici, etnologi) cunoașterea limbii bulgare este un dar inestimabil. În timpul orelor, am descoperit numeroase cuvinte cu aceleași rădăcini, precum și realități culturale comune spațiului românesc și celui bulgar. Ambele limbi reprezintă documente vii în care s-au întipărit succesiv substratul antic trac, influențele civilizațiilor greco-romane și bizantine, ale slavilor și Imperiului Otoman. Amândouă popoare au împărtășit, de-a lungul secolelor, suferințe și aspirații comune, înveșnicite în creații artistice. Port adâncă recunoștință colaboratorilor Bibliotecii „Hristo Botev” pentru că mi-au oferit posibilitatea de a cunoaște acest tezaur spiritual.

«МАНГЕРОВСКАЯ» ИСТОРИЯ УСПЕХА

*Алиса МОЩЕВА,
Екатерина ГАЛАЦАН*

Наша «мангеровская» история началась почти пять лет назад. Тогда мы еще учились в старших классах лицея и представить не могли, что совсем скоро внесем свой вклад в развитие детского творчества. Нас пригласили попробовать свои силы в качестве вожатых творческого лагеря при библиотеке им. Ицика Мангера, и с того момента нача-

лось увлекательное приключение, которое продолжается до сих пор.

Работа в детском лагере не из самых легких, особенно когда тебе самому шестнадцать лет. Чтобы добиться успеха необходимо уметь быстро принимать решения, не бояться ответственности, правильно выстраивать отношения. Более того, любой вожатый должен за ко-

роткий срок научиться рисовать, танцевать, петь, шить, лепить, останавливать слёзы, подбадривать, вдохновлять. Вот и нам пришлось потрудиться, но за эти старания мы каждый день были награждены улыбками детей. Да и теперь, когда мы случайно встречаем уже подросших ребят и их родителей, они всегда нам рады и это взаимно.

Опыт, который мы получили за время работы в лагере действительно бесценен. Навыки вожакого уже не раз пригодились в других жизненных сферах. К примеру, сейчас мы заканчиваем университет и находимся в поиске будущего места работы. Такие качества, как: умение работать в команде, креативность и стрессоустойчивость по праву отмечены в наших резюме. Надеемся, что в будущем мы еще не раз докажем свою компетентность.

Библиотека им. Ицика Мангера ассоциируется у нас с простором для творчества, с новыми знакомствами и очень дружелюбной атмосферой. За это стоит поблагодарить персонал библиотеки, который всегда делился опытом, направлял в нужное русло, но при этом давал свободу действия. В целом, время работы в лагере для нас – это период расстановки приоритетов и становления личности. Теперь, став частью дружной «мангеровской» семьи, мы знаем куда двигаться дальше, а главное уверены, что есть место, где нам всегда рады и готовы помочь.

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

NOI INFORMAȚII CU PRIVIRE LA MEDIUL DE FORMARE INTELECTUALĂ A LUI BOGDAN PETRICEICU HASDEU

*Dr. în istorie Valentin CONSTANTINOV,
profesor universitar, USM*

Tadeu Hâjdeu este recunoscut de posteritate mai mult prin ascendența celor doi urmași celebri ai săi: Alexandru Hâjdeu și, mai ales, Bogdan Petriceicu Hasdeu. Celui din urmă îi datorăm și o bună parte din cunoștințele noastre pentru personalitatea ilustrului său înaintaș. Totodată, cunoașterea vieții și activității literare, juridice și sociale a lui Tadeu Hâjdeu reprezintă un bun prilej pentru cunoașterea însăși a mediului în care au crescut și au primit primele cunoștințe cei doi literați și oameni de cultu-

ră. În cele ce urmează o să aducem câteva detalii cu privire la atmosfera din familia Hâjdeu, atmosferă care va deveni determinantă în formarea intelectuală atât a lui Alexandru Hâjdeu, cât și, mai ales, a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu.

„(Re)nașterea” intelectuală a neamului Hasdeilor o datorăm fără nicio îndoială lui Tadeu Hâjdeu. Despre Tadeu Hâjdeu, Gheorghe Bezviconi menționa că a intrat în literatura poloneză ca un traducător a două volume de drame și comedii ale lui August Kotzebue, a publicat câteva cugetări patriotice în foi volante. El a mai colecționat și documente ale moșiilor familiale, a lăsat note polono-rusești care conțin legende populare moldovenești despre Dragomir, Traian, Cheile Bâcului, Papură vodă. [1] Mai multe manuscrise elaborate de Tadeu Hâjdeu se păstrează la Academia Română, din care unul ne-a atras atenția în mod special. [2] S-a născut la 1769. Era fiul lui Ioan Hâjdeu și Margareta Piorkuszewski. A obținut studii juridice la Cracovia și în Austria, luându-și și doctoratul în drept. A intrat în armata austriacă, dar a fost rănit. În timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806 și 1812 s-a înrolat în armata rusească, ajungând până la Belgrad. În 1812, s-a retras în Basarabia la moșia familiei din Cristinești. Cunoștea româna, rusa, polona, germana, franceza, latina și greaca veche. A fost căsătorit de două ori. Din prima căsătorie a avut un fiu: Tadeu. A doua soție a fost o evreică pe care a furat-o, a bote-

zat-o și i-a dat numele de Valeria. Cu ea a avut doi fii: Boleslav și Alexandru, tatăl lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. [3] Deși a fost cunoscut mai mult prin prisma urmașilor săi, reevaluarea moștenirii culturale a lui Tadeu Hâjdeu a determinat o reconsiderare temeinică a operei pe care acesta a lăsat-o. [4] Totuși, o bună parte, mai ales, din atmosfera care domina familia Hasdeilor ne rămâne încă necunoscută. De aceea, reluarea investigațiilor arhivistice și publicarea a cât mai multe scrisori din corespondența lui Tadeu Hâjdeu ne va lumina și mai mult în această privință. În cele ce urmează vom aduce în discuție câteva elemente care, din punctul nostru de vedere, sunt în stare să clarifice atât nivelul de cultură al lui Tadeu Hâjdeu, cât și influența pe care acesta le-a avut în formarea, mai ales, a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Chiar de la începutul reluării legăturilor cu rudele sale din Moldova, Tadeu Hâjdeu a evocat conștiința apartenenței la un neam nobil, care trebuie să-și descopere originile și să-și restituie trecutul glorios. Apelul către rudele sale la solidaritate față de apartenența la un neam plin de glorie a fost relevant și constituie un model al reluării legăturilor cu o patrie, pe care la un anumit moment se credea că a pierdut-o. La 15 aprilie 1809, Tadeu Hâjdeu scrie rudelor sale din Moldova despre necesitatea depunerii eforturilor comune pentru recuperarea moșiilor strămoșești din ținutul Hotin.

„Dorit lucru este ca să ni aducem aminte de curgere neamului nostru den vechi și de câte lucruri strămoșăști au rămas. Și datorie avem ca să cercetăm pentru aceasta. [...] Pentru aceea trebuința cere ca să s(e) cercetezi toată pricina pentru neamul nostru, [...] câți ne aflăm dintr-acest neam să ni agiutăm unul pre altul cu toate, că sântem despărțiți unul aice și altul acolo. Și este cu dreptate să nu ne lepădăm unu de altul, ce să urmăm după

lege și după pravilă. Nu mă mir că dum(ile)v(oastre) veți fi uitat numele lui Hâjdău, carile au fost adivărat neam al nostru și i-au fost a fi erosit ce dintâi moașa și strămoașa noastră. [...] Aceste documenturi sunt foarte trebuincioasă ca să urmăm dreptate noastră pentru moșiile neamului nostru ce să află în Moldova, fiindcă rusașca giudecată ne fâgăduiești să ni agiuti la dreptate noastră ca să putem câștiga ce adevărată moștenire și dum(ile)v(oastre) încă veți fi mulțămiți.

Și Dumnezău să facă milă să li luăm înapoi ca să putem trăi toți dimpreună în locurile strămoșilor noștri, parte ce să va veni dum(ilor)v(oastre) avem după dreptate a vedea.” [5]

Același sentiment de solidaritate și de apartenență la un neam nobil iese la iveală în scrisoarea sa către o rudă îndepărtată. La 18 mai 1831, Tadeu Hâjdeu îi scrie lui Ivan Stepanovici Hâjdeu că-l recunoaște ca descendent din neamul Hâjdeilor și-i promite tot sprijinul în clipele grele prin care acesta trecea, în urma decesului părinților.

„Îmi scrieți lămurindu-mi genealogia, că proveniți prin tatăl dumneavoastră Ștefan, bunicul Vasilie, de la strămoșul Nicolae, care a ieșit în Polonia, și mă rugați de ajutor pentru a putea moșteni drepturile strămoșului dumneavoastră Nicolae Hâjdeu. Eu nu mă eschivez de dreptate, cu atât mai mult cu cât ați rămas orfan minor, după moartea părintelui dumneavoastră și chiar și după conștiință și datoria creștinească mă simt dator să vă ajut ca pe un neam de-al meu și orfan.

Iată arătarea și îndrumarea mea curată și conștiincioasă. De fapt, eu niciodată în viața mea nu m-am rușinat și nu m-am eschivat de rudele mele și de la dumneavoastră nu voi renunța și dacă dumneavoastră prin purtare cinstită și viață nobilă în societate veți câștiga pentru sine stimă în societate, atunci cu zel și devotament o

să vă strâng la inima mea ca pe un frate de-a treia în care am onoarea să fiu.” [6]

Tadeu Hâjdeu avea un deosebit talent literar: ironie, comparație, sarcasm. Toate acestea, rar întâlnite la acea vreme, sunt prezente în corespondența lui cu prilejul numeroaselor judecăți la care participă.

„O minune peste toate minunile! Spre a îmbogăți neamul Cuzăștilor cu jumătate de sat Rujavenița spre a acoperi strâmbătatea cu părere dreptății spre a dovedi prin plastografie nu să lasă nice pre morți în odihna, căci spre ajutorul Cuzăștilor trebuie să învie și să scoale și trupurile de mult răsipite și putrezite din mormânturi și cu oasăle mâinilor să poarte condeii și să puie pecete. [...] Așadar moarte a lui (Vasile Vartic) au sosit cu 35 de ani mai înainte pâr(ă) a nu să face acest plastograf. Este dar cu puțință ca un om care de atâta ani putrezăște în mormânt pentru hatârul familiei Cuzăști să să întoarcă la lume aceasta spre a iscăli un plastograf? [...] Cu ce minune dar? Antemie Barnovsca cari mai înainte cu 47 de ani era doamna Moldaviei să să fi scoborât așa de jos din deosăbită aplecare și dragoste cătră Cuzăști de s-au făcut iară spătăreasă spre a pune pecete pe plastografie asupra jumătate de Rujavenița. [...] Cu ce tărie dară puté Toader Jora din iubire cătră Dumitrașco Cuza, pe socrul său Vasile Vartic, care cu 35 de ani mai înainte au murit, să-l sâlească a ieși din mormânt și spre păgubire a ficii sale celii mai mari, Antemiei, iar spre folosul lui Dumitrașco Cuza să iscălească un plastograf. Ar puté un om cinstit să însărcineze un om mort cu socotința ca să iasă el din împărăția dreptății spre a adiveri pe aceasta lume o minciună.” [7]

Cunoștințe istorice. Tadeu Hâjdeu cunoștea atât letopisețele din Țara Moldovei, cât și din alte țări, înainte de toate din Polonia, bineînțeles, unde s-a născut și unde a trăit o parte importantă din viață. Aceste cunoștințe le putem desluși din aceeași

corespondență cu oficialitățile ruse cu prilejul judecăților purtate pentru recuperarea moșiilor strămoșilor săi.

„Ce să atinge iarăși de răpăosată Antemie Barnovsca spatareasă. Este din lito-pisița aceștii și altor țări cunoscut că bărbatul ei, Miron Barnovschii spat(ar) la anul 7134 s-au râdicat v(oi)e vod Moldovei și au domnit pâr(ă) la anul 7138 după aceea i s-au tăiet capul în Țarigrad la anul 7139”. În demersurile sale, Tadeu Hâjdău amintește și de personalitatea legendară a lui Dragoș descălecătorul. Amintind de pretențiile lui Ioan Bârlădean, care se pretindea neam cu Hâjdienii prin soția sa, nepoată a lui Miron Hâjdău [8], Tadeu Hâjdău scria în unul din demersurile sale: „...că nu poate judecătorie să de crezământ căci de ar fi aceasta pozvolit [9] ar puté ușor Bârlădeanu să facă clironom [10] lui Dragoș întâiul voievod Moldaviei și în temeiul acela să pretenderisască toată Moldavie de clironomie.” [11]

Iată doar câteva elemente care demonstrează calitățile deosebite pe care le-a avut Tadeu Hâjdeu. Talentul literar, cunoștințele istorice, juridice au făcut posibilă crearea unui mediu intelectual de care a beneficiat atât Alexandru Hâjdeu, cât și, mai ales, Bogdan Petriceicu Hasdeu – unul dintre cei mai mari oameni de cultură românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Referințe bibliografice

[1] Bezviconi Gh. *Contribuții la istoria relațiilor româno-ruse (din cele mai vechi timpuri până la mijlocul secolului al XIX-lea)*. București, 1962, pp. 285-286.

[2] Biblioteca Academiei Române (BAR), ms. rom. nr. 90.

[3] Predescu Lucian. *Familia Hâjdăilor*. În: *Arhiva Societății Științifice și Literare din Iași*, 36, nr. 1, ianuarie 1929, pp. 34-36.

[4] Lința Elena. *Considerații asupra creației poetice a lui Tadeu Hâjdeu*. În: *Romanoslavica*, XVII (1970), p. 301-316.

[5] ANRM. F.1, nr. 1100, fila 24 r./v., traducere din greacă.

[6] ANRM. F. 220, inv. 2, d. 1420, f. 7-8 v.

[7] Vezi anexa 2 de la: Valentin Constantinov. *Din istoria unei plastografii. Judecata lui Tadeu Hâjdeu cu Arghire Cuza și lordache Millo pentru jumătate din satul Rujavenița, ținutul Hotin, din anul 1820. În Studii de arhondologie și genealogie*, II (2014), p. 208-220.

[8] Fiul lui Ifrim Hâjdău și frate cu Gheorghe Hâjdău, care a primit și el înnobilare poloneză în anul 1676.

[9] Permis.

[10] Moștenitor.

[11] Arhivele Statului Cernăuți. F. 117, inv. 1 (Judecătoria Civilă Hotin), nr. 43, fila 181 verso.

Notă

Această comunicare a fost prezentată de autor la Conferința științifică dedicată celor 110 ani de la trecerea în eternitate a marelui cărturar și enciclopedist B.P. Hasdeu, care a avut loc la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

PREZENȚA LUI B.P. HASDEU LA INAUGURAREA TEATRULUI NAȚIONAL DIN CHIȘINĂU (6 OCTOMBRIE 1921)

*Irina NECHIT,
cercetător, critic teatral*

Teatrul Național din Chișinău, prima instituție teatrală de expresie română din Basarabia, al cărei succesor de drept este actualul Teatru Național „Mihai Eminescu” de la Chișinău, a fost inaugurat oficial la 6 octombrie 1921. A fost înființat printr-o Hotărâre de guvern semnată de ministrul Cultelor și Artelor, Octavian Goga, la inițiativa unui grup de personalități ale vieții publice basarabene în frunte cu Sergiu T. Niță, ministru al Basarabiei în guvernul României, Ștefan Ciobanu, membru al Academiei Române, scriitorii Nicolae N. Beldiceanu, Nicolae Beldiman, Leon Donici și regizorul Gheorghe Dimitriu-Mitu.

Amintim că la începutul sec. XX rusificarea spațiului pruto-nistean atinsese cote maxime. Limba rusă era dominantă și în mediul cultural. În Basarabia veneau multe trupe de teatru care jucau, cu preponderență, în rusă. La Chișinău, Bălți, Tigghina și în alte orașe basarabene au evoluat, bunăoară, o cunoscută trupă din Vilno

care juca în rusă și idiș, trupa Teatrului de Artă Rus (Grupul de la Praga), trupa rusă a lui Osip Runic, sosită de la Paris, trupa itinerantă a lui Mihail Cernov, trupa dramatică rusă din Chișinău condusă de Vasili Vronski, Teatrul Ucrainean în frunte cu Ialin-Carpatski, Teatrul de limbă idiș condus de Ana Iacubovici. Veneau și muzicieni, soliști de operă din Rusia, iar vreme de două luni, la Chișinău a evoluat și Corul Cazacilor de pe Don.

De menționat și faptul că toate ședințele Sfatului Țării, în perioada 1917-1918, au decurs în limba rusă, doar unii vorbitori și-au ținut discursurile în „limba moldovenească” (sintagma „limba moldovenească” e consemnată în procesele-verbale). Chiar și ședința istorică din 27 martie 1918, când s-a proclamat Unirea Basarabiei cu România, s-a desfășurat, mai cu seamă, în rusă.

În astfel de împrejurări, fondarea unui teatru de limbă română era o misiune pe cât de importantă, pe atât de dificilă. Au

fost înaintate mai multe demersuri către guvernul român privind deschiderea unui teatru de expresie română la Chișinău. În 1921, s-au găsit soluții de finanțare din mai multe surse, nu doar guvernamentale, a unui Teatru Național la Chișinău. Contribuiau, financiar, și Ministerul Cultelor și Artelor al României, și Teatrul Național din București, și primăria de Chișinău, și prefectura județului.

Evenimentul inaugurării Naționalului de la Chișinău a fost pregătit cu toată responsabilitatea.

Potrivit unui document de arhivă, pe 26 septembrie 1921, directorul general al teatrelor din România, Virgil Cioflec, s-a adresat către Ministerul Cultelor și Artelor (amintim, ministru pe atunci era Octavian Goga) cu un demers pe care îl reproducem integral: „La 1 octombrie anul acesta se inaugurează la Chișinău deschiderea Teatrului Românesc, de D-voastră reînviat, cu drama istorică *Răzvan și Vidra*. Din prilejul acestei festivități, cu înalt înțeles cultural și patriotic, am onoare a vă propune ca marelui cărturar Hajdeu să i se facă o prea meritată cinstită, până la ridicarea unui **monument** pe care intelectualitatea românească de pretutindeni i-l datorește acestui învățat. Ar fi nemerit deocamdată să i se toarne în bronz **bustul** făcut de sculptorul Paciurea și cu solemnitatea cuvenită să fie așezat în foaierea teatrului; **luminosul și enigmaticul chip** al celui ce a străbătut cu mintea-i ageră domenii necercetate până la el, să fie **zeul Casii, păzitorul venerabil al destinilor Teatrului românesc din ținuturile basarabene**”.

Așadar, în septembrie 1921 a fost turnat în bronz bustul lui B.P. Hasdeu, creat de marele sculptor Dimitrie Paciurea, autorul celebrelor Himere, al Gigantului, Sfinxului și al unor monumente remarcabile (precum cel al lui Gh. Duca) instalate la București, Brașov, Dolj și în alte orașe

românești. Bustul lui Hasdeu, destinat să ajungă la Chișinău, s-a aflat inițial la Muzeul „Theodor Aman” din București. În Arhiva Națională a României s-a păstrat un ordin semnat de ministrul Octavian Goga, care îi dă o însărcinare lui Constantin Mărculescu, director al Teatrului Național din Chișinău:

„Avem onoarea a vă face cunoscut că, Ministerul vă delegă să ridicați de la Muzeul „Aman” bustul lui B.P. Hajdeu, executat de sculptorul Paciurea, pe care îl veți depune în foaierea Teatrului Național din Chișinău”. Ordinul a fost emis tot în septembrie 1921.

Evenimentul inaugural, preconizat pentru 1 octombrie, este amânat cu câteva zile. Ceremonia de deschidere oficială a Teatrului Național are loc pe 6 octombrie 1921. S-a decis ca Naționalul să aibă, în momentul fondării, doi directori: Constantin Mărculescu și Gheorghe Dimitriu-Mitu. Timp de un deceniu directoratul Teatrului Național din Chișinău a fost asigurat de personalități alese: George Topârceanu, Corneliu Sachelarescu, Ion Livescu. Actori de renume ca Emil Botta, Ștefan Braborescu, Sergiu Cujbă, Mișu Fotino au însuflețit chipuri și forme la rampa primului teatru românesc profesionist de la Chișinău. Pe scena Naționalului a montat spectacole de referință și unul dintre cei mai importanți regizori români, Aurel I. Maican.

Dar să revenim la ziua de 6 octombrie 1921. Sediul al Teatrului Național a devenit fostul Club al Nobilimii de la Chișinău, una din cele mai frumoase clădiri din oraș. Clubul Nobilimii era situat pe locul unde astăzi e cinematograful „Patria”, adică exact vizavi de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (filiala centrală). Clubul Nobilimii, în vremurile când Basarabia era gubernie a Imperiului Rus, aduna zeci de dvoreni, boieri, oameni din elita locală. Se practicau, pe scară largă, jocurile de noroc – o măturisește în jurnalul său și guvernatorul

Urusov. Din local de distracții pentru pro-prietary, Clubul Nobilimii se transformă în lăcaș de cultură, odată cu inaugurarea, în spațioasa clădire, a Teatrului Național.

La ceremonia de deschidere a Naționalului au venit fruntașii vieții publice, culturale a Chișinăului. Dintr-un raport al inspectorului artelor din Basarabia, prezentat pentru oficialii de la București, aflăm că, la reprezentație au asistat: Ministrul Niță, ministru al Basarabiei în guvernul României, d. Sterescu, directorul general al **internelor**, d. Vizanti, șeful propagandei Naționale, d. Erhan, directorul general al instrucțiunii, generalul Rujinski, comandantul corpului III de armată, directorul general al C.F.R. Directorii generali de la celelalte departamente lipseau”.

Inspectorul artelor din Basarabia mai scrie în raportul său către Ministerul Cultelor și Artelor: „Domnule Ministru,

Am onoare a vă raporta că aseară, 6 oct. 1921, Teatrul Național din Chișinău și-a deschis stagiunea cu piesa lui B. P. Hasdeu *Răzvan și Vidra*. Înainte de începerea spectacolului unul din directorii teatrului, artistul Mărculescu, a ținut o frumoasă cuvântare, arătând în cuvinte vibrante menirea ce o are Teatrul Național pentru stimularea culturii românești dincoace de Prut, a vorbit apoi d. Ștefan Ciobanu, membru în comitet, despre istoria teatrului român în Basarabia de la robirea ei de către ruși și până în zilele noastre”.

Cea mai detaliată descriere a serii de 6 octombrie 1921 găsim în revista „Rampă” de la București, în numărul din 13 octombrie 1921. Articolul se numește „**Deschiderea stagiunii Teatrului Național din Chișinău**”.

Reproducem acest articol viu, scris cu căldură:

„După un timp de aproape 5 luni de zile, timp în care Chișinăul a fost lipsit de reprezentații românești Teatrul Național și-a deschis stagiunea în ziua de 6 octom-

brie, cu piesa *Răzvan și Vidra* a nemuritorului scriitor Bogdan Petre Hâjdău.

La ridicarea cortinei, d. Constantin Mărculescu, unul din directorii Teatrului, închină pentru Familia regală și aduce mulțumiri publicului, cerându-i tot odată sprijinul moral și material; și se adresează apoi camarazilor de teatru, îndemnându-i pentru munca frumoasă dar grea ce-o vor duce.

D. Ștefan Ciobanu, directorul Liceului Real din localitate și membru al Academiei Române, ca unul ce face parte din **comitetul teatrului național**, după ce face în chip amănunțit istoricul teatrului în Basarabia încă de sub Ruși, trece la Bogdan P. Hâjdău insistând asupra valorii lui pentru cultura neamului nostru; arată apoi scopul și necesitatea teatrului românesc, încheind cuvântarea cu nădejdea, că orice cetățean e dator să urmărească cu interes activitatea teatrului românesc.

Cu această ocazie, se desvelește și bustul scriitorului basarabean – Bogdan P. Hâjdău.

Răzvan a fost întrupat de d. **Vasile Leonescu**, care prin talentul său neîntrecut, prin temperamentul său viguros, ne-a strecurat în suflet clipe de înălțare sufletească; a fost mult aplaudat de public, care l-a rechemat de nenumărate ori la rampă.

Vidra, a fost bine interpretată de dna **Maria Severineanu**.

Montarea a fost îngrijită, păcat însă că teatrul nu prea are decoruri”.

De precizat, că Vasile Leonescu era un fel de vedetă a Teatrului Național de la București, invitat la Chișinău să-l joace pe Răzvan. Presa vremii îi aducea doar laude. Se vorbea de temperamentul lui viguros, se spunea că are o voce înzestrată cu un **timbru metalic** de o rezonanță fermecătoare și că poseda o **dicțiune** atât de perfectă, că se **auzea fiecare literă din cuvânt**. „Înalt, falnic, chipeș, avea ochi mari care electrizau sala, jocul lui de scenă era

natural și spontan, actorul atingea culmi neînchipuite, subjuga publicul, îl ridica în slăvi neatinse. Vasile Leonescu era în drama modernă, dar mai ales în drama istorică și în tragedie, un interpret ideal” (din revista *Universul literar*, 5 mai 1929).

Impactul jocului său asupra spectatorilor basarabeni a fost copleșitor, să ne imaginăm cum rostea cu vocea sa puternică replici precum „O, nepoata lui Moțoc / Sufletul meu fără tine n-ar fi cunoscut deloc / Astă simțire ciudată ce-l îndeamnă să dorească / Jos la picioarele sale toată lumea să privească!” sau pătimașă frază „Voiesc a fi mare!”.

Iar pe Vidra, nepoata lui Moțoc, interpretată de actrița bucureșteană Maria Severineanu, să ne-o imaginăm cum îi urează lui Răzvan „domnie fericită”, cum îi dorește să ajungă împărat prin unirea țărilor române, / încât de la Marea Neagră pân-la falnicul Carpat, / Să nu domnești ca un vodă, ci ca Răzvan-împărat!”...

Spectatorii de la Chișinău au rămas impresionați de spectacolul *Răzvan și Vidra*. Această piesă a fost scrisă de B.P. Hasdeu la vârsta de 29 de ani, vedem în ea semne clare ale genialității autorului, ale devotamentului său față de idealul național.

Printr-un fericit concurs de împrejurări, anume acestei lucrări dramatice i-a fost dat să devină prima piesă din repertoriul Teatrului Național din Chișinău, o piatră de temelie a Naționalului nostru. Spectatorii au privit fascinați *Răzvan și Vidra*, ei au aplaudat, au ovaționat îndelung actorii.

Totuși, reporterul de la revista „Rampa” a semnalat și un incident care s-a produs spre sfârșitul reprezentației: s-a stins lumina! Timp de zece minute, actorii jucaseră pe întuneric. Iată cum descrie întâmplarea ziaristul de la „Rampa”:

„O observație pentru regizorat:

Din cauza timpului prea înaintat, tocmai la finele actului al V-lea, când se jucau

cele mai frumoase scene din piesă, la orele 1 s-a stins lumina electrică; spectacolul a mai durat încă 10 minute, fără ca să se aprindă nici măcar o lumânare.

Mai multă prevedere și grijă din partea regizoratului se impune!”.

Prin urmare, spectacolul *Răzvan și Vidra* s-a jucat până la ora 1 noaptea. O adevărată performanță! Pe lumină sau pe întuneric, a fost, oricum, urmărit cu respirația tăiată, publicul i-a aclamat pe artiști, inaugurarea Naționalului a fost un succes incontestabil.

Revista „Rampa” din 13 octombrie 1921 (numărul în care e relatat evenimentul de deschidere oficială a Naționalului) se păstrează la Biblioteca Academiei Române. „Rampa” a publicat și în alte numere articole, cronici despre montări ale Naționalului de la Chișinău, din interbelic.

Actualul director al Teatrului Național din Chișinău, Petru Hadârcă, subliniază: „Am constatat că începând cu anul 1921, în revista „Rampa” de la București se publicau pe prima pagină, în fiecare săptămână, recenzii, articole despre spectacolele Teatrului Național din Chișinău. M-am convins că în perioada interbelică la Chișinău exista o mișcare teatrală activă, intensă, aici nu era o provincie, ci un centru cultural cu multe evenimente interesante. Erau delegați la Chișinău actori, regizori bucureșteni celebri, de exemplu, Maria Filotti, Ion Brezoianu, Nottara etc.” Petru Hadârcă a reunit valoroase documente de arhivă despre Naționalul chișinăuian în volumul *O cronică a Teatrului Național din Chișinău*, apărut în 2016.

Tot Petru Hadârcă e cel care a văzut cu ochii lui bustul lui B.P. Hasdeu, ce fusese dezvelit la inaugurarea Naționalului de la Chișinău. Acesta există și azi. E păstrat cu pietate la Muzeul Teatrului Național „I.L. Caragiale” din București. A fost dus pe malul drept al Prutului în 1940, astfel, a fost salvat.

Petru Hadârcă a descoperit bustul în toamna lui 2014. Ion Caramitru, președinte al UNITER și directorul Teatrului Național din București (TNB), l-a anunțat că bustul lui B.P. Hasdeu a fost găsit, dintr-o întâmplare fericită. Bustul se află, actualmente, la Muzeul Teatrului Național din București. Găsirea lui echivalează cu o descoperire istorică.

Directorul Teatrului Național din București, Ion Caramitru, a propus ca bustul lui B.P. Hasdeu să fie adus înapoi la Teatrul Național din Chișinău. Cu siguranță, revenirea la Chișinău a bustului lui B.P. Hasdeu va fi un eveniment. Să sperăm că va fi adus chiar în 2018, când sărbătorim Centenarul Marii Uniri.

SPECIILE CITITORULUI

Valeriu GHERGHEL

Dacă vrei să știi ce fel de cititor sunteți, cercetați eseu de mai jos. Mai întâi, trebuie să vorbim despre speciile lecturii, întrucât, tot omul știe, lectura nu este de un singur fel (ca sfințenia și virginitatea), ci de mai multe feluri, cel puțin patru, dacă este să-i credem pe Gerard Mauger & Claude Poliak (1998). Într-un studiu interesant, dar prolix, după o anchetă sociologică minuțioasă, ei deosebesc, așadar, patru versiuni:

1. Lectura de divertisment: „lire pour s'évader”: mai ales copiii (dar și adulții, uneori și de obicei) citesc așa. Eu însumi am citit în acest chip multă vreme, fiindcă, n-ar mai fi nevoie s-o spun, mi-am păstrat proștețimea și suplețea până la vârsta generoasă de acum. Cărți de citit astfel: *Ivanhoe*, *Cei trei muschetari*, *Mizerabilii*, *Doi ani de vacanță*, *Cavalerii teutoni*, *Stelele din Eger*, *Omul invizibil*, *San-Antonio*. J.K. Rowling a scris pentru adolescenți. Dan Brown – pentru femei și alți oameni maturi cu preocupări subțiri, spirituale: câți copii au făcut Maria Magdalena și Iisus Christos înainte de Sfânta Cununie?; câți după?; și câți nepoți au avut?: câți copii au avut, la rândul lor, nepoții?; în ce idiom și-a redactat Leonardo da Vinci carnetele?; se uita într-o oglindă venețiană, când nota „adevărurile fundamentale”? Numai astfel de subiecte gingașe îți pun imaginația și abilitățile silogistice în mișcare, doar așa devii dintr-o dată înțelept și înțelegi fără rest enigma Vietții și a Morții.

2. Lectura didactică: „lire pour apprendre”. Reprezintă o deturnare gravă a lecturii de la plăcere: cititul devine o chestie foarte serioasă, aproape funerară. Primești nota maximă dacă poți face un comen-

tariu amănunțit despre, zic și eu, figurile de stil din *Strigoii* de Mihai Eminescu, stilul paratactic în tratatele Sfinților Părinți, metalepsa în *Litera stacojie* de Nathaniel Hawthorne, sublimul în *Gargantua și Pantagruel*, frecvența saficului în proza lui Sterne, influența ideologiei mic-burgheze în *Misterele Parisului*, anti-semitismul latent din romanele lui Philip Roth, pornind de la declarația lui Mickey Sabbath că „n-a făcut absolut nimic pentru Israel” (*Teatrul lui Sabbath*), influența fenomenologiei în *Muștele*; criticii academici, ideologii, existențialiștii aței citesc la fel.

3. Lectura de mântuire: „lire pour se parfaire”. Nu doar tipul de lectură presupus de Evanghelii intră aici, se înțelege de la sine. Aș numi, în primul rând, studiul / lectura de literatură *self-help*, alături, firește, de literatura care promovează în rândul adulților gândirea pozitivă și dezvoltarea spirituală. Așa citim, de pildă, lucrările cugătorului particular Alain de Botton: cu scopul iluminării și strălucirii interioare, cu scopul de a deveni sfinți în viață, arhiepiscopi și cardinali, sanctități, cu energia de a deveni mult mai buni și mai milostivi decât aproapele / departele. Numai printr-o astfel de lectură hrănitoare poți cuceri Armonia Interioară, Fericirea și Dragostea, toate trei idealuri absolute.

4. Lectura estetică: „lire pour lire”. Produce, bineînțeles, o mulțumire estetică, o trăire estetică, o înfrigurare estetică și o plăcere estetică, altfel spus, o plăcere mult mai fină decât plăcerea inferioară și vinovată, produsă de lectura cărților lui Alexandre Dumas. Citim estetic *Ulysses* de Joyce, *Divina Commedia* de Dante (îndeosebi „Purgatoriul” și „Paradisul”), prozele

lui Samuel Beckett, *Watt*, *Molloy*, poemele lui Vasilisk Gnedov și, în general, tot ceea ce ridică oarecari dificultăți de comprehensiune.

Nu-i mai pun la socoteală pe filosofi și esești, ei scriu oracular și abstrus prin definiție. În consecință, singura lectură care li se potrivește este o combinație de 2 cu 4, deși ei ar prefera tipul 3.

În concluzia acestei tipologiei exhaustive, voi afirma că există (am demonstrat matematic deja) două (și numai două) feluri de plăceri: desfătarea impură a celui care citește Paul Féval (*père & fils*, n-am știut până de curând că-s doi; au urmat pesemne exemplul lui Dumas; sau invers) și desfătarea pură, curat estetică a celui care citește poemele lui T. S. Eliot și simte brusc un frison (*shudder*) inexplicabil pe șira spinării. Se înțelege de la sine: cel care studiază ceva pentru un examen, pentru o olimpiadă, pentru un grad profesoral nu simte nici o plăcere, oricât s-ar chinui să simtă. Iar cel care citește pentru a se salva

din *massa damnata* își va găsi negreșit plăcerea direct în Rai.

Ce-a mai rămas de făcut, este simplu. O aplicație elementară. Dacă vă plac romanele lui Coelho, citiți de plăcere și aveți vârsta potrivită pentru a da la liceu. Dacă citiți *Iliada*, puteți fi de două feluri: sau elev / student / master / doctorand, sau est et feroce. Dacă citiți cu creionul în mână Alain de Botton, *Consolările filosofiei*, să zicem, vă aflați sigur în căutarea mântuirii terestre sau chiar în pragul ei și e bine să fiți cu băgare de seamă.

Iar dacă nu citiți chiar nimic-nimic (fiindcă nu căutați nici o plăcere), sunteți cel mai câștigat din toată afacerea. Un ascet. Ați scăpat de școli, de credințe dubioase, de eresuri, nu ați eșuat ca profesor de literatură sau / și de filosofie, aveți toată viața în față etc. Nu-mi rămâne în acest caz decât să mă plec în fața fericirii voastre sere-nissime...

(Din *Cultura*
Nr. 35, septembrie 2015)

DE CE VIITORUL NOSTRU DEPINDE DE BIBLIOTECI, LECTURĂ ȘI VISATUL CU OCHII DESCHIȘI

Neil GAIMAN

Conferința lui Neil Gaiman cu privire la viitorul lecturii și al bibliotecilor. O conferință prin care se explică de ce folosirea imaginației și sprijinirea altora în a-și folosi propria imaginație este obligația tuturor cetățenilor.

Avem obligația de a ne folosi imaginația...

Este important ca oamenii să spună de partea cui sunt și de ce, precum și dacă sunt părținitori sau nu. O declarație oficială a membrilor, dacă vreți. Prin urmare, o

să vă vorbesc despre lectură. O să vă povestesc de ce sunt importante bibliotecile. O să vă sugerez că cititul de cărți de ficțiune, cititul de plăcere, este unul din cele mai importante lucruri pe care le poate face cineva. O să pledez cu pasiune pentru ca oamenii să înțeleagă ce sunt bibliotecile și bibliotecarii și să susțină păstrarea acestora.

Este adevărat că sunt evident și enorm de părținitor: sunt scriitor, adesea autor de cărți de ficțiune. Scriu pentru copii și adulți. De aproape 30 de ani îmi câștig traiul din

cuvinte, adică din ce îmi imaginez pentru ca apoi să aştern pe hârtie. Este în interesul meu, evident, ca oamenii să citească, ca oamenii să citească ficţiune, ca bibliotecile şi bibliotecarii să existe şi să ajute la cultivarea plăcerii de a citi şi la menţinerea unor locuri unde să se poată citi.

Deci sunt părtinitor ca scriitor. Dar sunt mult, mult mai părtinitor ca cititor. Şi sunt chiar şi mai părtinitor ca cetăţean britanic.

Iată-mă aici, prin urmare, susţinând această prelegere în seara aceasta, sub auspiciile The Reading Agency, organizaţia de caritate cu misiunea de a oferi şanse egale oamenilor prin sprijinirea lor în a deveni cititori încrezători şi plini de entuziasm. O agenţie ce susţine programe prin care oamenii învaţă să citească, precum şi bibliotecii, ce încurajează pe faţă şi fără interese ascunse lectura în general. Pentru că, zic ei, când citim, totul se schimbă.

Despre această schimbare şi actul lecturii vă voi vorbi în seara aceasta. Doresc să vă vorbesc despre ce face cititul. La ce este bun.

Am fost odată la New York şi am participat la o conferinţă despre construirea unei închisori particulare – o industrie cu o creştere uriaşă în America. Industria închisorilor trebuie să-şi planifice dezvoltarea ulterioară – de câte celule vor avea nevoie? Câţi prizonieri urmează să fie în 15 ani? Şi au descoperit că pot să calculeze asta destul de uşor, folosind un algoritm care se bazează pe procentul de copii cu

vârste între 10-11 ani care nu ştiu să citească. Care cu siguranţă nu pot citi de plăcere.

Corelarea nu se poate face sută la sută: nu putem afirma că o societate cultivată nu are criminalitate. Dar există totuşi o serie de corelaţii.

Iar eu consider că unele din acestea, cele mai simple, au la origine ceva foarte simplu. Oamenii cultivaţi citesc ficţiune.

Ficţiunea are două calităţi. În primul rând, este o poartă de intrare spre actul lecturii. Furnizează dorinţa de a afla ce urmează, de a da pagina, necesitatea de a nu te opri, chiar dacă ţi-e greu, pentru că cineva are necazuri şi trebuie să ştii cum se va termina... aceasta este adevărata motivaţie. Şi te obligă să înveţi cuvinte noi, să gândeşti gânduri noi, să nu te opreşti. Să descoperi că cititul în sine este o plăcere. Odată ce ai înţeles asta, eşti pregătit să citeşti totul. Iar cititul este cheia. S-a discutat, pe scurt, acum câţiva ani, despre idea că trăim într-o lume post-literată, în care capacitatea de a înţelege cuvântul scris este cumva redundantă, dar zilele acelea au apus demult: cuvintele sunt acum mai importante ca niciodată, navigăm într-o lume a cuvintelor, şi pe măsură ce lumea alunecă spre Internet, noi trebuie să o urmăm, să comunicăm şi să înţelegem ce citim. Oamenii care nu se pot înţelege nu pot face schimburi de idei, nu pot comunica, iar programele de traducere nu sunt atât de performante.

Cel mai simplu mod prin care ne putem asigura că vom creşte copiii cultivaţi este să-i învăţăm să citească şi să le arătăm că cititul este o activitate plăcută. Asta presupune, simplu, să găsim cărţi care să le facă plăcere, să le deschidem drumul către asemenea cărţi şi să-i lăsăm să le citească.

Nu cred că există vreo carte care să nu fie bună pentru copii. Din când în când se întâmplă ca unele persoane să arate cu degetul spre un anumit tip de cărţi pentru copii, un gen sau, poate, un autor anume,

și să le declare cărți nepotrivite, pe care copiii nu ar trebui să le citească. Am văzut acest lucru de mai multe ori; Enid Blyton a fost declarată nepotrivită pentru copii, precum RL Stine și alții. Despre comicsuri, s-a spus că încurajează analfabetismul.

Este o prostie. Este snobism și nerozie. Nu există autori nepotrivți pentru copii care să le placă acestora, pe care să vrea să-i citească și pe care să-i caute, pentru că fiecare copil este diferit. Ei pot găsi acele povești de care au nevoie și se simt atrași de anumite povești. Pentru ei, o idee răsuflată, demodată, nu este răsuflată și demodată. Este prima dată când acest copil o întâlnește. Nu descurajați copiii de la citit pentru că vi se pare că nu citesc ce trebuie. Cărțile care nu-ți plac ție pot fi un drum către alte cărți pe care e posibil să le agreați. Și nu toată lumea are aceleași gusturi ca tine.

Adulți bine intenționați pot distruge, cu ușurință, plăcerea de a citi a unui copil: nu-i lăsați să citească ce le place sau dați-le cărți plictisitoare dar valoroase, echivalentul literaturii victoriene îmbunătățite. Vă veți alege cu o generație convinsă că cititul este demodat, ba chiar mai rău, nep plăcut.

E nevoie să-i lăsăm pe copiii noștri să urce pe scara lecturii: orice vor citi cu plăcere îi va împinge în sus pe scară, treaptă cu treaptă, spre știința de carte. (De asemenea, să nu faceți ce am făcut eu când fetița mea de 11 ani era pasionată de RL Stine, adică să mergeți să-i aduceți Carrie de Stephen King, spunându-i că dacă îi plac astfel de cărți, cu siguranță o s-o iubească pe aceasta! Holy nu a citit decât povestiri cuminți cu coloniști și preerii pentru tot restul anilor ei de adolescență și încă se uită urât la mine când aude numele lui Stephen King.)

Al doilea lucru pe care îl face lectura este să dezvolte empatia. Când urmărești un film sau te uiți la televizor, privești ce

se întâmplă altora. Literatura este construită din 26 de litere și câteva semne de punctuație și tu, doar tu, folosindu-ți imaginația, crezi o lume populată cu oameni și vezi prin ochii lor. Simți lucruri, vizitezi locuri și lumi pe care altfel nu le-ai cunoaște. Descoperi că toți ceilalți sunt un alt eu. Ești altcineva și, când te vei întoarce în propria-ți lume, vei fi cumva diferit.

Empatia este un instrument cu care oamenii se pot aduna în grupuri, care ne ajută să funcționăm nu doar ca o serie de indivizi obsedați de sine.

De asemenea, în timp ce citești vei descoperi ceva de o importanță vitală pentru drumul pe care îl vei urma în viață: lumea nu trebuie să fie așa cum e. Lumea poate fi diferită.

În 2007 eram în China, la prima convenție de literatură SF și Fantasy din istoria chineză aprobată de partid. La un moment dat am luat de o parte un oficial chinez și l-am întrebat: De ce SF-ul nu a fost aprobat atâta vreme?. Ce s-a schimbat?

E simplu, mi-a răspuns el. Chinezii erau geniali la producerea de lucruri pentru care alții le aduceau planurile de execuție. Dar nu făceau inovații și invenții. Nu și foloseau imaginația. Așa că au trimis o delegație în SUA, la Apple, la Microsoft, la Google și au pus întrebări despre oamenii de acolo, care inventau viitorul. Au aflat că toți acei oameni citiseră SF când au fost copii.

Ficțiunea îți poate arăta o altă lume. Te poate duce unde nu ai fost niciodată. După ce ai vizitat alte lumi, precum cei care au mâncat fructe vrăjite, nu mai poți fi mulțumit cu lumea în care ai crescut.

Să fii nemulțumit este un lucru bun: nemulțumii își pot modifica și perfecționa lumile, le pot face mai bune, diferite.

Și dacă tot vorbim despre acest subiect, mi-ar plăcea să spun câte ceva despre escapism. Aud termenul fluturat peste tot de parcă ar fi ceva rău. Ca și cum ficțiu-

nea escapistă ar fi un drog opiaceu folosit de cei confuzi, nesăbuiți și induși în eroare, în timp ce singura ficțiune meritorie pentru adulți și copii este ficțiunea mimetică, care oglindește cea mai urâtă parte a lumii în care se află cititorul.

Dacă ai fi prins în capcană într-o situație imposibilă, într-un loc dezagreabil, cu oameni care îți doresc răul, și cineva ți-ar oferi posibilitatea să evadezi temporar, de ce să nu accepți invitația? O literatură escapistă face exact asta: este un tip de ficțiune care deschide o ușă, îți arată lumina soarelui de afară, îți dă ocazia să mergi într-un loc unde tu controlezi totul, unde ești înconjurat de oameni cu care vrei să-ți petreci timpul, (cărțile te duc în locuri adevărate, să nu credeți altfel); mai mult, pe durata evadării, cărțile te pot ajuta cu informații care sunt valabile și în lumea ta reală, pentru necazurile tale reale, îți dau arme, îți dau armură: lucruri reale pe care să le iei cu tine în temnița ta.

După cum ne amintea JRR Tolkien, singurii care tună și fulgeră împotriva evadării sunt temnicerii.

O altă modalitate prin care putem distruge plăcerea unor copii de a citi este, desigur, să ne asigurăm că nu au niciun fel de carte în jurul lor. Și să nu le oferim niciun loc unde să poată citi aceste cărți. Eu am avut noroc. În copilărie am avut o excelentă bibliotecă de cartier. Am avut acel gen de părinți care puteau fi convinși să mă lase la bibliotecă în drumul lor spre serviciu, în zilele mele de vacanță. Am avut parte de acel gen de bibliotecari pe care nu-i deranja un băiețel care venea singur la bibliotecă, în fiecare dimineață, căutând în catalogul cu titluri, pescuind cărți cu fantome sau magie sau rachete, cărți cu vampiri sau detectivi, vrăjitoare sau miracole. Când am terminat cărțile de copii, am trecut la cele de adulți.

Erau bibliotecari buni. Le plăceau cărțile și le plăcea ca acestea să fie citite.

M-au învățat cum să comand cărți de la alte biblioteci, pe baza împrumuturilor între biblioteci. Nu erau snobi în ce privește cărțile pe care le citeam. Aveam impresia că le plăcea băiețelul acela cu ochii mari, înnebunit după citit, și discutau cu mine despre cărțile pe care le citeam, chiar îmi găseau alte cărți din aceeași serie, mă ajutau. Mă tratau ca pe un cititor – nici mai mult nici mai puțin – ceea ce însemna că mă tratau cu respect. Nu eram obișnuit să fiu tratat cu respect la opt ani.

Dar bibliotecile înseamnă libertate. Libertatea de a citi, libertatea ideilor, libertatea comunicării. Ele înseamnă educație (care nu este un proces ce ia sfârșit când terminăm școala sau universitatea), distracție, spații sigure, acces la informație.

Mă tem că acum, în secolul 21, oamenii înțeleg greșit bibliotecile și scopul acestora. Dacă pentru tine biblioteca este doar un șir de rafturi cu cărți, s-ar putea să ți se pară demodată și învechită, în această lume în care majoritatea, dacă nu toate cărțile tipărite există și în format digital. Dar asta ar însemna că nu înțelegi deloc sensul adevărat al unei biblioteci.

Eu cred că acesta are legătură cu natura informației. Informația are valoare, iar informația corectă are o valoare enormă. Toată istoria omenirii am trăit vremuri în care informația a fost puțină și era important să obținem informațiile de care aveam nevoie, de mare valoare: când să ne plantăm recoltele, unde să găsim anumite lucruri, hărți, istorii și povești – erau mereu bune la cină, cu prietenii. Informațiile erau valoroase și cei care le dețineau sau care le puteau obține, puteau să ceară să fie plătiți în schimbul lor.

În ultimii ani, am trecut de la o economie în care informația era rară, la una sufocată de informație. Potrivit lui Eric Schmidt, de la Google, astăzi rasa umană creează în două zile toată informația creată de la începutul civilizației până în 2003,

adică cinci exobyți, pentru aceia dintre voi care țin scorul. Devine o provocare nu să găsești o plantă rară care crește în deșert, ci să găsești o plantă specifică undeva în junglă. Vom avea nevoie de ajutor să navigăm printre aceste informații ca să găsim amănuntul care ne interesează.

Bibliotecile sunt locuri unde oamenii merg pentru informații. Cărțile sunt doar vârful icebergului: sunt de găsit acolo și bibliotecile le pot furniza legal și gratuit. Tot mai mulți copii împrumută cărți de bibliotecă – cărți de toate felurile: tipărite, în format digital sau audio. Dar bibliotecile mai sunt și locuri unde oamenii, care poate nu au computere, conexiuni de internet, acasă, pot intra online fără să plătească nimic: extrem de important când informațiile despre slujbe, modalitățile de a candida pentru o slujbă sau pentru beneficii există din ce în ce mai mult exclusiv online. Bibliotecarii îi pot ajuta pe aceștia să navigheze online.

Nu cred că toate cărțile ar trebui sau vor migra spre digital: după cum observa Douglas Adams, cu peste 20 de ani înainte de apariția *Kindle*, o carte tipărită este precum un rechin. Rechinii sunt vechi: au existat rechini în oceane înainte de dinozauri. Și motivul pentru care rechinii încă nu au dispărut este faptul că sunt mai pricepuți la a fi rechini decât orice altceva. Cărțile tipărite sunt dure, greu de distrus, rezistente la apă, operate solar, plăcute la atingere: se pricep să fie cărți și mereu vor avea un loc al lor. Aparțin bibliotecilor, așa cum bibliotecile au devenit deja locuri unde poți avea acces la ebook-uri, audio-book-uri, DVD-uri și pagini web.

O bibliotecă este un depozit de informații și oferă tuturor cetățenilor același acces. Chiar și la informații de sănătate. Și informații de sănătate mentală. Este un loc comunitar. Este un loc sigur, o oază salvatoare. Este un loc unde stau bibliotecarii. Cum vor arăta bibliotecile viitorului, nu putem decât să ne imaginăm acum.

Știința de carte este mai importantă ca niciodată, în această lume a SMS-urilor și emailurilor, a informației scrise. Trebuie să știm să citim și să scriem, avem nevoie de cetățeni universali care să poată citi confortabil, să înțeleagă ce citesc, să priceapă nuanțele și să se facă înțeleși.

Bibliotecile sunt, cu adevărat, porți către viitor. Astfel, este trist să observăm cum, peste tot în lume, autoritățile locale prin orice ocazie să închidă biblioteci pentru a face economie, fără să-și dea seama că fură de la viitor ca să plătească pentru ziua de azi. Închid porțile care ar trebui să fie deschise.

Potrivit unui studiu recent realizat de Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică, Marea Britanie este singura țară unde vârstnicii se situează la un nivel de expert în știința de carte (lectură și matematică), superior celui care îi caracterizează pe cei tineri, după ce s-a ținut cont de alți factori, precum sexul, formația socio-economică și tipul ocupației.

Sau, dacă punem altfel problema, copiii și nepoții noștri știu mai puțină carte decât noi. Sunt mai puțin capabili să navigheze în lumea aceasta, să o înțeleagă pentru a-și rezolva problemele. Pot fi mult mai ușor mințiți și înșelați, vor fi mai puțin capabili să schimbe lumea în care se regăsesc, le va fi mai greu să-și găsească o slujbă. Toate acestea. Și, ca națiune, Anglia va rămâne în urma celorlalte națiuni pentru că îi va lipsi forța de muncă educată.

Cărțile sunt modul în care comunicăm cu morții. Felul în care învățăm lecții de la cei care nu mai sunt printre noi, umanitatea s-a dezvoltat, a progresat, a transformat cunoașterea în ceva aflat în continuă creștere graduală, mai degrabă decât ceva care trebuie învățat iar și iar. Se spun povești mai vechi decât majoritatea statelor, povești care au existat mai mult timp decât culturile și clădirile în care au fost prima dată istorisite.

Cred că avem o responsabilitate față de viitor. Responsabilitățile noastre sunt obligațiile noastre către copii, către adulții în care se vor transforma acești copii, către lumea locuită de aceștia. Noi toți – cititori, scriitori, cetățeni – avem aceste obligații. Mă gândeam să vorbesc puțin despre ele.

Consider că este bine să citim de plăcere, în particular și în locuri publice. Dacă citim de plăcere, dacă ne văd și alții citind, atunci învățăm, ne exersăm imaginația. Le arătăm și altora că cititul e un lucru bun.

Avem datoria de a susține bibliotecile. Să folosim bibliotecile, să-i încurajăm pe alții să folosească bibliotecile, să protestăm contra închiderii bibliotecilor. Dacă nu apreciem bibliotecile la justa lor valoare, atunci nu apreciem valoarea informației, a culturii sau a înțelepciunii. Amuțim vocile trecutului și ne distrugem viitorul.

Avem datoria să le citim cu voce tare copiilor noștri. Să le citim lucruri care le plac. Să le citim povești de care noi ne-am săturat. Să citim pe mai multe voci, ca să facem poveștile mai interesante, să continuăm să le citim cu voce tare chiar și după ce au învățat să citească singuri. Folosiți timpul acordat cititului cu voce tare ca timp de strângere a legăturilor, în care nu răspundeți la telefoane, când nu mai permiteți lumii exterioare să vă distragă.

Avem datoria să folosim bogăția limbajului. Să răspundem la provocări, să aflăm ce înseamnă cuvintele și cum să le utilizăm, să comunicăm clar, să spunem ce vrem. Să nu încercăm să înghețăm limbajul, să pretindem că este o limbă moartă la care să ne închinăm, ci să încercăm să-l folosim ca pe o limbă vie, care curge, care împrumută cuvinte, ce permite unor sensuri și pronunții să se modifice în timp.

Noi, scriitorii – mai ales scriitorii pentru copii, dar toți scriitorii – avem o obligație față de cititorii noștri: este vorba de datoria de a scrie despre lucruri adevărate, mai ales când creăm povești despre oameni

care nu există în locuri care nu au existat niciodată – să înțelegem că adevărul nu se află în ceea ce se întâmplă, ci în ceea ce îți spune despre cine suntem. Ficțiunea este minciuna care spune adevărul, până la urmă. Avem datoria nu să ne plictisim cititorii, ci să-i facem să simtă dorința să dea pagina. Până la urmă, unul din cele mai bune tratamente pentru un cititor nehotărât este să-i dăm o poveste din cititul căreia să nu se poată opri. Însă, deși este adevărat că trebuie să le spunem adevăruri cititorilor noștri, să le dăm și arme, armură și să le transmitem puțină înțelepciune pe care am adunat-o în scurta noastră trecere prin această lume verde, avem datoria să nu le ținem predici, discursuri, să nu-i forțăm să înghită lecții de morală pre-digerate, precum niște păsări care-și hrănesc puii cu viermi deja mestecați; și avem datoria ca absolut niciodată să nu scriem pentru copii ceva ce nu am vrea să citim noi înșine.

Avem datoria să înțelegem și să recunoaștem faptul că noi, ca scriitori pentru copii, facem o muncă importantă, pentru că, dacă o dăm în bară și scriem cărți plictisitoare care îi îndepărtează pe copii de citit și de cărți, ne desconsiderăm propriul trecut și îl diminuăm pe al lor.

Noi toți – adulți și copii, scriitori și cititori – avem datoria să visăm cu ochii deschiși. Avem datoria să ne folosim imaginația. Este ușor să ne prefacem că nimeni nu poate schimba nimic, că trăim într-o lume în care societatea este uriașă și indivizii semnifică mai puțin decât nimic: un atom dintr-un zid, un bob de grâu dintr-un lan întreg. Dar adevărul e că indivizii sunt cei care își schimbă lumea mereu, indivizii sunt cei care construiesc viitorul și fac acest lucru imaginându-și că lucrurile se pot schimba.

Uitați-vă în jurul vostru: vorbesc serios. Luați o pauză pentru un scurt moment și priviți în jur. Am să subliniez ceva atât de

evident încât uneori este uitat. Și anume: tot ce vedeți acum, inclusiv pereții, a fost, la un moment dat, imaginat de cineva care a hotărât că este mai ușor să stai pe un scaun decât direct pe pământ și atunci și-a imaginat un scaun. Cu siguranță a fost o persoană care și-a imaginat un mod în care eu să mă pot adresa vouă în seara aceasta, la Londra, fără să stăm cu toții în ploaie. Această cameră și obiectele din ea, precum și alte obiecte din această clădire, acest oraș, există pentru că oamenii și-au imaginat lucruri iar și iar.

Avem datoria să facem lucrurile frumoase. Să nu lăsăm lumea mai urâtă decât am găsit-o, să nu golim oceanele, să nu lăsăm viitoarelor generații problemele noastre. Avem datoria să strângem în urma noastră și să nu le lăsăm copiilor noștri o lume pe care am dat-o peste cap, pe care am schilodit-o, pe care am schimbat-o în rău.

Avem datoria să le spunem politicianilor noștri ce vrem, să votăm împotriva politicianilor sau partidelor care nu înțeleg valoarea lecturii pentru crearea unor cetățeni de calitate, care nu acceptă să păstreze și să protejeze cunoașterea și să încurajeze știința de carte. Nu este vorba de partide politice. Este vorba de umanitate, în general.

Albert Einstein a fost întrebat odată, ce am putea să facem să avem copii inteligenți. Replica lui a fost simplă și înțeleaptă, deopotrivă. Dacă vreți să aveți copii inteligenți, a zis el, citiți-le basme. Dacă vreți să fie și mai inteligenți, citiți-le mai multe basme. El înțelegea valoarea lecturii și cea a imaginației. Sper să le putem dărui copiilor noștri o lume în care să citească, să li se citească, să-și folosească imaginația și să înțeleagă.

Traducere de Liana TOMESCU

SUFERINȚA SACRIFICIALĂ CREATOARE ÎN REGAL MEMORIAL

Grigore GRIGORESCU

„Convingerea mea este că suferința rămâne cea mai mare dovadă a dragostei lui Dumnezeu.” (Petre Țuțea)

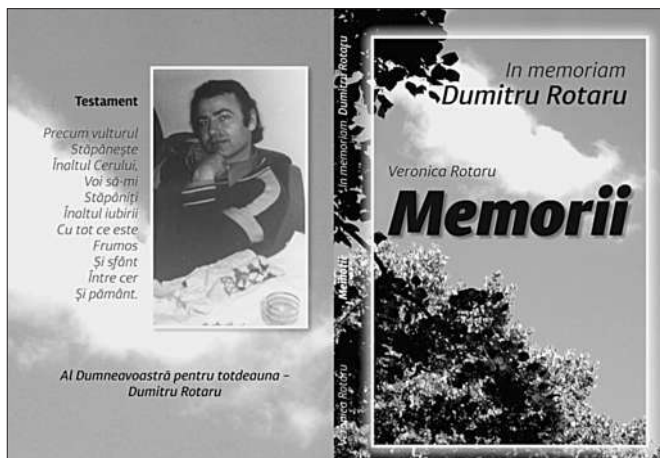
Acesta-i destinul uman ceresc: vine un timp când oamenii obosesc și ne mai păresc. Dar cărțile lor trăiesc, supraviețuiesc și nemuresc – cât autorii nițel se mai odihnesc. Ne-o argumentează și demonstrază doamna Veronica Rotaru prin volumul *In memoriam Dumitru Rotaru* – volum în regia suferinței, credinței și biruinței. Citindu-l, auzi, simți și consimți materia plângând și înflorind. Autoarea surprinde și convinge că putem trece peste toate. Marea revelație este cel dispărut și renăscut de pana (mâna) măiastră a sufletului sacrificial veronian. E un matern etern, o Ană care a rezidit-clădit idolul vieții sale ca o catedrală, l-a plăsmuit-pictat cu litere aurii pentru vecii. Ni se părea că-l cunoaștem suficient de bine pe D. Rotaru din subtilele portretizări colegiale anterioare. Dar n-a fost să fie. Consoarta și soarta dumisale a descoperit tainele evidente și camuflate în profunzimi cu o sobrietate și limpezime stilistică, metaforică, nerv exploziv, suferitor și tămăduitor, înălțător și luminător. Am rămas cutremurat-consternat, chiar oripilat de suferințele sfâșietoare ale autoarei pe care le-a transplantat și îmbălsămat în rânduri incendiare devastatoare din plumbul incandescent al literelor, cuvintelor și propozițiilor eseistice. A izbutit să stăpânească și să cumpănească spiritul

de gânditor și scriitor devastat de pierderea unei trestii gânditoare și suferitoare, un rege al radiojurnalismului de o finețe sufletească uluitoare.

Au ajutat-o lecturile profesionale ale dumneaei de o viață, alimentate și inspirate de Dumitru – fost luptător în ring și campion al Chișinăului, ulterior postat în fața microfonului magic – numai doamna Veronica cunoștea, intuia și admira profund ființa soțului, ea ne redescoperă calitățile lui creatoare și truitoare, triumfătoare și suferitoare, inclusiv prăbușirile în prăpastia disperării și revenirea la normalitate.

Lesne putem raporta și compara pe Veronica Micle – care a radiografiat idolul său cu atare puteri răvășitoare, urmărind și relevând odiseea lui sufletească sacrificială sfinxială în culorile și splendorile sensibilității lirosifice fulminante. Neconvins și învins că idolul său era de o sfințenie singulară, n-a avut ostilități, dușmăanii-vrăjmășii. Precum tatăl Sergiu nu și-a permis să înjure ori să comită careva animozități în prezența fiului.

Doamna Veronica Rotaru a sculptat și a înălțat statuia luminiscentă a lui Dumitru – etalând inocența morală și intelectual-spirituală, teologală, psihofizică și emoțională, a pătruns în laboratoarele lui jurnalistic artistice și filosofice, l-a readus în patria mică – Mărcăuții miraculoși, venerați, păstoriți și zeificați cu ai lui părinți-sfinți, ilustrând cu imagini și metafore neordinaire saga unui suflet singular, care

– aidoma regelui Midas – transforma în aur totul de ce se atingea. Dumitru a întrunit între copertile cărții prietenii de suflet și suferință, ideal național astral dintr-o generație admirabilă: Petru Oltu, Traian Musteață, Ionel Căpiță, Nicolae Buzdugan, colegii din copilărie și prietenie, ascultătorii săi adorabili din republică etc. E o sfântă carte despre un ilustru frate. Cinste și

onoare autoarei pentru o atare splendoare artistică cristică.

PS: Anul trecut, un grup de oameni de cultură au adresat Primăriei Mărcăuți solicitarea ca să examineze problema ca școala din sat să poarte numele distinsului consătean, iar o stradă să fie numită în cinstea lui. Sperăm că consilierii vor urgenta examinarea demersului respectiv.

August 2017

RÂNDURI ȚESUTE DIN LACRIMA AMINTIRILOR

Veronica ROTARU

Un poem al omeniei și veciei

Dumitru (Ticu) era trup și suflet dedat serviciului. Un adevăr pur, dar și dur. Care duce la suferință. Deoarece acest adevăr este cunoașterea exactă dintre lucrurile reale și cele nereale. Și îl cunoștea cu inima lui mare (creierul fiindu-i lacheul ei). Știa că cel mai mare păcat al oamenilor e frica de a-l recunoaște. Cu el, cu adevărul, rămâi etern și nealterabil. Făcându-te să te cunoști pe sine. Și atunci toate ideile, răsărind ca soarele, se manifestă peste tot și devin proprietatea fiecărui ascultător, ca și aerul pe care-l respirăm. Fiindcă ce nu este adevăr, nu este nici moral, nici onest. Și nu-

mai jertfindu-i lui a putut închea multe prietenii. Și din fiecare întâmplare sau faptă era deprins a culege adevărul. Și avea o mare dorință să-l găsească. Numai cu el, cred, a ajuns să se scalde în eternul fluviu al nemuririi și acum apele lui îl duc prin spații și timpuri până la portul eternității.

De rând cu adevărul, care cuprinde numai idei, îi plăcea frumosul, pe care-l demonstra în materie sensibilă, numai de sufletul lui sesizată. Avea o coardă în sine ce răsuna la fericirea fiecărui ascultător. Întocmai cum soarele răsare pentru toți și le dă lumină și căldură, așa se străduia ca și cuvântul lui să ajungă la fiecare su-

flare ce-l asculta. Era cea mai mare mulțumire sufletească a lui, o fericire ce-i era cu puțință. Știm, spre cer nu se poate înălța decât adevărul. Și uneori, oricât ne-am strădui, rămânem departe de el... Îi auzim numai șoapta, simplă, sfântă... Ce puțini o aud!... Oceanul adevărului este nesfârșit, dar cel fundamental e același, veșnic. Iubind adevărul, Ticu nostru a fost omul adevărat, asigurând fericirea nu numai familiei lui, ci și a altora. Și în viață, și în simțire, și în scris, și în gând a rămas mai ales ce a dat altora, astfel căpătând și consecvența, și caracterul, și străduința, și iubirea oamenilor. Nu pentru a le cruța sarcina de a se îngriji de el, ci pentru a primi sarcina de a se îngriji de ei.

Pe parcurs a conștientizat clar că există și alte moduri de a-ți trăi viața, când începi să cauți și să pui întrebări: cine sunt, ce fac și dacă e suficient ceea ce fac. Trecând anii, mărturisesc că avea multe răspunsuri, înșirându-le în fiecare emisiune, în urma căreia avea satisfacții pe care, cu sinceritate, nu am cuvinte să le descriu la adevărata lor valoare și intensitate. Avea în centrul ei omul – armonizarea lui, a relațiilor cu ceilalți, a comunicării. Iar ei, oamenii, se regăseau în spusele sau constatările lui. Astfel, parcă găsiindu-și un echilibru fizic, moral, emoțional și spiritual. Le vorbea simplu, pe înțeles, cu claritate. Dacă ați ști cât de mult se străduia ca să găsească cuvintele potrivite și ideile, făcându-le ușoare, jucăușe. Îl interesau nespusele cum vor fi primite, cum vor fi conștientizate, dorind să le cunoască și gândurile, și recunoștința.

A fost mereu un căutător. Găsea totul din interiorul lui. Viața lui ca și cum era predestinată, fiecare clipă își avea destinația ei. Nu simțea blocaje. Ieșea ușor din orice împiedicare sau imobilizare. Avea o aură rar întâlnită. Am stat în aura tăticului nostru Dumitru. Și avea o aură destul de puternică. Dacă aveam neajunsuri, la apariția lui aveam de toate. Ne luminam.

Dacă eram triști, deveneam bucuroși, adică mișca totul spre bine. El foarte simplu renunța total la orgoliu, la frică, la îndoială, la griji, adică la tot ce-l putea despărți de Dumnezeu.

În virtutea meseriei și, în special, a emisiunii *Meridian turistic*, a pășit pragul tuturor mânăstirilor din republică. Știa cine stă în fruntea oricăreia din ele. Cu ușurință ne povestea despre unele care socotea că au ceva care se evidențiază. Și mai ales că de fiecare dată aprindea lumânări pentru cei trecuți în neființă. Nu numai pentru ai lui apropiați, ci și pentru colegi de serviciu, prieteni, cunoscuți. Ni-i înșira ca de pe o listă din timp pregătită. Dumnezeu să-i odihnească!

Nu e ușoară această capacitate omească de a inventa, de a crea, de a dispune de o fantezie bogată. Și reușea, fie cu instrumentele rațiunii, fie cu expresii simbolice. Muncind, obsesiv... Muncind, a învățat să scrie corect din gramatică, din sintaxă. Muncind, a învățat cum să lege o frază pe arcuri noi. Muncind, a învățat cum să treacă, printre nouri rânduilor sale, argintie și tremurătoare, luna imaginii frumoase. A învățat să facă gândul să se miște pe hârtie cum i-a fost voia: când la pas, când la trap, când vijelios. Și a izbutit, într-adevăr, să arate că are aptitudini deosebite. Și așa a muncit până la năucire, ca să adevărească și mai mult acest dar de la Dumnezeu. Aici munca devenindu-i și o aspră condiție de a-și evidenția posibilitățile.

Cât farmec se transmitea numai prin acest generic: În continuare urmează *Meridianul turistic*, o emisiune de Dumitru Rotaru. Simplu la prima vedere. Era ca un copil al lui. Când naști o ființă ești încredințat că va trăi veșnic, e înspăimântător să te gândești altfel. Și-o dorea să dănuie. Pentru el această emisiune a reprezentat o permanentă dăruire. Se implica în ritmuri universale, ca încet-încet să ajungă la des-

tinele semenilor săi. Cu fervoare se străduia să regăsească florul trăirii autentice. Prin cugetările lui descrețea frunțile multor ascultători, îi ridica, îi înălța peste micile necazuri. Avea un fond intelectual bogat. Și afectiv, de asemenea, marcat de bună-credință, de deschidere spre toleranță.

Cu prezența lui impunătoare, cu sprâncene negre, cu mâini frumoase, expresive. Gesticulând, ele îi modelau gândirea, subliniau nuanțele, anticipau dificultățile, semnele de întrebare... Cu un efort remarcabil căuta soluții și dezlegări, uneori categorice, stabilea rezolvări precise, fără nicio posibilitate de îndoială, spărgea orice formă de viață care tindea s-o închidă. Ne făcea să ne bucurăm de bogăția vieții și ne îmbia să călătorim împreună fie în țară, fie peste hotarele ei. Ca să ieșim măcar pentru scurt timp din atmosfera de frământări și contradicții. Demne de semnalat sunt, într-adevăr, călătoriile, când ne invita să cunoaștem altceva decât ceea ce știm, să călătorim în locuri cu adevărat frumoase și interesante. Astfel, apropiindu-ne de iluzia acestei fericiri. Da, le numim emisiuni. Dar ele erau adevărate spectacole. Rămâneai cu răsufarea întretăiată, emisiunea era pe sfârșite, dar simțea că dorești să mai continue. Brăzdând în lung și-n lat, s-a ridicat și mai sus de puterile lui, râvnind ca și cum să smulgă secretul acestei vieți, să surprindă armonia universală, să evidențieze ce e emoționant chiar și din ceea ce ne pare indiferent. Fiindcă avea o simțire de artist. (Era învinuit de băieți de această fire a lui și-l numeau „De ce frunza nu cântă”... Dând exemple de părinți care se gândesc cum să agonisească, nu cum cântă frunza...) Avea o memorie de invidiat. Își amintea întâmplări, oameni despre care vorbea până în cele mai mici amănunte. Sau cât de frapant și minuțios povestea despre fenomenele din natură. Era un romantic incurabil. Spunea ademenitor ceea ce a văzut și a înțeles, cu înclinațiile spre

reverie. Cu câtă bunăvoință ne îndemna: „Dragii și bunii mei ascultători! Iarăși suntem împreună și iarăși vă zic același sincer dintotdeauna *Bine v-am găsit la „Meridian turistic”* – fiind și el un fir din fuiorul de frunze pe care-l toarce acum această superbă doamnă...

Când se întorcea acasă de la serviciu sau din deplasare, ne spunea o frază: „Ticu a cunoscut un om foarte bun.” Și așa în fiecare seară. Înșușirea lui cea mai de preț e omenia. Puterea cea mai nobilă i-i rațiunea, prin ea ne-a deschis spre adevăr, fire răbdătoare și îngăduitoare, plin de respect și stima oamenilor.

Arta de a suferi și a mântui

În perioadă cumplită pentru el, ne-a lăsat confesiunile: „Dintre toate harurile dăruite de Bunul Dumnezeu l-am ales pe cel al omeniei. Și până în clipa de față sunt încredințat că am de-a face cu oameni buni. E numai vina mea dacă ceva nu e normal. Cerul mi-a dăruit restul favorii Sale sub chipul consoartei și al urmașilor. Păzească-i Domnul și să-i ocrotească. În primul rând, mulțumesc pentru protecția Celui de la care am luat ființă. Fie ca Cerul să slăvească și să eternizeze sacra Dumneavoastră faptă pentru mine. Dacă aș fi în stare, aș pune blazon de laur pe bunătatea și încrederea ce mi-o dați. Din mare credință – pentru Dumneavoastră, din mare nădejde – pentru mine. Un răsfățat al culturii, un îndrăgostit al curiozității, un observator cum se întrece natura în miracole... Dar și un mare îndurerat... Vă îmbrățișez cu multă dragoste. Al Dumneavoastră pentru totdeauna – Dumitru Rotaru.”

Evocăm cu pioșenie și ultimele și unicele lui confesiuni, care n-au avut șansa de a fi continuate: „Frica de a fi înghițit de timp m-a urmărit, abandonându-mă numai unei forme de viață... În suferință. Realitatea bolii m-a îngenuncheat. Mă opuneam, la început, cu mare dârzenie, de

unul singur. Nici pentru ai mei, scumpi, nu dădeam de înțeles. Extrem de lucid – fără a fi corupt în interior – mi-am dat seama că în viață e suficient să calci peste un adevăr, pentru ca la urmă să calci pe toate. Sufărința mea e grea, mi-a distrus și m-a lipsit de afinitățile mele cu lumea, cu oamenii dragi mie. M-am simțit apăsat de existență, timpul și spațiul s-au detașat esențial de mine. Cad în deznădejde, fac eforturi să nu mă cucerească pe mult timp și-mi dau seama în scurtă vreme că nu-mi indică nicio ieșire. O supremă (singură) soluție am socotit a fi, din starea în care am fost încleștat: apropierea de Bunul Dumnezeu. Care mă liniștește, totodată, descoperindu-mi necesitatea unui ultim adevăr. Arta de a suferi. Arderea interioară simt cum mă ridică pe un plan cu totul particular față de viață. Mult i se va ierta, fiindcă mult a suferit, auzeam uneori această zicere de la alții. Înseamnă oare că omul câștigă o anumită excelență în Univers? Asta pentru a-mi spulbera gândul de a fi un învins al sortii. Suferind, capeți destin. Iar acceptarea ei o socot ca cel mai mare eroism. Cred că cine a avut o singură dată presimțirea veșniciei, viețuirea în timp, cu fapte și oameni, este o concesie pentru care nu există răsplătă pe pământ. Clipele de singurătate mă resemnează, îmi aduc liniște. Mă opresc, în frânturi, la amintiri, la acele momente unice, când bucuria definea extazul. Dându-mi convingerea că viața este o echivalență de acte care trebuie consumate spre a evita spaima de a fi. Ajungi să te suportți fără remușcări și să te întrebi dacă nu e mai bine să trăiești fără să mai ai nevoie de tine însuși. Adică firea se dispensează de ființă. Și cine ne întoarce spre noi înșine, când efortarea e mai mult spre a ne îndepărta? Imaginea cea mai pură pe care o alcătuiește mintea mea e cea a Micuței mele (așa mă numea din tinerețe – s.m.), suflarea mea pe pământ... Aici voi rândui o scriere aparte...

Ziceam de ființă, dar contează viața, nu durata ei. Căci orice moment își are solemnitatea lui. Mă străduiam să nu las moștenire nicio nedreptate din urma mea. Nu jeleam nicio idee, gând ce-mi venea din prisosul care-mi umplea inima. Mă bucuram nespus când colegii apelau la mine. Eram uneori acuzat de-ai mei că mă descătușez pentru toți, altul ar acumula numai pentru sine. Țineam mult la amicia prietenilor mei, dar nu mă destăinuam în momentele dureroase, în pătimiri. Goga zicea: „Să nu știe nimeni ce rane te dor.” Îi țineam în armonie și nu-i descurajam, până nouri grei trecători nu se mai iveau pe orizontul vieții mele. Astfel, punând stăpânire pe partea nobilă a friii lor. Asta îmi doream din toată inima, o dorință în deplină afirmare, numai așa sufletul meu își redobânda pacea...

Chiar dacă soarta m-a lovit, rog Bunul Dumnezeu ca demnitatea să nu mă părăsească. Ea e bunul cumpăt sau măsura dreaptă în conștiința propriei valori. Semnele demnității mă străduiam să le am în față – împlinirea datoriilor, modestia, să fiu discret, îngăduitor, să am inima deschisă și stăpânire de sine. Știam că un om izolat nu le poate avea. De aceea, bucuria mea mai mare era să fiu înconjurat de oameni. Mă înfioram în clipa când simțeam deosebiră ce mă despărțea de ceilalți. Mi-era frică să nu ne învrăjbească, fiind conștient că numai asemănările ne pot apropia. Și mă străduiam ca să găsesc raza de cultură ce ar putea ușor să pătrundă la creierul ascultătorului. Mă sileam pe cât puteam să mă desăvârșesc, la fel desăvârșindu-i pe ei. Mă străduiam să fac cât se poate de plăcută viața din jurul meu. Eram dorit permanent să cunosc, să știu, să aflu evenimente, cauza lor.”

Arderile spirituale ale lui Ticu le cunoșteam. Se regăsea frecvent în mijlocul familiei, unde se bucura de afecțiune și de înțelegere. Seara toate capetele erau adu-

nate în jurul lui, ca o garanție a armoniei, ca o dovadă a fidelității, ca o siguranță a reușitei. El parcă scâldându-se în ecoul propriilor împliniri. Păzind acea graniță ideală unde visul da un sens vieții. Ca visul să conducă imaginația până să devină poveste... Învârtindu-se în același timp în jurul lui însuși. Să afle dacă visul se va realiza și-și va permite, măcar cât ține un țipăt, să se lase dus de-a rostogolul, până va face să tacă liniștea...

Spectacol teribil al lui Ticu, întors asupra lui însuși. Prietenii adevărați ai lui Ticu au fost Traian Musteață, Nicolae Buzdugan, Petru Oltu, Tudor Oboroc, regretații Ananie Badan, unul dintre cei rari și cu inimă mare, și Ștefan Verdeș, de asemenea, aveau o plăcere enormă aflându-se împreună. Mai târziu Ion Munteanu, unul dintre „frații de aur”, dl Vladimir Davidescu, individualitate de invidiat, moștenită de la părinți cu suflet mare, pe care Ticu i-a cunoscut și i-a petrecut în veșnicie, dl Vasile Grișco, un milostiv prieten și coleg din domeniul turismului, Grișulea, cum îi zicea Ticu finului Grigore, care nu era zi să nu-l telefoneze, ș.a. ce i-au fost prieteni până și după moarte...

Și-a iubit enorm baștina, satul natal Mărcăuți. Mai ales consătenii. Îi prețuia mult și știa despre fiecare în parte cu ce se poate proslăvi. Dacă despre unii nu se putea pronunța, atunci știa totul despre părinții sau buneii lor. Își lăuda cu multă încredințare locurile roditoare, livezile de cireși care, îndeosebi, erau ceva deosebit, locuri de rai pe pământ. Era un curios observator al fenomenelor naturii, le descria și povestea în amănunte. Deseori plana în regiuni imaginare ale ei, o asculta, ca apoi să o domine, să descopere în ea lucruri noi. Se purta ca un amant al ei. Era absolutul perfect. În ea avea armonia infinită. Se topea de bucurie la vederea peisajelor – a lanurilor, pădurilor, pășunilor și văilor verzi. Își recăpăta puteri numai privind mi-

nunatul copac de nuci din curte. Uneori îmi lămuriam chiar a fi posibil că anume această înfrățire curată cu natura i-a format caracterul de romantic incurabil. Nu putea fi altfel, căci așezarea satului pe cea mai înaltă stâncă a Nistrului este o raritate, ca de basm. Casele de la margini răsfrate pe mari întinderi. Numai miezul satului se alege vederii cu case mai strânse. Când ieșim din ograda noastră și ne îndreptăm spre fântână după apă, o priveliște mai frumoasă mă îndoiesc că se poate găsi. Vezi Nistrul în imensitate, cu apa albăstruie contopindu-se cu cerul. Mulți pe care i-am adus să ne viziteze satul au rămas vrăjiți de vederea Nistrului. Priveliștea lui de la înălțime întărea lămuririle ca un argument. Mai ales, celor din alte ținuturi. Sau minunata pădure „Țiganca”. Prin care era un drum-cărare ce-l ducea pe Ticu în satul Susleni, unde a făcut școala medie. Întrezăream în stânga și-n dreapta, prin duiumul verdelui, mușchiul moale ca un așternut de perne, ferigile cu miros adormitor, bureții galbeni, ciupercile roșii, mânătărcile cât pâinea. Toate acestea alcătuiau pentru mine negândita, marea întâlnire cu Pădurea. Despre care auzisem atâtea de la Ticu. Zvonul ei l-am acceptat ca o țintă de dor chiar și în visuri. Îmi închipuiam că ar putea ieși în cale ursul sau mistrețul cu colții aduși ca să ridice pământul în rât. Că ar putea ieși vipera cu semn pe frunte, stând la pândă. Pădurea era pâlcul de fluturi multicolori, era înaltul și adâncul, era oboseala proaspătă ce-o simțeam în sânge. Pădurea „Țiganca” era priveliștea în care intram, tot mai adânc, și care, la rândul ei, intra și ea în noi. Ne deschideam numai pleoapele mai tare ca să ne străbată răcoarea prin ochi. Acum pădurea-i împrėjumită. Puțini sunt cei care au favoarea de a-i admira vraja. E regretabil!

Ne bucuram și de acel univers, prietenos și cald, scâldat într-o lumină irizată, pe o cărăruie îngustă cu troscot și ierburi

încâlcite până la fântâna din fundul grădini, creat de tata Serghei și mama Vasilița, părinții lui Ticu, unde ne improvizau o măsuță și zeama pregătită de ambii era cea mai gustoasă de pe lume. Copiii își amintesc până azi și spun că așa mâncare pregătită de tuca Sârghi, cum îl numeau ei, nu mâncau la nimeni. Erau de fiecare dată bucuroși de nepoți. Avem și filmări făcute de

Ticu, cum Laurențiu îl iscodește pe bunel de orice copăcel, de când a plantat și altele. Așa a aflat și de nucul care a fost răsădit în cinstea nașterii lui Ticu. Și care în ajun de a ne părăsi Ticu s-a răsturnat... Ce minuni ne arată Dumnezeu! Sau că nepoțelul se naște dimineața și în aceeași zi – seara – Ticu pleacă la Ceruri...

RETRĂIRI ISTORICE LA MAIA CATARGI, IALOMIȚA, ROMÂNIA

Prof. univ. dr. Anatol PETRENCU,
Universitatea de Stat din Moldova

În zilele de 8 și 9 septembrie 2017, în localitatea Maia Catargi, județul Ialomița, România, și-a desfășurat lucrările Sesiunea comună a XIII/V-a [1] de comunicări științifice, având genericul *Retrăiri istorice în veacul XXI*. Tematica sesiunii a cuprins următoarele teme istorice majore: *140 de ani de la proclamarea Independenței României, 100 de ani de la eroicele bătălii din vara anului 1917 și 70 de ani de la catastrofa Armatei Române de la Stalingrad*. Organizatorii Sesiunii au fost Academia Oamenilor de Știință din România (AOȘR), Filiala Maia Catargi a Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio și Asociația „Art-Emis”. Manifestarea științifică a fost susținută de Consiliul Județean Ialomița, parteneri ai organizării sesiunii fiind Biblioteca Maia și asociația Culturală „Apollon”.

După tedeumul, oficiat în Biserica localității, dl prof. univ. dr. Jipa Rotaru, membru al AOȘR, președintele Filialei Maia Ca-

targi a Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio, a deschis lucrările sesiunii. Sesiunea a debutat cu lansarea și prezentarea cărților publicate recent. Comandor (r) prof. univ. dr. Jipa Rotaru și editorul George Călin au vorbit despre nou-apărutul volum *Retrăiri istorice în veacul XXI*, volumul al X-lea [2], cu comunicări-studii prezentate în anul 2016 (la ediția comună XII/IV a celor două structuri organizatorice menționate), având ca teme împlinirea a 100 de ani de la intrarea României în Războiul de Întregire și 75 de ani de la intrarea în Războiul de Reîntregire națională. Fiecare participant la sesiunea de comunicări a primit câte un exemplar de carte.

Conf. univ. dr. **Vasile Șoimaru** (Chișinău) a prezentat publicului un șir de cărți, publicate la Chișinău în cadrul programului *Români din jurul României* (coordonator – dr. Vasile Șoimaru). Este vorba de volumul *Stalingrad – istoria unei armate*

sacrificate: *Armata a III-a Română*, autori: prof. univ. dr. Jipa Rotaru și prof. univ. dr. Cornel Carp. Apoi dl Vasile Șoimaru a vorbit despre primul volum al antologiei *Basarabia – pământ strămoșesc*, editor și redactor științific dr. Mihai Tașcă (colecția *100 de cărți despre Basarabia la 100 de ani de la Marea Unire*).

Istoricul și arhivistul **Alexandru Moraru** (Chișinău) a vorbit despre broșura semnată de Vasile Stoica *Basarabia*, publicată la New York, în 1919, descoperită de dumnealui în colecția de carte rară a Bibliotecii „B.P. Hasdeu” de la Chișinău. Textul a fost tradus în română și publicat „în oglindă” (română-engleză) în broșură. Apoi, într-o atmosferă solemnă, organizatorii Sesiunii au înmânat însemnele specifice noilor membri ai Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio, iar președintele Academiei „Art-Emis”, dl Ion Măldărescu, a oferit câteva plachete *Honoris Causa Art Emis Academy 2017*.

Comunicările științifice au fost expuse în plen. În prima zi au avut loc trei ședințe. În prima, moderată de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, membru al AOȘR, și de dr. Alin Spânu, au fost prezentate opt comunicări. Astfel, col. (r), prof. univ. dr. Octavian Burcin a vorbit despre *Contribuția țărănimii la cucerirea Independenței de stat a României*

(1877-1878), col. (r) dr. Dan Prisăcaru a expus comunicarea *lași – capitală de război. 1916-1918. Dezastrul și regăsirea speranței*. Participanții la Sesiune au ascultat cu un interes deosebit comunicarea dlui ambasador, prof. univ. dr. Dumitru Preda *Bătălia de la Mărășești, reacții internaționale. Unele învățăminte pentru prezent*.

În cea de-a doua ședință au fost incluse zece comunicări, referitoare atât la subiecte consacrate Primului Război Mondial, cât și celui de-al Doilea Război Mondial. Astfel, comandor (r) prof. univ. dr. Jipa Rotaru, membru al AOȘR, a prezentat comunicarea *La Mărășești trebuia să moară sau să învingă poporul român (Mareșal Ion Antonescu)*. Lector universitar dr. Florian Bichir a vorbit despre *Misiunea Ortodoxă în Transnistria (1941-1944)*, iar prof. univ. dr. Gheorghe Constantin Nistoroiu a expus tema *Cotul Donului: eroism, jertfă și trădare*.

În cea de-a treia ședință au fost prezentate șase comunicări, axate pe problematica celui de-al Doilea Război Mondial. Dl Ion Măldărescu, președintele „Art-Emis”, a expus comunicarea *De la Cotul Donului la Stalingradul de pe Dunăre*. Dl Alexandru Moraru a vorbit despre *Documentele de arhivă din Chișinău privind eroii căzuți la Cotul Donului și grija Mareșalului [Ion Antonescu]*

pentru repatrierea românilor deportați de sovietici în regiunea Kuban și în Crimeea.

Subsemnatul, am prezentat comunicarea *Militarii români (prizonieri) în URSS după bătălia de la Stalingrad*. Militarii români au fost capturați de sovietici în iunie-iulie 1940, datorită încălcării de către militarii sovietici a termenilor de înaintare spre Prut. Soarta militarilor români a fost tristă: din puținele mărturii ce le deținem, constatăm că ei au fost deportați în Siberia și impuși la munci fizice grele. Subiectul rămâne necercetat. Dar ceea ce cunoaștem mai bine este soarta prizonierilor de război români după încheierea bătăliei de la Stalingrad. Expunerea am făcut-o în baza culegerii de documente *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente, 1941-1956* [3] și a literaturii ruse.

Ultima ședință de comunicări a avut loc a doua zi, pe data de 9 septembrie, în care au fost expuse opt subiecte, inclusiv cel al dlui col. (r) **Alexandru Ganenco** – *Serviciile secrete – instrument eficace al geopoliticii Rusiei în zona Balcanilor*. Tot atunci, participanții la sesiune au vizitat Așezământul de artă și cultură religioasă

Maia Catargi, Biserica din preajmă, inclusiv cavoul cu rămășițele pământești ale lui Barbu Catargi (pe placă e scris Katargiu) – prim-ministru român în perioada 22 ianuarie – 20 iunie 1862, ziua când fusese asasinat.

Înainte de a încheia, vreau să mulțumesc încă o dată președintelui Asociației „Art-Emis” dlui Ion Măldărescu și directorului Academiei, dnei Maria Diana Popescu, pentru oferirea plachetei *Honoris Causa* și a respectivului brevet *Pentru activitatea pusă în slujba intereselor României*.

Note:

[1] Sesiunea de comunicări și dezbateri științifice (a XIII-a Filiala Maia Catargi a Asociației Cavalerilor de Clio și a V-a a Asociației „Art-Emis”) a fost o sesiune comună a celor două asociații.

[2] Jipa Rotaru, Vlad Constantin (editori). *Retrăiri istorice în veacul XXI*, volumul X, București : Editura „Ro.card”, 2017. 576 p.

[3] *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente, 1941-1956*, București : *Monitorul Oficial RA*, 2013. 873 p.

CENTENARUL ROMÂNIEI – BACALAUREATUL ROMÂNILOR

Corneliu FLOREA,
St. Vital, Canada

Am citit, în revista *România literară*, din 28 iulie 2017, ideile, opiniile unor români despre cum cred ei că ar trebui marcat Centenarul Marii Uniri, pe care îl doresc și eu, cât mai autentic și frumos reprezentat fiindcă este cel mai mare eveniment istoric al națiunii noastre, la care trebuie să contribuim și să participăm cu însuflețire noi, românii de astăzi. Și eu, român printre români, visez și-mi imaginez cum ar trebui să evocăm, să prănuim și să

cinstim evenimentele Unirii celei mari de acum o sută de ani.

Editorialul acestui număr, intitulat *Centenarul*, este scris de Nicolae Manolescu, nemuritorul critic literar de Dâmbovița, prin care trasează sarcini tematice, precise Uniunii Scriitorilor din România, al cărei etern președinte este. Scriitorimea, unită sub instrucția și ordinele sale literare, trebuie „să se implice în proiectele privitoare la marele eveniment istoric” și adaugă, din

condei, că este o obligație morală. Noi, toți românii conștienți de unitatea națională, avem această obligație morală, nu numai cei din uniunea Domniei Sale, fără a motiva precum Nicolae Manolescu „*că nu sunt bani pentru programe*”. Deci, dacă nu sunt bani la București, ei nu vor face programe oricât de însemnat ar fi Centenarul Marii Uniri. Apoi mai scrie că, inițial, a fost un comitet al Centenarului, dar a sucombat fiind lipsit de fonduri. Deci, fără bani nu se face nimic cu toată obligația lor morală de care pomenea, gratuit, președintele UR. Totuși, guvernul pesedist, manipulat din umbră de un delicvent penal, a trasat, ferm, sarcină de partid Ministerului Culturii și Identității Naționale să finanțeze sărbătorirea Centenarului. Ce persiflare, ce caricatură, ca cel mai prăpădit, sărac și prost minister postdecembrist, lefter, dar înzorzonat ca titlatură, să se ocupe de identitatea națională când în acest minister nici măcar cultura națională nu e o preocupare. Am această certitudine, mai ales, după ce l-am văzut și ascultat la Buzău, la un congres, pe ministrul Lucian Romașcanu însărcinat cu programele Centenarului Unirii. O altă catastrofă pesedistă.

Să urmărim acum, cum cred și își expun alți români în revistă ideile și opiniile despre marile sărbători ale fireștilor Uniri din anul 1918, pentru că istoricește este vorba de un șir de evenimente ale unirii noastre naționale pe tot parcursul aceluia an. Prima opinie este a *mass-medistului* – cuvânt forțat și neomologat nici în romgleză – Cristian Pătrășconiu, severinean, licențiat în științe politice, adică politruc post decembrist, care și-a intitulat expunerea în romgleză *Să umblăm la soft*. Nu am găsit *soft* în DEX, doar în engleză, alături de *soft headed* ce nu înseamnă cap moale ci, direct, *prost*, ceea ce m-a lămurit. Domnul CP scrie despre *softul evenimentelor* în care românii trebuie să fie generoși, moderați, decenti, cu bun-simț și să sâr-

bătorească *fundamentalmente civic*. De ce așa, *fundamentalmente tiptil?! Pe cine să nu supărăm cu Centenarul Unirii Noastre?* După aceste indicații, scrie că bagă mâna în foc că la Alba Iulia va fi *vampirism politic*. Pentru această cunoscută practică, în care Domnia Sa și-a dat licența, nu trebuia să bage mâna în foc și să rămână cu ea acolo, românii o trăiesc de 27 de ani. Ultima frază o scrie *bref*. Degeaba căutați cuvântul prin dicționare, că nu se află decât în romgleza olteanului nostru în locul cuvântului *brief*, ce înseamnă scurt, concis. Deci, pe scurt, cum foloseau românii înaintea romglezei, aflam că își dorește ca *evenimentele Centenarului Marii Uniri să stea sub zodia lui dăruind, vei dobândi*. Înălțător, numai că evenimentele Centenarului de astăzi au stat sub zodia vremurilor de acum o sută de ani, iar de *dăruit* nu prea mai avem ce dăruia după 27 de ani de jafuri și vânzări. Cât despre *dobândit*, am dobândit numai mari datorii și dobânzi, cum nu am mai avut niciodată în istoria noastră. Acesta este adevărul, dragă domnule licențiat, cu care întâmpinăm Centenarul Unirii.

Scriitoarea clujeană Irina Petraș scrie *Reconștituirea identitară*, în care spune că „*avem nevoie de un an întreg de sărbătoriri*” și „*să sărbătorim cu fermitate și eleganță*”. Scrie să ne prezentăm vatra, neamul, limba română, identitatea națională. Așa și trebuie – într-adevăr avem nevoie de un an întreg, fiindcă Unirea cea mare și firească s-a împlinit de-a lungul întregului an 1918. Îmi permit o completare, am să punctez eu actele Unirii care au început la 27 martie 1918, când Sfatul Țării de la Chișinău hotărâște Unirea Basarabiei cu Regatul Român, în momente foarte grele atât pentru Basarabia, cât și pentru Regat, unire ce ar trebui amplu expusă, apreciată și 27 martie să devină sărbătoare națională. În octombrie 1918 amplele manifestări ale bucovinenilor și transilvănenilor de unire a tuturor românilor într-un stat național, de sine stă-

tător, au loc la Viena după care, Iuliu Maniu în fruntea a 70 000 de militari români, din fosta armată austro-ungară, se întorc acasă, visând și înfăptuind Marea Unire, după cea înfăptuită de Mihai Viteazul la 1600. În 28 noiembrie 1918, Consiliul Național Român din Cernăuți hotărăște revenirea la Moldova lui Ștefan cel Mare după 145 de ani, deci la România. Acest eveniment nu trebuie umbrit de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fiind amândouă egale ca semnificație națională. La fel ca scriitoarea Irina Petraș foarte mulți români văd complex semnificația întregului an 1918 în înfăptuirea Marii Uniri și așa trebuie să sărbătorim, cu fermitate, în anul 2018.

Istoricul, academicianul Ioan-Aurel Pop, vede Centenarul Marii Uniri cu ochii și mintea unui mare cărturar ardelean care, și de data aceasta, dăruiește o parte din cultura și dragostea lui românească Anului 1918 prin prelegeri istorice veridice, în ton academic. Este, în același timp, o santinelă și un apărător al identității naționale – i-am citit cu luare aminte volumul *Identitatea românească*, pe care îl recomand acum în preajma Centenarului. Domnia Sa este îngrijorat de cum se va comporta guvernul în Anul 2018. Foarte mulți romani sunt la fel de îngrijorați. Sunt român autonom, deci liber îmi exprim părerea personală: aș dori ca politicienii, fie ei și licențiați în științele politice, guvernării lui Dragnea și parlamentarii pesediști să nu fie admiși, ca vorbitori, la aceste ceremonii și sărbătoriri fiindcă nu au făcut nimic pentru România, dar put a parvenitism prin furt și corupție. Sper ca Dragnea și ochlocrația lui să nu mai fie la putere în Anul Centenarului, iar președintele Klaus Johannis să fie în concediu prelungit, cât mai prelungit și departe de România, fiind doar un flotant gonflat, deci gol, la Cotroceni.

Sistematizat, poetul și prozatorul Adrian Popescu ar dori ca la Alba Iulia, cu ocazia sărbătoririi de la 1 decembrie, să fie

reconstituită Marea Adunare din 1918, începând cu defilarea delegațiilor de atunci și cuvântările patrioților unirii citite de artiști care să-i personifice. Foarte mulți români doresc un spectacol reconstruit cu acele delegații române, venite din Banat și Ardeal, îmbrăcați în porturile lor străbune și cu artiștii însuflețiți de eveniment personificând unioniștii acelor vremuri. Ar fi o excepțională manifestare și bine ar fi să fim lipsiți de prezența politicianilor de acum. Asemenea spectacole ar trebui să aibă loc și în Basarabia și Bucovina, în toată Țara.

Domnul profesor Irinel Popescu, pe cât de mare chirurg este pe atât de rupt e de actuala situație social-politică din România, fiindcă în cele 12 rânduri scrise susține că președinția, guvernul, parlamentul sunt cu adevărat interesate de organizarea Centenarului Unirii. Cu tot respectul față de Domnia Sa: „*Quid verba audiam, cum facta videam?*” se întreba Cicero. Bună întrebare, domnule profesor, să ne-o punem tot timpul și noi, să cântărim guvernării după faptele lor nu după logoreea lor.

Criticul, de toată critica, Alex Ștefănescu, critică incapacitatea de a păstra ceea ce s-a obținut în 1918 și cere să nu mai acceptăm conducători incapabili. Combate bine venerabilul, care, în schimb, l-a acceptat, periat din cap până în picioare și șpreiat cu elogii și-n axile pe Roman Patapievi, ce le-a fost un guru literar de la ICR și învăța că românii sunt patibulari țarați, plaiul mioritic radiografic e o fecală, iar Mihai Eminescu e un cadavru de depozitat în debara. Dacă l-ați ascultat și acceptat pe Patapievi, restul vă e mult mai ușor, doar sunteți critic mercenar de pe Calea Victoriei.

Doamna Simona Vasilache, cu doctorat în management, adică instruită, iscusită și pricepută, vine cu *acțiuni de anvergură* în sărbătorirea Centenarului, numerotate: muzee, sesiuni de artă de stradă, rute de tren cu conferințe și expoziții, dezbateri

publice prin orice mijloace, bancnote cu Centenarul, dezvelire de busturi în țară și în străinătate, cu un concurs de nou imn național, editări și donații de cărți în bibliotecile lumii. Excepțional, felicitări! *Fezabil*, cum zice francezul, totul este ce fac românii din tot ce e posibil. E posibil să mergeți la domnul ministru al identității naționale, Lucian Romașcanu, după bani, dar nu e sigur că veți primi, pentru că programului dumneavoastră de anvergură îi trebuie mulți, mulți bani, care sunt imposibil de primit de la ministru. Prin absurd, să presupunem, că această posibilitate financiară ar fi posibilă, dar nu, nu mai e timp de realizare. Peste trei luni începe Anul 2018, iar managementul guvernărilor noastre este încă în stadiu de fezabilitate. Citiți și veți afla că celelalte naționalități ce au devenit autonome în 1918 și-au început de mult programele, mult mai ambițioase decât ale noastre, de ani de zile și acum sunt gata.

Doctorul în filologie Răzvan Voncu, lector universitar, crede că *punctul de greutate al Centenarului ar trebui să fie de natură culturală, nu festivist-politică*. Drept și mă bucur că majoritatea oamenilor de cultură și cu ocazia Centenarului se detașează franc de clasa politică postdecembristă. Păcat că nu se unesc într-o contraforță politică, având alte preocupări sau din comoditate, poate din continență sau orgoliu. Păcat, nu zic altceva. Domnia Sa vorbește de regândirea programelor școlare, de importanța limbii latine și cultivarea corectă a limbii române, despre școlile de cultură. Pertinent.

Ultimul, la propriu și figurat, dintre cei ce au scris despre Centenarul Marii Uniri în revista *România literară*, din 28 iulie 2017, este Ionuț Vulpescu, târgoviștean și popă ca educație, dar e de stânga de când a fost consilierul lui Ion Marcel Ilici Iliescu ce l-a transformat în produs pesedist și Ponta l-a sfințit ca ministru la cultură în guvernul său. Cu un asemenea palmares duhovni-

cesc, cei de la revista *România literară* i-au cerut părerea și el a scris, în manieră grandilocventă, *Un efort solidar*. Trebuie precizat, din primul moment, că este vorba de solidaritatea sa cu PSD-ul Ponta-Dragnea, în care sfințenia sa a prezentat un proiect concret încă din 30 noiembrie 2015 – despre aniversarea Centenarului – *proiect ce nu a rămas literă moartă. Fezabil!* Dar e doar vorbărie pesedistă, fiindcă faptele nu se văd, nu s-au născut, nu se vor naște din PSD, deși înfumuratul părințel pesedist vorbește și de o *autostradă culturală ce leagă capitalele Unirii – București, Alba Iulia, Chișinău, Cernăuți – și alte centre*. Ce frumos știu să vorbească popii și politrucii, dar noi, românii de rând, avem nevoie de *facta, non verba*. În final, părințelul se autospovedește și iartă de păcate guvernării pesediști, încheind cu: „...ne mai despart cinci luni de anul 2018 și progresele sunt minuscule... *Un fiasco al Centenarului mi se pare deja antamat!*” Nu știu ce înseamnă *antamat*, nu l-am găsit nici în vechiul meu DEX, dar cuvântul *fiasco* în această propoziție mă îngrozește. Poate e anatema popii, fiindcă nu mai e ministru, de la unii popi te poți aștepta la orice. Totuși, rămânem la convingerea că ce nu vor face guvernării vor face cărturarii, unii ziariști și scriitori, românii de rând și, în primul rând, țărâniea noastră milenară, sub îndrumarea sfatului bătrânilor înțelepți și a consilierilor primăriilor comunale, a bunilor și cu dragoste învățători împreună cu adevărați preoți.

Eu visez de ani de zile să apuc Centenarul Marii Uniri, pe care mi-l doresc și imaginez așa ca pe o grandioasă reconstituire a Sfatului Țării de la Chișinău, a Consiliului Național de la Cernăuți și a Marii Adunări de la Alba Iulia, unde au venit de departe, prin frig și ploie, pe jos sau cu carele și călare, delegații din toată țara pline de însuflețirea unirii răpită de cotropitori seculari. Vreau sărbătorire cu flori și folclor, drapele tricolore în vânt și copii veseli, nu vreau

să aud voci de președinți, guvernanți sau parlamentari ai acestor vremuri, o zi fără ei va fi o adevărată sărbătoare. Acest Centenar trebuie să fie o sărbătoare a sufletului și firii românești, în care toți să donăm voluntar ceva din noi, să ne bucurăm cu lacrimi în ochi de bucuria semenilor noștri la această împlinire plătită cu atâtea jertfe de tot neamul nostru peren aici. Nu suport programele artificiale, de hai să ne aflăm în treabă, nici programele politico-financiare, în schimb, în acest caz, toate ministerele, avem 24 la număr, au datoria social-morală să participe bine pregătite, nu pot să lase totul în cărucia celui mai prăpădit minister, condus de parașutistul, la propriu și figurat, Lucian Romașcanu.

Datorită politicii neromânești, continuată și după 1990, astăzi suntem aproape patru milioane de români în afara țării și mă întreb cum se pregătește Ministerul Afacerilor Externe pentru aceste mari evenimente naționale; ce cărți, expoziții, filme și programe pregătesc ambasaderele lui în afară de acțiunile protocolare obligatorii și de mesele pentru fripturiștii români apropiați, cunoscuți că perie guvernul și partidul pesedist. Am auzit și de un Minister pentru românii de pretutindeni, oare cu

ce se va ocupa în 2018 în afară de afaceri găinărești politico-economice și sindrofii prin pretutindene. Oare Banca Națională a sucombat sau va scoate o bancnotă sau monedă comemorativă și câte și mai câte trebuiau făcute până acum, câte și mai câte vor rămâne nefăcute în 2018. Toate națiunile desprinse din Austro-Ungaria în 1918 ne-au luat-o înainte și de data aceasta. Dintre ele avem vecini iredentiști care ne vor pizmui și mai îndârjit în 2018 pentru Unirea noastră cea firească, ne vor conturba cu ură și dușmănie, în fel și chip, Centenarul Marii Uniri. Și ce nepregătiți suntem noi în fața lor, pentru că ni s-a ascuns, tot timpul, adevărul istoric din 1940 încoace, iar din 1990 am fost manipulați să renunțăm și la identitatea națională. Suntem îndrumați să nu contracaram agresivitatea la adresa statului nostru unitar, deși suntem îndreptățiți și datori. Din nefericire, nu mai avem patrioți precum acum o sută de ani, doar jefuitori și vânzători de țară.

Sper să nu fie chiar un fiasco, dar nici cum ar trebuie să fie nu va fi. Oricum, incontestabil, Centenarul Marii Uniri este bacalaureatul nostru în fața României... Vom vedea cine va absentă, cine îl va promova și cine nu...

BIBLIOLOGI, BIBLIOFILI ȘI COLECȚIONARI

UN ECONOMIST DIN ZODIA CĂRȚII

Iurie COLESNIC

Dacă ne trebuie să ilustrăm o biografie-model pentru un economist putem face referință directă la cea a lui **Teodosie Al. Știrbu**, născut la 14 august 1899, la Chișinău. A făcut studii la Liceul Comercial din Chișinău, după care a obținut o bursă de studii pentru Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, obținând licența în 1925, cu specializarea Administrație economică consulară.

După studii revine la Chișinău, unde este profesor la Școala Superioară de Comerț. Se impune prin atitudinea profesională față de îndatorire de serviciu și i se propune un stagiu de specializare la Universitatea din Berlin, care a durat din 1928 până în 1930. În cadrul acestui stagiu a studiat și activitatea practică la „Deutsche Bank”.

Reîntors la Chișinău, ocupă postul de profesor, dar se implică și în studiul științific al problemelor economice și, cum era și firesc, în primul rând, ale celor cu care se confrunta Basarabia.

Aceste preocupări n-au rămas neobservate. A fost ales președinte al Asociației Economistilor din Basarabia, vicepreședinte al Institutului Social Român, Filiala Chișinău, secretar al Camerei de Comerț Chișinău, delegat al Directoratului de Industrie și Comerț din Basarabia, funcționar al Centralei BNR ș.a.

A activat prodigios până în luna iunie 1940, când Basarabia a fost cedată URSS-ului. După această dată a fost nevoit să se refugieze împreună cu familia.

După 1944 e profesor la Liceul Comercial din Iași, între 1946 și 1948, profesor și director la Grupul școlar cooperatist din Iași. Din 1949 până în 1957 e conferențiar

la Institutul Agronomic din Iași „Ion Ionescu de la Brad”, unde predă cursul de *Evidență contabilă și statistică agricolă*. Tot la acest institut e șef de catedră în perioada 1950-1953, prodecan (1950-1951), director de studii (1951-1952). În cartea *Personalități universitare ieșene din Basarabia* (Iași, 2006), semnată de Vlad Bejan și Ionel Maftעי, la pag. 102 găsim o informație succintă despre activitatea economistului Teodosie Știrbu:

„În paralel, a predat cursuri de *Evidență contabilă industrială* la Facultatea de Chimie Industrială din cadrul Institutului Politehnic (1949-1950), la Institutul de Măsurători Terestre (1951-1954) și la Institutul de Industrie Ușoară (1955-1956). La 1 octombrie 1957 a fost numit cercetător științific principal la Filiala Iași a Academiei

Române, Colectivul de cercetări agronomice. Temele de cercetare din perioada 1957-1962 au fost legate atât de aspectele economice din industrie cât și de cele din agricultură. În 1958, Teodosie Al. Știrbu a fost numit șef al echipei de cercetări monografice din zona Dorna, jud. Suceava. Cercetările s-au localizat în zona Dorna-Cândreni și s-au efectuat pe parcursul anilor 1958-1960. Rezultatele acestor cercetări au fost concretizate în 11 volume, dintre care menționăm: *Creșterea animalelor la Dorna-Cândreni; Unelte agricole din Dorna-Cândreni; Repartizarea gospodăriilor după categorii sociale, suprafața agricolă, populație la Dorna-Cândreni etc.* A fost coautor la lucrarea *Cercetări monografice în regiunea Suceava* (1960)."

Tot în anii 1946-1962 a colaborat cu publicațiile *Lupta Moldovei, Opinia, Flacăra lașului* ș.a.

La 1 martie 1962 se pensionează.

A decedat la 18 ianuarie 1974 la Iași și a fost înmormântat în Cimitirul „Eternitatea”, unde prietenul ieșean Constantin Chirilă i-a descoperit mormântul și a făcut câteva poze.

Deși economist de forță, era pasionat de colaborările cu presa periodică și în biografia lui sunt înregistrate publicațiile: *Buletinul Institutului Economic Românesc,*

Arhiva pentru Știință și Reformă Socială, Sociologie românească, Viața Basarabiei, Excelsior ș.a.

Opera lui economică din perioada interbelică cuprinde mai multe titluri: *Problema monetară și Banca Națională* (1924), *Cooperația în Basarabia* (1924), *Contribuții la reorganizarea comerțului cu cereale* (1925), *Chestiunea șoselelor din Basarabia* (1925), *Standardizarea cerealelor* (Chișinău, 1926), *Viața economică a Basarabiei în anul 1926* (1927), *Exportul Basarabiei în primăvară* (1927), *Doctrină economică contemporană* (1936), *Navigația pe Nistru* (1936), *Manifestări economice la Iurcenii și Nișcanii* (Chișinău, 1937) ș.a.

Un capitol aparte îl constituie colaborarea cu revista *Viața Basarabiei*, cea mai importantă publicație din ținut, conlucrarea cu vădită plăcere la: *Banca Municipiului Chișinău* (1932, nr. 4, p. 62-66); *Bilanțul economic al Basarabiei pe anul 1932* (1933, nr. 2, p. 48-52); *Recenzie* (1934, nr. 11, p. 58-59.), rec. la cartea: Crihan A. *Le capital étranger en Russie.* – Lyon, Bose Freres M., L. Riou...; *Criza și mijloacele de combatere* (1934, nr. 11, p. 63-64); *De ce stabilizarea leului n-a impresionat în bine criza noastră tot mai acută* (1935, nr. 1, p. 60-61); *Pe marginea bugetului public* (1935, nr. 3, p. 78); *Interesul economic în conflictul italo-abi-*

sinian (1936, nr. 1, p. 15-20); *Navigația pe Nistru: situația geografică* (1936, nr. 2, p. 1-7); *Realitatea economiei românești* (1937, nr. 12, p. 101-106); *Politica economică a României* (1940, nr. 2-3, p. 107-111); Știrbu N. și T. Al. *Rolul României în echilibrul european* (1938, nr. 4-5, p. 105-111); *Politica actuală a Germaniei* (1938, nr. 3, p. 27-31); *A apărut Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României, Regionala Chișinău* (tomul II, 1938 – redactat de dnii P.V. Ștefănuță – director, N.N. Moroșan – secretar general, și T.A. Știrbu – vicepreședinte;

1939, nr. 9-10, p. 127); *Copanca – California României* (1938, nr. 1-2, p. 24-30); *Reorganizarea învățământului profesional* (1934, nr. 1, p. 27-36).

Anii au trecut vertiginos, s-au schimbat mai multe regimuri, dar ceea ce este firesc, opera lui Teodosie Al. Știrbu nu-și pierde din valoare, ci doar își schimbă conotația, prevalând astăzi anume componenta ei istorică. Adică capitolul contemporan ar trebui să înceapă cu vechile cuvinte: „A fost odată...”

LUMEA ASCUNSĂ A COPACILOR

conf. univ., dr. Lidia KULIKOVSKI

Întotdeauna am crezut că știu foarte multe despre copaci (din lecturi accidentale, din experiența agricolă din copilărie, din filme, din manuale...). Înzestrată cu desulă imaginație, transformam „statul” sub copac (mai mult pomi din grădina casei părintești) într-o relație de prietenie, îi tratam ca pe ființe vii, vorbeam cu ei (când mă pregăteam de examene la sfârșit de an), le reciteam versuri, le explicam teoreme de geometrie, spuneam povești, teme de istorie..., copacii au fost primul meu public când (doar acolo și doar lor) le citeam vreo poezie pe care o scriam la umbra lor. Mi-a rămas aceeași atitudine și aceleași sentimente față de copaci până în prezent. Mă solidarizez cu orice copac în pericol de vandalizare sau tăiere, urmăresc cu tristețe și furie procesul de defrișare a pădurilor...

Cartea pe care vreau să v-o prezint e despre copaci¹. Scurt: m-a fascinat! M-a electrizat, mi-a confirmat că (după cum și credeam!) copacii sunt ființe sociale, comunică, au limba lor, au eticheta lor, au școală, au caracter, au și ei copiii străzii, imigranți, bioroboți etc.

Deși, apărută în „Co-lecția de știință” a Editurii „Publica”, recunoscută cu titluri profund științifice, bazate pe cercetări serioase, se citește foarte ușor. Autorul Peter Wohlleben, ecologist, silvicultor, administratorul unei păduri din munții Eiffel, ne prezintă pădurea într-o lumină și abordare absolut noi. Pentru mulți oameni, pădurea reprezintă un spațiu al nostalgiei, simbolul liniștii și al naturii neatinse. Pădurarul Peter Wohlleben ne dezvăluie crâmpoșele din via-

ța secretă a copacilor, scoate la iveală detalii uluitoare precum: copacii au memorie, comunică între ei, simt durerea, părinții trăiesc împreună cu copiii lor, pot să facă insolație, înaintând în vârstă fac riduri.

Pădurea e un sistem, o comunitate evidențiate în chiar cuprinsul cărții: *Prietenii, Limba copacilor, Protecția socială, Dragoste, Loteria copacilor, Eticheta la copaci, Școala copacilor, Specialiști, A fi sau a nu fi copac, Unde-s doi puterea crește, În împărăția întunericului, Aspiratorul de CO2, Locuință socială, Sentimentul timpului...*, *Copacul bolnav, Aerul sănătos al pădurii, De ce pădurea este verde* ș.a. Autorul ne convinge că pădurea e un superorganism, construcție similară cu mușuroiul de furnici. Are caracteristici ale comunităților umane - copacii își împart hrana cu semenii și chiar cu competitorii lor, au grijă de copacii bolnavi până când le merge din nou bine, unii formează „perechi atât de intim legate prin rădăcini, încât uneori mor împreună” (p.16).

Dar referitor la școala copacilor. Wohlleben se întreabă „Dacă arborii sunt capabili să învețe (lucru ușor de observat, afirmă autorul), atunci ..., unde își înmagazinează ei cunoștințele și cum le pot refolosi? ... nu au creier care să poată funcționa ca o bancă de date și să poată administra toate procesele” (p. 60). Procesul de învățare e dureros prin consecințe ale vântului, soarelui arzător, lipsa apei, asaltul paraziților, rozătoarelor și altor agresori. Cercetările au arătat că mimozele foloseau și aplicau lecțiile învățate chiar și după câteva săptămâni după teste. Cartea abundă în exemple. Autorul ne sugerează să fim atenți și dacă auzim un trosnet în pădure, nu e exclus să însemne ceva, respectiv să fie un

¹ Wohlleben, Peter. Viața secretă a copacilor: ce simt, cum comunică – descoperirea unei lumi ascunse. – București: Publica, 2017. – 267 p.

strigăt de sete sau un avertisment pentru semeni că se apropie un pericol (au învățat că omul poate fi pericol pentru ei).

Știați că arborii se consideră soldați în slujba pădurii și fiecare are rolul său în acest ecosistem? Că stejarul este un papă-lapte? Ce este, de fapt, un copac? Ce se întâmplă atunci când este tăiat? Ce se întâmplă în subteran, în lumea rădăcinilor? Și multe alte întrebări își găsesc răspunsuri fondate pe cercetări, observații și experimente în paginile acestui volum. Autorul recunoaște „N-am încetat niciodată să învăț de la ei, dar n-am visat vreodată că voi ajunge să descopăr atâtea sub frunzișul lor des. ... Sub acoperișul de frunze se întâmplă zilnic drame și povești de iubire emoționante”.

Cartea „Viața secretă a copacilor” e o călătorie inițiativă... Peter Wohlleben ne invită să împărtășim cu el bucuria pe care ne-o pot dăruii copacii: „Dacă înțelegem abilitățile vegetației și îi recunoaștem emoțiile și nevoile, următorul pas firesc ar fi să ne schimbăm comportamentul. Să nu apreciem copacii doar pentru lemnul pe care-l folosim, ci mai degrabă pentru micile enigme și minuni care trebuie protejate” (p. 266).

Din acest considerent o recomand bibliotecarilor - conținut expus pe înțelesul tuturor, într-o structură simplă, urmărind să deschidă pas cu pas viața secretă, miraculoasă a copacilor. Volumul poate servi ca bază de conținut a unui curs, a unui serviciu educațional „Cunoaștem viața secretă a copacilor”, „Misterele pădurii” sau „Viața fascinantă a copacilor”. Pentru a vă motiva și convinge redăm un fragment din capitolul „Limba copacilor”.

Limba copacilor

Peter WOHLLEBEN

Conform dicționarului, limba este capacitatea oamenilor de a se exprima. Din această perspectivă, suntem singurii capabili să vorbească, dat fiind că noțiunea se referă la specia umană. Dar n-ar fi interesant de aflat dacă și copacii se pot exprima? Însă cum? De auzit nu se aude, asta e clar, pentru că sunt silențioși. Trosnetul crengilor în bătaia vântului, foșnetul frunzișului se întâmplă pasiv și nu sunt acțiuni influențate de copaci. Aceștia își fac totuși simțită prezența: prin substanțe olfactive. Substanțe olfactive ca mod de exprima-

re? Nici nouă, oamenilor, nu ne este străin acest lucru: altfel, de ce am mai folosi deodorante și parfumuri? Și, chiar și atunci când nu le folosim, mirosul nostru transmite un mesaj conștientului și subconștientului altor oameni. Mirosul anumitor persoane e pur și simplu respingător, în timp ce al altora exercită o atracție puternică asupra noastră. Conform cercetărilor, feromonii din transpirație decid în bună măsură alegerea partenerului, adică a persoanei cu care intenționăm să ne reproducem. Așadar, deținem un limbaj olfactiv se-

cret, iar copacii posedă și ei același lucru. În sprijinul acestei afirmații vine o cercetare efectuată acum patru decenii în savanele Africii. Acolo, girafele mănâncă salcâmi, lucru deloc apreciat de copacii în cauză. Ca să scape de vegetarienele cu gât lung, salcâmi, în decurs de numai câteva minute, reușesc să adune substanțe otrăvitoare în frunze. Girafele știu asta și îndreaptă spre următoarele exemplare. Următoarele? Nu. De fapt, animalele trec de copacii din imediata apropiere, și continuă festinul abia la 100 de metri depărtare.

Explicația acestui comportament este uluitoare: copacul agreat emană o substanță de avertizare (în acest caz etilen), care transmite vecinilor săi că se apropie pericolul. Odată recepționat semnalul, aceștia încep să concentreze la rândul lor substanțe otrăvitoare, ca să se poată apăra. Girafele cunosc și de aceea se duc mai departe, spre alte locuri, unde alți copaci habar n-au ce li se pregătește. Sau alte ori acționează împotriva vântului. Miresmele sunt purtate de curenții de aer spre ceilalți copaci, iar dacă animalele merg contra curenților ele vor găsi în apropiere arbori neștiutori, care nu au aflat de apropierea dușmanului. Procese asemănătoare se întâmplă și în pădurile noastre. Fagi, molizi sau stejari, cu toții simt atunci când cineva le roade trunchiul sau crengile. Când o omidă mușcă din frunză cu poftă, țesutul se modifică în jurul mușcăturii. În plus, țesutul, asemenea celui uman, transmite semnale electrice atunci când e rănit. Diferența este că impulsul nu se transmite, ca la oameni, în decurs de milisecunde, ci doar cu un centimetru pe minut. Durează, așadar, în jur de o oră până când substanțele protectoare se pot concentra în frunze, ca să le taie dușmanilor pofta de mâncare. Așa sunt copacii, lenți, și chiar în caz de pericol aceasta pare a fi viteza maximă de reacție. Însă, chiar dacă ritmul e încetinit, nu înseamnă că părțile unui copac acționează

izolat. Dacă rădăcinile au probleme, atunci informația se transmite în tot copacul și, în consecință, se poate întâmpla ca frunzele să emane un anumit miros. Nu orice miros, ci unul adecvat scopului. E o altă însușire care îi ajută să facă față atacului în următoarele zile. Arborii sunt capabili să recunoască primejdia care îi amenință în cazul unor specii diferite de insecte. Saliva fiecărui tip de insecte este specifică și poate fi clasificată atât de bine, încât substanțele emane cheamă ajutoarele care se aruncă asupra prăzii cu plăcere. De exemplu, ulmii și pinii cer ajutorul unor viespi mici. Acestea își depun ouăle în omizile care mănâncă frunze. Puii viespilelor vor sfârși prin a devora omizile din interior, bucată cu bucată - o moarte nu tocmai plăcută. Astfel copacii sunt eliberați de paraziții sâcâitori și pot crește în voie mai departe. Recunoașterea salivei este indiciul unei alte calități a copacilor: înseamnă că au și simțul gustului.

Un dezavantaj al substanțelor olfactive este că sunt rapid diluate de vânt, astfel că uneori nu ajung nici la 100 de metri distanță. Cu toate acestea, se atinge însă un al doilea obiectiv. Transmiterea impulsurilor fiind lentă în interiorul copacului, pe calea aerului părțile copacului aflate uneori la distanță de mai mulți metri pot fi mai ușor avertizate. Uneori nici măcar nu e nevoie de un strigăt de ajutor ca să se ajungă la distrugerea paraziților. Lumea animalelor înregistrează mesajele chimice ale copacilor și știe când aceștia sunt atacați. Cine are poftă de organisme mici se va simți atras în mod automat.

Însă arborii se pot apăra și singuri. Stejarii, de exemplu, transmit tanini amari și otrăvitori în scoarță și în frunze. Aceștia fie omoară insectele, fie modifică gustul mâncării în așa măsură, încât o salată delicioasă se transformă în fiere. Sălciile se apără producând salicină, cu un efect asemănător. Nu și asupra oamenilor. Pentru ei, dimpotrivă, un ceai din scoarță de salcie poate

alina durerile de cap și febra. Substanța este considerată precursorul aspirinei. O astfel de apărare are nevoie, desigur, de timp, de aceea e importantă avertizarea.

Copacii nu se bazează doar pe curenții de aer, ei preferă să-și trimită mesajele de la unul la altul, prin intermediul rădăcinilor care formează o rețea, indiferent de vreme. În mod surprinzător, mesajele nu se transmit doar chimic, ci și electric, și asta cu o viteză de un centimetru pe secundă. În comparație cu corpul uman, procesul este extrem de lent, însă există specii, cum ar fi meduzele sau viermii, la care viteza transmiterii impulsurilor are valori similare. Odată transmisă vestea, imediat toți stejarii din jur vor pompa la rândul lor tanini.

Rădăcinile unui copac se întind până departe, depășind dublul diametrului coroanei. Ele se intersectează și se întrepătrund astfel cu extremitățile subterane ale copacilor învecinați. Nu întotdeauna însă, pentru că și în pădure există singuratici și inadaptați cu care colegii nu vor să aibă de-a face. Pot oare astfel de elemente arogante să blocheze mesajele de alarmă prin neparticiparea lor? Din fericire, nu, deoarece, pentru a asigura transmiterea rapidă a informației, în cele mai multe cazuri se folosesc ciupercile ca intermediari. Acestea acționează precum fibrele optice de la internet. Rețele fine străbat pământul și îl împânzesc cu o densitate greu de imaginat. O linguriță de pământ de pădure conține mai mulți kilometri de astfel de „hife”. De-a lungul secolelor, o singură ciupercă se poate întinde pe mai mulți kilometri pătrați, reușind să conecteze astfel păduri întregi. Semnalele trimise de la un copac la altul îi ajută să schimbe informații despre insecte, secete sau alte pericole. Între timp, chiar și oamenii de știință vorbesc de un „Wood-Wide-Web”, care străbate pădurile noastre. Cercetările sunt abia la început în legătură cu modul în care se fac aceste transferuri de informație. Se pare că

există contacte inclusiv între specii diferite de copaci, chiar dacă între ele relația este de concurență. Ciupercile au o strategie proprie, de cele mai multe ori cu un efect incluziv și conciliant.

Atunci când copacii sunt slăbiți, se pare că nu doar capacitatea lor de apărare scade, ci și cea de comunicare. Altfel, ar fi greu de explicat de ce paraziții își aleg cu precizie exemplarele vulnerabile. Nu e exclus să asculte copacii, să înregistreze semnalele de alarmă și să testeze indivizii tăcuți cu o mușcătură în frunze sau în scoarță. Uneori, muștenia poate fi pusă pe seama unei boli, alteori doar pe seama pierderii rețelei de ciuperci care deconectează copacul de la informație. Astfel, el nu mai e capabil să simtă pericolul care îl paște și devine în curând un festin pentru omizi și pentru gândaci. La fel de vulnerabili sunt și singuraticii mai sus menționați, care, deși sănătoși, habar nu au ce se întâmplă în jurul lor.

Din comunitatea pădurii nu fac parte doar copacii, ci și tufșurile și ierburile; de fapt toate tipurile de plante comunică între ele. Însă, odată ajunse pe terenurile agricole, plantele tac brusc. Prin creșterea intensivă, plantele noastre de cultură și-au pierdut capacitatea de a comunica la suprafață și în subteran. Ele sunt aproape surde și mute, căzând ușor pradă insectelor. Acesta este unul dintre motivele pentru care agricultura modernă folosește atâtea insecticide. Poate că, pe viitor, agricultorii se vor uita mai atent către păduri și vor permite mai multă sălbăticie în culturile de cereale și de cartofi. Vă garantez că ar crește exponențial și vorbăria din rândul cartofilor și al cerealelor.

Comunicarea între copaci și insecte nu se rezumă la apărare și la boli. Probabil ați observat și voi, respectiv ați mirosit, că există multe semnale pozitive între ființe atât de diferite. Mă refer la mirosurile plăcute ale florilor. Ele nu își împrăștie aroma din întâmplare sau ca să ne facă nouă plăcere.

Pomii fructiferi, sălciile sau castanii atrag atenția asupra lor cu ajutorul mesajelor olfactive și invită albinele să vină să își facă plinul. Nectarul dulce, un sirop concentrat, este răsplata pentru polenizarea făcută de insecte. Forma și culoarea florii sunt și ele semnale colorate, asemenea unei reclame, care se detașează din multitudinea nuanțelor de verde din coroanele copacilor și indică drumul spre o masă delicioasă.

Copacii comunică, așadar, olfactiv, optic și electric (prin intermediul unui tip de celule nervoase aflate la extremitățile rădăcinilor). Dar ce se întâmplă cu foșnetele, așadar cu auzul și cu vorbitul? Ultimele cercetări ar putea pune la îndoială afirmația mea inițială, conform căreia copacii sunt tăcuți. Monica Gagliano de la University of Western Australia, alături de colegi din Bristol și Florența, a aplecat pur și simplu urechea la pământ. Pentru că arborii sunt greu de manevrat în laborator, au fost studiate în locul lor răsaduri de cereale. Și într-adevăr: la scurt timp, instrumentele de măsurare au înregistrat un trosnet surd al rădăcinilor la o frecvență de 220 de hertzi.

Rădăcini care trosnesc? Asta nu înseamnă nimic, doar și lemnul uscat trosnește, cel mai târziu când îl arunci în foc. Însă sunetul înregistrat în laborator făcea ca plantele să tresalte, atât la propriu, cât și la figurat. Pentru că rădăcinile răsadurilor neimplicate reacționau. Ori de câte ori erau expuse unui zgomot de 220 de hertzi, vârfurile se orientau în acea direcție. Așadar, iarba poate recepționa această frecvență, deci putem afirma liniștiți că poate „auzi”. Schimb de informații prin unde sonore în lumea plantelor? Un lucru care ne stârnește curiozitatea și mai mult, pentru că și noi, oamenii, comunicăm astfel, iar asta ar putea fi cheia spre o înțelegere mai bună a copacilor. Nici să nu ne gândim la ce ar însemna să putem asculta cum le merge fagilor, stejariilor, molizilor sau ce le lipsește. Din păcate, nu am ajuns atât de departe, în acest domeniu cercetarea fiind deocamdată la început. Însă, dacă la următoarea plimbare prin pădure auziți un trosnet ușor, înseamnă că s-ar putea să nu fi fost doar vântul...¹

¹ Wohlleben, Peter. Viața secretă a copacilor. p. 19-25.

CONSTANTIN RUSNAC – ÎNTRE PARADIGMA CULTURALĂ ȘI MISTERUM FASCINANS

Prof. dr. Ion PREDESCU

Constantin Rusnac semnifică, într-o paradigmă culturală și istorică, tipologia personalității complexe, holistice, memorabile, care cultivă sensul, ontologia. Constantin Rusnac este compozitor, scriitor, muzicolog, eseist, jurnalist, folclorist, autor de muzică pentru teatru, film. Opera sa se desfășoară între competență și performanță, într-o complementaritate a creației în sine artistice și implicarea benefică în paradigma unei istorii care se desfășoară în timpul recent al fragmentului, destructurării, disoluției. Constantin Rusnac înseamnă,

în acest context, ceea ce s-ar putea numi misterum fascinans. A ajuns aici depășind portanța timpului în care trăiește, transferând sublim, prin sunet și cuvânt și mai ales prin tăceri, misterum tremendum în misterum fascinans.

* * *

Abordarea în istoriografia secolului XX este diferită de cea a secolului XIX. Jakob Burckhardt în lucrarea *Cultura Renașterii în Italia* și Numa Denis Fustel de Coulanges în *Cetatea antică* au dezvoltat gândirea

istorică în așa fel încât prevalentă să fie viziunea culturală. Complexul tematic este continuat de Johan Huizinga în *Amurgul Evului Mediu* și de Paul Hazard împreună cu Paul Baldensperger în *Revue d'histoire de littérature comparée*. Ei excludeau factorul politic ca fiind fundamental. Summum-ul acestei viziuni se realizează în Școala de la Annales: *histoire, sciences, sociales*. Aici își desfășoară activitatea Febvre, Huizinga, Braudel cu *Mediterrana și lumea mediteraneană în epoca lui Filip al II-lea*.

Pentru Braudel istoria omenirii este structurată de trei mari timpuri: „timpul structural, ce organizează raporturile om-mediu, lent, aproape imobil (mai mult de un secol); timpul conjunctural, marcat de evenimente, mult mai dinamic (50-100 ani); timpul individual, marcat de nervozitatea imediatului (decenii, ani, luni, zile)”.

Filozofia și teologia secolului XX sunt transfigurate și de volumele lui Martin Buber. Fundamentală idee este conceptul de existență dialogică în volumul *Eu și Tu* al lui Martin Buber. Cartea lui Martin Buber, 1923, îi va da autorului situația în actantialitatea de-a polemiza cu Martin Heidegger din *Ființă și Timp*, accentuând dialogul și nu omul auroral.

Subiectul se instituie ca o structurabilitate, comunicare, ființare, între Eu și Tu, relația între Eu și Tu fiind în felul acesta Absolutul. Există un „instinct al relației” în om, există un tu interior, o așteptare lăuntrică a sa, care se întrupează în tu-ul concret al fiecărei întâlniri. Simplu spus, întâlnesc pe cineva și, în numele său sau grație lui, devin subiect. Aproape concret spus, existența, contextualizând, se substanțializează prin eros, prietenie, pedagogie... Eu devin subiect de dragul celuilalt. Se constituie mitologia numită Lacan.

Am citat această bibliografie pentru a puncta un complex tematic fundamental: Constantin Rusnac este un om care s-a desfășurat și se desfășoară în interiorul diplomației. Aici aduce sentimentul livrescului, al stilului și al scriiturii, aduce existența dialogică. Poetul Constantin Rusnac devine, în textele pe care le scrie, prin „învecinare”. Constantin Noica folosea conceptul de învecinare atunci când definea paradigma culturală cu gen proxim și diferența specifică. Depinde la cine te raportezi, cu spirit critic și admirativ, pentru a te situa corect pe calea devenirii, existența desfășurându-se între devenirea întru devenire spre devenirea întru ființă.

În volumul *Portrete în timp* al lui Constantin Rusnac observăm livrescul și ontologia. Poetul cultivă (colo-colere-coli-cultum) intertextualitatea, metatextualitatea cu finalitate, însă, ontologică. Altfel spus, nu are numai strălucire, ci și metasens. Debutul textului despre Paul Goma are de la început enunțată o temă esențială: memoria: „Prin neuitare hotărât-am să mă răzbun: din ținere de minte îmi făcui arma, cu ea apărându-mă, cu ea atacând / mai ales de frica transformării din acuzator în acuzat și totul pentru a răzbuna pe tata: ridicat, refugiat, suspectat și de ruși, și de cei din regat.” Memoria este, în general, liantul omului de viața istorică. Este o formă a culturii de a-i da o paradigmă înălțătoare.

Ulise este structura de conceptul, care se numește memorie. Revine în Ithaca fiindcă nu poate uita. Revine reflexiv în Ithaca, chiar dacă încălcase canonul. Constantin Rusnac apelează la memorie pentru a exista vertical în istorie. O istorie între Scilla și Caribda. Răzbunarea lui nu este una a existenței conflictuale, ci a sacralității agonalului manifestat prin neuitare. Lexemul „neuitare” este esențial în tematica poeziei lui Constantin Rusnac. Așezat la începutul textului liric, miezos și optzecist în același timp, induce lectorului orizontul de așteptare al mărturisirii, al generației mărturisitoare, ca armă a dialogului ontologic, și nu din panoplia expresiei „*a la guerre comme a la guerre*”. De aceea, „mitul personal” numit Constantin Rusnac nu este dihotomic, este armonios, formator, transfigurator.

Versurile sunt de un tragic sublim: „Acuzând în gura mare pe cei care ne-au vândut la lalta, / Malta, la Alta, și ne-au pus în genunchi / lăsându-ne fără munți, fără mare, am demonstrat elocvent: / Urmările tăcerii sunt grave, nefaste: chiar dacă taci, / adică nu spui neadevărul, tu, scriitor, refuzi să dai asistență / la persoana, la neamul, la cauza aflată în pericol de moarte, și, ca / Urmare, am dat glas indignării cum am putut, căci dacă nu spun / mă doare tăcerea mă doare mult mai tare... ei, cum să taci / când Adevăru-i călcat în picioare? Și am strigat...”

Intertextualitatea textului se desfășoară în interiorul complementarității sensurilor. Între lumea de aici și cea de dincolo nu este graniță opacă, ci vama. O carte celebră a Monicăi Lovinescu se numește *Etica neuitării*. Urmează, apoi, trimerile la tăcerile din posibilele vămi ale pustiei: „Marea deportare în Siberiile reci”, și alt vers: „Eu am vrut doar o nimica toată: / să știe o lume că pe mine durerea mă doare, copilul rămas fără tată, / Arcușul – fără vioară, crucea bisericii, jos, înfiptă-n așteptare, / curcubeul când i se fură culoarea; mă

doare omul fără țară, / limba în paragină lăsată, la ea acasă-nstrăinată... / și-astă durere-o strig lumii mereu, o strig fără-n cetare, / strig, urlu, răcnesc chiar dacă știu că / strig în pustiu...” Conștiința istorică nu poate fi obliterated. Densitatea suferinței poetice și istorice atinge paroxismul comparabil cu poezia Ilenei Mălăncioiu din volumul *Sora mea de dincolo*.

Volumul *Portrete în timp* este o replică livrescă, sublimată, la opera și viața personalităților ipseizate: Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Grigore Vieru, Paul Goma, Nicolae Labiș, Andrei Vartic, Ion și Doina Aldea Teodorovici, Mircea Cărtărescu, Nichita Stănescu, Emil Loteanu, Ion Vatamanu, Mihai Cimpoi, Nicolae Botgros.

Universul existenței poetice și istorice al lui Constantin Rusnac se regăsește în aceste dialoguri, mult mai complexe decât aceste notații. Elogiul pe care îl aduce Constantin Rusnac personajelor sale derivă și din trimerile la marea cultură, prin învecinare. Homer, Socrate, Tertulian, Augustin, M. Heidegger, Jaspers, Freud, Jung. Să citim cu bucurie textul dedicat lui Andrei Vartic, adevărata pagină de livresc și stil, bibliografii metabolizate, bibliografii asumate, metamorfoza fișei de lectură. „Dialogând cu Heidegger, abia atunci / am înțeles: – descoase Rădăcina.” „Ce ca o torță luminat-am sufletul mereu, cercat-am întunericul s-alung – povara ce de decenii ne-ntristează Țara; să-mping turma ingrată de nomazi politici cât mai departe de al vetrei trunchi; să-nvăț a nu ierta pe cei ce Hora cinic ne impun ca s-o dansăm nu mândru – capul plecat și... în genunchi. Să ne-nvățăm în curățire-a păstra al curgerii izvor, să nu lovim cu sapa în straturi de istorie ale oricărui popor, dar nici să uităm de unde lăstărește acel inexplicabil – esență a dăinuirii noastre – dor.” Auroral, auro-rar, imaginar și, mai ales, imaginal.

Deseori textul literar al lui Constantin Rusnac este polemic, polemic, însă, altitu-

dinea de unde pornește, aproape virulentă, nu este numai retorică, ci și ontologie, complex tematic dificil de atins în postmodernismul fugar.

Poetul Constantin Rusnac are șansa de-a fi locuit de zei, de-a fi locuit de limbă, în periplul său de la Chișinău până la Lempala, de la Helsinki până la Stockholm,

de la București până la Paris, Berlin, scriindu-și heideggerian textele. „Am învățat să mă-nțeleg nu prin cuvinte, ci-n limba pe care am îndrăgit-o atunci, la horă-n sat, / Acolo unde dragoste, speranță și inimă, și suflet am lăsat.”

Sursa: <http://www.culturaarsmundi.ro>

ODISEEA UNUI SUFLET SILVIC SACRIFICIAL

„Dl Gr. Grigorescu e un ecologist incurabil, preocupat în permanență de cunoașterea tainelor pădurii și, îndeosebi, de păstrarea și dezvoltarea patrimoniului forestier...” (Ion Ciocanu)

„Dl Gr. Grigorescu este un maestru al scoaterii în evidență în mod chirurgical și metaforic – în același timp – a metehnelor societății noastre.” (Constantin Codreanu, deputat în Parlamentul României)

Istoriografia publicisticii forestiere din republică a fost scrisă de o pleiadă numeroasă de ziariști, scriitori, cercetători, specialiști... Sunt cunoscute și recunoscute publicațiile scriitorilor regretați Gh. Malarciuc, M. Garaz, S. Saka, I.C. Ciobanu, N. Vieru, M. Vătavu, Al. Gromov, I. Proca, apoi I. Druță, N. Dabija, I. Mânăscuță, M.Gh. Cibotaru, I. Ciocanu, B. Vieru etc. Publicații referențiale în domeniu au realizat acad. A. Negru, Al. Ciubotaru, I. Dediu, Gh. Duca, A. Ursu etc.

Publicistica ecosilvică a fost promovată de numeroși ziariști, cercetători, oameni de cultură: E. Nirca, Al. Sefer, V. Verina, I. Cravciuc, M. Lozan, R. Cucereanu, apoi D. Gociu, Al. Palanceanu, P. Cuza, Vl. Iacovlev, C. Mihăilescu, Gh. Postolachi, T. Cozari, A. Begu, I. Stoleru, A. Reniță, Vl. Haraba, A. Dumbrăveanu, D. Galupa, A. Munteanu, V. Bectoraș etc.

Domnul Grigore Grigorescu s-a anunțat, manifestat și afirmat public ca jurnalist ecologist în perioada declanșării epocii

democratizării în cadrul Mișcării Verzilor. Grație energiei inepuizabile, a înscris două pagini inconfundabile în istoriografia ecologismului modern ca angajat la Comitetul de Stat pentru Ocrotirea Naturii (1983-1987) – atunci toate ziarele republicane și raionale publicau lunar pagini tematice de ocrotire a naturii, cinci ani fiind secretarul Concursului Național pentru cea mai bună oglindire a problemelor de mediu în presă.

În luna septembrie 1997 este invitat ca specialist în relațiile cu presa la Asociația de Stat „Moldsilva”, unde a depus eforturi enorme pentru reactivizarea problematicei forestiere în presă, a inițiat polemici principiale, contribuind ca perioada 1997-2001 să fie unică în publicistica forestieră. Eliminat din domeniu de noul partid politic aflat la guvernare, pe parcursul anilor, a pledat perseverent cauza silvică (cu o proverbială perseverență, precum o califica acad. I. Dediu), sesizând instituțiile silvice naționale (Consiliul Suprem de Securitate, SIS), regionale și internaționale despre ilegalitățile din silvicultură: Societatea „Progresul silvic”, Regia „Romsilva”, Consiliul Europei etc., solicitând depolitizarea necondiționată a ramurii, pledând pentru anularea practicilor vicioase ale desemnării administrației pe criterii politice, selecția lor prin concurs etc. Poartă în suflet o rană sângerândă – comunicarea deputatului V. Streleț din 2013, președintele Frațiunii parlamentare PLDM: „Grigore,

a fi și decepționat... A fost purtat prin instanțe judecătorești. Pe acei care, într-un fel sau altul, s-au simțit lezați, îi invităm la discuție, pentru că pădurile noastre mor nu numai de secure, ci și de indiferență." În prefața cărții din 2015 se declară învins, perdant ireversibil în bătălia ecosilvică, dar nefalimantar (P. Țuțea). Tot în pagina respectivă, dumnealui menționa: „Torționarii politici au recomunizat domeniul ecologist al doilea deceniu, ca să se divizeze apoi în câteva grupări oculte ostile – pur profitoriale.”

Rămâne un reper referențial adresarea publicată în *Literatura și arta* (15 octombrie 1998) către conducerea republicii de a fi creat Consiliul silvoci genetic, fondat abia în septembrie 2015. Ca urmare a publicației din *Literatura și arta*, AȘM a convocat o ședința specială pentru relansarea cercetărilor silvice. Tot în urma demersurilor sale insistente, la 15 iunie 2012, Parlamentul a aprobat Comisia de anchetă a gestiunii fondului forestier. Ca un rezumat al publicațiilor grigorescane este ancheta redacției *Literatura și arta* din 21 ianuarie 1999: „Am depus supraeforturi întru promovarea, însușirea și cultivarea publicisticii prosilvice, practicate speculativ, chiar iresponsabil pentru un nobil domeniu. Intenționez să contribui (indiferent că aproape nimeni nu mai speră) la relansarea domeniului forestier pângărit, profanat de mulți prețiși, autodecretați «îngeri» silvici ocrotitori pe vecie. Speram să inaugurez o polemică profesională asupra destinului patrimoniului silvic național, însă înfiorătorul apatism, indiferența au fost satelizatorii de ultimă instanță a jinduitei polemici. A fost un eșec, o (ne)performanță (ne)regretabilă?” Spre marele nostru regret, problemele abordate s-au agravat și amplificat, ne amenință mai grav.

Grație inventivității și perseverenței, a reușit să atragă investiții nerambursabile pentru împădurirea a 24 de hectare

de terenuri din raionul Șoldănești, proiect implementat în comun cu Întreprinderea pentru Silvicultură din Șoldănești și Fondul de Investiții Sociale din RM. În anii 2000-2004 a publicat un serial de interviuri memorabile în săptămânalul *Literatura și arta* cu personalități din diferite domenii (Z. Gane, I. Ciocanu, Vl. Iacovlev, B. Matiențu, A. Silvestru, P. Soltan, N. Dabija, I. Borș, I. Dediu, A.D. Rachieru, incluse în cartea *Regalitatea sincerității* (Timișoara, 2003), unde adresa celor intervievați tradiționala întrebare despre Patrie și pădure.

Timp de opt ani a elaborat cu dăruire și discernământ lucrarea emblematică *Pădurea și cultura* – publicată în 2006 – o sinteză a tezaurului spiritual ecosilvic științific, creația populară, literară, arta plastică, teologie, mitologie, cultura generală etc. Studiul confirmă apariția unui cercetător valoros pentru cultura națională. Sperăm că ne va surprinde și în viitor cu noi investigații transdisciplinare, iar acest studiu legitimează dreptul de a fi încadrat în rândul cercetătorilor titulari. În contextul elucidării personalității și valorii studiilor dumnealui, vom reproduce aprecierile acad. P. Soltan: „Gr. Grigorescu este un bun și erudit scriitor, filosof și mare altruist” și ale lui Z. Gane, prestigios analist al fenomenului etnospiritual și geopolitic (2015): „Pentru dl Gr. Grigorescu dezastrul ecologic este echivalent cu ruina spiritualității neamului. Pădurile decimate, apele poluate, fauna exterminată fără discernământ și plaiul mândrilor daci transformat în gunoiște și pustietate... sunt semne alarmante ale unei degradări etnomorale a celor cărora bunul Dumnezeu le-a dăruit o Țară de poveste.”

Altruismul și bonomia grigorescane s-au remarcat generos prin evaluarea, aprecierea profesorilor și colegilor săi acad. I. Dediu, dr. D. Gociu, dr. hab. P. Cuza, dr. N. Boboc, N. Ursu, Gh. Vdovâi, V. Starodub, N. Grăjdeanu, D. Samson etc. A reme-

morat destinul și festinul colegilor regretați dr. T. Strișcă, dr. I. Cravciuc, Vl. Iacovlev, dr. M. Coșcodan, N. Sturza, A. Urbanovici.

Publicațiile recente reafirmă saga sufletului silvic sacrificial, poartă pecetea unei individualități inconfundabile: „Sabaturile oligarhiei silvice ori salvați pădurile de... pirații politici!” – reflectă ecologia și tragedia tezaurului (aurului) verde patrimonial – temelia securității ecologice, solicitând deoligarhizarea, depolitizarea și decriminalizarea ramurii, confirmând adevărul etnogeopolitic: numai reintegrarea teritorială și etnospirituală în România Mare rămâne șansa salvării silviculturii. Este mesajul neduplicitar al unui intelectual ce «nu și-a trădat misiunea istorică, rămânând să lupte pe baricadele adevărului, demnității naționale și verticalității» (Z. Gane, 2015).

În ansamblu, publicațiile autorului sunt inconfundabile eseuri ecosofice, energizante și captivante, de maximă eficiență emotivă, cognitivă, memorabile și penetrabile – grație metaforelor inedite, consensului sensului și imaginilor, evaluărilor echidistante ale fenomenului forestier, etnospiritual și politic. Toate acestea

demonstrează o conștiință (instituție) intelectuală autonomă, apreciată la nivel național prin conferirea medaliei *Meritul Civic* (31 august 2015).

Prin publicarea eseurilor magistrale *Moș Ion Roată, ReUnirea și Monarhia (Timpul, 11 noiembrie 2015, ulterior completat fundamental), Creștinismul, românismul, monarhismul, eminescianismul, legionarismul și unionismul – sufletul național ideal* (Facebook, 18 noiembrie), dl Gr. Grigorescu anunță paradigma sa spirituală modernizată. Promovarea în Parlament a *Legii protecției moralității* (2013-2016) testează decența morală impecabilă, saga unui aristocrat adevărat. Iată de ce nu tolerează, respinge vehement, consecvent și prin argument subestimarea și denigrarea panteonului etnospiritual național, urmând și elogiind testamentul eminescian: „Cine în această privire nu e cu noi e contra noastră” (1879) ori: „Pentru o Românie liberă – oricând, oricum cu oricine contra oricui” (Eugeniu Carada).

Dr. Dumitru GOCIU,
dr. Gheorghe JIGĂU,
Vasile PAȘCAN

TALENTUL LITERAR PROIECTEAZĂ ÎN ABSOLUT

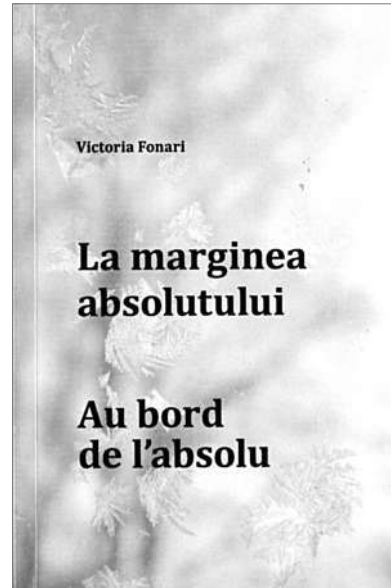
Se știe că nici chiar Voltaire, ca ateu, nu a exclus *ab initio* posibilitatea/eventualitatea existenței unui Creator Suprem, al unui Demiurg, întrucât a spus, la un moment dat, că „dacă Dumnezeu nu ar fi existat, ar fi trebuit inventat”, iar altădată că „frumusețea este un cec în alb pe care Dumnezeu l-a dat femeii”... Dar, am adăuga noi, când pe lângă frumusețea unei femei i s-au dat și alese calități intelectuale, carismă, aptitudini oratorice și - mai presus de toate - har poetic, scriitoricesc, atunci persoana în cauză ar avea suficiente motive pentru a-și exprima gratitudinea către Divinitate... Sau poate că Victoria Fonari - fiindcă

despre ea este vorba - preferă să o facă cu discreție, în intimitatea propriului cămin, cel puțin nu și în piesele celei mai recente cărți de versuri pe care și-a intitulat-o, totuși, *La marginea absolutului - Au bord de l'absolu*¹. Sau poate că, asemeni lui Eminescu, a cărui umbră tutelară se resimte, inevitabil, pe aproape în unele creații din prezenta culegere, poeta nu-l indică pe Dumnezeu cu directețe, preferând să sugereze, subtil, doar existența/ prezența și chiar intervenția pe care o simte și o trans-

¹ Fonari, Victoria. *La marginea absolutului - Au bord de l'absolu*, Chișinău : Tipografia „Foxtrot”, 2016. 78 p.

figurează liric printr-o izbutită anaforă, ca în acest mic imn, cu valoare de *artă poetică*, pe care, în buna tradiție a liricii noastre interbelice, îl așază, inspirat, în fruntea volumului: „Simt/ Cum gândești în veacuri/ Simt/ Cum respiri în spații/ Simt/ Cum mă atingi prin sunet/ Simt/ Cum mă crezi din unde/ Simt!” (*Printre valuri*). Lirică prin excelență, cu afecte și concepte exprimate la persoana I, piesa din fruntea volumului ar putea fi interpretată ca fiind o subtilă *artă poetică*, mai ales prin titlu și prin versul final, unde autoarea se imaginează ca fiind ivită pe lume dintre valuri/”printre valuri” și creată de Zeus din spuma mării („Simt/ Cum mă crezi din unde”), precum odinioară Afrodită (gr. *afros* - spuma mării), zeița frumuseții și a iubirii la vechii greci...

Editat în 2016, în Tipografia „Foxtrot” din Chișinău, orașul natal al autoarei, *La marginea absolutului - Au bord de l'absolu* este, după cum lesne se poate deduce din titlu, un volum bilingv, echivalențele în limba lui Voltaire fiind propuse de traducătoarele Ana Spatari și Victoria Sotnic. Sincronizarea cu Occidentul și nostalgia Parisului, capitala culturală a lumii, i-au obsedat (și complexat) - cum bine se știe - veacuri de-a rândul pe intelectualii români, iar Victoria Fonari nu putea face excepție. În această privință, de-a dreptul tulburătoare este mărturisirea autoarei din cuprinsul argumentului plasat pe manșeta copertii I: „De fapt, am început a scrie în grafie latină grație limbii franceze, în clasa I. Iar organizarea și sistematizarea acestor versuri am realizat-o din zborul spre Paris, oraș unde dorea să ajungă și mama mea Eugenia Fonari, ce cunoștea la perfecție limba franceză, ar fi fost mândru și tatăl meu, Serafim Fonari. Bătăile de inimi care persistă în această carte se datorează oamenilor mei dragi”. Înțelegem, așadar, că părinții poetei, datorită unor circumstanțe vitrege, unei istorii potrivnice, n-au izbutit a-și îndeplini visul de a păși în

Orașul-Lumină în timpul zbuciumatei lor existente. Șansa i-a surâs însă Victoriei Fonari care, în urma cu trei ani, a participat la Salonul de Carte de la Paris. „La 19 martie 2015 - precizează autoarea în același text confesiv - Salonul de Carte din Paris a fost primitiv și mi-a dezvăluit glasul cărților ce, indiferent de limbă, au forța de a comunica, esențiale sunt căutările, valorile și atingerea noastră de dorințele pe care le ținem ascunse în inimă asemenea fluturului în pumn. Pentru ca să trăiască trebuie să-i oferim libertate. Absolutul îmi șoptește că trebuie să îmi las poeziile să zboare spre cititor”. În acest sens, credem că nu greșim prea mult afirmând că, atunci când vorbește despre sine, Victoria Fonari o face cu un talent literar care o proiectează în absolut, ca pe o eroină de roman. „Versurile din cartea *La marginea absolutului - Au bord de l'absolu* - spune ea în debutul argumentului mai sus-menționat - reprezintă o experiență de a-mi traversa simțirea cuvântului în două dimensiuni. Fiecare limbă are muzicalitatea proprie”. Așa este. Iar la acest capitol, limba română - după cum o dovedesc chiar versurile acestui vo-

lum bilingv - nu e cu nimic mai prejos decât cea franceză, ba chiar dimpotrivă. Am putea veni, în sprijinul afirmațiilor de mai sus, cu primele versuri dintr-o odă închinată mamei și dragostei materne văzute ca „elixir al copilăriei”: „Munții de dor/ Ard în mâinile ei./ Mirifică în fericirea primului pas,/ Ascunde durerea nesomnului”. (*Elixirul copilăriei*)... Iar în franceză – *L'elixir de l'enfance*: „Montagnes d'amour/ Enflammées par ses carresses./ Ravissante au bonheur du premier pas,/ Elle cache la douleur de l'insomnie”.

E de precizat însă că, în momentul biografic crucial pe care îl reprezintă participarea ei la Salonul de Carte de la Paris, Victoria Fonari se prezenta acolo nu doar cu poeziile din volumul bilingv de care ne ocupăm aici (pe atunci, încă netipărit), ci cu o impresionantă producție editorială, alcătuită din nu mai puțin de nouă cărți. Debutase editorial cu cincisprezece ani în urmă, cu volumul de poezii *Zbor în antiteză* (Chișinău, Ed. „Muzeum”, 2000), prefațat de Arcadie Suceveanu, președintele de azi al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, al cărei membru va deveni, nu peste multă vreme, și Victoria Fonari. A urmat *Sarea pasiunii* (Chișinău, Ed. „Pontos”, 2005), carte de poezii prefațată de acad. Mihai Cimpoi, iar apoi o alta tipărită, de astă dată, în România și intitulată *Aleile de corali* (Alba Iulia, Ed. „Gens Latina”, 2012), cu o prefață de criticul literar dr. Terezia Filip. Cu prilejul „lansării” acestui din urmă volum la Biblioteca publică „Maramureș” din Baia Mare, autoarea formula această veritabilă profesiune de credință, mărturisind că activitatea ei artistică e în antiteză cu raționalismul prezent în conferințele sale, în articolele științifice sau în cursurile cu studenții: „Poezia este libertatea fără convenție în care pot îmbina ce simt cu ce știu, ce văd cu ce îmi imaginez, ce intuiesc cu ce cunosc. Poezia permite să fiu categorică într-o lume a ipotezelor,

îmi oferă posibilitatea să mă descopăr în spațiile identitar-empirice. Poezia este și o fotografie a emoției, este un adevăr, pe care dacă nu l-aș scrie ar dispărea în lumea ideilor”. În sfârșit, al patrulea volum de versuri al Victoriei Fonari, tipărit tot în România, se intitula *Umbra fulgului* (Galați, Ed. „Dunărea de Jos”, 2013), la apariția căruia conf. univ. dr. George Lateș o caracteriza astfel pe autoare: „Poetesă de autentică vibrație lirică, activă editorial prin cele câteva volume lansate deja pe piața cititorilor de poezie, puțini dar adevărați, critic literar și didactician, Victoria Fonari este o voce care se aude deja în contextul literaturii din Basarabia”. Într-adevăr, intens preocupată de dorința imperioasă de a se exprima, poeta răvășește vocabularul limbii române, luând fără economie toate cuvintele de care are nevoie și eventual și sinonimele lor. Așa, de pildă, într-o piesă cu adevărat antologică, poeta, cultivând cu succes sinecdoca, se adresează tuturor potențialilor admiratori, mai mult sau mai puțin sinceri, pe care-i citează și-i parafrazează, în epistola pe care le-o expediază, doar pentru a-i persifla cu umor și ironie necruțătoare: „Visezi să mă-ntâlnești.../ Ai vrea să te iubesc,/ Dar recunoști:/ Te temi să suferi?.../ Ce să-ți spun?/ Mă chiar distrezi,/ Ceri siguranță în iubire!” Acest „mă chiar distrezi” mai cu seamă, cu o topică inversată specifică limbajului popular, necultivat, în registru colocvial adică, e cât se poate de sugestiv și de bine plasat în economia poemului, care continuă în aceeași tonalitate specifică stilului oral: „Nu vrei să ai emoții negative;/ Frica ta trădează un/ Pretinzi doar că iubești/ De ce să suferi?/ Calmează-te, dragostea mai poate aștepta.../ Fii fericit!/ Eros și-a strâns săgețile în tolbă/ Și ți-a lăsat numai ideea” (*Ordinea sentimentală*).

Apreciată atât în mediul scriitoricesc, cât și în cel universitar, Victoria Fonari îmbină armonios activitatea didactică și de

cercetare cu cea literară, fiind și autoare a trei lucrări științifice publicate în volum, după cum urmează: *Factorii intelectual și sentimental în opera lui Aureliu Busuioac*, cu prefață de Mihail Dolgan și postfață de Andrei Țurcanu (Chișinău, 2003), *Hermeneutica literară* (Chișinău, 2007) și *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu* (Chișinău, 2013, cu o prefață de prof. univ. dr. Gh. I. Manolache). Având titlul de doctor în filologie obținut în 2001, Victoria Fonari devine, în 2007, conferențiar - iar mai apoi profesor - la Catedra de literatura română și teorie literară în cadrul Facultății de Litere a Universității de Stat din Chișinău, unde susține cursurile magistrale *Etica profesională, Hermeneutica literară, Didactică literaturii române, Retorica, Teoria literaturii*, precum și pe cele opționale: *Teoria creativității textului artistic, Valorificarea mitului în literatura română și Literatura pentru copii*. Numai așa se explică faptul că, analizând volumul Georgetei Adam intitulat *Imaginarul poeziei feminine*, recenzenta conchide cu justete, dar în același adorabil registru colocvial din *Ordine sentimentală*: „*La sigur* (s.n.) că ar fi un suport plauzibil și la cursurile opționale, care vizează corelația sacru-profan, noțiune-context, animus-anima, istoria criticii literare, raportul dintre mit și simbol etc.” (În *Asachi*. Revistă de cultură, seria a V-a, nr. 2 (265), dec. 2016, p. 48). Formulări cu parfum regional, în dulcele grai moldovenesc, ne întâmpină și în titlurile unor poeme din *La marginea absolutului*, cum ar fi acest „Și anticii ceia cu legile lor oratorice”, care, transpus în franceză, și-a pierdut tot farmecul: „Oh! les antiques avec leurs lois oratoires...”

Cărturar de aleasă stirpe, având, grație profesiei, serioase cunoștințe magico-mitologice, Victoria Fonari practică o lirică intelectualizată și livrescă, fapt ilustrat de multe dintre creațiile sale, cum ar fi chiar poemul eponim al volumului, care de-

butează astfel: „Mi-am uitat timpul/ Dar poate l-am pierdut/ Proust m-ar sfătui la sigur să-l caut/ De fapt nu e vorba de un timp pierdut// E un timp rătăcit/ În clipele unui așternut/ De fapt e un timp.../ Cu mulți timpi/ Un fel de prezent continuu englezesc”... (*Pe marginea absolutului*). Scriitoare autentică, deschisă spre istorie, mitologie și chiar spre metafizică, mânuind - după cum am văzut - mai multe registre de limbaj, Victoria Fonari este o poetă deopotrivă reflexivă și sentimentală, îmbinând armonios ecourile unei culturi temeinice cu prospețimea expresiei și forța imaginativă, ca în acest final sinestezic de pastel existențialist: „Tăcerea citită de primăvară/ e o tăcere care izbucnește în muguri/ în aroma verdului ascuns/ și albastru respiră a verde/ și roșu stă camuflat în petale albe de flori/ ascunde strigătele de cocori” (*Lecturi de primăvară*). În unele dintre poeziile sale de dragoste, precum în păpușile matrioșca, dai peste surprinzătoare versuri în care poeta caută esențializarea maximă a expresiei, ca în acest „ciob de stea”, izbită antonomază pentru „suflet” (*Suflete, un ciob de stea*). Alteori, îndeosebi în poemele erotice în care-și asumă starea de îndrăgostită perpetuă drept destin, vom găsi formulări comprimate, percutante, memorabile, versuri tari ca o votcă dublu rafinată, precum cele din *Anaforeză*: „Simt cum mi se sărută sufletul/ fără nicio atingere fizică/ să fie privirea?/ O revelație dintre câmpuri - energii - magnet/ în care corpul fizic e inexistent...” Creațiile poetice din *La marginea absolutului* pot fi considerate, fără a greși prea mult, și drept încercări de a escamota infernul, eul său fiind în postura lui Orfeu, chemând la viață pe Euridice, așa cum argumentează, pe larg, în prefața intitulată *Tăcerea Euridică și împietrirea Gorgonei*.

Dotată cu real talent și cu mare putere de muncă asupra verbului, cu o informație cărturărească pe măsură, Victoria Fonari,

absolventă, între altele, a cursurilor de stagiere de la Universitatea din Roma (2004), este nu doar o personalitate polivalentă ci și poliglotă, cunoscătoare nu doar de română, franceză, engleză și italiană, dar și de rusă, din care a publicat excelente traduceri în presa literară din România. Scriitoare pe deplin matură, viguroasă și competitivă la nivelul întregului spațiu cultural

românofon, Victoria Fonari se află astăzi în posesia tuturor elementelor capabile a o propulsa în primele rânduri ale breslei scriitoricești de pe ambele maluri ale Prutului...

*Liviu CHISCOV,
istoric și critic literar, publicist, editor,
autor de manuale, profesor,
Bacău*

CU SATUL ÎN SUFLET PRIN MĂRI ȘI OCEANE DE VASILE VIZITIU

Prima mea amintire cu tăticul e dintr-o zi de iarnă la săniuș prin troiene de zăpadă. Aveam patru ani, probabil. Eu, fiind foarte mică și slabă, împotmolită într-o blană de urs, îmbrobodită cu un pled fin, dar gros și cald, plus o cușmă cu urechi pe cap, strâns legată cu un fular la gât și peste nas, ca să nu răcesc. Tata, cu gura aburindă de ger, mă lua în brațe după ce mă rostogoleam cu sania, mă ridica și mă scutura de omăt, apoi mă pune la loc și, ținând bine frânghiile legate, mă ducea cu o viteză nebu-

nă în goana soarelui ce strălucea orbitor în albia omătului, iar eu țipam și râdeam de bucurie și de spaima vitezei mari. Încă nu puteam vorbi, probabil, atunci părinții mei au aflat că nu aud, de vină fiind o simplă eroare a medicilor cu supradoze de antibiotice cu streptomycină, ceea ce mă marcat pe viață, lipsindu-mă de multe bucurii ale vieții pe care le poate avea orice om normal...

Tata înțelegea că doream o viteză cât mai mare și mă făcea să zbor cu sania... Eram tare fericită... Atunci am realizat că sunt un Om în Viață, că am Părinți, că sunt un Copil fericit cu Mamă și Tată pe care-i iubeam enorm: am simțit-o în acel moment cu sania, nu știu de ce, dar e primul caz din copilărie cu tata pe care l-am memorizat... Ei bine, tata era mereu plecat de acasă. Venea, de obicei, la masă, era un om public și avea șofer de serviciu care îl aducea obosit și înfometat. Era strict cu disciplina și planurile lui de lucru, dar la masă venea acasă pentru că bucate ca ale mamei mele Teodora nu le prepara nimeni. Mama lucra la policlinica raională și, zi de zi, venea la amiază la masă, mai degrabă că să-l hrănească pe tata. Avea mare grijă de el și de noi, cei trei copii ai lor. Cred că mama este mereu talismanul tatei, pentru că au fost câteva cazuri de cumpănă și totdeauna mama i-a salvat viața.

Dar despre toate acestea vă recomand să citiți în cartea lui tata *Cu satul în suflet prin mări și oceane*¹ – e foarte ușor de citit și e scrisă conform dialectului personalizat al lui Vasile Vizitiu. Eu însămi îl cunosc pe tata ca un om deosebit, fan al tradițiilor și obiceiurilor moldovenești, un cântăreț și un îndrăgostit de muzica populară, a tot ce a însemnat valoare pentru noi, moldovenii, de-a lungul timpului. Este cel care știe că limba noastră este cea română, iar Basarabia a fost dezlipită de România și aceste lucruri trebuie reparate! Cea mai recentă apariție de carte a tatălui este destinată familiei, dar spre surprinderea noastră – aplaudată de câteva personalități care insistă să fie publică. „A trecut tinerețea, dar odihnă nu mai avem”, spune tata. Atât de bine îl înțeleg, dar, din păcate, nu pot schimba nimic, oricât nu-mi doresc acest fapt. Tata se interesează de politică de și după '91, de corupția din țară, de jocurile ascunse de publicul larg. Este foarte priceput în economie, management organizatoric, a condus toată viața și s-a bucurat de respectul oamenilor, fără cei cu urzeli și invidie.

¹ Vizitiu, Vasile. *Cu satul în suflet prin mări și oceane* : amintiri. Chișinău: [S.n.], 2016. (IS FE-P „Tipografia Centrală”). 224 p. ISBN: 978-9975-53-683-7.

Un om onest în mizeria societății contemporane, de pe urma căreia au avut de suferit mai mulți moldoveni, nu doar el. Sunt suficiente motive pentru a citi volumul de față. Este pentru oricine vrea să se piardă în țesăturile unei lumi de la țară cu un farmec aparte, de la începutul secolului XX până în prezent, întinsă pe câteva generații de oameni, cu zeci și zeci de povești oare învăluite într-un realism magic care-ți amintește neconținut de Omul Vasile Vizitiu și moldovenii noștri. Paginile volumului sunt împărțite în capitole plastice, iar rândurile te poartă de la muzica sufletului la nostalgie, de la filozofie la spiritualitate, de la religie prin multe alte relații pline cu tâlc. În plus, forma în care sunt redată experiențele și poveștile autorului, proza scurtă, însoțită de multiple imagini, este cât se poate de simplă și potrivită pentru un cititor înțelept. Nu este o lectură rapidă, cu toate că are un tipar larg, cu o narațiune populară, ea se deschide încet, încet, și se dezvăluie sub multiplele sale chipuri cititorului care are răbdare și este interesat de istorie, tradiții populare, dar și de personalități simple, fără aspirații de vedetism... Aducem sincere mulțumiri redactorilor Ion Borș, Dina Ciocanu, Alexandra Perez; Tipografiei Centrale din Chișinău, celor care au contribuit semnificativ și cu bună știință la

această lucrare cu peste 200 de pagini. O lectură complexă și chiar necesară. Cităm câteva fragmente din cartea *Cu satul în suflul prin mări și oceane* de Vasile Vizitiu – o carte dedicată părinților Mihai și Feodosia, precum și bunicilor Vizitiu Macar și Anastasia, Rusu Ion și Paraschiva – stelele călăuze pentru toată viața noastră, exemple de omenie și demnitate:

- „Cuptorul era larg, de încăpeam toți – tata, mama și noi, copiii. Ne încălzeam pe cuptor, așteptând când mama va scoate de pe jărăticul încins tăvile cu plăcintele cu varză, cu brânză și cu cartofi, învârtită dulce cu magiun și mac. Mama cocea pâine gustoasă, colaci și turtă dulce. Aluatul creștea foarte bine, de se ridica deasupra tăvilor. Pâinea scoasă din cuptor era rumenă și puha-vă. Aburul ei amețitor ne îmbăta cu arome, rămânând în amintirea noastră pentru toată viața. Boarea copilăriei!”;
- „Eu am venit pe lume după sfintele sărbători de Crăciun, Anul Nou și Boboteaza, la 30 ianuarie 1936... Aceasta este casa părinților mei, Mihail și Feodosia, aici m-am născut eu, frații mei și surorile”;
- „Mămica mea este cea mai bună, cea mai blândă, cea mai frumoasă, este calmă, harnică și muncește mult. Chiar și la 94 de ani – ea se așeza pe pământ, lua sapa și prășea cartofii împrejurul ei, pe urmă trecea la altă bucată și continua lucrul. Ea nu putea să se odihnească...”;
- „Se spune că moșia, pe care astăzi se află orașul Florești și satul Vărvăreuca, au aparținut boierului Florea. Pe soția boierului o chema Varvara. Boierul Florea a hotărât să construiască pe ambele maluri ale Răutului două localități. Localitatea de pe malul stâng a fost numită, după nu-

mele său, Florești. Cea de pe malul drept au numit-o Vărvăreuca, în cinstea soției sale, Varvara. Locuitorii au venit din satele apropiate și s-au așezat cu traiul aici, în valea Răutului, fiind apărați de vânturi și viscole, având în preajmă apa râului”;

- „Tăiatul porcului constituia un ritual aparte, se efectua colectiv. Veneau în ajutor vecinii Fiodor Cebotaru, Afanasie Chircă și fratele lui tata, Nicolae Vizitiu. Ei răsturnau porcul pe spate, iar Fiodor Cebotaru, cu un cuțit lungăreț, nu prea lat, dar bine ascuțit, printr-o mișcare îndemnatică, înjunghia animalul direct în inimă. Eu mă ascundeam după casă, ca să nu văd acest ritual. Îmi era jale de porc. Dar curiozitatea mă readucea când se pregăteau paiele mirositoare pentru pârlirea lui. Priveam fascinat de la distanță cu câtă iscusință bărbații curățeau pielea înnegrită de foc, șoricul rămânând galben, ademenitor. Focul de paie înmuia șoricul și-i dădea un gust deosebit, indescritibil. Nouă, copilașilor, pe lângă șoric, ne revenea codița, urechile și bășica porcului, bine frecată în cenușă și umflată. Bășica era mingea copilăriei noastre. Apoi, după curățirea pielii de peri și spălarea pe toate părțile, treceau la desecarea animalului. Cel mai greu se curățeau picioarele și capul...”

Și tot așa, Vasile Vizitiu, cu un limbaj specific oamenilor de la țară, povestește în continuare despre fiecare detaliu referitor la acest ritual, dar și despre alte obiceiuri, istorii hazlii sau dramatice, care se petreceau în curțile satelor basarabene, fără să omită numele a zeci de gospodari sau prieteni de viață. În carte sunt zeci de imagini din secole trecute, care descoperă momente din viață redată cu o dragoste enormă de țară, de tradiții și obiceiuri moldovenești vechi, cu

un spirit firesc copilăresc atât de apropiat sufletelor noastre că la unele amintiri de-ale autorului nu poți să nu te oprești scăpând nostalgic o lacrimă de dor, în special, la istorisiri despre familii, război și deportări...

- „Flăcăii satului umblau împreună pe la diferite șezători, câte doi-trei. Depindea de fată, dacă era întrebată. Băiatul, care aducea fata la joc, trebuia să aibă grijă de ea, ca să fie jucată. La horă veneau și părinții lor. De la aceste hore și șezători, tinerii se deprindeau unul cu altul, după care urma pețitul. Dacă părinții dădeau acordul, atunci vornicelul cel mare le dădea colaci părinților miresei și le turna câte un păhar cu vin. Aceasta era tradiția. Pe urmă, părinții se înțelegeau cum să facă nunta mai frumoasă. Erau nunți care țineau câte două-trei zile...”;
- „Numele meu de Vizitiu provine de la o profesie cunoscută pe timpuri drept «conducător de cai la o trăsură boierească, de poștă sau de diligență într-o călătorie»... Tatălui meu i-au fost dragi dintotdeauna caii. Fiind prieten bun cu strungarul satului, Vasile Strungaru, tata l-a angajat să-i facă o căruță mai mare, mai lată, din lemn trainic și cu roți deosebite, frumos vopsite. Pentru acest lucru, el s-a răsplătit cu produse agricole. S-au înțeles omenește”;
- „Căruța noastră era unică în sat – plăcută la vedere, cu o capacitate de două tone. Și caii lui tata erau frumoși, puternici. Cu ei noi aram, boroneam, duceam cioclejii, fânul, paie, roada de pe câmp. Tata încărcă căruța cu sacii oamenilor din sat, umpluți cu grâu, popușoi, orz, ovăz, răsărită și secară și-i ducea la piețele din Florești, Mărculești, Zgurița și Căprești, unde se făceau iar-

maroace de grăunțoase, de vite, de produse furajere și de păsări...”;

- „Părinții mei aveau patru desetine de pământ și au mai luat în parte încă două desetine de la ruda noastră de pe mamă, Vasile Doina. Se vorbea că Vasile Doina era cel mai bogat om din sat. Și pe urmă, a fost ridicat (deportat), împreună cu familia sa. Unul dintre copiii lui a fugit, salvându-se de surghiun. Totuși – mă întreb și astăzi – ce fel de culac a fost Vasile Doina? Eu l-am văzut cu ochii mei de copil cum lucra, alături de oamenii satului, de părtași. Se dezbrăca în izmene și cosea împreună cu sătenii. Dacă lua pământ în parte, el îi ajuta la strânsul roadelor, le treiera grâul, orzul, secară și totul împărțeau în jumătate. Chiriașilor, pe lângă partea lor, li se dădeau toate rămășițele și neghină. Sătenii erau nespuse de mulțumiți...”;
- „...În anul 1941, când s-a declanșat războiul, erau bombardate localitățile pe unde trecea calea ferată, pădurile înalte și locurile mai iluminate. În raion, a început persecutarea persoanelor de naționalitate evreiască. Oamenii din sate, văzând că pe evrei îi paște pericolul de moarte, îi ascundeau în locuri dosnice, mai departe de centru, de calea ferată. Casa tatei se găsea la o margine de sat, să fi fost cinci kilometri de la oraș. Mulți evrei și-au găsit adăpost în beciurile noastre și la vecini. Beciurile erau mari, încăpeau în ele câte 25-30 de evrei...”;
- „Fie ca urmașii mei să păstreze cu sfințenie amintirea celor care ne-au iubit și pe care i-am iubit nespuse de mult.”

*Svetlana VIZITIU,
șef oficiu, Biblioteca Centrală
a BM „B.P. Hasdeu”*

GABRIEL GARCIA MARQUEZ: UN VEAC DE SINGURĂTATE

Un roman de dimensiuni mari, al unui clasic al literaturii secolului XX, *Un veac de singurătate* de Gabriel García Márquez ne poartă prin o sută de ani de existență a satului imaginar Macondo, de la începuturile lui, cu primele case, prima biserică, primul mormânt, care marchează cimitirul până la decăderea acestuia, când nu mai rămâne în urma sa decât gloria unor timpuri trecute.

Este un roman colosal, care reușește să surprindă destine diverse, caractere particulare, obiceiuri mai mult sau mai puțin ordinare, întâmplări miraculoase, războaie pierdute, o lume a realului miraculos, care e totodată rațională și superstițioasă.

Satul este întemeiat de către Jose Arcadio Buendia. „Nicăcând n-ai fi găsit un om mai întreprinzător decât Jose Arcadio Buendia; el rânduise așezarea caselor în așa fel încât de la oricare dintre ele se putea ajunge la râu și se putea aduce apă, fără ca nimeni să depună eforturi mai mari decât vecinul, și tot el trasese ulițele cu atâta grijă și bun-simț, încât nicio casă să nu primească mai mult soare decât celelalte, în ceasurile de căldură mare.” Satul își începe existența cu trei sute de locuitori. „Era într-adevăr un sat fericit: nimeni nu avea peste treizeci de ani, nimeni nu murise încă.”

Soția, Ursula, se va dovedi o demnă tovarășă de viață a lui Jose Arcadio Buendia, deși, la început, refuză să-i permită s-o defloreze, de teama unei superstiții, de a nu naște un copil cu coadă de porc.

Pentru a nu i se pune la îndoială bărbăția, Jose Arcadio Buendia o va forța pe Ursula să-i cedeze, iar superstiția se va dovedi zadarnică. Urmașii zămisliți erau „pui de om” în toată legea, fără nimic animalic, zdraveni și sănătoși.

Așa începe să se pună temelia neamului Buendia, unde vlăstarele vor purta nu-

mele Jose Arcadio și Aureliano, iar progeniturile feminine numele mamei, bunicii și apoi străbunicii Ursula, sau Amaranta, sau Remedios.

Ursula, personajul-coloană vertebrală a romanului, va îmbătrâni ținând frâiele neamului, ordonând și administrând casa, crescând nepoți și strănepoți. Va atinge vârsta de 100 și ceva de ani, dar, va orbi mai întâi, deși nimeni din casă nu va observa orbirea ei.

Dintre personaje se evidențiază, în mod special, în ochii mei, Amaranta, fiica Ursulei, care va muri fecioară, deși fusese cerută în căsătorie, și care ne apare ca un personaj cu o voință de fier, neînduplecată, cruntă cu pretențiilor ei și dură față de propria sa soartă. Presimțind apropierea morții, ea va merge prin sat să-și anunțe vecinii, iar aceștia îi vor încredința bilețele pe care să le transmită morților atunci când se va întâlni cu ei. Moare cu coșul de bilete lângă patul ei. Această imagine mi se pare grotescă, de un comic absurd. Tot ea își va împleti lințoliul, luând moartea într-un mod serios și ceremonios, ca o stăpână a propriului destin.

Personajele acestui roman au ciudățeni începând cu capul familiei, întemeietorul satului Macondo, Jose Arcadio Buendia. Acesta încearcă febril și pasionant în cabinetul său de lucru să descifreze misterul vieții și morții, depunând eforturi în căutarea pietrei filosofale și a atingerii nemuririi.

Aureliano, băiatul Ursulei, timid la început, va ajunge lider în războiul liberalilor împotriva conservatorilor, pierzând treizeci de războaie și lăsând în urma sa șaptesprezece copii de la șaptesprezece femei diferite.

Mai mulți membri ai familiei sfârșesc în cabinetul străbunicului, fabricând pești-

șori din aur, pe care îi vând, pentru a topi mai apoi monedele din aur și a fabrica din nou peștișori. Acest cerc vicios e menit să marcheze „timpul care se învârt”, de parcă existența nu ar fi liniară, ci circulară.

Un moment-cheie al romanului îl constituie ziua masacrului. Compania bananieră care se instalase și înflorise în zonă, în fața protestelor lucrătorilor care se jeluiau din cauza insalubrității locuințelor, îngrijirii medicale precare și condițiilor inechitabile în care erau puși să lucreze, acționează chemând milițienii, care dăduseră drumul focurilor de mitralieră asupra unei mulțimi de 3000 de oameni, pe care îi urcase în două vagoane și îi aruncase în mare. Manualele nu vor consemna acest eveniment, el urmând să se piardă miraculos în istorie, în manuale scriindu-se că la Macondo nu a existat niciodată o companie bananieră. Acesta este modul obscur în care se face istoria, am putea deduce, că martorii unor evenimente, pe care autoritățile nu vor să le dezvăluie, sunt omorâți sau socotiți nebuni.

Controversate sunt și alte personaje, vlăstare ale familiei. De exemplu, Meme,

fata îndrăgostită de un bărbat sub rangul ei social, căruia i se dăruiește frenetic și care, descoperită de către mama ei, Fernanda, va sfârși închisă într-o mănăstire. Sau chefliul Aureliano al II-lea, bărbatul Fernandei și tatăl Memei, care se iubește nebunește cu Petra Cotes, atât de nebunește încât animalele fată mai fertil ca niciodată, îmbogățindu-le cirezile, de parcă ar exista o conexiune între amorul lor și prolificitatea animalelor.

Romanul conține mai multe istorii, despre mai multe destine, care ne sunt înfățișate cu o forță artistică ieșită din comun. Te afunzi în realitatea evenimentelor din carte de parcă ai face parte din lumea ei. Simți trecând prin tine evenimente, momente aparent reale, aparent fantastice, o lume fascinantă, bogată, vie. Universul magic al lui Gabriel García Márquez exercită asupra noastră o vrajă din care nu te poți smulge, cerând, însetat, tot mai mult și mai mult din acest elixir.

*Elena TARAGAN,
bibliotecară, Departamentul studii și
cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

DOLIU ÎN COMUNITATEA FILOLOGILOR: S-A STINS DIN VIAȚĂ PROFESORUL ION MELNICIUC (24.03.1941 – 16.08.2017)

Cu regret, se rărește dramatic numărul personalităților care s-au aflat pe barica-dele luptei pentru afirmarea în R. Moldova a limbii române, a istoriei noastre adevărate, a conștiinței de apartenență la Neamul românesc. Multe dintre izbânzile noastre în anii renașterii naționale sunt legate de numele lui Ion Melniciuc. Era dascălul care, de la catedra universitară, prin cărțile, rubricile de cultivare a limbii române susținute în presă, la radio și televiziune, pleda cu ardoare pentru corectitudinea exprimării și scrierii concetățenilor noștri. Munca asiduă, exigența și verticalitatea i-au adus profesorului Ion Melniciuc recunoștința discipolilor, aprecierea colegilor de breaslă, considerațiunea celor care l-au cunoscut.

Ion Melniciuc s-a născut la 24 martie 1941 în satul Coteala, județul Hotin (actualmente, raionul Briceni). După absolvirea

Școlii medii din satul Larga (1958), a studiat la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (1960-1965). Din 1965 a fost angajat la Catedra de limba română, lingvistică generală și romanică pe post de lector, apoi de lector superior, conferențiar universitar a Universității pe care o considera, pe bună dreptate, Alma Mater.

În 1975 a luat doctoratul cu tema „Mijloace lexico-gramaticale de exprimare a superlativului în limba română”. A publicat circa 300 de lucrări, inclusiv 16 monografii, manuale, suporturi didactice, dicționare, îndreptare de cultivarea limbii materne. Ion Melniciuc a fost un înflăcărat apărător al adevărului științific. Predând mai bine de jumătate de secol, a fost dascăl al mai multor generații de filologi, adevărați patrioți ai cuvântului. A fost unul dintre militanții activi ai mișcării de eliberare și renaștere națională. A semnat în diverse culegeri și în periodicele „Limba Română”, „Literatura și arta”, „Făclia”, „Țara” etc., portrete literare, numeroase articole de cultivare a limbii, articole și studii sociolingvistice – de apărare a Limbii Române și a ființei noastre naționale. În 1996 a fost decorat cu medalia „Meritul Civic”, iar în anul 2010 – cu Ordinul Republicii. Pentru prodigioasa-i activitate publicistică și eseistică a fost primit în rândul Uniunii Scriitorilor din Moldova.

S-a stins din viață în dimineața zilei 16 august 2017, după cum a precizat dna Cecilia Melniciuc, soția regretatului om de cultură, profesorul a decedat la spitalul Institutului Oncologic din Chișinău.

Scriitorul Victor Prohin a declarat că dispariția subită a lui Ion Melniciuc este o mare pierdere pentru noi. „Am fost colegi de facultate. La anul patru am locuit într-o cameră la cămin. Încă de pe atunci, Ion Melniciuc a demonstrat o vocație pentru studiul limbii. Ca și pentru profesorul Anatol Ciobanu, limba română a fost pentru el o icoană”, a subliniat Victor Prohin. Profesorul universitar Gheorghe Colțun a afirmat că „s-a mai stins un astru pe cerul limbii române. Un mare îndrăgostit și apărător al limbii neamului nostru a trecut în neființă cu sufletul trist de cele pătimate pe pământ. Este de datoria noastră să-i continuăm opera întru apărarea românismului și a limbii noastre cea română”.

„Ion Melniciuc credea în limba română ca în Cel de Sus. Mi-a fost profesor mie, dar și întregii republici, pentru că a avut mii de studenți. Mi-a fost profesor nu doar de limba română, ci și de demnitate, curaj – acesta era Ion Melniciuc”, a spus scriitorul acad. Nicolae Dabija.

„El continuă să trăiască și să lupte alături de noi împotriva dușmanilor limbii române”, afirmă criticul literar Ion Ciocanu.

La 18 august, sicriul cu corpul neînsuflit al regretatului profesor a fost depus la Catedrala „Sfânta Teodora de la Sihla”, unde au venit să-i aducă un ultim omagiu sute de discipoli, colegi, prieteni, simpli prețuitori ai activității sale. A fost înmormântat la Cimitirul Central Ortodox de pe strada Armenească din Chișinău.

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rînduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 66 (2017) Nr. 3

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

bibliopolis

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 223 360; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md
www.hasdeu.md; http://bibliopolis.hasdeu.md